

PREDGOVOR

Obeležavajući ovaj značajan jubilej, ovom publikacijom želimo se odužiti i odati priznanje svima koji su tokom proteklih *stodvadeset* godina, ispuweni ljudskom plemenitošću, ostvarivali uzvišene ciljeve naše i međunarodne humanitarne organizacije.

Vreme koji je iza nas, kao i vreme u kome živimo, ispunjeni su nažalost, brojnim i velikim nesrećama, stradanjima i patnjama ljudi, izazvanih uglavnom ratovima, prirodnim nepogodama i socijalnim nepravdama.

Ova kniga na svojim stranicama, beleži samo manji deo onoga što je naša organizacija Crvenog krsta učinila, pružajući rado i nesebično pomoć pojedincima, porodicama i stanovnicima nastradalih područja u zemlji i van njenih granica. Pomoć koja se davala, a koja se i danas izdašno pruža, nije ničim ograničena niti uslovljavana. Ona nije poznavala granice, niti deobe ljudi prema rasnoj, nacionalnoj, verskoj, političkoj ili bilo kojoj drugoj pripadnosti. Povod i motiv bio je i ostao unesrećeni čovek. U tome i jeste veličina i univerzalnost organizacije Crvenog krsta čime se mnoge druge organizacije bilo one nacionalne ili međunarodne, ne mogu se pohvaliti.

U proteklih *stodvadeset* godina oblike organizovanja i sadržaje rada, Crveni krst je prilagođavao društvenim stanjima, uslovima i potrebama vremena. O tome nam govori i ovo izdanje, koja se oslanja na požutele stranice brojnih zapisa i dokumenata i sećanja naših poznatih i po radu cenjenih članova.

U prvim decenijama, nakon osnivanja, Crveni krst je bio malobrojna dobrotvorna organizacija. Rezultati njegove aktivnosti iz tog vremena, tako skromni, zaslužuju veliko priznanje i reči hvale. Ljudi dobre volje posejali su plemenito seme koje je urodilo bogatim plodovima. Putem raznih vidova materijalne pomoći i zdravstvenog prosvetavanja, članovi ove organizacije su, svojim ličnim primerom, uticali na formiranje i razvijanje svesti o istinski ljudskim vrednostima, koje treba da krase čoveka u svakom kutku ove naše po mnogo čemu, ugrožene planete.

Posledice dva svetska i velikog broja lokalnih ratova, ekonomska i kulturna zaostalost vekovima porobljenih i potlačenih naroda, česte prirodne nepogode i katastrofe, glad, masovna oboljenja i epidemije, ublažavani su tada, a i danas ih ublažavamo pružanjem raznih vidova pomoći.

Zahvaljujući povoljnim društvenim uslovima u drugoj polovini dvadesetog veka, doživeli smo zavidan uspon i razvoj Crvenog krsta

Proslavljajući ovaj jubilej, možemo samo poželeti, da i mi i buduće generacije živimo i radimo u miru, imajući na umu uvek da čovek kao društveno biće može biti istinski srećan onoliko koliko i sam doprinosi sreći i blagostanju drugih ljudi.

Deno Andreković
Monografija - 1986.
odlomci

Stevan Mačković, istoričar, viši arhivist

Gabor Lalija, viši arhivist

UMESTO UVODA

Pre dvadeset godina (1986.) kao doprinos obeležavanjs stogodišnjice osnivanja Crvenog krsta u Subotici, pojavila se u izdanju NIO „Subotičke novine“, dvojezična publikacija - „Crveni krst u Subotici 1886-1986.“. U njoj je veća grupa veća autora obradila nastanak te međunarodne humanitarne organizacije u Subotici i njeno delovanje u kasnijim periodima. Kolege koje su potpisale istorijski deo dale su radu značajan doprinos istražujući u fondovima Istorijskog arhiva i Gradske biblioteke. Sledeći njihove rezultate kao osnovu, kolegi Gaboru Laliji i meni, je sa jedne strane izuzetno olakšan zadatak u pronalaženju odgovarajuće građe i njenom tumačenju, a sa druge istovremeno i otežan, pošto je većina dostupnih izvora već bila obrađena.

Sama pređašnja Monografija o stogodišnjici Crvenog krsta je dragocena literatura o temi koju obrađuje. Istovremeno ona svedoči i odaje atmosferu, društveno okruženje u kojem je nastajala. Verujemo da i ova nova obrada prošlosti Crvenog krsta u Subotici također donosi neke nove a za temu važne činjenice, kao što i one poznate posmatra iz drugačije vizure primerene današnjem vremenu.

CRVENI KRST SUBOTICE OD OSNIVANJA DO PRVIH GODINA NAKON II SVETSKOG RATA (/1882/ 1886-1946)

„Valjda najbogatiji i ujedno najprotivrečniji period u istoriji Subotice bio je Dualizam (1867-1918).“¹ U to vreme u gradu se oseća narastanje i zamah, kako privredno ekonomskog razvoja, tako i onih dešavanja u političkoj i društvenoj sferi. Dolazak železničke pruge 1869. godine², osnivanje finansijskih i privrednih ustanova kao na pr. Električne centrale, izgradnja modernog centra grada sa monumentalnom gradskom kućom, samo su neki od markantnijih stepenika na tom putu. Tada započinje i proces masovnog osnivanja raznih udruženja i kasina.

Subotica se nalazila u Bačko-Bodroškoj županiji i imala status Slobodnog kraljevskog grada, koji joj je omogućavao izevnu lokalnu samoupravu. Ona je bila ograničena zakonskim rešenjima, a predstavnici centralne vlasti, kao na pr. veliki župani su imali kontrolnu i korektivnu ulogu u odnosu na lokalnu vlast. Prvi činovnik Grada i predsednik gradskog Veća je bio gradonačelnik. Teritorija na kojoj se prostirala administrativna vlast Subotice bila je 1905. godine oko 170 000 katastarskih jutara³. O rasporedu stanovništva na toj velikoj površini, koja se smatrala za „najveću palanku u zemlji“, može se suditi i po broju kuća. U samom gradu ih je 1900. godine bilo 5 856, a na periferiji koju čine pustare i sela 6 536⁴. Popis stanovništva iz 1880. godine navodi brojku - 61 367, onaj iz 1890. – 73 000, 1900. – 82 122 a 1910. godine – 94 610⁵. Sa jačanjem građanskog sloja razvija se i specifičan kulturni život, koji često uspeva da prati aktuelna evropska dešavanja.

Organizacija „Crvenog krsta zemalja svete mađarske krune“ zaživela je 1881. godine. Na čelu joj se nalazio *grof Đula Karolji*.

U tom periodu, kao što je i inicijativu za širenje i omasovljenje **Crvenog Krsta**, vodio sam državni vrh, akciju na lokalnu pruzimaju i usmeravaju područni organi vlasti. Tako i u Subotici Gradska Skupština na sednici od 25. januara 1882. godine⁶ donosi odluku da Grad (Municipija) stupi među članove utemeljivače **Crvenog Krsta** uplatom od 100 forinti kao i uplatama od po 20 forinti u narednih pet godina. To je bio prvi korak, ispostaviće se više samo formalni i ukalkulisan od strane inicijatora i čelnih aktera, tj. velikog župana, kao jedan od poteza u tada vođenoj snažnoj političkoj borbi. On ipak nije urodio očekivanim rezultatom, mada je sam tadašnji gradonačelnik *Ivan Mukić* vodio posebnu komisiju koja je trebala da radi na formiranju filijale društva **Crvenog Krsta**. Po nekim izveštajima, koji pišu gradski funkcioneri, kao na. pr. - gradonačelnik *Lazar*

¹ Laslo Mađar, *Ilustrovana istorija Subotice*, Subotica 2004, st.115

² vidi: Laslo Mađar, *Izgradnja železničke pruge Segedin – Subotica (1864-1896)*, Ex Pannonia br. 1, Subotica 1996, st. 111-128

³ Laslo Mađar, *Ilustrovana istorija Subotice*, Subotica 2004 st. 125.

⁴ Isto, st. 125

⁵ Te 1910. godine Beograd je imao 89 876, Zagreb 79 038 a Novi Sad 30 593 stanovnika.

⁶ Istorijski arhiv Subotica (dalje IAS), F:2 , Zapisnik 1882. godine, odluka br. 10499/21

Mamužić, 1885. godine, **Crveni krst** je tada imao 450 članova, što bi značilo da je po broju članstva vrlo respektabilno udruženje. Međutim docniji razvoj događaja, kao i svi kasniji zvanični izveštaji, kao godinu utemeljivanja **Društva** navode 1886.

Do toga dolazi, opet zalaganjem organa gradskih vlasti, na sednici Skupštine održanoj 31. marta 1886. godine⁷ kada je jednoglasno doneta odluka o osnivanju filijale. Za predsednika je izabran veliki župan *Aurel Janković*, a gradskom Veću povereno da radi na upisu članova. Gradski ekonomski većnik *Jožef Sigeti* i veliki beležnik *Josip Kulunčić* su dobili zadatak da vrše upis članova subotičke filijale **Crvenog krsta**. Neki od članova osnivača su bili:

Grad Subotica sa 200 ft,
udova Jakoba Vojnića iz Bajše sa 60 ft,
udova Katalin Papić sa 50 ft,
Subotička štedionica d.d. sa 40 ft,
Supruga dr Nikole Milašina s 20 ft.
Izraelitska crkvena opština sa 20 ft.

O radu u prvim godinama od osnivanja se može suditi i na osnovu dokumenata koji su nastajali na sednicama **Odbora društva Crvenog krsta** a koje je vodio sam veliki župan *Aurel Janković*. One su tada održavane mesečno. Podrška subotičkoj filijali dolazila je i iz Budimpešte, nju je pružao član uprave **Zemaljskog Crvenog krsta**, tadašnji narodni poslanik Subotice *Imre Ivanka*. Za njegovo ime ostala je zabeležena i akcija priprema za formiranje jedne ratne bolnice kada je na sednici održanoj 24. oktobra 1886. godine doneta vrlo pretenciozna odluka da se u Subotici ona formira sa lokacijom na železničkoj stanici i to sa čak 210 kreveta.

Značajan izvor finansiranja su bili i prihodi od koncerata sa igrankama, a prvi je održan početkom 1887. godine u saradnji sa **Prvim subotičkim ženskim orkestrom**. U kasu se slilo preko 400 forinti.

Tesna povezanost organa vlasti i **Crvenog krsta** očitovala se i u daljem radu. Gradsko Veće je odlučilo da u cilju pripremanja i osposobljavanja **Crvenog krsta** za delovanje u slučajevima rata i opasnosti, obezbedi 40 opremljenih kreveta i odgovarajuću prostoriju. No, očekivani rezultati u plemenitoj misiji mogli su se realizovati tek sa masovnijim uključivanjem građanstva. Upravo ka tom teže i raspisi Ministarstva unutrašnjih poslova iz 1890. godine u kojima se traži da se u svakom mestu i srezu osnivaju filijale, da se u njih upiše barem 10 članova na jednog vojnog obveznika, te da se stanovništvo obaveštava i informiše o ciljevima **Crvenog krsta**, pošto samo tako taj plemeniti poduhvat može uspeti i doneti rezultate.⁸

Najbolje svedočanstvo koliko se razvio i ojačao **Crveni krst** u Subotici daje sumarni izveštaj o radu zemaljske organizacije tokom 1893. godine⁹ u kome stoje i sledeći podaci:

⁷ IAS, F:2, Zapismik 1886,

⁸ IAS, F:2. ured vel.župana 76/1890

⁹ IAS, F:2. ured vel.župana 471/1894

GRADSKI ODBOR U SUBOTICI

Društvo osnovano:		1886. godine
Broj članova osnivača:	24	
Članova sa ulogom od 10 forinti:	98	
Redovnih članova:		390
Ukupan broj članova:		512
Ukupan prihod:		1522,46 forinti

U narednom periodu, kako saznajemo iz izveštaja¹⁰ koji 1897. godine šalje centrali u Budimpeštu, poverenik Društva *Jožef Sigeti*, rad i delovanje **Crvenog krsta** ide uzlaznom linijom.

Jožef Sigeti je otvorio 1897. godine apoteku **Kod crvenog krsta**, a zauzvrat se obavezao da će za potrebe lečenja bolesnika i ranjenika u stacionaru **Crvenog krsta** obezbeđivati lekove. Ta firma, odnosno njen naziv, je potrajao sve do kraja II sv. rata. Treba istaći da je upotreba simbola **Crvenog krsta** bila vrlo dobro regulisana, tj. zaštićena, ali verovatno tek u kasnijem periodu, kako se to vidi i iz raspisa Ministarstva za trgovinu iz 1913. godine.¹¹

Period zatišja u radu **Crvenog krsta** nastupa od 1900. godine. No, prilike za aktivno delovanje i ispunjavanje humanitarne misije organizacije daće naredno desetleće, koje približava i 1914. godine i uvodi Evropu, Monarhiju, pa time i Suboticu, u do tada najkrvaviji sukob svetskih rezmera.

U 1912. godini Društvu pristupa gradonačelnik *Karolj Biro*¹², kao i istaknute javne ličnosti *Bela Vermeš* koji će vršiti u 1913. godini i funkciju predsednika, *Joca Manojlović*¹³ i *Tereza Hartman*¹⁴.

S početkom 1914. godine na zemaljskom nivou se pristupa počecima organizovanja ustanova dobrovoljnih bolničarki, odnosno kurseva za njihovo osposobljavanje.¹⁵ Tada se kao predsednica javlja udova Đerđa Mađara.

¹⁰ IAS, F:2, ured vel.župana 283/1897

¹¹ F:2. XIX 48/1913. Iz dokumenta saznajemo da je jedan sporazum iz 1906. godine precizno regulisao izgled i način upotrebe simbola i reči Crveni krst.

¹² Dr Karolj Biro (Bíró Károly) (1864-1952) advokat, gradonačelnik u periodu od 1901. do 1918. godine.

¹³ Joca Manojlović, advokat (Subotica 1872-1956). vidi: Tatjana Segedinčev, Braća Vladislav i Jovan Manojlović, Ex Pannonia br. 9-10, Subotica 2006

¹⁴ Tereza Hartman rođena Šreger (Schrégér Teréz), (Szentes 1863 - Subotica 1940) bila je supruga Rafaela Hartmana, jednog od osnivača firme "Hartmann és Conen". Mada je imala samo 2 razreda osnovne škole odlikovao ju je izuzetan poslovni osećaj. Sa razvojem firme, potvrdiće se kao veliki dovrotvor i pomagač dobrotvornih, humanitarnih i prosvetnih udruženja i institucija u Subotici.

¹⁵ Vršene su pripreme i za kurseve u Subotici.

Sa izbijanjem rata i nastupanjem ratnih dejstava, u kojima učestvuju i formacije sa teritorije Subotice, javlja se i problematika ratnih ranjenika, invalida, kao i i ostalih socijalnih posledica (ratna siročad i drugo) uzrokovanih stradanjima na bojnim poljima. Zbrinjavanju i lečenju ranjenika, pomaže i doprinosi i subotička filijala organizacije **Crvenog krsta** koja se starala za bolnicu „Ležećih bolesnika“ i „Teških bolesnika“.¹⁶ Isto tako pojačano se radilo i na sabirnim akcijama u kojima se sakupljao novac, ali i prilozu u naturi. Vojnicima na frontu ta pomoć je redovno prosleđivana.

U 1914. godini iz Subotice je bilo 238 prijavljenih žena za bolničarke. One su zahvaljujući angažovanju banke¹⁷ koja je osposobila u Rajhlovoj palati bolnicu za ranjenike, mogle da pomažu i leče prispele vojnike. I sanatorijum *dr Đerđa Šante*¹⁸, gde su se inače i nalazile kancelarije društva, primao je lečilo ranjenike.

O aktivnostima subotičana za vreme rata na humanitarnom polju i angažovanju u **Crvenom krstu** može se suditi i na osnovu dodeljenih medalja. „Na početku rata 1914. car je ustanovio posebnu medalju Crvenog krsta, koja se dodeljivala kao priznanje za patriotski i humanitarni rad. Prva dva stepena medalje dodeljivao je sam car kao patron Crvenog krsta u Monarhiji, a ostala tri stepena njegov zamenik *princ Franja Salvator*. Tom medaljom odlikovani su mnogi subotičani (na pr. direktor električne centrale, operaska pevačica *Marija Milašin*, supruga *Rafaela Hartmana*).“¹⁹

Jesen 1918. godine, kraj četvorogodišnjeg ratnog sukoba, čije su linije borbi i frontova bile udaljene od Subotice, a koji ipak nije poštedeo ni ovaj region gubitaka, kako u ljudskim žrtvama tako i materijalno-ekonomskim, donosi splet vojnih, političkih, diplomatskih, državnopravnih akcija, izraslih na talasu poraza Centralnih sila, raspada Austro-Ugarske Monarhije, a usmeravanih težnjama sila pobednica da uspostave novu geopolitičku kartu i ovog dela Evrope, koje će bitno odrediti i dalju sudbinu ovih prostora.

Jedna od njih je i ulazak srpske vojske u Suboticu 13. novembra 1918. godine, samo nekoliko časova pre potpisivanja Beogradskog ugovora o primirju (između mađarske vlade i komandanta savezničkih snaga), te uspostavljanje demarkacione linije prema Mađarskoj od strane snaga Antante, čime se stvara na ovom području vrlo složen državopravni provizorijum. Događaji koji su usledili nakon toga, Velika narodna skupština u Novom Sadu – 25.11.1918. godine i njene odluke o otepljenju i pristupanju Kraljevini Srbiji, te formiranje nove južnoslovenske državne zajednice, Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca – 1.12. iste godine, označili su, usmerili i odredili dalju sudbinu

¹⁶ IAS, F:2.XV 336/1915

¹⁷ Privredna banka d.d. - Délvidéki Közgadasági Bank r.t.

¹⁸ Dr Emil Libman, Istaknuti lekari Subotice (1792-1992), Subotica 2003, st. 51-55. Objekat koji se nalazi u današnjoj ulici Ivana Gorana Kovačića ?, tadašnja Lenkei ulica broj 174, izgrađen je upravo za sanatorijum 1906. godine. Dr Đerđ Šanta, istaknuti hirurg ginekolog (Tenke 1863 - Budimpešta 1947) po završetku studija radio je 1888. i 1889. godine u bolnici Crvenog krsta u Budimpešti.

¹⁹ Stevan Sentđerđi, Subotički Crveni krst od 1886. do 1914. i od 1914. do 1918., Crveni krst u Subotici 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 28.

Subotice, baš kao i drugih delova teritorija "zemalja krune Sv. Stefana" u južnoj Panoniji, koje prelaze u novu sferu uticaja ulazeći u "srpski imperium"²⁰, a zatim i u jugoslovensku državu.

Time u Subotici započinje jedan novi istorijski period, koji će biti omeđen novouspostavljenim državnim okvirima, obeležen novim ideološko-političkim i nacionalnim smernicama, pa time i iziskivati prilagođavanje svih društvenih faktora, uslovima koji su zavladaali. Od perifernog položaja u Monarhiji grad dospeva u sam pogranični region Kraljevine SHS, gubeći zaleđe sa kojim je do tada bio povezan.

Nakon svakog rata u domenu socijalne politike najaktuelnija su pitanja – invalida, ratnih udovica i siročadi, nezaposlenih i neopskrbljenih, gradske i seoske sirotinje.

Subotica nije bila zahvaćena direktnim vojnim operacijama. Pomeranja i promene strukture stanovništva uočavaju se u nastupajućem periodu. U Suboticu se doseljava izvestan broj novopridošlih stanovnika, mahom Srba i Crnogoraca iz Srbije i drugih krajeva, agrarnih aspiranata, trgovaca i zanatlija, činovnika i vojnika, zatim optanata, koji dolaze sa teritorija biše Monarhije, ali i onih drugih nacionalnosti, poput Jevreja koji tragaju za privrednim šansama. Posebnu grupu doseljenika čine Rusi izbegli pred revolucionarnim vlastima.²¹ Sa druge strane teče proces manjeg obima, iseljavanja stanovništva mađarske i namačke nacionalnosti.

Prvih poratnih godina u zemlji, pa i u Subotici vladale su nestašice hrane, ogreva i robe široke potrošnje. Snadevanje je bilo racionalizovano, najsiromašniji slojevi su od, u tu svrhu formiranih gradskih tela, dobijali minimalna sledovanja brašna. Vladala nestašica uglja i ogrevnog drveta²². Po zakonskim propisima koji su važili u periodu Monarhije²³ Subotica je morala da se stara o svim siromasima koji su bili zavičajni na ovoj teritoriji. I u čitavom međuratnom razdoblju Grad je preduzimao niz akcija na suzbijanju problema siromaštva, od kojih je najzamašnija bila otvaranje narodnih kuhinja.

U organizaciji gradske vlasti, u prvo vreme nakon 1918. godine, u Senatu, postojao je Sirotinjski odbor, koji je imao zadatak da se bavi pitanjima načina pomoći najsiromašnjijima. On se u tridesetim godinama transformisao u Socijalni pododbor. Na čelu mu je 1932. godine bio *dr Matija Evetović*²⁴. Od 1934. godine postoji i Kulturno - socijalno odeljenje u strukturi gradskih vlasti.

Krajem 1918, i u 1919-20. godini u Subotici, kao i u široj regiji, vladala je nestašica hrane, uglja, drva, gasa, petroleja, benzina, industrijskih proizvoda – šećera (od marta do oktobra 1920. nije ga bilo gotovo uopšte). Veoma je bio veliki broj "neopskrbljenih" o kojima se starala "**Gradska aprovizicija**". U 1919. bilo ih je 24.013, a

²⁰ Iz govora na svečanoj sednici Senata povodom 15 godina od oslobođenja Subotice. IAS, F:47. Zapisnik Senata 1933. g.

²¹ Vidi: Miroslav Jovanović, *Doseljavanje ruskih izbeglica u Kraljevinu SHS 1919-1924*, Beograd 1996; Tatjana Petković, *Iz života ruske emigracije u Subotici u periodu od 1919-1941*, Ex Pannonia br. 1, st. 155-164

²² Ugalj je bio deficitarna roba i nije se praktikovala njegova upotreba za u svrhu grajanja.

²³ „Ubogim i nemoćnim na osnovu paragrafa 145 Zak. Čl. XXII iz 1886. god. Po kojem je zavičajna opština dužna da se brine za sva ona lica, koja se bez pripomoći opštinske ne bi mogla izdržavati.“ IAS, F: 47 IV 5803/1932

²⁴ Dr Matija Evetović (Subotica, 24. II 1894. – 2. VII 1972.), pisac, podgradonačelik Subotice, ravnatelj subotičke Gimnazije, Gradskog muzeja.

u 1920. godini 18.477.²⁵ Vlasti su imale pravo da rekviriraju hranu za zbrinjavanje stanovništva. Oskudica najsiromašnijih slojeva je bila izrazita. Iz izveštaja senatora za ishranu - *Aleksandra Suvajdžića*, iz 1920. godine, saznajemo da niko nije hteo da predaje hranu, da su se velike količine žitarica izvezle u pasivne krajeve i inostranstvo.²⁶ Cene žitarica su rasle, a taj trend je, dobivši zamah polovinom dvadesetih godina, potrajao sve do prvih godina trećeg desetleća. Grad Subotica je na ime pomoći nezbrinutima 1921. godine utrošio 81 820, 1922. – 202 501, a 1923. godine 338 110 dinara.²⁷

Drugi veliki otežavajući faktor koji je uticao na celo društvo bila je ekonomska kriza, koja na našim prostorima započinje već polovinom dvadesetih godina, a dostiže kulminaciju 1929-1933. godine, kao i u svetskim okvirima. Pored pogoršanja položaja sloja poljoprivrednika, i radnički proleterijat time dospeva u tešku situaciju. Prosečna kupovna moć subotičkog stanovništva bila je veća u periodu 1910-1914, nego tokom čitavih petnaestak godina nakon završetka rata.²⁸ Stabilizacija započinje polovinom tridesetih godina, ali je prekida započinjanje novog ratnog sukoba 1939. godine.²⁹ I u Subotici se jasno beleži ta predratna atmosfera, koju prati čitav niz pojava ekonomske ali i društvene prirode, kao na pr. porast nacionalne homogenizacije.

Teritorija grada Subotice u međuratnom periodu prostirala se na površini od 140 611 k.j. što odgovara 809,166 kv. km. Po podacima iz 1927. godine, od ove površine “unutarnji” grad zauzimao je 1 992 k.j, kupalište Palić 1 812 k.j. a pustare t.j. periferija grada Subotice (salaši) zauzimale su površinu od 136 807 k.j. Razlike između “unutarnjeg grada” i “salaša” su bile velike. “Centar Subotice imade karakter grada, dok okolina ovog centra i periferija imaju sve osobine sela.”³⁰ U unutrašnjem gradu (centru), koji se delio na XII kvartova, bilo je 9200 kuća i približno 60 000 stanovnika, a na spoljašnjem delu, koji čine 24 naselja (Bajski vinogradi, Bikovo, Čikerija, Tavankut, Hajdukovo, Kelebija, Šupljak, Zobnatica, itd.) bilo je 8015 kuća i 43 000 stanovnika.

Broj “domova, kuća i drugih zgrada za stanovanje” iznosio je po popisu iz 1931. godine 19.098.³¹ Po nesređenim podacima gradskih vlasti 1921. godine bilo je 101 709 stanovnika, 49 024 muških i 52 685 ženskih, 19 040 domaćinstava, 2060 zanatlija, 8 519 radnika.³² Nakon popisa 1931. godine beleži se 24 466 domaćinstava, 100 058 stanovnika, 48 703 muških i 51 355 ženskih.³³ Od tog ukupnog broja približno polovina – 50 767 živela

²⁵ Aprovizacija je vodila poimenične spiskove, radi dodele pomoći u brašnu. IAS, F:47.1199. I 129/1919, XXIII 101/1920.

²⁶ IAS, F:47. XXIII 96/1920.

²⁷ Milenko Palić, Pregled administrativno - teritorijalnih promena u Vojvodini 1918-1941, Zbornik za društvene nauke, sv. 38, Novi Sad 1954, st. 27

²⁸ Položaj radničke klase u 1926-27 godini, Radnička Komora za Vojvodinu, Novi Sad 1927.

Radničke plate su tada bile u proseku od 600 do 1000 dinara, a cena hleba 2,5 dinara, šećera 13, goveđeg

mesa 13, čokolade 30

³⁰ Kosta Petrović, Kr. Slob. Grad Subotica i kupalište Palić, Subotica 1928. st.XVII.

³¹ IAS, F:47. I 558/1931.

³² IAS, F:47. II 44/1928. Po „maternjem jeziku narodnosti je bilo 71 085 Jugoslovena, 523 ostalih Slovena, 2 349 Nemaca, 27 561 Mađžara, 191 ostalih narodnosti“. To su podaci koje gradska vlast dostavlja za potrebe publikacije Matica živih i mrtvih Srba, Hrvata i Slovenaca. IAS, F:47. II 44/1928

³³ IAS, F :47. Gradonačelnik 853/1931

je u Subotici a ostatak na okolnim naseljima, pustarama i salašima.³⁴ U 1945. godini ima 19 821 kuća-domova³⁵

Mada je ukupno stanovništvo Subotice vrlo specifično teritorijalno raspoređeno, polovina u užem gradu, sa naznakama karakteristika građanskog sloja, a druga polovina na okolnim mestima i salašima, sa osobinama bližim stanovništvu sela, ipak je ta velika brojnost predstavljala jedan od elemenata za pokušaje razvoja i jačanja privrednih i drugih civilizacijskih potencijala, koji doduše nisu do kraja ostvareni, zbog niza drugih otežavajućih faktora, mahom geostrateške i političke prirode³⁶.

O relativnoj zaostalosti u oblasti gradsko komunalne infrastrukture, dovoljno je reći da Subotica u čitavom međuratnom periodu nije dobila javnu vodovodnu mrežu, snabdevanje je vršeno sa javnih i privatnih bunara, kanalizacija je bila izgrađena samo u manjoj dužini, a i ta je bila većinom otvorenog tipa, većina puteva je bila bez kamenog (kaldrme) ili asfaltnog sloja, to jest bili su to tzv. letnji putevi, zimi gotovo neupotrebljivi zbog blata, javno osvetljenje je pokrivalo samo manji deo centra grada. Upravo samo taj deo, oko monumentalne Gradske kuće, je i pružao sliku i odavao utisak grada, tu su bile koncentrisane zgrade javnih ustanova, kuće i palače bogatih građana, trgovačke i druge radnje, tu je bila tramvajaska pruga, ulice kao i trotoari popločani, dok je okolina tog dela i periferija više ličila na selo, po svojim kućicama, većinom od naboja, po blatnjavim ulicama bez ikakvog osvetljenja, U tim činjenicama treba tražiti i korene označavanja Subotice kao „najvećeg evropskog sela“³⁷. Ona je zaista bila velika po površini, na njoj bi se po nekim prosecima drugih gradova, moglo smestiti tri puta više stanovnika, gradska periferija je zaista i imala seoski izgled, a stanovništvo se većinom bavilo poljoprivredom, ali Subotica nikako nije bila – selo. Pre bi se moglo reći, da je ona posedovala i izgrađivala sve ono što karakteriše gradove, počevši od materijalne osnove, privrede, trgovine, bankarstva, preko saobraćajnih komunikacija, železničkih ali i tramvajskih pruga, do oblasti kulture i prosvete, pozorišta, škola, itd, ali je zadržala usađene osnove ravničarskih naselja. Imala je gradsko jezgro i tanak sloj građana, oko koga se koncentrisalo ostalo mnogobrojno stanovništvo.

O socijalno zdravstvenom stanju populacije dobijamo naznake iz sledećih crtica. Po izveštaju gradskog fizika o stanju populacije u novembru 1923. godine je bilo rođeno 179 dece, 2 mrtvorodena deteta, a u prvoj godini je umrlo 31, u uzrastu od 1 do 7 godine -

³⁴ IAS, F:47. II 3603/1938. Palić je po podacima iz 1935. godine imao 1701 stanovnika, Žednik 2705, Gornji Tavankut 2892 a Donji Tavankut 3386. IAS, F:47. II 416/1935

³⁵ IAS, F:70. 9090/1945

³⁶ Kako se i u tom međuratnom periodu ispostavilo, sama veličina grada sa svojom okolinom, nije dovoljno jak garant rasta i napredka. Drugi jugoslovenski centri, poput Beograda, Zagreba ili nama bližeg Novog Sada, koji su uneli u novu državu slične ili znatno manje demografske potencijale, razvijali su se mnogo brže i uspešnije od Subotice. Otežavajuće okolnosti za Suboticu u tom vremenu su bili njen pogranični položaj, relativna demografska dominacija mađarskog stanovništva, njen dominantno poljoprivredni karakter u produkciji, malobrojnost “slovenskog” (srpskog, hrvatsko bunjevačkog) građanskog sloja.

³⁷ Taj izraz u javnim obraćanjima, često je koristio i subotički gradonačelnik (1929-1931), brigadni general Selimir Ostojić (Beograd 1875 - 1931). Da li mu se može pripisati i autorstvo nad njim, nije nam poznato.

21, u uzrastu preko 7 godina - 87, svega zajedno 139, što je značilo da je priraštaj bio 40.³⁸ List **Subotički glasnik** br. 10 od 11.2.1926. godine na sdrugoj strani u članku „Zdravstvene prilike u našem gradu u kretanju populacije” donosi podatke iz godišnjeg izveštaja „gradskog fizikusa” za proteklu 1925. godinu. Saznajemo da je od akutnih zaraznih bolesti, najviše bilo obolelih od „trahome” – 549, od tifusa 71 - a umrlo je 11 lica, od šarlaha je obolelo 60 - a umrlo 9, od „tifterije” je bilo 36 obolelih i 8 umrlih. „Ogromna je šteta što se ne vodi statistika o kretanju tuberkoloznih obolenja, jer kao što je poznato tuberkuloza je tipična bolest naših sugrađana pored trahome.” Po nekim drugim izvorima može se naslutiti da je ona bila izuzetno velika, do 30 smrtnih slučajeva na 1000 ljudi. Kretanje populacije je bilo sledeće: ukupno rođeno 2914 dece (1465 muške i 1449 ženske), ukupno umrlih 2148³⁹, što je davalo priraštaj od 766 lica.

Po podacima sekretarijata radničkih komora mortalitet odojčadi je u Vojvodini iznosio čak 26,7 na svakih 1000, a na primer u Holandiji samo 5,1.⁴⁰ Po izveštaju Matičarskog ureda Subotica broj rođenih u 1927. godini je bio 2225, umrlih 1871, a venčanih 782. Po tom izveštaju, uzevši podatke iz drugih Matičarskih ureda sa teritorije Grada, rođeno je ukupno 3169, umrlo 2356, a venčano 970 lica.⁴¹

O težini socijalnih problema polovinom tridesetih godina, svedoče podaci po kojima je od 8.12.1935- do 15.3.1936. godine u Gradskoj narodnoj kuhinji za „nezaposlenu gradsku sirotinju, siromašnu decu i nemoćne starce”⁴² podeljeno 30 494 obroka, a dnevno se na kazanu nalazilo 180-190 porodica.⁴³ Deljeno je i brašno, sposobni za rad su angažovani na vršenju javnih radova. Na tim poslovima je radilo 1332 lica, a njihova nadnica je iznosila od 17 do 20 dinara.⁴⁴ Po podacima gradskih vlasti tada je evidentirano 2147 nezaposlenih lica, od toga najviše zemljoradnika – 1845, stručnih radnika – 192, sposobnih za lakši fizički rad – 100, i muzikanata – 10. „Svi su ovi nezaposleni radnici članovi grada Subotice. Kad se broju ovih nezaposlenih radnika doda broj dece, prosečno po 3 dece na svaku obitelj, onda bi ukupan broj nezbrinutih iznosio oko 6500, što daje u procentu od 100 000 stanovnika, svega 6,5%.”⁴⁵

U Subotici su u međuratnom periodu, pored **Crvenog krsta** postojale i delovale i druge dobrotvorne i humanitarne organizacije i društva. O njima gradske vlasti 1936. godine iznose sledeće: „Privatna dobrotvorna i humana društva vrlo lepo i uspešno deluju u ovom gradu. Vredno je spomenuti društva: Dobrotvorna zajednica Bunjevaka, Dobrotvorna zajednica Srпкиnja, Jevrejsko sv. Društvo, kuhinja Franjevaca, kuhinja rimokatoličkih župa. Sva ova društva daju dnevnu hranu sirotinji, pa u mnogom potpomažu akciju grada oko

³⁸ IAS, F:47. I 1/1923

³⁹ Od toga broja, nesrećnih slučajeva, samoubistva i umorstava bilo je 49. U Gradsku bolnicu je bilo primljeno ukupno 5340 bolesnika a umrlo je 212.

⁴⁰ Za zaštitu i osiguranje radnika. Memoar centrale Sekretarijata radničkih komora i slobodnih radničkih sindikata podnet predsedniku Ministarskog saveta i Ministru socijalne politike, Beograd 1929, st. 66.

⁴¹ IAS, F:47. I 25/1927

⁴² IAS, F:47. IV 1586/1936

⁴³ IAS, F:47. IV 1586/1936

⁴⁴ Radnici su zapošljavani na zidanju „Narodnog doma viteškog Kralja Aleksandra I ujedinitelja“ i Stadiona za veliki sokolski slet.

⁴⁵ IAS, F:47 1586/1936. Po podacima Mesnog međustrukovnog odbora Ujedinjenog Radničkog Sindikalnog Saveza Jugoslavije u Subotici je bio znatno veći broj nezaposlenih: oko 10 000 poljoprivrednih i 3000 industrijskih radnika.

suzbijanja nezaposlenosti i zbrinjavanja sirotinje, a na poziv grada rade u zajednici tu plemenitu i humanu svrhu.⁴⁶

Jedna od najstarijih humanitarnih organizacija u Subotici bila je **Subotička ženska zadruga Milosrđe /Szeretet/** osnovana još 1872. godine. Ona se 1933. godine starala o pomaganju učenika doručkom - hlebom i mlekom, u jednom delu grada – V krugu, odnosno onih koji su pohađali škole Mlaka i Jasibara. Još neke od njih su: **Prva subotičke jevrejske pučke kuhinje**⁴⁷, odnosno **Subotička jevrejska ženska zadruga i pučka kuhinja** (izdavala je tokom 1933. godine novčane mesečne pomoći za 90 lica, u iznosu od 30 do 100 dinara, delila odeću i obuću, hranila decu koja su stajala pod nadzorom **Jevrejskog patronažnog društva**), **Dobrotvorna zajednica Bunjevaka**, **Katoličko divojačko društvo**, **Društvo sv. Vincencija**, **Evangelističko žensko udruženje**, **Dobrotvorna zadruga srpkinja**. Za razliku od tih društava osnovanih na užim, konfesionalnim ili nacionalnim osnovama, teška socijalna situacija u gradu, naterala je i same gradske vlasti da pristupe osnivanju jedne šire zasnovane i od vlasti pomagane organizacije. To je bilo -**Društvo za pomaganje bednih i nevoljnih Dobro delo** osnovano 1929. godine uz pomoć tadašnjeg gradonačelnika đenerala *Selimira Ostojića*.⁴⁸

Prvu Upravu se činili: gradonačelnik *Ostojić* kao predsednik i još tri podpredsednika, 20 članova, 5 zamenika i 2 revizora. U njoj su bile istaknute ličnosti iz političkog, privrednog (na pr. *Jakobčić Konen Vilim* industrijalac), kulturnog života grada (*Šokčić Josip* – književnik i novinar). Doneta je senatska odluka kojom se tom društvu, počevši od 1.1.1930. godine dodeljuje iz gradskog budžeta suma od 50 000 dinara. U početku je imalo kancelariju u Gradskoj kući i jednog činovnika. Zatim je dobilo zgradu u Železničkoj ulici br. 9, da tamo organizuje kuhinju koja bi se starala o pripremanju hrane za siromašne. Sa druge strane i gradske vlasti - odlukom gradskog Senata 1932. godine kojom je odlučeno da se „pristupi podizanju pučke kuhinje“⁴⁹ i da se za tu svrhu iz budžeta odvoji suma od 172 800 dinara, kreću u neposredno staranje o ishrani najugroženih.

Po pravilima **Dobrog dela** „svrha je društva, da zajedničkom saradnjom svojih članova, ostalih humanih društava u Subotici i uprave opštine grada Subotice potpomaže bedne i nevoljne na teritoriji grada Subotice“. Predviđeno je da taj cilj ostvaruje davanjem besplatnih obroka, obuće i odeće i davanjem smeštaja. U 1933. godini toplu hranu je dobivalo 450 lica, a ukupno je izdato 79 497 obroka hleba po 500 grama i 86 763 obroka tople hrane.⁵⁰ **Dobro delo** je u 1940. godini imalo 150 štićenika, mahom nemoćnih i starih, „a u cilju umanjenja zimske bede kod subotičke sirotinje“ i uzelo je na sebe i ishranu „još 50 lica iz redova nezaposlenih mlađih ljudi isključivo mlađih porodica sa 3 – 7 dece“⁵¹. Time je obezbeđivalo po jedan obrok dnevno za ukupno 200 osoba.

⁴⁶ IAS, F:47 1586/1936

⁴⁷ IAS, F:47.2. Zapisnik 1921-1922. 19 PS, 803/1922. *Dr Zoltan Lorant*, sekretar pisao je molbu Proširenom Senatu (gradskoj skupštini) i dobio 5000 dinara za 1922. godinu.

⁴⁸ IAS; F:47 I 2/1930. *Selimir Ostojić*, konjički brigadni đeneral u penziji, gradonačelnik 1929-1931. godine.

⁴⁹ IAS; F:47. IV 812/1932

⁵⁰ IAS, F:47. IV 257/1934

⁵¹ IAS; F:47 IV 14297/1940

Grad je imao i svoju posebnu ustanovu za zbrinjavanje siromašnih i socijalno ugroženih lica. To je bio **Uboški dom**.⁵² „U ovaj se dom primaju siromašni zavičajnici grada Subotice, koji su bez ikakvog imanja, stari i nemoćni i za svaki privredni rad nesposobni.“⁵³ U jednoj akciji Gradske policije u cilju suzbijanja prosjačenja, juna 1938. godine, uhapšena su 64 lica, kažnjena sa tri dana zatvora „i stavljena u Uboški dom na čuvanje“.⁵⁴ Nalazio se na adresi Beogradski put 117. U 1940. godini se toj zgradi namjenjuje da bude „**Institut civilne zaštite**“.⁵⁵

Od prvih dana dolaska, Rusi u Subotici, činili su relativno homogenu i zatvorenu celinu⁵⁶. Imali su i svoje - **Rusko Društvo Crvenog krsta u Kraljevini SHS, Odbor za Suboticu i Palić**, koje je osnovano 1921. godine. Kancelarija mu se nalazila u čitaonici subotičke pravoslavne crkve, a imalo je i prostoriju - za krojačnicu, na Pravnom fakultetu. Predsednik je bio profesor subotičkog Pravnog fakulteta *Grigorije Demčenko*⁵⁷. Organizovalo je dobrotvorne priredbe i koncerte čiji je prihod išao u korist siromašnih i bolesnih ruskih izbeglica. U 1921. godini Rusi osnovaju i svoju Ambulantu sa jednim svojom lekarom.

Sačuvana je molba **Ruskog Društva Crvenog Krsta** 1922. godine da im grad ustupi prostorije, pošto se iz postojećih mora iseliti, odgovor je bila negativna odluka gradskih vlasti.⁵⁸

„Obor Društva Ruskog Crvenog krsta izvodi svoju humanu delatnost u pogledu ukazivanja pomoći siromašnim, iznemoglim i bolesnim ruskim emigrantima, iznalazeći sredstva sa velikim teškoćama za taj cilj sakupljanjem dobrovoljnih priloga, prihoda od priređivanja čajanka, zabava, predavanja, članskih uloga i tome slično“⁵⁹

To društvo je planiralo da 2. IV 1932. godine priredi koncert, u maloj dvorani gradskog pozorišta, a čiji bi prihod išao u svrhu pomaganja iznemoglih i bolesnih ruskih

⁵² U decembra 1933. godine tamo je bilo 67 lica, januara 1934. primljeno je 9, izašlo 3 i umrlo 8 lica.

⁵³ IAS, F:47 IV 5803/1932. Starci starice su dobivali tamo smeštaji hranu, nezaposleni i siromasi damo ručak.

⁵⁴ IAS; F:47 IV 3295/1938. Policija je tražila da se ta lica strožije čuvaju u Domu, a ne da se puštaju već drugi dan.

⁵⁵ IAS, F:47. III 12/1940

⁵⁶ Vidi: Tatjana Petković, Iz života ruske emigracije u Subotici u periodu od 1919-1941, Ex Pannonia br. 1, st. 155-164; Ruska emigracija na subotičkom pravnom fakultetu (1920-1941), Ex Pannonia br. 2, Subotica 1997, st. 105-120

⁵⁷ Grigorije Demčenko, redovni profesor (Kijev 1869 - Subotica 1958) otac Vasilije, majka Jevgenija, rođena Bošnjak, rodnom iz Subotice?. Doktor pravnih nauka, bavio se istorijom prava, "profesorski stipendijat" Univerziteta Sv. Vladimira u Kijevu od 1892. do 1895. zatim premešten i unapređen za docenta Varšavskog univerziteta, 1920. godine potvrđen kao honorarni nastavnik za Krivično pravo. Stigao u Suboticu 8. juna 1920. Postavljen 1922. godine za honorarnog redovnog prof. Pravnog fakulteta u Subotici (Istorija slovenskog prava i Pravna enciklopedija i Krivično pravo). Penzionisan je 1936. godine.

⁵⁸ IAS, F:47. II 143/1922

⁵⁹ IAS, F:47. X 301/1930. Iz molbe gradonačelniku za pomoć, koju u ime društva potpisuje Sergije Troicki, profesor subotičkog Pravnog fakulteta.

izbeglica.⁶⁰ Od gradskih vlasti su zamolili i dobili pomoć od 500 dinara, ali koncert se ipak morao otkazati – „zbog teške materijalne i moralne situacije jer je nemoguće bilo računati na materijalni uspeh“.⁶¹ I pored svih teškoća, **Rusko društvo Crvenog krsta** će nastaviti da radi u čitavom periodu do 1945. godine.

Sve navedeno u gornjem poglavlju predstavlja lokalne specifične društvene okvire i uslove u kojima je moralo naći svoje mesto i subotičko **Društvo Crvenog krsta**. Isto tako, administrativno ustrojstvo države je bilo izuzetno važno i za **Crveni krst**, pošto su njegovi Odbori bili formirani po toj shemi. U prvo vreme su postojali oblasni, okružni i mesni, zatim nakon 1929. godine – banovinski, sreski, opštinski.

Jedan od prvih organizacionih koraka **Crvenog krsta** na teritoriji današnje Vojvodine je bio 1.12.1918. godine kada dolazi u Novom Sadu do formiranja **Srpskog društva Crvenog Krsta za Banat, Bačku i Baranju. Društvo Crvenog krsta Kraljevine SHS** osnovano je tek 1921. godine. Treba istaći da je **Srpsko društvo Crvenog krsta** osnovano još 6.2.1876. godine, a da je ono odmah nakon rata 1919. godine i stupilo u **Ligu Društva Crvenog krst**. Dan osnivanja 6. februar se obeležavao se kao dan **Crvenog krsta**.

Po uzoru na druge države i u (Kraljevini Srbiji) Kraljevini SHS, od 1929. godine – Jugoslaviji, zaštitnik **Crvenog krsta** je bio kraljevski par.

Kancelarije subotičkog društva od 1922. godine nalazile su se na Pravnom fakultetu⁶², Vilsonova ulica 53.

Većina aktivnosti je bila planirana na centralnom nivou. Takve su bile i akcije **Letvi** (održavane u nedelju između 8⁶³-12. juna) i **Zimski** (29. januara – 12. februara) **dan Crvenog krsta** u cilju popularisanja i širenja ideja pokreta. A one su bile: „pored osnovnog zadatka pomaganja ranjenika i bolesnika u ratu i ublažavanja ratnih patnji“⁶⁴ i čitav niz delatnosti u miru, od „pružanja pomoći u velikim elementarnim i drugim narodnim nesrećama“ do pomaganja „nesposobnih, nejakih i nevoljnih“.

O dubokom utemeljenju i negovanju tradicije pokreta u Subotici govori i to što se 1926. godine proslavlja pedesetogodišnjica postojanja lokalnog **Društva Crvenog krsta**. U 1928. godini bilo je 200 redovnih članova i 1200 potpomažućih. Tada se započinje i sa planovima za gradnju jednog oporavilišta na Paliću. Ta akcija će se nastaviti, ipak bez konkretnih rezultata. Sakupljala se pomoć pasivnim krajevima u kojima je zavlada glad, Bosni i Hercegovini, Dalmaciji, Liki i Crnoj Gori. Sačuvan je dopis **Crvenog krsta Široki Brijeg**⁶⁵ u kojem se moli za pomoć. Gradski Senat je odredio uplatu subotičkom **Crvenom krstu** sume od 10 000 dinara u te svrhe. Redovan način prikupljanja sredstava je bilo organizovanje zabava, igranki, koncerata, od čijih se prihoda finasirala delatnost. Tako je

⁶⁰ IAS, F:47. IV 1880/1932

⁶¹ IAS, F:47. IV 1802/1932. U potpisu, kao predsednik Odbora Društva Ruskog crvenog krsta stoji Gersdorf.

⁶² Pravni fakultet je osnovan 1920. godine.

⁶³ To je povezano sa proslavom 8. juna, dana venčanja Kralja Aleksandra I i Kraljice Marije.

⁶⁴ Iz raspisa Glavnog odbora crvenog križa Kraljevine Jugoslavije. 11.5.1932. IAS, F:47.III 2430/1933

⁶⁵ IAS, F:47. X 28/1928

16. aprila 1928. godine održana „svečana zabava subotičkog Crvenog krsta“⁶⁶ u sali gradskog pozorišta „u korist gladnih u Hercegovini“⁶⁷.

Nakon uvođenja diktature janaura 1929. godine, u talasu preregistrovanja društava, i **Društvo Crvenog Krsta u Subotici** je ispunilo tu obavezu pa se ponovo osnovalo 1929. godine rešenjem Velikog župana bačke oblasti br. 2722 od 11.3.1929.⁶⁸

Centralni organ na nivou države u 1930. godini je bio **Glavni odbor Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije**. Snagu i organizaciju **Društva Crvenog Krsta** na nivou države dobro ilustruje podatak da je 1932. godine bilo ukupno 1195 Odbora, sa preko 150 000 članova.

Kao „posebna grana Društva Crvenog krsta“⁶⁹ na državnom nivou je 1922. godine osnovan **Podmladak Društva Crvenog krsta**. Imao je svoj poseban budžet, administraciju, pečat. Zadaci su mu bili: razvijanje svesti i osećaja plemenitog zadatka **Crvenog krsta** u miru i u ratu, unapređenje znanja iz telesne i duševne higijene, praktičan rad na humanim zadacima, vaspitanje o građanskim dužnostima i zadacima, razvijanje patriotizma i drugarstva i altruizma, navikavanje na rad, prikupljanje pomoći za siromašne, bolesne i ranjene.

Podmladak Društva Crvenog krsta širi svoju mrežu i u Subotici. Njegovo postojanje se očekivalo po svim školama. Pored drugih škola, osnovan je i u „Državnoj muškoj realnoj gimnaziji“ školske 1923/24 godine. Svi učenici su morali biti članovi podmadka. Rad se odvijao preko razrednih odbora. U 1934. godini prof. *Pavle Tišma* je vršio nadzor rada **Podmladka**, davao uputstva u pogledu zdravstvenog rada, te o tome kako da se radi na pružanju pomoći najsiromašnijim učenicima. Ta vrsta pomoći se ogledala u finansiranju njihove ishrane kao i božićnim poklonomi u odeći i obući

Nov Zakon o **Društvu Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije** donet je 1933. godine. Kao i do tada, on se prilaogađavao i pratio administrativno političke odluke vlasti, te se sada njime predviđalo postojanje 9 banovinskih⁷⁰ Odbora. Predviđao je da lokalne samouprave izdvajaju određena sredstva za fondove **Crvenog krsta**, pa se tako i predsednik **Sreskog odbora Crvenog krsta - dr Miodrag Ćimović**⁷¹ obratio sreskom načelniku⁷² sa molbom da taj organ vlasti utiče i omogući da se pri donošenju gradskog budžeta za 1938. godinu, predvide i sredstva za **Crveni krst**.

Glavni odbor podmladka društva Crvenog Krsta vodio je od 1929. godine sistematsku akciju „osnivanja školskih kuhinja naročito po seoskim školama i zabačenim i pasivnim krajevima“. O uspešnosti te akcije govore podaci da je novembra 1929. godine

⁶⁶ IAS, F:47. II 24/1928

⁶⁷ IAS, F:47. II 24/1928

⁶⁸ IAS, F:47. IV 2808.1936

⁶⁹ Smilja Prodanović, Sreski odbor društva Crvenog krsta 1939. godine, Ex Pannonia, 7-8-9, Subotica 1998, st. 60-61

⁷⁰ Milenko Palić, Pregled administrativno - teritorijalnih promena u Vojvodini 1918-1941, Zbornik za društvene nauke, sv. 38, Novi Sad 1954

⁷¹ Dr Miodrag Ćimović (Jagodina 1875 - ?), profesor subotičkog Pravnog fakulteta za redovnog profesora za predmet Krivično sudski postupak. Dekan 1921,1924,1925,1926, 1930 i 1935. godine. U 1931. predaje međunarodno javno pravo. Dobio je više odličja: Karadžorđevu zvezdu 1905. godine, Orden Belog orla 1913. godine, Orden Sv. Save 1914. godine, Albansku spomenicu.

⁷² O Sreskom načelstvu Subotica vidi: Stevan Mačković, Sresko načelstvo Subotica (1934 – 1941), Ex Pannonia, br. 3-4, Subotica 2000, st. 23-42

bilo u državi 517 školskih kuhinja u kojim je prahranjivano preko 23 000 dece, a decembra naredne godine već 604 takve kuhinje, u kojima se hranilo 25 000 dece.⁷³

I u Subotici se radilo na ostvarivanju te ideje. Na inicijativu i zalaganje samih nastavnika zaživele se prvo školske kuhinje u subotičkim školama II, III, IV i V kruga. Iz jednog dopisa aprila 1931. godine, upravitelja „Osnovne škole II kruga Pop Pajo Kujundžić“ Gradskom senatu, kojim moli pomoć potporu školskoj kuhinji, dobijemo ilustraciju o težini socijalne situacije i u toj školi. „Osnovna škola II kruga, kao prosvetni centar jednoga dela periferije gradske, bori se već više godina protiv nemarnog pohađanja škole. Primenjujući sva, zakonom predviđena, sredstva protiv toga, došli su nastavnici do konstatacije, da je tome uzok očajno materijalno stanje dečijih roditelja, koji iz godine u godinu nalaze sve manje rada i zarade. Oni neuredno šalju svoju decu u školu zato, što ih, u mnogim slučajevima, ne mogu da ishrane i odevaju.“ U školi II kruga kuhinja je počela da radi februara 1931. godine tako da „hrani najsiromašniju decu, te danas ovde dobijaju dobru hranu 45 dece svaki dan“.⁷⁴

Pored drugih aktivnosti, **Podmladak društva Crvenog Krsta** oraganizovao je Proslavu materinskog dana.⁷⁵ Cilj je bio da se „toj velikoj, uzvišenoj materinskoj ljubavi“ oda vidno priznanje i zahvalnost. Posebno se obeležavao po svim školama, đaci su radili sastave sa tom temom, držala su se predavanja, koncerti. U bioskopima i pozorištima predviđeno je „davanje komada i filmova u kojima se veliča majka i njena ljubav“. Osnovan je i „Fond zahvalnosti dece“ iz kojeg se planirala isplata samohranim majkama i onima sa više dece.

Bila je zanimljiva i akcija koju **Podmladak društva Crvenog Krsta** pokreće u 1928. godini - postavljanje automata iz kojih bi se prodavala čokolada i bomboni, a u cilju sprečavanja nehigijenske prodaje ovih poslastica i ostvarivanja prihoda koji bi se koristili ta ustanovljavanje školskih kuhinja i pomoći deci u pasivnim krajevima.⁷⁶ Predsednica **Glavnog odbora Podmladka Leposava Petković** se tim povodom obratila i subotičkom gradonačelniku, ali ta ideja nije naišla na pozitivan prijem, zbog kako se to navodi „što bi grad sa podelom ove dozvole došao u kontradikciju sa sklopljenim ugovorima sa vlasnicima pojednih kioska, te bi ga isti sa punim pravom mogli tužiti za oštetu“.

Na konferenciji direktora gimnazija, građanskih i osnovnih škola 25. IX 1933. godine izvršen je izbor za članove **Izvršnog odbora mesnog podmlatka Crvenog krsta u Subotici** za školsku 1933/34 godinu. Izabrani su: za predsednika **Velimir Stefanović** – direktor muške realne gimnazije, za podpredsenika **Đorđe Đorđević** – upravitelj muške građanske škole, za 1. sekretara **Josip Desičar** – upravitelj osnovne škole V kruga, za 2. sekretara – **Margita Ivandekić** učiteljica, za blagajnika **Dragutin Začko** – nastavnik muške građanske škole, za zamenika blagajnika **Marija Đenero** učiteljica, te od strane **Mesnog odbora Crvenog krsta** članovi: supruge **dr Ljudevita Refi** i **dr Zorana Savića** lekara, a od strane školskih lekara: **dr Ivan Jonjić** i **dr Vidosava Kutlešić**. Tom prilikom je zamoljen i Senat da oderedi jednog svog člana u tom telu, na što je gradska vlast odlučila da delegira **dr Matiju Evetovića**.

⁷³ IAS, F:47. X 167/1929

⁷⁴ IAS, F:47. X 167/1929

⁷⁵ IAS, F:47. X 299/1930.

⁷⁶ IAS, F:47. III 449/1928

O teritorijalnoj raširenosti govori i delovanje **Mesnog odbora društva Crvenog krsta** u Maloj Bosni. Poverenik u tom naselju je bio **Rade Bulatović**, državni učitelj⁷⁷. Pored toga, postojali su Odbori u Bajmoku, Bikovu, Čantaviru, Horgošu, Žedniku.

Mesni odbor Crvenog krsta, Subotica podelio je 1933. godine pojedinačnu pomoć od 4500 dinara, za odecu i obuču siromašnoj školskoj deci – 6200, za lekove mesnoj sirotinji – 2000, i za poplavljene u Dravskoj i Savskoj banovini 1000, što je činilo ukupno 13 700. dinara.⁷⁸

Redovna je bila pojava da se **Crveni krst** obraća direktno Senatu, a da on zatim odobrava manje sume jednokratne pomoći⁷⁹ u novcu ili u naturi. Tako juna meseca 1933. godine **Senat** donosi odluku da ustupi 100 litara vina⁸⁰ sa gradske ekonomije **Mesnom odboru Crvenog krsta**. Isti postupak vidimo i kada se 26. oktobra 1933. godine molbom koju potpisuje predsednik **dr Aćimović**, traži da Grad sa svoje ekonomije izda 2 praseta i izvesnu količinu vina, koje bi unovčili na tomboli. U njoj stoji: „Po odluci Društva Crvenog Krsta u Subotici donetoj na sednici održanoj 21. oktobra o.g. prirediće se 10. decembra u 5 ½ časova po podne u hotelu *Srpski Kralj* koncerat sa čajankom, tombolom i igrankom u korist blagajne ovog odbora a u svrhu izvađanja svojih ciljeva. Najvećim delom prihod od ovog koncerta biće upotrebljen na pomaganje mesne sirotinje. Prihod koji se dobije na ovom koncertu je jedini veći izvor iz koga društvo crpe sredstva za svoje ciljeve, najvećim delom pomažu se nevoljna lica i familije iz Subotice koja bolešću, nezaposlenošću ili kakvim nesretnim slučajem dođu u položaj, da im je hitna pomoć neophodna.“⁸¹ Sličnu molbu potpisuje i „potpredsednica društva Olga P. Ognjanova“ 7. XII iste godine, moleći za istu čajanku (10. XII) još 50. litara vina. Sudeći po tim sačuvanim dokumentima, molbama je udovoljeno, **Društvo Crveni krst** je dobilo 500 dinara i 100 litara vina.

Zlatnom medaljom **Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije** odlikovana je 1934. godine **Olga Ognjanov**⁸² a srebrnom **Gligorije Jovanović**⁸³, **Beba Belimarković**⁸⁴, **Etuška Stipić**, **Vera Milekić**, **Bela Gabor**⁸⁵, **Radomir Vujić**⁸⁶.

⁷⁷ Bulatović je 7.09.1937. godine prijavio Sreskom načelstvu blagajnicu tamošnjeg Crvenog krsta Amalku P. Za proneveru 346 dinara i tražio njenu krivičnu odgovornost.

⁷⁸ IAS, F : 47. IV 257/1934. Subotička Jevrejska ženska zadruga i pučka kuhinja dala je pomoć u vrednosti od 50 135 dinara, Dobrotvorna zajednica Bunjevaka od 29 229 a Dobrotvorna zadruga Srpkinja od 16 184. Kao ilustraciju šta znače te dinarske vrednosti prema nekim tadašnjim platama i cenama, kvalifikovani radnik je mesečno zarađivao od 2000 do 3000 dinara, a na pr. direktor „Opšte kreditne banke d.d. – Subotica“ imao je mesečnu platu 13 500, službenik 4310. dinara itd. IAS, F:43.106. Cena hleba je tada bila 4 dinara, pirinča 10, kobasice 30, kafe 40.

⁷⁹ Obično su se obraćali invalidi, bivši gradski službenici, itd.

⁸⁰ IAS, F:47 III 1747/1933. Po toj odluci vidi se da je cena 1 litre vina obračunata 3 dinara. U 1936. godini je cena vinu, koje se unosi u Grad, i na koje se nije platila gradska trošarina – poseban gradski porez na robu, iznosi od 4,5 do 5 dinara. IAS, F:47. III 561/1936.

⁸¹ IAS, F:47.IV 4788/1933

⁸² Olga Ognjanov je bila upravnica osnovne škole u Aleksandrovu.

⁸³ Gligorije Jovanović je bio učitelj u Žedniku.

⁸⁴ Beba Belimarković je bila supruga brigadnog đenerala.

⁸⁵ Bela Gabor (Budimpešta 1874 - Aušvic 1943), industrijalac, jedan od vlasnika fabrike „Rothmann“ (nakon rata „Partizan, fabrika bicikla“)

⁸⁶ Radomir Vujić je bio školski nadzornik.

Aktualizuju ideje o gradnji oporavišta za decu na Paliću beležimo u 1936. godini. Tada se za tu svrhu traži pomoć gradskih vlasti⁸⁷. Saznajemo da je već obezbeđeno i oko 100 000 dinara, što je bila suma dovoljna za započinjanje ali ne i za okončanje jedne tako velike planirane gradnje. Od Grada se očekivalo besplatno ustupanje zemljišta za gradnju. Zbog niza razloga, nedostatka regulacionih planova, potrebe otkupa privatnog zemljišta, itd, pravo rešenje za taj projekata **Crvenog krsta**, vlasti nisu mogle da pronađu. Jedna od varijanti je bila da za **Crveni krst** ponudi zemljište na gradskoj ekonomiji, što je Upravni odbor **Crvenog krsta** na svojoj sednici 20.12.1937. godine i prihvatio. No, za ustup placa veličine 1600 kv. hvati (1 kat. jutro) predloženi su od strane vlasti vrlo strogi i teško dostižni uslovi i obaveze: „da se u roku od godinu dana izgradi dom, da zgrada mora biti jednospratna izrađena potpuno slobodno u suterenu vile /sa terasama/, ...“⁸⁸ Pošto na tako kratak rok izgradnje **Crveni krst** nije mogao da pristane, pokušao je da to zemljište dobije u druge svrhe – za igralište i baštu. Odgovor je bio obeshrabrujući: „Pošto se iz gornjeg dopisa vidi, da Sreski odbor društva crvenog krsta u Subotici, nenamerava traženo zemljište upotrebiti za podizanje dečijeg oporavišta, nego za igralište i baštu, stoga do ponovnog traženja Crvenog krsta, akt se stavlja u arhivu“.⁸⁹

U 1937. godini od nadležnih banovinskih vlasti u Novom Sadu, stizala su cirkularna pisma u kojima se tražilo da lokalne vlasti razvijaju saradnju sa podmladkom **Crvenog krsta** i oko akcije sađenja i podizanja uglednih voćnjaka oko škola.⁹⁰

U 1938. godini bilo je 166 redovnih članova⁹¹, a naredne jedan više. Oni su na ime članarine uplatili ukupno 4008 dinara.

Sreskom odboru Crvenog krsta obraćale se su sa molbama za pomoć i druge subotičke humanitarne i dobrovoljne organizacije. Tako je na pr. **Dobrotvorna zajednica Bunjevaka** za svoju priredbu 14. 1.1939. godine dobila 50 dinara.⁹² I **Uprava ruske kolonije**⁹³ obratila sa molbom za pomoć u obezbeđivanju ogreva. Dobili su 200 dinara. **Odbor Kola srpskih sestara** je dobio 200 dinara „na ime pomoći za održavanje higijene u devojačkom internatu Kola srpskih sestara“.⁹⁴ „**Dobro delo**“ je dobilo početkom 1940. godine pomoć u iznosu od 1000 dinara.

Subotički odbor je od Banovinskog odbora naručio s75 udžbenika za „samrjanski i bolničarski tečaj“. Kupili su i knjigu „Leksikom zdravlja“ (za 150 dinara). **Marija Brašovan** je bila delegat na VI Banovniškoj skupštini **Crvenog krsta** u Petrovgradu 26. 3.1939. godine

⁸⁷ IAS, F :47 III 76/1938 i F:47.III 1929/1936. Gradsko Tehničko odeljenje razmatralo je nekoliko zahteva za dodelu placeva za gradnju na Paliću, Bačke Duhovne oblasti za Rimokatoličku crkvu, Srpske pravoslavne crkve opštine za pravoslavnu crkvu, Saveza skauta za dodelu zemljišta za logorovanja i Sreskog odbora Crvenog krsta za dečije oporavište. Predlog tog tela je bio da se sačeka izrada regulacionog plana ali i da potencijalno mesto za oporavište može biti južno od Sokolvca.

⁸⁸ IAS, F :47. III 76/1938

⁸⁹ IAS, F :47. III 76/1938. Akt nosi datum od 14.3.1939. godine.

⁹⁰ IAS, F :47. III 1726/1937

⁹¹ IAS, F:47.IV 4788/1933

⁹² IAS, F:165.13/1939

⁹³ Ruska kolonija je u tom periodu bila u dva „skloništa“ u ulici Oslobođenja 148 i Masarikovoj ulici 127. Tamo je stanovalo 4 porodice sa 14 dece i 9 samaca. IAS, F:165.6/1939

⁹⁴ IAS, F:165.398/1939

Po obračunu načinjenom nakon čajanke **Crvenog krsta** održane 5.3.1939. godine u „Jugoslovenskom narodnom domu“, ona je donela prihod od 10 762 dinara. Prodato je čak 460 ulaznica po 10 dinara, ostatak su činili dobrovoljni prilozi⁹⁵, prihodi od tombole, prodatih sendviča i drugo. Troškovi-rashod za tu priredbu su bili 3847 dinara, a najveća stavka je bio trošak zakupa dvorane – 750 dinara. Marta 1939- godine, za izbeglice iz Čehoslovačke obezbedili su hranu (slaninu, konzerve sardina, sir, naranče i limun⁹⁶). Po sačuvanoj priznanici od 6.1.1939. godine, za poljske izbeglice odvojena je suma od 1600 dinara.

Mesečno je deljena novčana pomoć za određeni broj najsiromašnijih. Tako je januara podeljena hitna novčana pomoć u ukupnom iznosu od 500 dinara za 51 lice, marta u istom iznosu za 43 lice a meseca juna za njih 47.

U **Mesnom odboru** su bili angažovani :*Olga Ognjanov* kao prva potpredsednica, *lekar dr Vladeta Savić* kao drugi potpredsednik, *Vakanjac Žarko*⁹⁷ kao sekretar društva, a *Radomir Vujić* je obavljao poslove „društvenog blagajnika“ dok je *Petar Flohjar*⁹⁸ je bio služitelj.

Na Paliću 18. 06. 1939. godine održan je „kermes“, koji je doneo prihod od 10 278 dinara, dok je tombola donela 3 403, a „ulaznice kod glavnog ulaza“ 1 872 dinara.⁹⁹ Rashod priredbe je bio je bio 2672 dinara. Za **Nedelju Crvenog krsta** 17. 9. 1939. godine kada je vršeno prikupljanje dobrovoljnih priloga sakupljeno je 3 778 dinara.

Kao primreme za „samarjanski tečaj“ u septembru 1939. štampano je 100 plakata, te isto toliko za „Apel građanstvu za radno osoblje za slučaj mobilizacije ili rata“ u decembru. U oktobru se vrše pripreme za bolničarske tečajeve. Sve aktivnosti **Crvenog krsta** jasno upućuju da je plamen ratnih sukoba zahvatio Evropu i neumitno se približavao i ovim prostorima. Pored toga, bilo je potreba i za delovanjem na prozaičnijim poljima, pomaganju siromašnih i socijalno ugroženih sugrađana. O tome govori i detalj kako se novembra iste godine **Odboru Crvenog krsta** obratio dopisom siromašni subotičanin *Rigo Geza* u ime svoje mnogočlane porodice, moleći jedan par cipela. Kao rezultat, za tu porodicu je, od firme „Bata“ kupljeno dva para cipela, po ceni od ukupno 150 dinara.

I u tom predratnom periodu uvažena građanka *Tereza Hartman* koja je bila dugogodišnja počasna članica **Crvenog krsta** i njegova velika dobrotvorka, redovno je davala priloge u aktuelnim akcijama.

A one su održavane po ustaljenom rasporedu, tako je čajanka 10.12.1939. godine donela 11 498 dinara.

Subotički **Crveni krst** je već od 1938. godine pokušavao da realizuje ideju o prevozu ranjenika i bolesnika posebnim vozilom. Ali tek krajem 1939. godine, nakon sporazuma gradskih vlasti i predsedništva **Crvenog krsta** iz Beograda, uspeva da od centrale iz Beograda dobije vredan poklon – automobil za prevoz bolesnika i ranjenika. Od

⁹⁵ Supruga dr Kendelca i firma Električna centrale su priložili po 100 dinara, dr Balog i dr Kemnji, te dr Geršon (rabin) po 20. IAS, F:165.96/1939

⁹⁶ Sačuvani su računi za tu robu. Slanina i konzerve sardina su kupljene u mesarskoj radnji Korhec.IAS, F:165.205/1939

⁹⁷ Žarko Vakanjac, pravnik, rođen 1882. u Osijeku. Mesečni honorar za njegove usluge je bio 500 dinara.

⁹⁸ Služitelj je dobijao samo 150 dinara.

⁹⁹ IAS, F:165.205/1939. Iz obračuna prihoda saznajemo i da je prilog Ilije Šibalića bio 300, a Konena 100 dinara.

1. januara 1940. godine i zaživela je auto – stanica. Dobili su specijalni automobil marke „Renault” za prevoz bolesnika i ranjenika i hitnu pomoć. U kolima su bila dva specijalna nosila i mesta za pratioca. Garažiran je bio na adresi Vilsonova 55 u dvorištu Vatrogasaca. Važila je tarifa od 25 dinara za vožnju na teritoriji grada i 20 plus 3 dinara po kilometru van grada.

Od januara 1940. godine inicirana je od strane *Knjeginje Olge* akcija prikupljanja tzv. - zimske pomoći¹⁰⁰. Uključila se i gradska opština, kao i sva dobrotvorna i humanitarna društva, pa tako i **Crveni krst**. On je deo novčani prilog gradu, odnosno akcionom odboru koji je organizaciono vodio tu akciju, a u cilju za održavanje gradske javne kuhinje.

Slobodno zidarska loža *Stella polaris* ustupila je početkom 1941. godine **Crvenom krstu** svoju zgradu u Šenojnoj ulici broj 11¹⁰¹ da bi se i tamo formirala javna kuhinja.

„Poslednja godišnja skupština Crvenog krsta pred okupaciju trebalo je da se održi 23.02.1941. godine na Pravnom fakultetu pod predsedništvom *dr Miodraga Aćimovića*, ali nema vesti da je odista i održana.“¹⁰²

O delovanju subotičkog **Crvenog krsta** u periodu između 1941. i 1944. godine se do sada vrlo malo pisalo. Razlog tome je da je spomenuti period dosta dugo važio kao nezahvalni period za istraživače, te su se oni nerado bavili njime. U poslednje vreme se međutim sve češće srećemo sa obrađenim arhivskim i autentičnim novinskim izvorima pa na osnovu tih podataka pokušavamo da rekonstruišemo događaje vezane za **Crveni krst** u Subotici.

Jedna epizoda sa korišćenjem sanitetskog vozila za predsednika **Crvenog krsta**, dovoljno ilustruje atmosferu i psihozu straha koja je vladala u Subotici samo dan pre napada nemačke avijacije na Beograd i nedelju dana pre ulaska mađarskih trupa u grad. Radi se o tome da je 8. aprila 1941. godine, šofer koji je bio zadužen za vozilo **Crvenog krsta - Šternhard Šandor**, a koji je već od 5. aprila te godine imao vojni raspored upravo kao vozač tog automobila, dobio od predsednika **Sreskog odbora Crvenog krsta** i tadašnjeg dekana Pravnog fakulteta *dr Aćimovića*, naredbu da njega i njegovu porodicu preveze do Surčina, što je vozač i učinio.¹⁰³ Nakon toga je vozilo doveženo u Suboticu pa je i dalje služilo u funkciji prevoza ranjenika.

Vojna uprava komande južnog korpusa 18.5.1941. godine šalje dopis vojnoj komandi Subotice u vezi predmeta – pronlaženje i osiguravanje imovine **Crvenog krsta južnih teritorija**: „Po obaveštenjima predsedništva Mađarskog Crvenog krsta za vreme okupacije Crveni krst Jugoslavije je preko svojih mesnih odbora u raznim gradovima i selima imao svoje institucije. Opšti je interes da se ovi mesni odbori reorganizuju i uključe u zemaljsku organizaciju Mađarskog Crvenog krsta i tako nastave svoje delovanje. Nalažem vam da pomoću u prilogu dostavljenih formulara, ustanovite u kojim gradovima i naseljima postoji imovina Crvenog krsta, ko i gde je čuva, zatim da li su oni koji trenutno

¹⁰⁰ IAS, F:47.1931/1941

¹⁰¹ IAS, F:47.1931/1941

¹⁰² Nevenka Bašić Palković, Subotički Crveni krst od 1918. do 1941., Crveni krst u Subotici 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 35

¹⁰³ IAS, F:60.21949/1941. U prilogu predmeta, zapisnika o saslušanju vozača, nalazi se i obaveštenje Crvenog krsta o tarifama auto stanice iz 1938/39. godine.

stoje na čelu tih mesnih organizacija po nacionalnim i drugim merilima podobni da i dalje vrše tu funkciju. Ukoliko nisu podobni za vođenje mesnih odbora i staranje o imovini na njihovo mesto treba postaviti nove i poverljive ljude s kojima će predsedništvo Mađarskog Crvenog krsta stupiti u kontakt.“¹⁰⁴

Dula Vali predsednik Upravnog odbora **Mađarskog Crvenog krsta** 11.7. 1941. godine šalje vojnoj komandi Subotice pismo sličnog sadržaja: „Do nas iz prosleđenih privatnih izveštaja, a iz štampanog izveštaja Crvenog krsta Jugoslavije saznajemo da na ponovno vraćenju južnoj teritoriji Crveni krst poseduje priličan broj pokretne i nepokretne imovine. Pošto postoji bojazan da ta imovina dospe u ruke nacionalno nepodobnih, čelnih i drugih ljudi, pa će oni tu imovinu premestiti, zgrade i inameštaj u njima oštetiti ili ostaviti bez nadzora – stoga nam je hitno potrebno da na nadležnoj teritoriji poštovane sreske vojne komande dođe do evidencije pokretne i nepokretne imovine i da se sastavi spisak lica koje je poštovana sreska komanda zadužila čuvanjem istih.“¹⁰⁵

Dana 19. 7. 1941. godine je održana osnivačka skupština **Društva mađarskog Crvenog krsta**. Od strane inicijatora sednicu je otvorio **dr Ištvan Mezei** lekar i prisutnima predstavio **Martu Mauks** glavnog poverenika zaduženju za južne teritorije. Ona je preuzela predsedavanje sednicom i upoznale prisutne sa opravdanošću organizovanja subotičkog **Društva mađarskog Crvenog krsta**, pozvala delegate da potvrde osnivanje i izaberu rukovodstvo. Svi su jednoglasno i sa velikim oduševljenjem izabrali generala i vojnog komadanta Subotice **Deže Bitoa** za predsednika. Ostali funkcioneri su bili:

Upravnik – lekar **dr Ištvan Mezei**

Dopredsednik – *sup.* **Silarda Sariča**

Glavni lekar – **dr Laslo Fekete**

Sekretar – *sup.* **Mihalja Lepeša**

Potom su izabrali i 32 člana Odbora. Po završetku glasanja **Marta Mauks** glavni poverenik, je u detalje upoznala prisutne sa osnovnim ciljevima i načinom delovanja **Mađarskog Crvenog krsta**.

Saziv je doneo odluku da je novoosnovano **Društvo mađarskog Crvenog krsta** pravni naslednik bivšeg subotičkog odbora **Crvenog krsta Jugoslavije** i tako sva imovina – i pokretna i nepokretna prelazi u vlasništvo nove organizacije.

Doneta je odluka o tome da će organizacija u najkraćem mogućem roku organizovati dvonedeljne kurseve za bolničarke na koje se mogu prijaviti svi zainteresovani. Za one koji su već završili jugoslovenske kurseve će doći do prevalifikacije a njihove ranije izdate isprave će se zameniti mađarskim.

Na sednici odbora 29.7.1941. godine, potvrđena je odluka da je **Deže Bito** general – vojni komadant Subotice počasni i stalni predsednik društva. U isto vreme je došlo i do nekih kadrovskih promena. Za predsednika odbora je predložen **dr Mihalj Mate** vojni lekar, a umesto *sup.* **Mihalja Lepeša** koja je podnela ostavku na funkciju sekretara – *sup.* **Pala Cejsa**. Blagajnica postaje *sup.* **Antala Pletla**. Bilo je reči još i o evidentiranju pokretne i nepokretne imovine društva, o kolima za hitnu pomoć koja trenutno koriste vatrogasci, o pružanju pomoći ruskim (carskim) emigrantima, o organizaciji raznih, na pr. patronažnih, kuvarskih tečajeva.

¹⁰⁴ IAS, F:60. P-2526/1941.

¹⁰⁵ IAS, F:60. P-8357/1941.

Na sednici odbora održanoj 26.10.1941. godine ponovo dolazi do kadrovskih promena. Od tada u radu društva učestvuju glavni župan **dr Andor Rek** i njegova supruga, gradonačelnik **dr Janoš Veldi**, također sa suprugom. Osniva se **Podmladak Crvenog krsta** pod vođstvom **Aranke Feč** nastavnice Ženske gimnazije.

Do održavanja prve skupštine **Crvenog krsta** dolazi 7.12.1941. godine, gde je pored ostalog na dnevnom redu bio i izveštaj o dotadašnjem radu.

Do proširivanja predsedništva dolazi 21.2.1942. godine, na mesto predsednika je postavljena supruga gradonačelnika **dr Janoša Veldija**, a njen zamenik postaje **Margita Čajkaš**. Do kraja rata nije bilo promena takve vrste.

Kao sedišta **Crvenog krsta** navode se adrese, za kancelarije - ulica Bem 14, a za vojnu bolnicu - Horti Mikloša (Đure Đakovića) 4 i Sondi 2.

Možemo kontstatovati da je delovanje subotičkog **Crvenog krsta** bilo veoma razgranato: pomagao je jugoslovenskim vojnicima (prvenstveno onima iz Subotice i severne Bačke) koji su bili u nemačkim logorima, vodio je brigu o deci i udovicama poginulih vojnika. Vodio je evidenciju o nestalim licima i obezbeđivao utočište za povratnike iz ratnog zarobljeništva. Svake godine je organizovao sabirne akcije u državnim okvirima, za članove porodica ranjenih i poginulih boraca sa ruskog fronta. Tako na pr. 4. i 5. 10. 1941. godine se održavaju **Dani Crvenog krsta** koji su za školsku decu bili neradni dani a za vreme trajanja akcije je prikupljeno 12290,30 penga. Svaka se škola, osnovna, srednja i specijalna, zajedno sa humanitarnim udruženjima grada uključila u tu sabirnu akciju. Svi oni koji su dali prilog veći od 100 penga su dobili posebno priznanje.¹⁰⁶

Isto tako, uspešna akcija je sprovedena i 1942. godine kad su "Mali Mađari" i "Skauti" (Levente), sakupljali novac od kojeg su kupovali duvan, slaninu, toplu odeću te pakovali i slali te stvari vojnicima.¹⁰⁷ Slične su akcije obavezno sprovedene svake godine.

Subotički Crveni krst je pomago i **ruskom Crvenom krstu** koji je prestankom rada **Jugoslovenskog Crvenog krsta** ostao bez novčane potpore. Više puta su dodeljivana novčana sredstva nezaposlenim ruskim emigrantima u Subotici, o kojima se inače i Grad navčano starao.¹⁰⁸

Tesno su saradivali sa **Zelenim krstom**, pomažući im u organizaciji patronažnih tečajeva i pružajući im logističku pomoć.

Pored svega ovoga su organizovali dobrotvorne plesove, pozirešne i bioskopske predstave, a sav prihod od tih manifestacija su namenili za već navedene potrebe i za snabdevanje Bolnice.

U poslednjoj, završnoj fazi rata delovanje **Crvenog krsta** se svodi na planiranje protivvazdušne odbrane i organizovanje pomoći u slučaju vazdušnog napada.

Na kraju možemo konstatovati da se rad **Subotičkog društva Mađarskog Crvenog krsta** u periodu između 1941. i 1944. godine više svodio na vojno-zdravstvene poslove koji su smatrani - za prvorazredne i patriotske, a manje na zbrinjavanje siromašnih i izbeglih lica, što je bilo od sekundarne važnosti, pošto se time bavilo Ministarstvo unutrašnjih poslova.

¹⁰⁶ IAS, F:60. P-24241/1941.

¹⁰⁷ IAS, F:60. P-29098/1941.

¹⁰⁸ IAS, F:60. P-7944/1941.

„Jugoslovenski Crveni krst je obnovljen 1944. godine u Drvaru na predlog vojnog saniteta, rešenjem Nacionalnog komiteta oslobodjenja Jugoslavije. Stvorena je široka narodna organizacija, čiji je rad određen karakterom novih društvenih odnosa.“¹⁰⁹ Strogo centralizovana državna uprava olakšala i usmeravala rad **Crvenog krsta**. Tako se ubrzo stvara mreža odbora, kojih polovinom 1945. ima oko 3500, sa preko 400 000 članova.

„U Subotici je Društvo Crvenog krsta osnovano 10. februara 1945.“¹¹⁰ Zadataka pred njim bilo je veoma mnogo. U gradu se nalazio veći broj ranjenika, trebalo je rešavati pitanja repatriraca, vladala je oskudica u namirnicama, ratne žrtve – ljudske i materijalne ostavile su teške posledice. Ukupan broj ljudskih gubitaka iznosio je preko 7000.¹¹¹ Značajna materijalna pomoć stizala je iz inostranstva.¹¹² Uz takve i druge domaće izvore, radilo se na pomaganju deci boraca stradalih u ratu, nezbrinutim majkama i drugim socijalno ugroženim kategorijama. Organizuju se sabirne akcije, priredbe, radi se na podizanju opšteg higijenskog nivoa, održava nedelja **Crvenog krsta**. **Podmladak Crvenog krsta** formira se po školama. „Prva skupština Crvenog krsta održava se 3. septembra 1945. pod predsedništvom dr Vladete Savića.“¹¹³ On će i u narednom periodu ostati na toj funkciji. Redovna skupština **Gradskog Crvenog krsta** je održana 12.5.1946. godine.

Jedan od pravaca delovanja bilo je obezbeđivanje prostorija. U tu svrhu tražen je popravak zgrade u Šenoinoj ulici, koja je bila oštećena od savezničkog bombardovanja.¹¹⁴

Delovanje **Crvenog krsta** u poratnom dobu imalo je potuno jasno usmerenje, koje je bilo prilagođeno opštoj društvenoj klimi i podređeno ostvarivanju strogo zacrtanih zadataka.

Od začetaka u doba Monarhije, preko delovanja u međuratnom i ratnom razdoblju, **Crveni krst** je i u novuspostavljenom društvenom poretku nalazio načina i puteva da ostvaruje svoje ciljeve. Organska sprega i povezanost, državno-društvenih okvira i njihovih specifičnosti, sa **Crvenim krstom**, time je bila samo potvrđena u tom a i narednom periodu. **Crveni krst** je u svom humanitarnom radu samo posredno delio sudbinu tih okvira, prilagođavajući se društveno-političkim promenama koje su vladale, a kao konstantu sledio osnovne principe pokreta.

¹⁰⁹ Eva Bažant, Subotički Crveni krst od 1941. do 1944. i od 1944. do 1956.m st. 39., Crveni krst u Subotici 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 39

¹¹⁰ Isto

¹¹¹ Mirko Grlica, dr Antal Hegediš, Milan Dubajić, Lazar Merković, Imenik žrtava Drugog svetskog rata na području subotičke opštine, Subotica 2000.

¹¹² Pomoć je stizala od anglo američke organizacije za civilnu pomoć oslobođenim zemljama, od koje je već u prvoj polovini 1945. dobijeno 120 000 tona namirnica, i od Ujedinjenih nacija, od kojih je do kraja 1947. stiglo 2,5 tona razne robe. Vlado Strugar, Jugoslavija 1941-1945, Beograd 1978, st. 227.

¹¹³ Eva Bažant, nav. delo, st. 40

¹¹⁴ Radovi su obavljani i početkom 1947. godine izvršeno je i svečano otvaranje tog objekta.

CRVENI KRST U SUBOTICI OD 1944 GODINE

1944. Obnovljen rad Crvenog krst na predlog vojnog saniteta u Drvaru a rešenjem Nacionalnog komiteta pod nazivom Jugoslovenski Crveni krst stvorena je široka narodna organizacija čiji je rad određen karakterom novih društvenih odnosa.

1945. U subotici je Crveni krst zvanično obnovio (produžio) svoj rad pod novim okolnostima 10. februara 1945. godine. Po žavršetku rata intenzivno se radilo na omasovljavanju članstva. Rad podmlatka je bio vrlo intenzivan. U periodu od 14. do 20. novembra prvi put je obeležena Nedelja Crvenog krsta

Prva posleratna Skupština Crvenog krsta u Subotici održana je 03. septembra 1945. godine pod predsedništvom dr Vladete Savića.

Glavna Skupština Okružnog odbora Crvenog krsta Subotica održana je 11. oktobra 1945. godine. Društvo je u Okrugu imao 3.866 članova. Za Predsednika je izabran dr Vladeta Savić. Iste godine Subotički Crveni krst se useljava u objekat koji se nalazi u Šenojnoj ulici broj 14. i ona postaje sedište organizacije.

Osnovne aktivnosti organizacije su bile socijalno humanitarnog karaktera kao i poslovi oko popisa nestalih i poginulih u ratu.

1946. Okružni odbor Crvenog krsta dana 14. marta 1946. godine na plenarnoj senici razmatra i usvaja uputstva Glavnog odbora Društva Crvenog krsta Srbije o zadacima . Crveni krst je u ovom periodu pomagao Subotičku i Senčansku bolnicu sa lekovima

Otvorena je ekspozitura (kancelarija) Crvenog krsta na željezničkoj stanici gde je pomagala putnicima podelom hrane i lekova, a organizovao je doček dece koji su bili upućeni u Češku na izučavanja zanata.

30. decembra 1946. godine održana je svečana akademija Crvenog krsta Subotica povodom 60 godina organizacije.

1947. Aktivisti Crvenog krsta Subotica održali su dvomesečni sanitetski tečaj za Omladinsku prugu Šamac - Sarajevo, i organizovali su kurseve za zdravstvene aktive po selima , školama i fabrikama.

11. maja 1947. godine svečano je otvorena društvena sala u svom domu u Šenojnoj ulici. Crveni krst je iste godine imao 4.266 članova a evidentirano je 8.273 člana podmlatara.

1948. Glavni odbor Crvenog krsta Srbije u januara osniva jednogodišnju školu za dečje negovateljice obzirom na izuzetno izraženu potrebu. U Vojvodini Pokrajinski odbor takodje osniva školu.

1949. Crveni krst Subotice organizuje tečaj za 40. polaznika iz grada i okoline . Učesnice su dobijale mesečni dodatak u novcu za stan i hranu.

U periodu od 25. septembra do 05. oktobra organizovana je Dečja nedelja .

1950. Šezdeset članica organizacije je povodom osnog marta preradio 6.600 metara platna - donaciju Medjunarodnog dečjeg fonda. Tako su izdrali 6.000 pelena i 3.000 benkica.

Crveni krst je uz veliki napor i angažovanje otvorio tri dečja restorana i organizovao raspodelu mleka u 16. škola u gradu i 12 škola u okolini.

Uz neposrednu pomoć Crvenog krsta uređjena je dečja jaslica u fabrici Jovan Mikić u Subotici.

1951. U januara održan je Dan dečje radosti kada su deci podeljeni poklon paketi i održana je priredba na srpskohrvatskom i na mađarskom jeziku.

Početkom aprila održana je godišnja Skupština. Kao poseban cilj istaknuta je potreba da se u 20. seljačkih zadruaga osnuje povereništvo Crvenog krsta. Predvidjeno je povećanje broja članstva na 25.000.

Početkom godine predstavnici UN boravili su u Subotici. Tom prilikom su pohvalili angažovanje Crvenog krsta na planu zdravstveno edukativnog rada.

1952. Crveni krst je poslao dvadesetoro Subotičke dece naklonjeno plućnim bolestima na oporavak u Švajcarsku.

Od 01. do 08. oktbra organizovana je Nedelja Crvenog krsta koja je otpočela otvaranjem zdravstvenog Narodnog univerziteta u Šenojnoj ulici. Odbor Crvenog krsta Suotica istim povodom priredio je zabavu u hotelu Beograd.

Iste godine pokrenuta je akcija prikupljanja krvi.

1953. Aktivnosti oko davalštva krvi su intenzivirani pogotovu u radnim organizacijama i broj davalaca je povećan na 500.

Od 25. oktobra do 02. novembra organizovana je nedelja Crvenog krsta, u okviru koje je obuhvaćen veliki broj davalaca krvi, održano više tečajeva i otvoreno je nekoliko stanica Crvenog krsta za usluge stanovništvu.

1954. Tokom godine organizovani su tečajevi za zdravstveno prosvetovanje po selima, obavezni za žensku omladinu između 14 i 18 godina starosti.

16. maja održana je godišnja Skupština.

U periodu od 01. do 08. novembra održana je Nedelja Crvenog krsta u znaku borbe protiv tuberkuloze.

Iste godine u Subotci je održano savetovanje društva Crvenog krsta iz Subotice, Sente, Sombora, Bačke Topole i Novog Kneževca. Raspravljalo se o zdravstvenom prosvetivanju seoske omladine.

1955. Tokom godine organizovano je 66 kurseva i obuhvaćeno je 2.000 devojaka.

Ratnoj siročadi je podeljeno 1.344 paketa i pružena je pomoć u funkcionisanju đачkih kuhinja.

U saradnji sa Društvom prijatelja dece i udruženjem žena Crvenog krsta organizovana je menza u Zlatnom jagnjetu, gde su siromašna deca svakodnevno dobijala ručak, a te 1955. godine Crveni krst ima i letovalište za decu na Krku.

1956. Početkom februara pristiglo je kontingent putera i mleka u prahu, koji se delio prema uputstvima Jugoslovenskog Crvenog krsta.

Crveni krst Subotice je uputio 142 deteta na besplatno letovanje, a 288 pionira je letovalo uz minimalnu doplatu roditelja.

Intenzivirana je propagandna delatnost i tako održano je ukupno 87. predavanja sa prikazivanjem filmova na kojem je bilo ukupno 17.000 posetilaca.

Nedelja Crvenog krsta održana je u periodu od 06. do 13. maja u znaku poboljšanja higijenskih uslova života.

Crveni krst je bio inicijator otvaranja đачkih kuhinja. Kuhinje su radile u 52 škole u srezu i u njima se hranilo oko 8.000 učenika.

Ovu godinu je posebno obeležilo angažovanje organizacije na zbrinjavanju izbeglica iz NR Mađarske.

1958. Izdržavanje dece čiji su roditelji oboleli od TBC kao i pomoć obolelima.

1960. Preventivno rešavanje pitanja i problema alkoholizma. Inicijativa za omasovljavanje davalaštva krvi. Održan sajam dečjih radova.

Prihvat i smeštaj ranjenika iz alžira i smeštaj istih na Paliću u objekat hotela Jezero i Trščara kao i u blatnom kupatilu.

- 1961.** Zdravstveno prosvetavanje omladine na predvojničkoj obuci. Inicirana obuka iz prve pomoći i SZO.

Formiran eksperimentalni centra za zdravstveno vaspitanje na Paliću, koji je funkcionisao četiri godine.

Zbrinjavanje alžirskih ranjenika.

Prvi put u Jugoslaviji na trgu kod gradske kuće organizovana je vežba sa izrežiranim saobraćajnim udesom. Ova vežba je snimljena i isti je prikazan 1963. godine u Ženevi.

- 1962.** Program za obuku seoske omladine.

- 1963.** Pomoć Skuplju povodom katastrofalnog zemljotresa.

- 1964.** Osposobljavanje predavača prve pomoći i šminkera za realističko prikazivanje povreda i oboljenja.

- 1965.** Intenziviranje obučavanja predavača iz oblasti pružanja prve pomoći. U organizaciji je zaposleno 4 radnika.

Aktivnosti oko pomoći na nasipima zbog velikih poplava na Dunavu.

Prihvaćena su romska deca iz Apatina .Aktivistkinje su ih kupali i šišali a potom oblačili. Nakon toga su smešeni na Paliću u Bagolyvaru gde su ostali mesec dana.

- 1968.** Uključivanje Crvenog krsta u sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Organizacija prihvata izbeglih povodom događanja u Čehoslovačkoj na Paliću.

- 1969.** Pomoć stanovnicima Banja Luke nakon katastrofalnog zemljotresa i zbrinjavanje dece iz porušenog grada. Učenici i nastavnici iz škole Karlo Rojc iz Šargovca nakon zemljotsa 26. i 27. oktobra doselili su se na Palić. Osam meseci su boravili u hotelu Sport.

- 1970.** Početak programa zaštite starih pod nazivom Za sunčanu jesen života. Idejni tvoraci programa su Antun Futo, dr Račić Etela i Gabor Siladi.

Aktivnosti na masovnoj vakcinaciji stanovništava protiv velike boginje.

1971. Uvođenje novih oblika osposobljavanja za kućnu negu povredjenih i obolelih.

Januara meseca formiran je Centar za kućnu negu .

1973. Sabirne akcije za prikupljanje pomoći i distribucija pomoći materijalno nedovoljno obezbeđenim licima.

1974. Osnovan klub omladine Crvenog krsta u Subotici.

Održano takmičenje u prvoj pomoći u kategoriji omladine i podmlatka.

1975. Osposobljavanje i ispit za vozače motornih vozila iz oblasti pružanja prve pomoći.

1977. Kursevi o higijeni životnih namirnica, ličnoj higijeni i zaraznim bolestima.

1978. 25. aprila kupljen objekat u ulici Trg žrtava fašizma broj 3. koji postaje sedište organizacije .

1979. Pomoć stradalima u katastrofalnom temljotresu u Crnoj Gori.

Uspostavljena je saradnja sa Crvenim krsto grada Seged u NR Mađarskoj.

Akcija rasljavaanja stanara subotičke deponije.

1980. Osposobljavanje i priprema mladih za brak i porodicu.

Obeležena desetogodišnjica akcije Za sunčanu jesen života.

Inicijativa i aktivnosti na omasovljavanju organizacije sa mladima. Po tome posebno mesto zauzima dr Slobodan Pantelić.

1981. Akcija dobrosusedska pomoć. U Osnovnoj školi J.J. Zmaj osnovana prva ekipa učenika za obilzak starih sugrađana.

1982. Intenzivirane aktivnosti oko osnivanja osnovnih organizacija po radnim organizacijama.

Posebne aktivnosto na planu prevencije bolesti ovisnosti - alkoholizma. Tim povodom osmišljen program Igra.

U okrilju Crvenog krsta formiran Klub lečenih alkoholičara.

1983. Pomoć Kopaoniku nakon zemljotresa. Pomoć izbeglicama palestincima i libancima.

1984. Crveni krst je dobitnik Oktobarske nagrade - oslobodjenje Subotice -

1986. Obeleženo sto godina postojanja Crvenog krsta u Subotici.

1991. Formiran magacin humanitarne pomoći na adresi Edvina Zdovca broj 2. i u ulici Matije Gubca broj 8. sa ukupno 210 m² površine.

Prihvat izbeglih i prognanih na Paliću. Aktivnosti u granicama mandata Crvenog krsta Subotica u vezi prihvata i smeštaja izbeglih i prognanih.

1992. Prihvat i distribucija humanitarne pomoći.

1994. Od aprila meseca u okviru Crvenog krsta funkcioniše narodna kuhinja sa 203. kuvanih obroka dnevno.

1995. Prihvat izbeglih i prognanih nakon ratnih dejtava u bivšim republikama SFRJ.

1996. Aktivnosti u okviru mandata Crvenog krsta u vezi izbeglica i distribucija humanitarne pomoći iz međunarodne donacije.

1997. Crveni krst Subotice je realizator programa Letnje škole podmlatka u Baošićima.

Na Paliću se organizuje međunarodni kamp prve pomoći i spasilaštva na void. U okviru Crvenog krsta Subotica funkcioniše služba spasavanja na void sa više od 50 aktivnih članova i sa 7 instruktora.

1998. Aktivnosti na planu spasilaštva na void dobijaju na značaju .

Upućeno je 200 učenika osnovnih škola na oporavak – letovanje u objekat Crvenog krsta Srbije u Baošićima. Sve troškove boravka pokrio je Crveni krst Subotica iz sopstvenog budžeta.

Uspešno se realizue program Letujmo kod kuće.

Crveni krst Subotice postaje vlasnik odmaralištana na Paliu u vikend naselju sa ukupno 19. stambenij jedinica. U objektu su smeštena izbegla i prognana lica. od 1991 godine.

1999. Nadležna služba Crvenog krsta Subotica je u toku godine evidentirala ukupno 13.479 lica sa statusom izbeglog ili prognanog lica , odnosno 3.000 privremeno raseljeno lice.

Na adresi Put Jovana Mikića otvoren je Distributivni centar sa 1.700 m² korisne površine i kuhinja sa kapacitetom od 6.000 obroka dnevno. Programom narodne kuhinje obuhvaćeno je u kontinuitetu 1.277 korisnika. Topli obrok se dostavlja na 11 distributivnih mesta.

Prihvat i evidentiranje privremeno rasejenih lica sa Kosova i metohije.

Crveni krst Subotice u toku bombardovanja zemlje od strane NATO snaga intenzivirano deluje u okviru svog mandata. Vršiti masovno obučavanje građana i specijalnih jedinica MUP-a iz oblasti ukazivanja prve pomoći, službe traženja i međunarodnog humanitarnog prava.

Omladina koja je osposobljena za ukazivanje prve pomoći aktivno učestvuje u saniranju nastalih povreda nakon izvršenih vazдушnih napada.

2000. U programu narodne kuhinje u toku gonine pripremljeno je million obroka za 3.000 korisnika dnevno.

U kategoriji domicilnog stanovništva evidentirano je ukupno 7.862 korisnika humanitarne pomoći u količini od 1.238.379 kilograma

U kategoriji izbeglih i prognanih lica obuhvaćeno je ukupno 1.118 korisnika sa ukupnom količinom pomoći od 638.660 kilograma.

U kategoriji privremeno raseljenih lica evidentirano je ukupno 800 korisnika sa ukupnom količinom humanitarne pomoći od 469.256 kilograma.

U letovalištu Crvenog krsta Subotica na Paliću boravilo je ukupno 243 podmlatkara i omladinaca tokom letnjeg raspusta uz realizaciju bogatog programa.

U maju meseci objavljen prvi broj časopisa HM revije. Poseban kuriozitet časopisa je i poseban prilog na brajevom pismu za slabovide i slepa lica.

2001. Crveni krst je realizator programa Letnja škola podmlatka u Baošičima.

Započeta adaptacija i dogradnje objekta Crvenog krsta na adresi trg žrtava fašizma broj 3.

2002. Svi planirani programi i aktivnosti se sprovode bez obzira na skućene prostorne mogućnosti organizacije nastale adaptacijom objekta.

2003. Organizovni oporvak školske dece u odmaralištu Crvenog krsta Crne Gore u Sutomoru.

05. jula četiri člana ekipa prve pomoći u kategoriji omladine kao predstavnici u ekipi nacionalnog društva učestvuje na takmičenju EFAC u Pragu.

Instruktori spasavanja na void održali obuku spasilaca u Sutomoru za potrebe Crvenog krsta Crne Gore.

Promocija programa prevencija polno prenosivih infekcija.

Promovisana jedinstvena akcija pod nazivom Humana Subota u okviru programa dobrovoljnog davalaštva krvi na paliću 02. avgusta, kao i akcija Humani božić dana 20. decembra.

- 2004.** U toku nedelje Crvenog krsta 08. maja adaptirani i dogradjeni objekat Crvenog krsta dat na korišćenje članovima organizacije.

Održana medjunarodna manifestacija IFAK - Subotica od 06. maja do 09. maja.

U periodu od 09. avgusta do 31. avgusta realiziran je projekat pod nazivom Koridor 10. u toku trajanja letnjih olimpijskih igara u Atini.

30. septembra oformljen klub dobrovoljnih davalaca krvi.

Realizuje se program narodne kuhinje a distribuirano je ukupno 111.200 toplih obroka.

Realiziran program novčane pomoći interno raseljenim licima u saradnji sa MKCK i Rpubličkim komesarijatom za izbeglice za ukupno 87 porodica.

- 2005.** Posebni rezultati se postižu u saradnji sa transfuziološkom službom Zdravstvenog centra u Subotici darivanjem programa za elektronsku obradu podataka davalaca krvi na području Skupštine opštine Subotica.

U toku godine se u kontinuitetu realizuju programi namenjeni deci iz romske raseljeničke populacije u cilju olakšanja socijalizacije i uklapanja u sredinu.

PREDGOVOR

Obeležavajući ovaj značajan jubilej, ovom publikacijom želimo se odužiti i odati priznanje svima koji su tokom proteklih *stodvadeset* godina, ispunjeni ljudskom plemenitošću, ostvarivali uzvišene ciljeve naše i međunarodne humanitarne organizacije.

Vreme koji je iza nas, kao i vreme u kome živimo, ispunjeni su nažalost, brojnim i velikim nesrećama, stradanjima i patnjama ljudi, izazvanih uglavnom ratovima, prirodnim nepogodama i socijalnim nepravdama.

Ova kniga na svojim stranicama, beleži samo manji deo onoga što je naša organizacija Crvenog krsta učinila, pružajući rado i nesebično pomoć pojedincima, porodicama i stanovnicima nastradalih područja u zemlji i van njenih granica. Pomoć koja se davala, a koja se i danas izdašno pruža, nije ničim ograničena niti uslovljavana. Ona nije poznavala granice, niti deobe ljudi prema rasnoj, nacionalnoj, verskoj, političkoj ili bilo kojoj drugoj pripadnosti. Povod i motiv bio je i ostao unesrećeni čovek. U tome i jeste veličina i univerzalnost organizacije Crvenog krsta čime se mnoge druge organizacije bilo one nacionalne ili međunarodne, ne mogu se pohvaliti.

U proteklih *stodvadeset* godina oblike organizovanja i sadržaje rada, Crveni krst je prilagođavao društvenim stanjima, uslovima i potrebama vremena. O tome nam govori i ovo izdanje, koja se oslanja na požutele stranice brojnih zapisa i dokumenata i sećanja naših poznatih i po radu cenjenih članova.

U prvim decenijama, nakon osnivanja, Crveni krst je bio malobrojna dobrotvorna organizacija. Rezultati njegove aktivnosti iz tog vremena, tako skromni, zaslužuju veliko priznanje i reči hvale. Ljudi dobre volje posejali su plemenito seme koje je urodilo bogatim plodovima. Putem raznih vidova materijalne pomoći i zdravstvenog prosvetavanja, članovi ove organizacije su, svojim ličnim primerom, uticali na formiranje i razvijanje svesti o istinski ljudskim vrednostima, koje treba da krasi čoveka u svakom kutku ove naše po mnogo čemu, ugrožene planete.

Posledice dva svetska i velikog broja lokalnih ratova, ekonomska i kulturna zaostalost vekovima porobljenih i potlačenih naroda, česte prirodne nepogode i katastrofe, glad, masovna oboljenja i epidemije, ublažavani su tada, a i danas ih ublažavamo pružanjem raznih vidova pomoći.

Zahvaljujući povoljnim društvenim uslovima u drugoj polovini dvadesetog veka, doživeli smo zavidan uspon i razvoj Crvenog krsta.

Proslavljajući ovaj jubilej, možemo samo poželeti, da i mi i buduće generacije živimo i radimo u miru, imajući na umu uvek da čovek kao društveno biće može biti istinski srećan onoliko koliko i sam doprinosi sreći i blagostanju drugih ljudi.

Stevan Mačković, historičar, viši arhivist
Gabor Lalija, viši arhivist

UMESTO UVODA

Pre dvadeset godina (1986.) kao doprinos obeležavanja stogodišnjice osnivanja Crvenog krsta u Subotici, pojavila se u izdanju NIO „Subotičke novine“, dvojezična publikacija - „Crveni krst u Subotici 1886-1986.“. U njoj je veća grupa veća autora obradila nastanak te međunarodne humanitarne organizacije u Subotici i njeno delovanje u kasnijim periodima. Kolege koje su potpisale istorijski deo dale su radu značajan doprinos istražujući u fondovima Istorijskog arhiva i Gradske biblioteke. Sledeći njihove rezultate kao osnovu, kolegi Gaboru Laliji i meni, je sa jedne strane izuzetno olakšan zadatak u pronalaženju odgovarajuće građe i njenom tumačenju, a sa druge istovremeno i otežan, pošto je većina dostupnih izvora već bila obrađena.

Sama pređašnja Monografija o stogodišnjici Crvenog krsta je dragocena literatura o temi koju obrađuje. Istovremeno ona svedoči i odaje atmosferu, društveno okruženje u kojem je nastajala. Verujemo da i ova nova obrada prošlosti Crvenog krsta u Subotici također donosi neke nove a za temu važne činjenice, kao što i one poznate posmatra iz drugačije vizure primerene današnjem vremenu.

CRVENI KRST SUBOTICE
OD OSNIVANJA DO PRVIH GODINA NAKON II SVETSKOG RATA
(/1882/ 1886-1946)

„Valjda najbogatiji i ujedno najprotivrečniji period u istoriji Subotice bio je Dualizam (1867-1918).“¹¹⁵ U to vreme u gradu se oseća narastanje i zamah, kako privredno ekonomskog razvoja, tako i onih dešavanja u političkoj i društvenoj sferi. Dolazak železničke pruge 1869. godine¹¹⁶, osnivanje finansijskih i privrednih ustanova kao na pr. Električne centrale, izgradnja modernog centra grada sa monumentalnom gradskom kućom, samo su neki od markantnijih stepenika na tom putu. Tada započinje i proces masovnog osnivanja raznih udruženja i kasina.

Subotica se nalazila u Bačko-Bodroškoj županiji i imala status Slobodnog kraljevskog grada, koji joj je omogućavao izevnu lokalnu samoupravu. Ona je bila ograničena zakonskim rešenjima, a predstavnici centralne vlasti, kao na pr. veliki župani su imali kontrolnu i korektivnu ulogu u odnosu na lokalnu vlast. Prvi činovnik Grada i predsednik gradskog Veća je bio gradonačelnik. Teritorija na kojoj se prostirala administrativna vlast Subotice bila je 1905. godine oko 170 000 katastarskih jutara¹¹⁷. O rasporedu stanovništva na toj velikoj površini, koja se smatrala za „najveću palanku u zemlji“, može se suditi i po broju kuća. U samom gradu ih je 1900. godine bilo 5 856, a na periferiji koju čine pustare i sela 6 536¹¹⁸. Popis stanovništva iz 1880. godine navodi brojku - 61 367, onaj iz 1890. – 73 000, 1900. – 82 122 a 1910. godine – 94 610¹¹⁹. Sa jačanjem građanskog sloja razvija se i specifičan kulturni život, koji često uspeva da prati aktuelna evropska dešavanja.

Organizacija „Crvenog krsta zemalja svete mađarske krune“ zaživela je 1881. godine. Na čelu joj se nalazio *grof Đula Karolji*.

U tom periodu, kao što je i inicijativu za širenje i omasovljenje **Crvenog Krsta**, vodio sam državni vrh, akciju na lokalnu pruzimaju i usmeravaju područni organi vlasti. Tako i u Subotici Gradska Skupština na sednici od 25. januara 1882. godine¹²⁰ donosi odluku da Grad (Municipija) stupi među članove utemeljivače **Crvenog Krsta** uplatom od 100 forinti kao i uplatama od po 20 forinti u narednih pet godina. To je bio prvi korak, ispostaviće se više samo formalni i ukalkulisan od strane inicijatora i čelnih aktera, tj. velikog župana, kao jedan od poteza u tada vođenoj snažnoj političkoj borbi. On ipak nije urodio očekivanim rezultatom, mada je sam tadašnji gradonačelnik *Ivan Mukić* vodio posebnu komisiju koja je trebala da radi na formiranju filijale društva **Crvenog Krsta**. Po nekim izveštajima, koji pišu gradski funkcioneri, kao na pr. - gradonačelnik *Lazar Mamužić*, 1885. godine, **Crveni krst** je tada imao 450 članova, što bi značilo da je po broju

¹¹⁵ Laslo Mađar, Ilustrovana istorija Subotice, Subotica 2004, st.115

¹¹⁶ vidi: Laslo Mađar, Izgradnja železničke pruge Segedin – Subotica (1864-18969), Ex Pannonia br. 1, Subotica 1996, st. 111-128

¹¹⁷ Laslo Mađar, Ilustrovana istorija Subotice, Subotica 2004 st. 125.

¹¹⁸ Isto, st. 125

¹¹⁹ Te 1910. godine Beograd je imao 89 876, Zagreb 79 038 a Novi Sad 30 593 stanovnika.

¹²⁰ Istorijski arhiv Subotica (dalje IAS), F:2 , Zapisnik 1882. godine, odluka br. 10499/21

članstva vrlo respektabilno udruženje. Međutim docniji razvoj događaja, kao i svi kasniji zvanični izveštaji, kao godinu utemeljivanja **Društva** navode 1886.

Do toga dolazi, opet zalaganjem organa gradskih vlasti, na sednici Skupštine održanoj 31. marta 1886. godine¹²¹ kada je jednoglasno doneta odluka o osnivanju filijale. Za predsednika je izabran veliki župan **Aurel Janković**, a gradskom Veću povereno da radi na upisu članova. Gradski ekonomski većnik **Jožef Sigeti** i veliki beležnik **Josip Kulunčić** su dobili zadatak da vrše upis članova subotičke filijale **Crvenog krsta**. Neki od članova osnivača su bili:

Grad Subotica sa 200 ft,
 udova **Jakoba Vojnića iz Bajše** sa 60 ft,
 udova **Katalin Papić** sa 50 ft,
 Subotička štedionica d.d. sa 40 ft,
 Supruga **dr Nikole Milašina** s 20 ft.
 Izraelitska crkvena opština sa 20 ft.

O radu u prvim godinama od osnivanja se može suditi i na osnovu dokumenata koji su nastajali na sednicama **Odbora društva Crvenog krsta** a koje je vodio sam veliki župan **Aurel Janković**. One su tada održavane mesečno. Podrška subotičkoj filijali dolazila je i iz Budimpešte, nju je pružao član uprave **Zemaljskog Crvenog krsta**, tadašnji narodni poslanik Subotice **Imre Ivanka**. Za njegovo ime ostala je zabeležena i akcija priprema za formiranje jedne ratne bolnice kada je na sednici održanoj 24. oktobra 1886. godine doneta vrlo pretenciozna odluka da se u Subotici ona formira sa lokacijom na železničkoj stanici i to sa čak 210 kreveta.

Značajan izvor finansiranja su bili i prihodi od koncerata sa igrankama, a prvi je održan početkom 1887. godine u saradnji sa **Prvim subotičkim ženskim orkestrom**. U kasu se slilo preko 400 forinti.

Tesna povezanost organa vlasti i **Crvenog krsta** očitovala se i u daljem radu. Gradsko Veće je odlučilo da u cilju pripremanja i osposobljavanja **Crvenog krsta** za delovanje u slučajevima rata i opasnosti, obezbedi 40 opremljenih kreveta i odgovarajuću prostoriju. No, očekivani rezultati u plemenitoj misiji mogli su se realizovati tek sa masovnijim uključivanjem građanstva. Upravo ka tom teže i raspisi Ministarstva unutrašnjih poslova iz 1890. godine u kojima se traži da se u svakom mestu i srezu osnivaju filijale, da se u njih upiše barem 10 članova na jednog vojnog obveznika, te da se stanovništvo obaveštava i informiše o ciljevima **Crvenog krsta**, pošto samo tako taj plemeniti poduhvat može uspeti i doneti rezultate.¹²²

Najbolje svedočanstvo koliko se razvio i ojačao **Crveni krst** u Subotici daje sumarni izveštaj o radu zemaljske organizacije tokom 1893. godine¹²³ u kome stoje i sledeći podaci:

¹²¹ IAS, F:2, Zapismik 1886,

¹²² IAS, F:2. ured vel.župana 76/1890

¹²³ IAS, F:2. ured vel.župana 471/1894

GRADSKI ODBOR U SUBOTICI

Društvo osnovano:	1886. godine
Broj članova osnivača:	24
Članova sa ulogom od 10 forinti:	98
Redovnih članova:	390
Ukupan broj članova:	512
Ukupan prihod:	1522,46 forinti

U narednom periodu, kako saznajemo iz izveštaja¹²⁴ koji 1897. godine šalje centrali u Budimpeštu, poverenik Društva **Jožef Sigeti**, rad i delovanje **Crvenog krsta** ide uzlaznom linijom.

Jožef Sigeti je otvorio 1897. godine apoteku **Kod crvenog krsta**, a zauzvrat se obavezao da će za potrebe lečenja bolesnika i ranjenika u stacionaru **Crvenog krsta** obezbeđivati lekove. Ta firma, odnosno njen naziv, je potrajao sve do kraja II sv. rata. Treba istaći da je upotreba simbola **Crvenog krsta** bila vrlo dobro regulisana, tj. zaštićena, ali verovatno tek u kasnijem periodu, kako se to vidi i iz raspisa Ministarstva za trgovinu iz 1913. godine.¹²⁵

Period zatišja u radu **Crvenog krsta** nastupa od 1900. godine. No, prilike za aktivno delovanje i ispunjavanje humanitarne misije organizacije daće naredno desetleće, koje približava i 1914. godine i uvodi Evropu, Monarhiju, pa time i Suboticu, u do tada najkrvaviji sukob svetskih rezmera.

U 1912. godini Društvu pristupa gradonačelnik **Karolj Biro**¹²⁶, kao i istaknute javne ličnosti **Bela Vermeš** koji će vršiti u 1913. godini i funkciju predsednika, **Joca Manojlović**¹²⁷ i **Tereza Hartman**¹²⁸.

S početkom 1914. godine na zemaljskom nivou se pristupa počecima organizovanja ustanova dobrovoljnih bolničarki, odnosno kurseva za njihovo osposobljavanje.¹²⁹ Tada se kao predsednica javlja udova **Đerđa Madara**.

Sa izbijanjem rata i nastupanjem ratnih dejstava, u kojima učestvuju i formacije sa teritorije Subotice, javlja se i problematika ratnih ranjenika, invalida, kao i i ostalih socijalnih posledica (ratna siročad i drugo) uzrokovanih stradanjima na bojnim poljima. Zbrinjavanju i lečenju ranjenika, pomaže i doprinosi i subotička filijala organizacije **Crvenog krsta** koja se starala za bolnicu „Ležećih bolesnika“ i „Teških bolesnika“.¹³⁰ Isto

¹²⁴ IAS, F:2, ured vel.župana 283/1897

¹²⁵ F:2. XIX 48/1913. Iz dokumenta saznajemo da je jedan sporazum iz 1906. godine precizno regulisao izgled i način upotrebe simbola i reči Crveni krst.

¹²⁶ Dr Karolj Biro (Bíró Károly) (1864-1952) advokat, gradonačelnik u periodu od 1901. do 1918. godine.

¹²⁷ Joca Manojlović, advokat (Subotica 1872-1956). vidi: Tatjana Segedinčev, Braća Vladislav i Jovan Manojlović, Ex Pannonia br. 9-10, Subotica 2006

¹²⁸ Tereza Hartman rođena Šreger (Schrégér Teréz), (Szentes 1863 - Subotica 1940) bila je supruga Rafaela Hartmana, jednog od osnivača firme "Hartmann és Conen". Mada je imala samo 2 razreda osnovne škole odlikovao ju je izuzetan poslovni osećaj. Sa razvojem firme, potvrdiće se kao veliki dovtvor i pomagač dobrotvornih, humanitarnih i prosvetnih udruženja i institucija u Subotici.

¹²⁹ Vršene su pripreme i za kurseve u Subotici.

¹³⁰ IAS, F:2.XV 336/1915

tako pojačano se radilo i na sabirnim akcijama u kojima se sakupljao novac, ali i prilozu u naturi. Vojnicima na frontu ta pomoć je redovno prosleđivana.

U 1914. godini iz Subotice je bilo 238 prijavljenih žena za bolničarke. One su zahvaljujući angažovanju banke¹³¹ koja je osposobila u Rajhlovoj palati bolnicu za ranjenike, mogle da pomažu i leče prispele vojnike. I sanatorijum *dr Đerđa Šante*¹³², gde su se inače i nalazile kancelarije društva, primao je lečilo ranjenike.

O aktivnostima subotičana za vreme rata na humanitarnom polju i angažovanju u **Crvenom krstu** može se suditi i na osnovu dodeljenih medalja. „Na početku rata 1914. car je ustanovio posebnu medalju Crvenog krsta, koja se dodeljivala kao priznanje za patriotski i humanitarni rad. Prva dva stepena medalje dodeljivao je sam car kao patron Crvenog krsta u Monarhiji, a ostala tri stepena njegov zamenik *princ Franja Salvator*. Tom medaljom odlikovani su mnogi subotičani (na pr. direktor električne centrale, operaska pevačica *Marija Milašin*, supruga *Rafaela Hartmana*).“¹³³

Jesen 1918. godine, kraj četvorogodišnjeg ratnog sukoba, čije su linije borbi i frontova bile udaljene od Subotice, a koji ipak nije poštedeo ni ovaj region gubitaka, kako u ljudskim žrtvama tako i materijalno-ekonomskim, donosi splet vojnih, političkih, diplomatskih, državno pravnih akcija, izraslih na talasu poraza Centralnih sila, raspada Austro-Ugarske Monarhije, a usmeravanih težnjama sila pobednica da uspostave novu geopolitičku kartu i ovog dela Evrope, koje će bitno odrediti i dalju sudbinu ovih prostora.

Jedna od njih je i ulazak srpske vojske u Suboticu 13. novembra 1918. godine, samo nekoliko časova pre potpisivanja Beogradskog ugovora o primirju (između mađarske vlade i komandanta savezničkih snaga), te uspostavljanje demarkacione linije prema Mađarskoj od strane snaga Antante, čime se stvara na ovom području vrlo složen državnopravni provizorijum. Događaji koji su usledili nakon toga, Velika narodna skupština u Novom Sadu – 25.11.1918. godine i njene odluke o otcpljenju i pristupanju Kraljevini Srbiji, te formiranje nove južnoslovenske državne zajednice, Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca – 1.12. iste godine, označili su, usmerili i odredili dalju sudbinu Subotice, baš kao i drugih delova teritorija “zemalja krune Sv. Stefana” u južnoj Panoniji, koje prelaze u novu sferu uticaja ulazeći u “srpski imperium”¹³⁴, a zatim i u jugoslovensku državu.

Time u Subotici započinje jedan novi istorijski period, koji će biti omeđen novouspostavljenim državnim okvirima, obeležen novim ideološko-političkim i nacionalnim smernicama, pa time i iziskivati prilagođavanje svih društvenih faktora,

¹³¹ Privredna banka d.d. - Délvidéki Közgadasági Bank r.t.

¹³² Dr Emil Libman, Istaknuti lekari Subotice (1792-1992), Subotica 2003, st. 51-55. Objekat koji se nalazi u današnjoj ulici Ivana Gorana Kovačića, tadašnja Lenkei ulica broj 174, izgrađen je upravo za sanatorijum 1906. godine. Dr Đerđ Šanta, istaknuti hirurk ginekolog (Tenke 1863 - Budimpešta 1947) po završetku studija radio je 1888. i 1889. godine u bolnici Crvenog krsta u Budimpešti.

¹³³ Stevan Sentđerđi, Subotički Crveni krst od 1886. do 1914. i od 1914. do 1918., Crveni krst u Subotici 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 28.

¹³⁴ Iz govora na svečanoj sednici Senata povodom 15 godina od oslobođenja Subotice. IAS, F:47. Zapisnik Senata 1933. g.

uslovima koji su zavladaali. Od perifernog položaja u Monarhiji grad dospeva u sam pogranični region Kraljevine SHS, gubeći zaleđe sa kojim je do tada bio povezan.

Nakon svakog rata u domenu socijalne politike najaktuelnija su pitanja – invalida, ratnih udovica i siročadi, nezaposlenih i neopskrbljenih, gradske i seoske sirotinje.

Subotica nije bila zahvaćena direktnim vojnim operacijama. Pomeranja i promene strukture stanovništva uočavaju se u nastupajućem periodu. U Suboticu se doseljava izvestan broj novopridošlih stanovnika, mahom Srba i Crnogoraca iz Srbije i drugih krajeva, agrarnih aspiranata, trgovaca i zanatlija, činovnika i vojnika, zatim optanata, koji dolaze sa teritorija biše Monarhije, ali i onih drugih nacionalnosti, poput Jevreja koji tragaju za privrednim šansama. Posebnu grupu doseljenika čine Rusi izbegli pred revolucionarnim vlastima.¹³⁵ Sa druge strane teče proces manjeg obima, iseljavanja stanovništva mađarske i namačke nacionalnosti.

Prvih poratnih godina u zemlji, pa i u Subotici vladale su nestašice hrane, ogreva i robe široke potrošnje. Snadevanje je bilo racionalizovano, najsiromašniji slojevi su od, u tu svrhu formiranih gradskih tela, dobijali minimalna sledovanja brašna. Vladala nestašica uglja i ogrevnog drveta¹³⁶. Po zakonskim propisima koji su važili u periodu Monarhije¹³⁷ Subotica je morala da se stara o svim siromasima koji su bili zavičajni na ovoj teritoriji. I u čitavom međuratnom razdoblju Grad je preduzimao niz akcija na suzbijanju problema siromaštva, od kojih je najzamašnija bila otvaranje narodnih kuhinja.

U organizaciji gradske vlasti, u prvo vreme nakon 1918. godine, u Senatu, postojao je Sirotinjski odbor, koji je imao zadatak da se bavi pitanjima načina pomoći najsiromašnijima. On se u tridesetim godinama transformisao u Socijalni pododbor. Na čelu mu je 1932. godine bio *dr Matija Evetović*¹³⁸. Od 1934. godine postoji i Kulturno - socijalno odeljenje u strukturi gradskih vlasti.

Krajem 1918, i u 1919-20. godini u Subotici, kao i u široj regiji, vladala je nestašica hrane, uglja, drva, gasa, petroleja, benzina, industrijskih proizvoda – šećera (od marta do oktobra 1920. nije ga bilo gotovo uopšte). Veoma je bio veliki broj "neopskrbljenih" o kojima se starala "**Gradska aprovizicija**". U 1919. bilo ih je 24.013, a u 1920. godini 18.477.¹³⁹ Vlasti su imale pravo da rekviriraju hranu za zbrinjavanje stanovništva. Oskudica najsiromašnijih slojeva je bila izrazita. Iz izveštaja senatora za ishranu - *Aleksandra Suvajdžića*, iz 1920. godine, saznajemo da niko nije hteo da predaje hranu, da su se velike količine žitarica izvezle u pasivne krajeve i inostranstvo.¹⁴⁰ Cene žitarica su rasle, a taj trend je, dobivši zamah polovinom dvadesetih godina, potrajao sve do

¹³⁵ Vidi: Miroslav Jovanović, *Doseljavanje ruskih izbeglica u Kraljevinu SHS 1919-1924*, Beograd 1996; Tatjana Petković, *Iz života ruske emigracije u Subotici u periodu od 1919-1941*, Ex Pannonia br. 1, st. 155-164

¹³⁶ Ugalj je bio deficitarna roba i nije se praktikovala njegova upotreba za u svrhu grajanja.

¹³⁷ „Ubogim i nemoćnim na osnovu paragrafa 145 Zak. Čl. XXII iz 1886. god. Po kojem je zavičajna opština dužna da se brine za sva ona lica, koja se bez pripomoći opštinske ne bi mogla izdržavati.“ IAS, F: 47 IV 5803/1932

¹³⁸ Dr Matija Evetović (Subotica, 24. II 1894. – 2. VII 1972.), pisac, podgradonačelnik Subotice, ravnatelj subotičke Gimnazije, Gradskog muzeja.

¹³⁹ Aprovizacija je vodila poimenične spiskove, radi dodele pomoći u brašnu. IAS, F:47.1199. I 129/1919, XXIII 101/1920.

¹⁴⁰ IAS, F:47. XXIII 96/1920.

prvih godina trećeg desetleća. Grad Subotica je na ime pomoći nezbrinutima 1921. godine utrošio 81 820, 1922. – 202 501, a 1923. godine 338 110 dinara.¹⁴¹

Drugi veliki otežavajući faktor koji je uticao na celo društvo bila je ekonomska kriza, koja na našim prostorima započinje već polovinom dvadesetih godina, a dostiže kulminaciju 1929-1933. godine, kao i u svetskim okvirima. Pored pogoršanja položaja sloja poljoprivrednika, i radnički proleterijat time dospeva u tešku situaciju. Prosečna kupovna moć subotičkog stanovništva bila je veća u periodu 1910-1914, nego tokom čitavih petnaestak godina nakon završetka rata.¹⁴² Stabilizacija započinje polovinom tridesetih godina, ali je prekida započinjanje novog ratnog sukoba 1939. godine¹⁴³. I u Subotici se jasno beleži ta predratna atmosfera, koju prati čitav niz pojava ekonomske ali i društvene prirode, kao na pr. porast nacionalne homogenizacije.

Teritorija grada Subotice u međuratnom periodu prostirala se na površini od 140 611 k.j. što odgovara 809,166 kv. km. Po podacima iz 1927. godine, od ove površine “unutarnji” grad zauzimao je 1 992 k.j, kupalište Palić 1 812 k.j. a pustare t.j. periferija grada Subotice (salaši) zauzimale su površinu od 136 807 k.j. Razlike između “unutarnjeg grada” i “salaša” su bile velike. “Centar Subotice imade karakter grada, dok okolina ovog centra i periferija imaju sve osobine sela.”¹⁴⁴ U unutrašnjem gradu (centru), koji se delio na XII kvartova, bilo je 9200 kuća i približno 60 000 stanovnika, a na spoljašnjem delu, koji čine 24 naselja (Bajski vinogradi, Bikovo, Čikerija, Tavankut, Hajdukovo, Kelebija, Šupljak, Zobnatica, itd.) bilo je 8015 kuća i 43 000 stanovnika.

Broj “domova, kuća i drugih zgrada za stanovanje” iznosio je po popisu iz 1931. godine 19.098.¹⁴⁵ Po nesređenim podacima gradskih vlasti 1921. godine bilo je 101 709 stanovnika, 49 024 muških i 52 685 ženskih, 19 040 domaćinstava, 2060 zanatlija, 8 519 radnika¹⁴⁶ Nakon popisa 1931. godine beleži se 24 466 domaćinstava, 100 058 stanovnika, 48 703 muških i 51 355 ženskih.¹⁴⁷ Od togukupnog broja približno polovina – 50 767 živela je u Subotici a ostatak na okolnim naseljima, pustarama i salašima.¹⁴⁸ U 1945. godini ima 19 821 kuća-domova¹⁴⁹

Mada je ukupno stanovništvo Subotice vrlo specifično teritorijalno raspoređeno, polovina u užem gradu, sa naznakama karakteristika građanskog sloja, a druga polovina na okolnim mestima i salašima, sa osobinama bližim stanovništvu sela, ipak je ta velika brojnost predstavljala jedan od elemenata za pokušaje razvoja i jačanja privrednih i drugih

¹⁴¹ Milenko Palić, Pregled administrativno - teritorijalnih promena u Vojvodini 1918-1941, Zbornik za društvene nauke, sv. 38, Novi Sad 1954, st. 27

¹⁴² Položaj radničke klase u 1926-27 godini, Radnička Komora za Vojvodinu, Novi Sad 1927.

Radničke plate su tada bile u proseku od 600 do 1000 dinara, a cena hleba 2,5 dinara, šećera 13, goveđeg

mesa 13, čokolade 30

¹⁴⁴ Kosta Petrović, Kr. Slob. Grad Subotica i kupalište Palić, Subotica 1928. st.XVII.

¹⁴⁵ IAS, F:47. I 558/1931.

¹⁴⁶ IAS, F:47. II 44/1928. Po „maternjem jeziku narodnosti je bilo 71 085 Jugoslovena, 523 ostalih Slovena, 2 349 Nemaca, 27 561 Mađžara, 191 ostalih narodnosti“. To su podaci koje gradska vlast dostavlja za potrebe publikacije Matica živih i mrtvih Srba, Hrvata i Slovenaca. IAS, F:47. II 44/1928

¹⁴⁷ IAS, F :47. Gradonačelnik 853/1931

¹⁴⁸ IAS, F:47. II 3603/1938. Palić je po podacima iz 1935. godine imao 1701 stanovnika, Žednik 2705, Gornji Tavankut 2892 a Donji Tavankut 3386. IAS, F:47. II 416/1935

¹⁴⁹ IAS, F:70. 9090/1945

civilizacijskih potencijala, koji doduše nisu do kraja ostvareni, zbog niza drugih otežavajućih faktora, mahom geostrateške i političke prirode¹⁵⁰.

O relativnoj zaostalosti u oblasti gradsko komunalne infrastrukture, dovoljno je reći da Subotica u čitavom međuratnom periodu nije dobila javnu vodovodnu mrežu, snabdevanje je vršeno sa javnih i privatnih bunara, kanalizacija je bila izgrađena samo u manjoj dužini, a i ta je bila većinom otvorenog tipa, većina puteva je bila bez kamenog (kaldrme) ili asfaltnog sloja, to jest bili su to tzv. letnji putevi, zimi gotovo neupotrebljivi zbog blata, javno osvetljenje je pokrivalo samo manji deo centra grada. Upravo samo taj deo, oko monumentalne Gradske kuće, je i pružao sliku i odavao utisak grada, tu su bile koncentrisane zgrade javnih ustanova, kuće i palače bogatih građana, trgovačke i druge radnje, tu je bila tramvajska pruga, ulice kao i trotoari popločani, dok je okolina tog dela i periferija više ličila na selo, po svojim kućicama, većinom od naboja, po blatnjavim ulicama bez ikakvog osvetljenja. U tim činjenicama treba tražiti i korene označavanja Subotice kao „najvećeg evropskog sela“¹⁵¹. Ona je zaista bila velika po površini, na njoj bi se po nekim prosecima drugih gradova, moglo smestiti tri puta više stanovnika, gradska periferija je zaista i imala seoski izgled, a stanovništvo se većinom bavilo poljoprivredom, ali Subotica nikako nije bila – selo. Pre bi se moglo reći, da je ona posedovala i izgrađivala sve ono što karakteriše gradove, počevši od materijalne osnove, privrede, trgovine, bankarstva, preko saobraćajnih komunikacija, železničkih ali i tramvajskih pruga, do oblasti kulture i prosvete, pozorišta, škola, itd, ali je zadržala usađene osnove ravničarskih naselja. Imala je gradsko jezgro i tanak sloj građana, oko koga se koncentrisalo ostalo mnogobrojno stanovništvo.

O socijalno zdravstvenom stanju pupulacije dobijamo naznake iz sledećih crtica. Po izveštaju gradskog fizika o stanju populacije u novembru 1923. godine je bilo rođeno 179 dece, 2 mrtvorodena deteta, a u prvoj godini je umrlo 31, u uzrastu od 1 do 7 godine - 21, u uzrastu preko 7 godina - 87, svega zajedno 139, što je značilo da je priraštaj bio 40.¹⁵² List **Subotički glasnik** br. 10 od 11.2.1926. godine na sdrugoj strani u članku „Zdravstvene prilike u našem gradu u kretanju populacije” donosi podatke iz godišnjeg izveštaja „gradskog fizikusa” za proteklu 1925. godinu. Saznajemo da je od akutnih zaraznih bolesti, najviše bilo obolelih od „trahome” – 549, od tifusa 71 - a umrlo je 11 lica, od šarlaha je obolelo 60 - a umrlo 9, od „tiferije” je bilo 36 obolelih i 8 umrlih. „Ogromna je šteta što se ne vodi statistika o kretanju tuberkoloznih obolenja, jer kao što je poznato tuberkuloza je tipična bolest naših sugrađana pored trahome.” Po nekim drugim izvorima može se naslutiti da je ona bila izuzetno velika, do 30 smrtnih slučajeva na 1000 ljudi.

¹⁵⁰ Kako se i u tom međuratnom periodu ispostavilo, sama veličina grada sa svojom okolinom, nije dovoljno jak garant rasta i napredka. Drugi jugoslovenski centri, poput Beograda, Zagreba ili nama bližeg Novog Sada, koji su uneli u novu državu slične ili znatno manje demografske potencijale, razvijali su se mnogo brže i uspešnije od Subotice. Otežavajuće okolnosti za Suboticu u tom vremenu su bili njen pogranični položaj, relativna demografska dominacija mađarskog stanovništva, njen dominantno poljoprivredni karakter u produkciji, malobrojnost “slovenskog” (srpskog, hrvatsko bunjevačkog) građanskog sloja.

¹⁵¹ Taj izraz u javnim obraćanjima, često je koristio i subotički gradonačelnik (1929-1931), brigadni general Selimir Ostojić (Beograd 1875 - 1931). Da li mu se može pripisati i autorstvo nad njim, nije nam poznato.

¹⁵² IAS, F:47. I 1/1923

Kretanje populacije je bilo sledeće: ukupno rođeno 2914 dece (1465 muške i 1449 ženske), ukupno umrlih 2148¹⁵³, što je davalo priratašaj od 766 lica.

Po podacima sekretarijata radničkih komora mortalitet odojčadi je u Vojvodini iznosio čak 26,7 na svakih 1000,a na primer u Holandiji samo 5,1.¹⁵⁴ Po izveštaju Matičarskog ureda Subotica broj rođenih u 1927. godini je bio 2225, umrlih 1871, a venčanih 782. Po tom izveštaju, uzevši podatke iz drugih Matičarskih ureda sa teritorije Grada, rođeno je ukupno 3169, umrlo 2356, a venčano 970 lica.¹⁵⁵

O težini socijalnih problema polovinom tridesetih godina, svedoče podaci po kojima je od 8.12.1935- do 15.3.1936. godine u Gradskoj narodnoj kuhinji za „nezaposlenu gradsku sirotinju, siromašnu decu i nemoćne starce“¹⁵⁶ podeljeno 30 494 obroka, a dnevno se na kazanu nalazilo 180-190 porodica.¹⁵⁷ Deljeno je i brašno, sposobni za rad su angažovani na vršenju javnih radova. Na tim poslovima je radilo 1332 lica, a njihova nadnica je iznosila od 17 do 20 dinara.¹⁵⁸ Po podacima gradskih vlasti tada je evidentirano 2147 nezopslenih lica, od toga najviše zemljoradnika – 1845, stručnih radnika – 192, sposobnih za lakši fizički rad – 100, i muzikanata – 10. „Svi su ovi nezaposleni radnici članovi grada Subotice. Kad se broju ovih nezaposlenih radnika doda broj dece, prosečno po 3 dece na svaku obitelj, onda bi ukupan broj nezbrinutih iznosio oko 6500, što daje u procentu od 100 000 stanovnika, svega 6,5%.“¹⁵⁹

U Subotici su u međuratnom periodu, pored **Crvenog krsta** postojale i delovale i druge dobrotvorne i humanitarne organizacije i društva. O njima gradske vlasti 1936. godine iznose sledeće: „Privatna dobrotvorna i humana društva vrlo lepo i uspešno deluju u ovom gradu. Vredno je spomenuti društva: Dobrotvorna zajednica Bunjevaka, Dobrotvorna zajednica Srпкиnja, Jevrejsko sv. Društvo, kuhinja Franjevaca, kuhinja rimokatoličkih župa. Sva ova društva daju dnevnu hranu sirotinji, pa u mnogom potpomažu akciju grada oko suzbijanja nezaposlenosti i zbrinjavanja sirotinje, a na poziv grada rade u zajednici tu plemenitu i humanu svrhu.“¹⁶⁰

Jedna od najstarijih humanitarnih organizacija u Subotici bila je **Subotička ženska zadruga Milosrđe /Szeretet/** osnovana još 1872. godine. Ona se 1933. godine starala o pomaganju učenika doručkom - hlebom i mlekom, u jednom delu grada – V krugu, odnosno onih koji su pohađali škole Mlaka i Jasibara. Još neke od njih su: **Prva subotičke jevrejske pučke kuhinje**¹⁶¹, odnosno **Subotička jevrejska ženska zadruga i pučka**

¹⁵³ Od toga broja, nesrećnih slučajeva, samoubistva i umorstava bilo je 49. U Gradsku bolnicu je bilo primljeno ukupno 5340 bolesnika a umrlo je 212.

¹⁵⁴ Za zaštitu i osiguranje radnika, Memoar centrale Sekretarijata radničkih komora i slobodnih radničkih sindikata podnet predsedniku Ministarskog saveta i Ministru socijalne politike, Beograd 1929, st. 66.

¹⁵⁵ IAS, F:47. I 25/1927

¹⁵⁶ IAS, F:47. IV 1586/1936

¹⁵⁷ IAS, F:47. IV 1586/1936

¹⁵⁸ Radnici su zapošljavani na zidanju „Narodnog doma viteškog Kralja Aleksandra I ujedinitelja“ i Stadiona za veliki sokolski slet.

¹⁵⁹ IAS, F:47 1586/1936. Po podacima Mesnog međustrukovnog odbora Ujedinjenog Radničkog Sindikalnog Saveza Jugoslavije u Subotici je bio znatno veći broj nezaposlenih: oko 10 000 poljoprivrednih i 3000 industrijskih radnika.

¹⁶⁰ IAS, F:47 1586/1936

¹⁶¹ IAS, F:47.2. Zapisnik 1921-1922. 19 PS, 803/1922. *Dr Zoltan Lorant*, sekretar pisao je molbu Proširenom Senatu (gradskoj skupštini) i dobio 5000 dinara za 1922. godinu.

kuhinja (izdavala je tokom 1933. godine novčane mesečne pomoći za 90 lica, u iznosu od 30 do 100 dinara, delila odeću i obuću, hranila decu koja su stajala pod nadzorom **Jevrejskog patronažnog društva**), **Dobrotvorna zajednica Bunjevaka**, **Katoličko divojačko društvo**, **Društvo sv. Vincencija**, **Evangelističko žensko udruženje**, **Dobrotvorna zadruga srpkinja**. Za razliku od tih društava osnovanih na užim, konfesionalnim ili nacionalnim osnovama, teška socijalna situacija u gradu, naterala je i same gradske vlasti da pristupe osnivanju jedne šire zasnovane i od vlasti pomagane organizacije. To je bilo **-Društvo za pomaganje bednih i nevoljnih Dobro delo** osnovano 1929. godine uz pomoć tadašnjeg gradonačelnika đenerala **Selimira Ostojića**.¹⁶²

Prvu Upravu se činili: gradonačelnik **Ostojić** kao predsednik i još tri podpredsednika, 20 članova, 5 zamenika i 2 revizora. U njoj su bile istaknute ličnosti iz političkog, privrednog (na pr. **Jakobčić Konen Vilim** industrijalac), kulturnog života grada (**Šokčić Josip** – književnik i novinar). Doneta je senatska odluka kojom se tom društvu, počevši od 1.1.1930. godine dodeljuje iz gradskog budžeta suma od 50 000 dinara. U početku je imalo kancelariju u Gradskoj kući i jednog činovnika. Zatim je dobilo zgradu u Železničkoj ulici br. 9, da tamo organizuje kuhinju koja bi se starala o pripremanju hrane za siromašne. Sa druge strane i gradske vlasti - odlukom gradskog Senata 1932. godine kojom je odlučeno da se „pristupi podizanju pučke kuhinje“¹⁶³ i da se za tu svrhu iz budžeta odvoji suma od 172 800 dinara, kreću u neposredno staranje o ishrani najugroženih.

Po pravilima **Dobrog dela** „svrha je društva, da zajedničkom saradnjom svojih članova, ostalih humanih društava u Subotici i uprave opštine grada Subotice potpomaže bedne i nevoljne na teritoriji grada Subotice“. Predviđeno je da taj cilj ostvaruje davanjem besplatnih obroka, obuće i odeće i davanjem smeštaja. U 1933. godini toplu hranu je dobivalo 450 lica, a ukupno je izdato 79 497 obroka hleba po 500 grama i 86 763 obroka tople hrane.¹⁶⁴ **Dobro delo** je u 1940. godini imalo 150 štićenika, mahom nemoćnih i starih, „a u cilju umanjenja zimske bede kod subotičke sirotinje“ i uzelo je na sebe i ishranu „još 50 lica iz redova nezaposlenih mlađih ljudi isključivo mlađih porodica sa 3 – 7 dece“¹⁶⁵. Time je obezbeđivalo po jedan obrok dnevno za ukupno 200 osoba.

Grad je imao i svoju posebnu ustanovu za zbrinjavanje siromašnih i socijalno ugroženih lica. To je bio **Uboški dom**.¹⁶⁶ „U ovaj se dom primaju siromašni zavičajnici grada Subotice, koji su bez ikakvog imanja, stari i nemoćni i za svaki privredni rad nesposobni.“¹⁶⁷ U jednoj akciji Gradske policije u cilju suzbijanja prosjačenja, juna 1938. godine, uhapšena su 64 lica, kažnjena sa tri dana zatvora „i stavljena u Uboški dom na čuvanje“.¹⁶⁸ Nalazio se na adresi Beogradski put 117. U 1940. godini se toj zgradi namenjuje da bude „**Institut civilne zaštite**“.¹⁶⁹

¹⁶² IAS; F:47 I 2/1930. Selimir Ostojić, konjički brigadni đeneral u penziji, gradonačelnik 1929-1931. godine.

¹⁶³ IAS; F:47. IV 812/1932

¹⁶⁴ IAS, F:47. IV 257/1934

¹⁶⁵ IAS; F:47 IV 14297/1940

¹⁶⁶ U decembra 1933. godine tamo je bilo 67 lica, januara 1934. primljeno je 9, izašlo 3 i umrlo 8 lica.

¹⁶⁷ IAS, F:47 IV 5803/1932. Starci starice su dobivali tamo smeštaji hranu, nezaposleni i siromasi damo ručak.

¹⁶⁸ IAS; F:47 IV 3295/1938. Policija je tražila da se ta lica strožije čuvaju u Domu, a ne da se puštaju već drugi dan.

¹⁶⁹ IAS, F:47. III 12/1940

Od prvih dana dolaska, Rusi u Subotici, činili su relativno homogenu i zatvorenu celinu¹⁷⁰. Imali su i svoje - **Rusko Društvo Crvenog krsta u Kraljevini SHS, Odbor za Suboticu i Palić**, koje je osnovano 1921. godine. Kancelarija mu se nalazila u čitaonici subotičke pravoslavne crkve, a imalo je i prostoriju - za krojačnicu, na Pravnom fakultetu. Predsednik je bio profesor subotičkog Pravnog fakulteta *Grigorije Demčenko*¹⁷¹. Organizovalo je dobrotvorne priredbe i koncerte čiji je prihod išao u korist siromašnih i bolesnih ruskih izbeglica. U 1921. godini Rusi osnovaju i svoju Ambulantu sa jednim svojom lekarom.

Sačuvana je molba **Ruskog Društva Crvenog Krsta** 1922. godine da im grad ustupi prostorije, pošto se iz postojećih mora iseliti, odgovor je bila negativna odluka gradskih vlasti.¹⁷²

„Obor Društva Ruskog Crvenog krsta izvodi svoju humanu delatnost u pogledu ukazivanja pomoći siromašnim, iznemoglim i bolesnim ruskim emigrantima, iznalazeći sredstva sa velikim teškoćama za taj cilj sakupljanjem dobrovoljnih priloga, prihoda od priređivanja čajanka, zabava, predavanja, članskih uloga i tome slično“¹⁷³

To društvo je planiralo da 2. IV 1932. godine priredi koncert, u maloj dvorani gradskog pozorišta, a čiji bi prihod išao u svrhu pomaganja iznemoglih i bolesnih ruskih izbeglica.¹⁷⁴ Od gradskih vlasti su zamolili i dobili pomoć od 500 dinara, ali koncert se ipak morao otkazati – „zbog teške materijalne i moralne situacije jer je nemoguće bilo računati na materijalni uspeh“.¹⁷⁵ I pored svih teškoća, **Rusko društvo Crvenog krsta** će nastaviti da radi u čitavom periodu do 1945. godine.

Sve navedeno u gornjem poglavlju predstavlja lokalne specifične društvene okvire i uslove u kojima je moralo naći svoje mesto i subotičko **Društvo Crvenog krsta**. Isto tako, administrativno ustrojstvo države je bilo izuzetno važno i za **Crveni krst**, pošto su njegovi Odbori bili formirani po toj shemi. U prvo vreme su postojali oblasni, okružni i mesni, zatim nakon 1929. godine – banovinski, sreski, opštinski.

¹⁷⁰ Vidi: Tatjana Petković, Iz života ruske emigracije u Subotici u periodu od 1919-1941, Ex Pannonia br. 1, st. 155-164; Ruska emigracija na subotičkom pravnom fakultetu (1920-1941), Ex Pannonia br. 2, Subotica 1997, st. 105-120

¹⁷¹ Grigorije Demčenko, redovni profesor (Kijev 1869 - Subotica 1958) otac Vasilije, majka Jevgenija, rođena Bošnjak, rodnom iz Subotice?. Doktor pravnih nauka, bavio se istorijom prava, "profesorski stipendijat" Univerziteta Sv. Vladimira u Kijevu od 1892. do 1895. zatim premešten i unapređen za docenta Varšavskog univerziteta, 1920. godine potvrđen kao honorarni nastavnik za Krivično pravo. Stigao u Suboticu 8.juna 1920. Postavljen 1922. godine za honorarnog redovnog prof. Pravnog fakulteta u Subotici (Istorija slovenskog prava i Pravna enciklopedija i Krivično pravo). Penzionisan je 1936. godine.

¹⁷² IAS, F:47. II 143/1922

¹⁷³ IAS, F:47. X 301/1930. Iz molbe gradonačelniku za pomoć, koju u ime društva potpisuje Sergije Troicki, profesor subotičkog Pravnog fakulteta.

¹⁷⁴ IAS, F:47. IV 1880/1932

¹⁷⁵ IAS, F:47. IV 1802/1932. U potpisu, kao predsednik Odbora Društva Ruskog crvenog krsta stoji Gersdorf.

Jedan od prvih organizacionih koraka **Crvenog krsta** na teritoriji današnje Vojvodine je bio 1.12.1918. godine kada dolazi u Novom Sadu do formiranja **Srpskog društva Crvenog Krsta za Banat, Bačku i Baranju. Društvo Crvenog krsta Kraljevine SHS** osnovano je tek 1921. godine. Treba istaći da je **Srpsko društvo Crvenog krsta** osnovano još 6.2.1876. godine, a da je ono odmah nakon rata 1919. godine i stupilo u **Ligu Društva Crvenog krst**. Dan osnivanja 6. februar se obeležavao se kao dan **Crvenog krsta**.

Po uzoru na druge države i u (Kraljevini Srbiji) Kraljevini SHS, od 1929. godine – Jugoslaviji, zaštitnik **Crvenog krsta** je bio kraljevski par.

Kancelarije subotičkog društva od 1922. godine nalazile su se na Pravnom fakultetu¹⁷⁶, Vilsonova ulica 53.

Većina aktivnosti je bila planirana na centralnom nivou. Takve su bile i akcije **Letnji** (održavane u nedelju između 8¹⁷⁷-12. juna) i **Zimski** (29. januara – 12. februara) **dan Crvenog krsta** u cilju popularisanja i širenja ideja pokreta. A one su bile: „pored osnovnog zadatka pomaganja ranjenika i bolesnika u ratu i ublažavanja ratnih patnji“¹⁷⁸ i čitav niz delatnosti u miru, od „pružanja pomoći u velikim elementarnim i drugim narodnim nesrećama“ do pomaganja „nesposobnih, nejakih i nevoljnih“.

O dubokom utemeljenju i negovanju tradicije pokreta u Subotici govori i to što se 1926. godine proslavlja pedesetogodišnjica postojanja lokalnog **Društva Crvenog krsta**. U 1928. godini bilo je 200 redovnih članova i 1200 potpomažućih. Tada se započinje i sa planovima za gradnju jednog oporavilišta na Paliću. Ta akcija će se nastaviti, ipak bez konkretnih rezultata. Sakupljala se pomoć pasivnim krajevima u kojima je zavlada glad, Bosni i Hercegovini, Dalmaciji, Liki i Crnoj Gori. Sačuvan je dopis **Crvenog krsta Široki Brijeg**¹⁷⁹ u kojem se moli za pomoć. Gradski Senat je odredio uplatu subotičkom **Crvenom krstu** sume od 10 000 dinara u te svrhe. Redovan način prikupljanja sredstava je bilo organizovanje zabava, igranki, koncerata, od čijih se prihoda finasirala delatnost. Tako je 16. aprila 1928. godine održana „svečana zabava subotičkog Crvenog krsta“¹⁸⁰ u sali gradskog pozorišta „u korist gladnih u Hercegovini“¹⁸¹.

Nakon uvođenja diktature januara 1929. godine, u talasu preregistrovanja društava, i **Društvo Crvenog Krsta u Subotici** je ispunilo tu obavezu pa se ponovo osnovalo 1929. godine rešenjem Velikog župana bačke oblasti br. 2722 od 11.3.1929.¹⁸²

Centralni organ na nivou države u 1930. godini je bio **Glavni odbor Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije**. Snagu i organizaciju **Društva Crvenog Krsta** na nivou države dobro ilustruje podatak da je 1932. godine bilo ukupno 1195 Odbora, sa preko 150 000 članova.

Kao „posebna grana Društva Crvenog krsta“¹⁸³ na državnom nivou je 1922. godine osnovan **Podmladak Društva Crvenog krsta**. Imao je svoj poseban budžet,

¹⁷⁶ Pravni fakultet je osnovan 1920. godine.

¹⁷⁷ To je povezano sa proslavom 8. juna, dana venčanja Kralja Aleksandra I i Kraljice Marije.

¹⁷⁸ Iz raspisa Glavnog odbora crvenog križa Kraljevine Jugoslavije. 11.5.1932. IAS, F:47.III 2430/1933

¹⁷⁹ IAS, F:47. X 28/1928

¹⁸⁰ IAS, F:47. II 24/1928

¹⁸¹ IAS, F:47. II 24/1928

¹⁸² IAS, F:47. IV 2808.1936

administraciju, pečat. Zadaci su mu bili: razvijanje svesti i osećaja plemenitog zadatka **Crvenog krsta** u miru i u ratu, unapređenje znanja iz telesne i duševne higijene, praktičan rad na humanim zadacima, vaspitanje o građanskim dužnostima i zadacima, razvijanje patriotizma i drugarstva i altruizma, navikavanje na rad, prikupljanje pomoći za siromašne, bolesne i ranjene.

Podmladak Društva Crvenog krsta širi svoju mrežu i u Subotici. Njegovo postojanje se očekivalo po svim školama. Pored drugih škola, osnovan je i u „Državnoj muškoj realnoj gimnaziji“ školske 1923/24 godine. Svi učenici su morali biti članovi podmadka. Rad se odvijao preko razrednih odbora. U 1934. godini prof. **Pavle Tišma** je vršio nadzor rada **Podmladka**, davao uputstva u pogledu zdravstvenog rada, te o tome kako da se radi na pružanju pomoći najsiromašnijim učenicima. Ta vrsta pomoći se ogledala u finansiranju njihove ishrane kao i božićnim poklonomi u odeći i obući

Nov Zakon o **Društvu Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije** donet je 1933. godine. Kao i do tada, on se prilaogađavao i pratio administrativno političke odluke vlasti, te se sada njime predviđalo postojanje 9 banovinskih¹⁸⁴ Odbora. Predviđao je da lokalne samouprave izdvajaju određena sredstva za fondove **Crvenog krsta**, pa se tako i predsednik **Sreskog odbora Crvenog krsta - dr Miodrag Aćimović**¹⁸⁵ obratio sreskom načelniku¹⁸⁶ sa molbom da taj organ vlasti utiče i omogoći da se pri donošenju gradskog budžeta za 1938. godinu, predvide i sredstva za **Crveni krst**.

Glavni odbor podmladka društva Crvenog Krsta vodio je od 1929. godine sistematsku akciju „osnivanja školskih kuhinja naročito po seoskim školama i zabačenim i pasivnim krajevima“. O uspešnosti te akcije govore podaci da je novembra 1929. godine bilo u državi 517 školskih kuhinja u kojim je prahranjivano preko 23 000 dece, a decembra naredne godine već 604 takve kuhinje, u kojima se hranilo 25 000 dece.¹⁸⁷

I u Subotici se radilo na ostvarivanju te ideje. Na inicijativu i zalaganje samih nastavnika zaživele se prvo školske kuhinje u subotičkim školama II, III, IV i V kruga. Iz jednog dopisa aprila 1931. godine, upravitelja „Osnovne škole II kruga Pop Pajo Kujundžić“ Gradskom senatu, kojim moli pomoć potporu školskoj kuhinji, dobijemo ilustraciju o težini socijalne situacije i u toj školi. „Osnovna škola II kruga, kao prosvetni centar jednog dela periferije gradske, bori se već više godina protiv nemarnog pohađanja škole. Primenjujući sva, zakonom predviđena, sredstva protiv toga, došli su nastavnici do konstatacije, da je tome uzok očajno materijalno stanje dečijih roditelja, koji iz godine u godinu nalaze sve manje rada i zarade. Oni neuredno šalju svoju decu u školu zato, što ih, u mnogim slučajevima, ne mogu da ishrane i odevaju.“ U školi II kruga kuhinja je počela da

¹⁸³ Smilja Prodanović, Sreski odbor društva Crvenog krsta 1939. godine, Ex Pannonia, 7-8-9, Subotica 1998, st. 60-61

¹⁸⁴ Milenko Palić, Pregled administrativno - teritorijalnih promena u Vojvodini 1918-1941, Zbornik za društvene nauke, sv. 38, Novi Sad 1954

¹⁸⁵ Dr Miodrag Aćimović (Jagodina 1875 - ?), profesor subotičkog Pravnog fakulteta za redovnog profesora za predmet Krivično sudski postupak. Dekan 1921, 1924, 1925, 1926, 1930 i 1935. godine. U 1931. predaje međunarodno javno pravo. Dobio je više odličja: Karadorđevu zvezdu 1905. godine, Orden Belog orla 1913. godine, Orden Sv. Save 1914. godine, Albansku spomenicu.

¹⁸⁶ O Sreskom načelstvu Subotica vidi: Stevan Mačković, Sresko načelstvo Subotica (1934 – 1941), Ex Pannonia, br. 3-4, Subotica 2000, st. 23-42

¹⁸⁷ IAS, F:47. X 167/1929

radi februara 1931. godine tako da „hrani najsiromašniju decu, te danas ovde dobijaju dobru hranu 45 dece svaki dan“.¹⁸⁸

Pored drugih aktivnosti, **Podmladak društva Crvenog Krsta** oraganizovao je Proslavu materinskog dana.¹⁸⁹ Cilj je bio da se „toj velikoj, uzvišenoj materinskoj ljubavi“ oda vidno priznanje i zahvalnost. Posebno se obeležavao po svim školama, đaci su radili sastave sa tom temom, držala su se predavanja, koncerti. U bioskopima i pozorištima predviđeno je „davanje komada i filmova u kojima se veliča majka i njena ljubav“. Osnovan je i „Fond zahvalnosti dece“ iz kojeg se planirala isplata samohranim majkama i onima sa više dece.

Bila je zanimljiva i akcija koju **Podmladak društva Crvenog Krsta** pokreće u 1928. godini - postavljanje automata iz kojih bi se prodavala čokolada i bomboni, a u cilju sprečavanja nehiđijenske prodaje ovih poslastica i ostvarivanja prihoda koji bi se koristili ta ustanovljavanje školskih kuhinja i pomoći deci u pasivnim krajevima.¹⁹⁰ Predsednica **Glavnog odbora Podmladka Leposava Petković** se tim povodom obratila i subotičkom gradonačelniku, ali ta ideja nije naišla na pozitivan prijem, zbog kako se to navodi „što bi grad sa podelom ove dozvole došao u kontradikciju sa sklopljenim ugovorima sa vlasnicima pojednih kioska, te bi ga isti sa punim pravom mogli tužiti za oštetu“.

Na konferenciji direktora gimnazija, građanskih i osnovnih škola 25. IX 1933. godine izvršen je izbor za članove **Izvršnog odbora mesnog podmlatka Crvenog krsta u Subotici** za školsku 1933/34 godinu. Izabrani su: za predsednika **Velimir Stefanović** – direktor muške realne gimnazije, za podpredsenika **Đorđe Đorđević** – upravitelj muške građanske škole, za 1. sekretara **Josip Desičar** – upravitelj osnovne škole V kruga, za 2. sekretara – **Margita Ivandekić** učiteljica, za blagajnika **Dragutin Začko** – nastavnik muške građanske škole, za zamenika blagajnika **Marija Đenero** učiteljica, te od strane **Mesnog odbora Crvenog krsta** članovi: supruge **dr Ljudevita Refi** i **dr Zorana Savića** lekara, a od strane školskih lekara: **dr Ivan Jonjić** i **dr Vidosava Kutlešić**. Tom prilikom je zamoljen i Senat da oderedi jednog svog člana u tom telu, na što je gradska vlast odlučila da delegira **dr Matiju Evetovića**.

O teritorijalnoj raširenosti govori i delovanje **Mesnog odbora društva Crvenog krsta** u Maloj Bosni. Poverenik u tom naselju je bio **Rade Bulatović**, državni učitelj¹⁹¹. Pored toga, postojali su Odbori u Bajmoku, Bikovu, Čantaviru, Horgošu, Žedniku.

Mesni odbor Crvenog krsta, Subotica podelio je 1933. godine pojedinačnu pomoć od 4500 dinara, za odeću i obuću siromašnoj školskoj deci – 6200, za lekove mesnoj sirotinji – 2000, i za poplavljene u Dravskoj i Savskoj banovini 1000, štoje činilo ukupno 13 700. dinara.¹⁹²

¹⁸⁸ IAS, F:47. X 167/1929

¹⁸⁹ IAS, F:47. X 299/1930.

¹⁹⁰ IAS, F:47. III 449/1928

¹⁹¹ Bulatović je 7.09.1937. godine prijavio Sreskom načelstvu blagajnicu tamošnjeg Crvenog krsta Amalku P. Za proneveru 346 dinara i tražio njenu krivičnu odgovornost.

¹⁹² IAS, F : 47. IV 257/1934. Subotička Jevrejska ženska zadruga i pučka kuhinja dala je pomoć u vrednosti od 50 135 dinara, Dobrotvorna zajednica Bunjevaka od 29 229 a Dobrotvorna zadruga Srpkinja od 16 184. Kao ilustraciju šta znače te dinarske vrednosti prema nekim tadašnjim platama i cenama, kvalifikovani radnik je mesečno zarađivao od 2000 do 3000 dinara, a na pr. direktor „Opšte kreditne banke d.d. – Subotica“ imao je mesečnu platu 13 500, službenik 4310. dinara itd. IAS, F:43.106. Cena hleba je tada bila 4 dinara, pirinča 10, kobasice 30, kafe 40.

Redovna je bila pojava da se **Crveni krst** obraća direktno Senatu, a da on zatim odobrava manje sume jednokratne pomoći¹⁹³ u novcu ili u naturi. Tako juna meseca 1933. godine **Senat** donosi odluku da ustupi 100 litara vina¹⁹⁴ sa gradske ekonomije **Mesnom odboru Crvenog krsta**. Isti postupak vidimo i kada se 26. oktobra 1933. godine molbom koju potpisuje predsednik *dr Acimović*, traži da Grad sa svoje ekonomije izda 2 praseta i izvesnu količinu vina, koje bi unovčili na tomboli. U njoj stoji: „Po odluci Društva Crvenog Krsta u Subotici donetoj na sednici održanoj 21. oktobra o.g. prirediće se 10. decembra u 5 ½ časova po podne u hotelu „Srpski Kralj“ koncert sa čajankom, tombolom i igrankom u korist blagajne ovog odbora a u svrhu izvađanja svojih ciljeva. Najvećim delom prihod od ovog koncerta biće upotrebljen na pomaganje mesne sirotinje. Prihod koji se dobije na ovom koncertu je jedini veći izvor iz koga društvo crpe sredstva za svoje ciljeve, najvećim delom pomažu se nevoljna lica i familije iz Subotice koja bolešću, nezaposlenošću ili kakvim nesretnim slučajem dođu u položaj, da im je hitna pomoć neophodna.“¹⁹⁵ Sličnu molbu potpisuje i „potpredsednica društva Olga P. Ognjanova“ 7. XII iste godine, moleći za istu čajanku (10. XII) još 50. litara vina. Sudeći po tim sačuvanim dokumentima, molbama je udovoljeno, **Društvo Crveni krst** je dobilo 500 dinara i 100 litara vina.

Zlatnom medaljom **Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije** odlikovana je 1934. godine *Olga Ognjanov*¹⁹⁶ a srebrnom *Gligorije Jovanović*¹⁹⁷, *Beba Belimarković*¹⁹⁸, *Etuška Stipić*, *Vera Milekić*, *Bela Gabor*¹⁹⁹, *Radomir Vujić*²⁰⁰.

Aktualizuju ideje o gradnji oporavišta za decu na Paliću beležimo u 1936. godini. Tada se za tu svrhu traži pomoć gradskih vlasti²⁰¹. Saznajemo da je već obezbeđeno i oko 100 000 dinara, što je bila suma dovoljna za započinjanje ali ne i za okončanje jedne tako velike planirane gradnje. Od Grada se očekivalo besplatno ustupanje zemljišta za gradnju. Zbog niza razloga, nedostatka regulacionih planova, potrebe otkupa privatnog zemljišta, itd, pravo rešenje za taj projekat **Crvenog krsta**, vlasti nisu mogle da pronađu. Jedna od varijanti je bila da za **Crveni krst** ponudi zemljište na gradskoj ekonomiji, što je Upravni odbor **Crvenog krsta** na svojoj sednici 20.12.1937. godine i prihvatio. No, za ustup placa veličine 1600 kv. hvati (1 kat. jutro) predloženi su od strane vlasti vrlo strogi i teško dostižni uslovi i obaveze: „da se u roku od godinu dana izgradi dom, da zgrada mora biti

¹⁹³ Obično su se obraćali invalidi, bivši gradski službenici, itd.

¹⁹⁴ IAS, F:47 III 1747/1933. Po toj odluci vidi se da je cena 1 litre vina obračunata 3 dinara. U 1936. godini je cena vinu, koje se unosi u Grad, i na koje se nije platila gradska trošarina – poseban gradski porez na robu, iznosi od 4,5 do 5 dinara. IAS, F:47. III 561/1936.

¹⁹⁵ IAS, F:47.IV 4788/1933

¹⁹⁶ Olga Ognjanov je bila upravnica osnovne škole u Aleksandrovu.

¹⁹⁷ Gligorije Jovanović je bio učitelj u Žedniku.

¹⁹⁸ Beba Belimarković je bila supruga brigadnog đenerala.

¹⁹⁹ Bela Gabor (Budimpešta 1874 - Aušvic 1943), industrijalac, jedan od vlasnika fabrike „Rothmann“ (nakon rata „Partizan, fabrika bicikla“)

²⁰⁰ Radomir Vujić je bio školski nadzornik.

²⁰¹ IAS, F :47 III 76/1938 i F:47.III 1929/1936. Gradsko Tehničko odeljenje razmatralo je nekoliko zahteva za dodelu placeva za gradnju na Paliću, Bačke Duhovne oblasti za Rimokatoličku crkvu, Srpske pravoslavne crkve opštine za pravoslavnu crkvu, Saveza skauta za dodelu zemljišta za logorovanja i Sreskog odbora Crvenog krsta za dečije oporavište. Predlog tog tela je bio da se sačeka izrada regulacionog plana ali i da potencijalno mesto za oporavište može biti južno od Sokolvca.

jednospratna izrađena potpuno slobodno u suterenu vile /sa terasama/, ...²⁰² Pošto na tako kratak rok izgradnje **Crveni krst** nije mogao da pristane, pokušao je da to zemljište dobije u druge svrhe – za igralište i baštu. Odgovor je bio obeshrabrujući: „Pošto se iz gornjeg dopisa vidi, da Sreski odbor društva crvenog krsta u Subotici, nenamerava traženo zemljište upotrebiti za podizanje dečijeg oporavišta, nego za igralište i baštu, stoga do ponovnog traženja Crvenog krsta, akt se stavlja u arhivu“.²⁰³

U 1937. godini od nadležnih banovinskih vlasti u Novom Sadu, stizala su cirkularna pisma u kojima se tražilo da lokalne vlasti razvijaju saradnju sa podmladkom **Crvenog krsta** i oko akcije sađenja i podizanja uglednih voćnjaka oko škola.²⁰⁴

U 1938. godini bilo je 166 redovnih članova²⁰⁵, a naredne jedan više. Oni su na ime članarine uplatili ukupno 4008 dinara.

Sreskom odboru Crvenog krsta obraćale se su sa molbama za pomoć i druge subotičke humanitarne i dobrovoljne organizacije. Tako je na pr. „Dobrotvorna zajednica Bunjevaka“ za svoju priredbu 14. 1.1939. godine dobila 50 dinara.²⁰⁶ I „Uprava ruske kolonije“²⁰⁷ obratila sa molbom za pomoć u obezbeđivanju ogreva. Dobili su 200 dinara. „Odbor Kola srpskih sestara“ je dobio 200 dinara „na ime pomoći za održavanje higijene u devojačkom internatu Kola srpskih sestara“.²⁰⁸ „Dobro delo“ je dobilo početkom 1940. godine pomoć u iznosu od 1000 dinara.

Subotički odbor je od Banovinskog odbora naručio 575 udžbenika za „samrjanski i bolničarski tečaj“. Kupili su i knjigu „Leksikom zdravlja“ (za 150 dinara). **Marija Brašovan** je bila delegat na VI Banovinskoj skupštini **Crvenog krsta** u Petrogradu 26. 3.1939. godine

Po obračunu načinjenom nakon čajanke **Crvenog krsta** održane 5.3.1939. godine u „Jugoslovenskom narodnom domu“, ona je donela prihod od 10 762 dinara. Prodato je čak 460 ulaznica po 10 dinara, ostatak su činili dobrovoljni prilozima²⁰⁹, prihodi od tombole, prodatih sendviča i drugo. Troškovi-rashod za tu priredbu su bili 3847 dinara, a najveća stavka je bio trošak zakupa dvorane – 750 dinara. Marta 1939- godine, za izbeglice iz Čehoslovačke obezbedili su hranu (slaninu, konzerve sardina, sir, naranče i limun²¹⁰). Po sačuvanoj priznanici od 6.1.1939. godine, za poljske izbeglice odvojena je suma od 1600 dinara.

Mesečno je deljena novčana pomoć za određeni broj najsiromašnijih. Tako je januara podeljena hitna novčana pomoć u ukupnom iznosu od 500 dinara za 51 lice, marta u istom iznosu za 43 lice a meseca juna za njih 47.

U **Mesnom odboru** su bili angažovani :**Olga Ognjanov** kao prva potpredsednica,

²⁰² IAS, F :47. III 76/1938

²⁰³ IAS, F :47. III 76/1938. Akt nosi datum od 14.3.1939. godine.

²⁰⁴ IAS, F :47. III 1726/1937

²⁰⁵ IAS, F:47.IV 4788/1933

²⁰⁶ IAS, F:165.13/1939

²⁰⁷ Ruska kolonija je u tom periodu bila u dva „skloništa“ u ulici Oslobođenja 148 i Masarikovoj ulici 127. Tamo je stanovalo 4 porodice sa 14 dece i 9 samaca. IAS, F:165.6/1939

²⁰⁸ IAS, F:165.398/1939

²⁰⁹ Supruga dr Kendelca i firma Električna centrale su priložili po 100 dinara, dr Balog i dr Kemnji , te dr Geršon (rabin) po 20. IAS, F:165.96/1939

²¹⁰ Sačuvani su računi za tu robu. Slanina i konzerve sardina su kupljene u mesarskoj radnji Korhec.IAS, F:165.205/1939

lekar dr Vladeta Savić kao drugi potpredsednik, *Vakanjac Žarko*²¹¹ kao sekretar društva, a *Radomir Vujić* je obavljao poslove „društvenog blagajnika“ dok je *Petar Flohjar*²¹² je bio služitelj.

Na Paliću 18. 06. 1939. godine održan je „kermes“, koji je doneo prihod od 10 278 dinara, dok je tombola donela 3 403, a „ulaznice kod glavnog ulaza“ 1 872 dinara.²¹³ Rashod priredbe je bio je bio 2672 dinara. Za **Nedelju Crvenog krsta** 17. 9. 1939. godine kada je vršeno prikupljanje dobrovoljnih priloga sakupljeno je 3 778 dinara.

Kao primreme za „samarjanski tečaj“ u septembru 1939. štampano je 100 plakata, te isto toliko za „Apel građanstvu za radno osoblje za slučaj mobilizacije ili rata“ u decembru. U oktobru se vrše pripreme za bolničarske tečajeve. Sve aktivnosti **Crvenog krsta** jasno upućuju da je plamen ratnih sukoba zahvatio Evropu i neumitno se približavao i ovim prostorima. Pored toga, bilo je potreba i za delovanjem na prozaičnijim poljima, pomaganju siromašnih i socijalno ugroženih sugrađana. O tome govori i detalj kako se novembra iste godine **Odboru Crvenog krsta** obratio dopisom siromašni subotičanin *Rigo Geza* u ime svoje mnogočlane porodice, moleći jedan par cipela. Kao rezultat, za tu porodicu je, od firme „Bata“ kupljeno dva para cipela, po ceni od ukupno 150 dinara.

I u tom predratnom periodu uvažena građanka *Tereza Hartman* koja je bila dugogodišnja počasna članica **Crvenog krsta** i njegova velika dobrotvorka, redovno je davala priloge u aktuelnim akcijama.

A one su održavane po ustaljenom rasporedu, tako je čajanka 10.12.1939. godine donela 11 498 dinara.

Subotički **Crveni krst** je već od 1938. godine pokušavao da realizuje ideju o prevozu ranjenika i bolesnika posebnim vozilom. Ali tek krajem 1939. godine, nakon sporazuma gradskih vlasti i predsedništva **Crvenog krsta** iz Beograda, uspeva da od centrale iz Beograda dobije vredan poklon – automobil za prevoz bolesnika i ranjenika. Od 1.januara 1940. godine i zaživela je auto – stanica. Dobili su specijalni automobil marke „Renault“ za prevoz bolesnika i ranjenika i hitnu pomoć. U kolima su bila dva specijalna nosila i mesta za pratioca. Garažiran je bio na adresi Vilsonova 55 u dvorištu Vatrogasaca. Važila je tarifa od 25 dinara za vožnju na teritoriji grada i 20 plus 3 dinara po kilometru van grada.

Od januara 1940. godine inicirana je od strane *Knjeginje Olge* akcija prikupljanja tzv. - zimske pomoći²¹⁴. Uključila se i gradska opština, kao i sva dobrotvorna i humanitarna društva, pa tako i **Crveni krst**. On je deo novčani prilog gradu, odnosno akcionom odboru koji je organizaciono vodio tu akciju, a u cilju za održavanje gradske javne kuhinje.

Slobodno zidarska loža *Stella polaris* ustupila je početkom 1941. godine **Crvenom krstu** svoju zgradu u Šenoinoj ulici broj 11²¹⁵ da bi se i tamo formirala javna kuhinja.

„Poslednja godišnja skupština Crvenog krsta pred okupaciju trebalo je da se održi 23.02.1941. godine na Pravnom fakultetu pod predsedništvom *dr Miodraga Aćimovića*, ali nema vesti da je odista i održana.“²¹⁶

²¹¹ Žarko Vakanjac, pravnik, rođen 1882. u Osijeku. Mesečni honorar za njegove usluge je bio 500 dinara.

²¹² Služitelj je dobijao samo 150 dinara.

²¹³ IAS, F:165.205/1939. Iz obračuna prihoda saznajemo i da je prilog Ilije Šibalića bio 300, a Konena 100 dinara.

²¹⁴ IAS, F:47.1931/1941

²¹⁵ IAS, F:47.1931/1941

O delovanju subotičkog **Crvenog krsta** u periodu između 1941. i 1944. godine se do sada vrlo malo pisalo. Razlog tome je da je spomenuti period dosta dugo važio kao nezahvalni period za istraživače, te su se oni nerado bavili njime. U poslednje vreme se međutim sve češće srećemo sa obrađenim arhivskim i autentičnim novinskim izvorima pa na osnovu tih podataka pokušavamo da rekonstruišemo događaje vezane za **Crveni krst** u Subotici.

Jedna epizoda sa korišćenjem sanitetskog vozila za predsednika **Crvenog krsta**, dovoljno ilustruje atmosferu i psihozu straha koja je vladala u Subotici samo dan pre napada nemačke avijacije na Beograd i nedelju dana pre ulaska mađarskih trupa u grad. Radi se o tome da je 8. aprila 1941. godine, šofer koji je bio zadužen za vozilo **Crvenog krsta** - *Šternhard Šandor*, a koji je već od 5. aprila te godine imao vojni raspored upravo kao vozač tog automobila, dobio od predsednika **Sreskog odbora Crvenog krsta** i tadašnjeg dekana Pravnog fakulteta *dr Acimovića*, naredbu da njega i njegovu porodicu preveze do Surčina, što je vozač i učinio.²¹⁷ Nakon toga je vozilo doveženo u Suboticu pa je i dalje služilo u funkciji prevoza ranjenika.

Vojna uprava komande južnog korpusa 18.5.1941. godine šalje dopis vojnoj komandi Subotice u vezi predmeta – pronalaženje i osiguravanje imovine **Crvenog krsta južnih teritorija**: „Po obaveštenjima predsedništva Mađarskog Crvenog krsta za vreme okupacije Crveni krst Jugoslavije je preko svojih mesnih odbora u raznim gradovima i selima imao svoje institucije. Opšti je interes da se ovi mesni odbori reorganizuju i uključe u zemaljsku organizaciju Mađarskog Crvenog krsta i tako nastave svoje delovanje. Nalažem vam da pomoću u prilogu dostavljenih formulara, ustanovite u kojim gradovima i naseljima postoji imovina Crvenog krsta, ko i gde je čuva, zatim da li su oni koji trenutno stoje na čelu tih mesnih organizacija po nacionalnim i drugim merilima podobni da i dalje vrše tu funkciju. Ukoliko nisu podobni za vođenje mesnih odbora i staranje o imovini na njihovo mesto treba postaviti nove i poverljive ljude s kojima će predsedništvo Mađarskog Crvenog krsta stupiti u kontakt.“²¹⁸

Dula Vali predsednik Upravnog odbora **Mađarskog Crvenog krsta** 11.7. 1941. godine šalje vojnoj komandi Subotice pismo sličnog sadržaja: „Do nas iz prosleđenih privatnih izveštaja, a iz štampanog izveštaja Crvenog krsta Jugoslavije saznajemo da na ponovno vraćenoj južnoj teritoriji Crveni krst poseduje priličan broj pokretne i nepokretne imovine. Pošto postoji bojazan da ta imovina dospe u ruke nacionalno nepodobnih, čelnih i drugih ljudi, pa će oni tu imovinu premestiti, zgrade i inameštaj u njima oštetiti ili ostaviti bez nadzora – stoga nam je hitno potrebno da na nadležnoj teritoriji poštovane sreske vojne komande dođe do evidencije pokretne i nepokretne imovine i da se sastavi spisak lica koje je poštovana sreska komanda zadužila čuvanjem istih.“²¹⁹

²¹⁶ Nevenka Bašić Palković, Subotički Crveni krst od 1918. do 1941., Crveni krst u Subotici 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 35

²¹⁷ IAS, F:60.21949/1941. U prilogu predmeta, zapisnika o saslušanju vozača, nalazi se i obaveštenje Crvenog krsta o tarifama auto stanice iz 1938/39. godine.

²¹⁸ IAS, F:60. P-2526/1941.

²¹⁹ IAS, F:60. P-8357/1941.

Dana 19. 7. 1941. godine je održana osnivačka skupština **Društva mađarskog Crvenog krsta**. Od strane inicijatora sednicu je otvorio **dr Ištvan Mezei** lekar i prisutnima predstavio **Martu Mauks** glavnog poverenika zaduženu za južne teritorije. Ona je preuzela predsedavanje sednicom i upoznale prisutne sa opravdanošću organizovanja subotičkog **Društva mađarskog Crvenog krsta**, pozvala delegate da potvrde osnivanje i izaberu rukovodstvo. Svi su jednoglasno i sa velikim oduševljenjem izabrali generala i vojnog komadanta Subotice **Deže Bitoa** za predsednika. Ostali funkcioneri su bili:

Upravnik – lekar **dr Ištvan Mezei**

Dopredsednik – *sup. Silarda Sariča*

Glavni lekar – **dr Laslo Fekete**

Sekretar – *sup. Mihaľja Lepeša*

Potom su izabrali i 32 člana Odbora. Po završetku glasanja **Marta Mauks** glavni poverenik, je u detalje upoznala prisutne sa osnovnim ciljevima i načinom delovanja **Mađarskog Crvenog krsta**.

Saziv je doneo odluku da je novoosnovano **Društvo mađarskog Crvenog krsta** pravni naslednik bivšeg subotičkog odbora **Crvenog krsta Jugoslavije** i tako sva imovina – i pokretna i nepokretna prelazi u vlasništvo nove organizacije.

Doneta je odluka o tome da će organizacija u najkraćem mogućem roku organizovati dvonedeljne kurseve za bolničarke na koje se mogu prijaviti svi zainteresovani. Za one koji su već završili jugoslovenske kurseve će doći do prevalkifikacije a njihove ranije izdate isprave će se zameniti mađarskim.

Na sednici odbora 29.7.1941. godine, potvrđena je odluka da je **Deže Bito** general – vojni komadant Subotice počasni i stalni predsednik društva. U isto vreme je došlo i do nekih kadrovskih promena. Za predsednika odbora je predložen **dr Mihaj Mate** vojni lekar, a umesto *sup. Mihaľja Lepeša* koja je podnela ostavku na funkciju sekretara – *sup. Pala Cejsa*. Blagajnica postaje *sup. Antala Pletla*. Bilo je reči još i o evidentiranju pokretne i nepokretne imovine društva, o kolima za hitnu pomoć koja trenutno koriste vatrogasci, o pružanju pomoći ruskim (carskim) emigrantima, o organizaciji raznih, na pr. patronažnih, kuvarskih tečajeva.

Na sednici odbora održanoj 26.10.1941. godine ponovo dolazi do kadrovskih promena. Od tada u radu društva učestvuju glavni župan **dr Andor Rek** i njegova supruga, gradonačelnik **dr Janoš Veldi**, također sa suprugom. Osniva se **Podmladak Crvenog krsta** pod vođstvom **Aranke Feč** nastavnice Ženske gimnazije.

Do održavanja prve skupštine **Crvenog krsta** dolazi 7.12.1941. godine, gde je pored ostalog na dnevnom redu bio i izveštaj o dotadašnjem radu.

Do proširivanja predsedništva dolazi 21.2.1942. godine, na mesto predsednika je postavljena supruga gradonačelnika **dr Janoša Veldija**, a njen zamenik postaje **Margita Čajkaš**. Do kraja rata nije bilo promena takve vrste.

Kao sedišta **Crvenog krsta** navode se adrese, za kancelarije - ulica Bem 14, a za vojnu bolnicu - Horti Mikloša (Đure Đakovića) 4 i Sondi 2.

Možemo kontstatovati da je delovanje subotičkog **Crvenog krsta** bilo veoma razgranato: pomagao je jugoslovenskim vojnicima (prvenstveno onima iz Subotice i severne Bačke) koji su bili u nemačkim logorima, vodio je brigu o deci i udovicama poginulih vojnika. Vodio je evidenciju o nestalim licima i obezbeđivao utočište za povratnike iz ratnog zarobljeništva. Svake godine je organizovao sabirne akcije u državnim okvirima, za članove porodica ranjenih i poginulih boraca sa ruskog fronta. Tako na pr. 4. i

5. 10. 1941. godine se održavaju **Dani Crvenog krsta** koji su za školsku decu bili neradni dani a za vreme trajanja akcije je prikupljeno 12290,30 penga. Svaka se škola, osnovna, srednja i specijalna, zajedno sa humanitarnim udruženjima grada uključila u tu sabirnu akciju. Svi oni koji su dali prilog veći od 100 penga su dobili posebno priznanje.²²⁰

Isto tako, uspešna akcija je sprovedena i 1942. godine kad su "Mali Mađari" i "Skauti" (Levente), sakupljali novac od kojeg su kupovali duvan, slaninu, toplu odeću te pakovali i slali te stvari vojnicima.²²¹ Slične su akcije obavezno sprovedene svake godine.

Subotički Crveni krst je pomogao i **ruskom Crvenom krstu** koji je prestankom rada **Jugoslovenskog Crvenog krsta** ostao bez novčane potpore. Više puta sa dodeljivana novčana sredstva nezaposlenim ruskim emigrantima u Subotici, o kojima se inače i Grad navčano starao.²²²

Tesno su saradivali sa **Zelenim krstom**, pomažući im u organizaciji patronažnih tečajeva i pružajući im logističku pomoć.

Pored svega ovoga su organizovali dobrotvorne plesove, pozirešne i bioskopske predstave, a sav prihod od tih manifestacija su namenili za već navedene potrebe i za snabdevanje Bolnice.

U poslednjoj, završnoj fazi rata delovanje **Crvenog krsta** se svodi na planiranje protivvazdušne odbrane i organizovanje pomoći u slučaju vazdušnog napada.

Na kraju možemo konstatovati da se rad **Subotičkog društva Mađarskog Crvenog krsta** u periodu između 1941. i 1944. godine više svodio na vojno-zdravstvene poslove koji su smatrani - za prvorazredne i patriotske, a manje na zbrinjavanje siromašnih i izbeglih lica, što je bilo od sekundarne važnosti, pošto se time bavilo Ministarstvo unutrašnjih poslova.

„Jugoslovenski Crveni krst je obnovljen 1944. godine u Drvaru na predlog vojnog saniteta, rešenjem Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoskavije. Stvorena je široka narodna organizacija, čiji je rad određen karakterom novih društvenih odnosa.“²²³ Strogo centralizovana državna uprava olakšala i usmeravala rad **Crvenog krsta**. Tako se ubrzo stvara mreža odbora, kojih polovinom 1945. ima oko 3500, sa preko 400 000 članova.

„U Subotici je Društvo Crvenog krsta osnovano 10. februara 1945.“²²⁴ Zadataka pred njim bilo je veoma mnogo. U gradu se nalazio veći broj ranjenika, trebalo je rešavati pitanja repatriraca, vladala je oskudica u namirnicama, ratne žrtve – ljudske i materijalne ostavile su teške posledice. Ukupan broj ljudskih gubitaka iznosio je preko 7000.²²⁵ Značajna materijalna pomoć stizala je iz inostranstva.²²⁶ Uz takve i druge domaće izvore,

²²⁰ IAS, F:60. P-24241/1941.

²²¹ IAS, F:60. P-29098/1941.

²²² IAS, F:60. P-7944/1941.

²²³ Eva Bažant, Subotički Crveni krst od 1941. do 1944. i od 1944. do 1956.m st. 39., Crveni krst u Subotici 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 39

²²⁴ Isto

²²⁵ Mirko Grlica, dr Antal Hegediš, Milan Dubajić, Lazar Merković, Imenik žrtava Drugog svetskog rata na području subotičke opštine, Subotica 2000.

²²⁶ Pomoć je stizala od anglo američke organizacije za civilnu pomoć oslobođenim zemljama, od koje je već u prvoj polovini 1945. dobijeno 120 000 tona namirnica, i od Ujedinjenih nacija, od kojih je do kraja 1947. stiglo 2,5 tona razne robe. Vlado Strugar, Jugoslavija 1941-1945, Beograd 1978, st. 227.

radilo se na pomaganju deci boraca stradalih u ratu, nezbrinutim majkama i drugim socijalno ugroženim kategorijama. Organizuju se sabirne akcije, priredbe, radi se na podizanju opšteg higijenskog nivoa, održava nedelja **Crvenog krsta**. **Podmladak Crvenog krsta** formira se po školama. „Prva skupština Crvenog krsta održava se 3. septembra 1945. pod predsedništvom dr Vladete Savića.“²²⁷ On će i u narednom periodu ostati na toj funkciji. Redovna skupština **Gradskog Crvenog krsta** je održana 12.5.1946. godine.

Jedan od pravaca delovanja bilo je obezbeđivanje prostorija. U tu svrhu tražen je popravak zgrade u Šenoinoj ulici, koja je bila oštećena od savezničkog bombardovanja.²²⁸ Delovanje **Crvenog krsta** u poratnom dobu imalo je potuno jasno usmerenje, koje je bilo prilagođeno opštoj društvenoj klimi i podređeno ostvarivanju strogo zacrtanih zadataka.

Od začetaka u doba Monarhije, preko delovanja u međuratnom i ratnom razdoblju, **Crveni krst** je i u novuspostavljenom društvenom poretku nalazio načina i puteva da ostvaruje svoje ciljeve. Organska sprega i povezanost, državno-društvenih okvira i njihovih specifičnosti, sa **Crvenim krstom**, time je bila samo potvrđena u tom a i narednom periodu. **Crveni krst** je u svom humanitarnom radu samo posredno delio sudbinu tih okvira, prilagođavajući se društveno-političkim promenama koje su vladale, a kao konstantu sledio osnovne principe pokreta.

²²⁷ Eva Bažant, nav. delo, st. 40

²²⁸ Radovi su obavljani i početkom 1947. godine izvršeno je i svečano otvaranje tog objekta.

CRVENI KRST U SUBOTICI OD 1946 GODINE

1946. Okružni odbor Crvenog krsta dana 14. marta 1946. godine na plenarnoj sednici razmatra i usvaja uputstva Glavnog odbora Društva Crvenog krsta Srbije o zadacima . Crveni krst je u ovom periodu pomagao Subotičku i Senčansku bolnicu sa lekovima

Otvorena je ekspozitura (kancelarija) Crvenog krsta na željezničkoj stanici gde je pomagala putnicima podelom hrane i lekova, a organizovao je doček dece koji su bili upućeni u Češku na izučavanja zanata.

30. decembra 1946. godine održana je svečana akademija Crvenog krsta Subotica povodom 60 godina organizacije.

1947. Aktivisti Crvenog krsta Subotica održali su dvomesečni sanitetski tečaj za Omladinsku prugu Šamac - Sarajevo, i organizovali su kurseve za zdravstvene aktivne po selima , školama i fabrikama.

11. maja 1947. godine svečano je otvorena društvena sala u svom domu u Šenojnoj ulici. Crveni krst je iste godine imao 4.266 članova a evidentirano je 8.273 člana podmlatara.

1948. Glavni odbor Crvenog krsta Srbije u januara osniva jednogodišnju školu za dečje negovateljice obzirom na izuzetno izraženu potrebu. U Vojvodini Pokrajinski odbor takodje osniva školu.

1949. Crveni krst Subotice organizuje tečaj za 40. polaznika iz grada i okoline . Učesnice su dobijale mesečni dodatak u novcu za stan i hranu.

U periodu od 25. septembra do 05. oktobra organizovana je Dečja nedelja .

1950. Šezdeset članica organizacije je povodom osmog marta preradio 6.600 metara platna - donaciju Medjunarodnog dečjeg fonda. Tako su izradili 6.000 pelena i 3.000 benkica.

Crveni krst je uz veliki napor i angažovanje otvorio tri dečja restorana i organizovao raspodelu mleka u 16. škola u gradu i 12 škola u okolini.

Uz neposrednu pomoć Crvenog krsta uređjena je dečja jaslica u fabrici Jovan Mikić u Subotici.

1951. U januaru održan je Dan dečje radosti kada su deci podeljeni poklon paketi i održana je priredba na srpskohrvatskom i na mađarskom jeziku.

Početak aprila održana je godišnja Skupština. Kao poseban cilj istaknuta je potreba da se u 20. seljačkih zadruga osnuje povereništvo Crvenog krsta. Predviđeno je povećanje broja članstva na 25.000.

Početak godine predstavnici UN boravili su u Subotici. Tom prilikom su pohvalili angažovanje Crvenog krsta na planu zdravstveno edukativnog rada.

- 1952.** Crveni krst je poslao dvadesetoro Subotičke dece naklonjeno plućnim bolestima na oporavak u Švajcarsku.

Od 01. do 08. oktobra organizovana je Nedelja Crvenog krsta koja je otpočela otvaranjem zdravstvenog Narodnog univerziteta u Šenojnoj ulici. Odbor Crvenog krsta Suotica istim povodom priredio je zabavu u hotelu Beograd.

Iste godine pokrenuta je akcija prikupljanja krvi.

- 1953.** Aktivnosti oko davalštva krvi su intenzivirani pogotovu u radnim organizacijama i broj davalaca je povećan na 500.

Od 25. oktobra do 02. novembra organizovana je nedelja Crvenog krsta, u okviru koje je obuhvaćen veliki broj davalaca krvi, održano više tečajeva i otvoreno je nekoliko stanica Crvenog krsta za usluge stanovništvu.

- 1954.** Tokom godine organizovani su tečajevi za zdravstveno prosvetovanje po selima, obavezni za žensku omladinu između 14 i 18 godina starosti.

16. maja održana je godišnja Skupština.

U periodu od 01. do 08. novembra održana je Nedelja Crvenog krsta u znaku borbe protiv tuberkuloze.

Iste godine u Subotici je održano savetovanje društva Crvenog krsta iz Subotice, Sente, Sombora, Bačke Topole i Novog Kneževca. Raspravljalo se o zdravstvenom prosvetovanju seoske omladine.

- 1955.** Tokom godine organizovano je 66 kurseva i istim obuhvaćeno je 2.000 devojaka.

Ratnoj siročadi je podeljeno 1.344 paketa i pružena je pomoć u funkcionisanju đачkih kuhinja.

U saradnji sa Društvom prijatelja dece i udruženjem žena Crvenog krsta organizovana je menza u Zlatnom jagnjetu, gde su siromašna deca svakodnevno dobijala ručak, a te 1955. godine Crveni krst ima i letovalište za decu na Krku.

1956. Početkom februara pristiglo je kontingent putera i mleka u prahu , koji se delio prema uputstvima Jugoslovenskog Crvenog krsta.

Crveni krst Subotice je uputio 142 deteta na besplatno letovanje, a 288 pionira je letovalo uz minimalnu doplatu roditelja.

Intenzivirana je propagandna delatnost i tako održano je ukupno 87. predavanja sa prikazivanjem filmova na kojem je bilo ukupno 17.000 posetilaca.

Nedelja Crvenog krsta održana je u periodu od 06. do 13. maja u znaku poboljšanja higijenskih uslova života.

Crveni krst je bio inicijator otvaranja đачkih kuhinja. Kuhinje su radile u 52 škole u srezu i u njima se hranilo oko 8.000 učenika.

Ovu godinu je posebno obeležilo angažovanje organizacije na zbrinjavanju izbeglica iz NR Mađarske.

1958. Izdržavanje dece čiji su roditelji oboleli od TBC kao i pomoć obolelima.

1960. Preventivno rešavanje pitanja i problema alkoholizma. Inicijativa za omasovljavanje davalaštva krvi. Održan sajam dečjih radova.

Prihvat i smeštaj ranjenika iz alžira i smeštaj istih na Paliću u objekat hotela Jezero i Trščara kao i u blatnom kupatilu.

1961. Zdravstveno prosvetavanje omladine na predvojničkoj obuci. Inicirana obuka iz prve pomoći i SŽO.

Formiran eksperimentalni centra za zdravstveno vaspitanje na Paliću, koji je funkcionisao četiri godine.

Zbrinjavanje alžirskih ranjenika.

Prvi put u Jugoslaviji na trgu kod gradske kuće organizovana je vežba sa izrežiranim saobraćajnim udesom. Ova vežba je snimljena i isti je prikazan 1963. godine u Ženevi.

1962. Program za obuku seoske omladine.

1963. Pomoć Skuplju povodom katastrofalnog zemljotresa.

1964. Osposobljavanje predavača prve pomoći i šminkera za realističko prikazivanje povreda i oboljenja.

1965. Intenziviranje obučavanja predavača iz oblasti pružanja prve pomoći. U organizaciji je zaposleno 4 radnika.

Aktivnosti oko pomoći na nasipima zbog velikih poplava na Dunavu.

Prihvaćena su romska deca iz Apatina. Aktivistkinje su ih kupali i šišali a potom oblačili. Nakon toga su smešeni na Paliću u Bagolyvaru gde su ostali mesec dana.

1968. Uključivanje Crvenog krsta u sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Organizacija prihvata izbeglice povodom događanja u Čehoslovačkoj na Paliću.

1969. Pomoć stanovnicima Banja Luke nakon katastrofalnog zemljotresa i zbrinjavanje dece iz porušenog grada. Učenici i nastavnici iz škole Karlo Rojc iz Šargovca nakon zemljotsa 26. i 27. oktobra doselili su se na Palić. Osam meseci su boravili u hotelu Sport.

1970. Početak programa zaštite starih pod nazivom Za sunčanu jesen života. Idejni tvoraci programa su Antun Futo, dr Račić Etela i Gabor Siladi.

Aktivnosti na masovnoj vakcinaciji stanovništva protiv velike boginje.

1971. Uvođenje novih oblika osposobljavanja za kućnu negu povredjenih i obolelih.

Januara meseca formiran je Centar za kućnu negu .

1973. Sabirne akcije za prikupljanje pomoći i distribucija pomoći materijalno nedovoljno obezbeđenim licima.

1974. Osnovan klub omladine Crvenog krsta u Subotici.

Održano takmičenje u prvoj pomoći u kategoriji omladine i podmlatka.

1975. Osposobljavanje i ispit za vozače motornih vozila iz oblasti pružanja prve pomoći.

1977. Kursevi o higijeni životnih namirnica, ličnoj higijeni i zaraznim bolestima.

1978. 25. aprila kupljen objekat u ulici Trg žrtava fašizma broj 3. koji postaje sedište organizacije .

1979. Pomoć stradalima u katastrofalnom zemljotresu u Crnoj Gori.

Uspostavljena je saradnja sa Crvenim krsto grada Seged u NR Mađarskoj.

Akcija raseljavanja stanara subotičke deponije.

1980. Osposobljavanje i priprema mladih za brak i porodicu.

Obeležena desetogodišnjica akcije Za sunčanu jesen života.

Inicijativa i aktivnosti na omasovljavanju organizacije sa mladima. Po tome posebno mesto zauzima dr Slobodan Pantelić.

1981. Akcija dobrosusedska pomoć. U Osnovnoj školi J.J. Zmaj osnovana prva ekipa učenika za obilzak starih sugrađana.

1982. Intenzivirane aktivnosti oko osnivanja osnovnih organizacija po radnim organizacijama.

Posebne aktivnosti na planu prevencije bolesti ovisnosti - alkoholizma. Tim povodom osmišljen program Igra.

U okrilju Crvenog krsta formiran Klub lečenih alkoholičara.

1983. Pomoć Kopaoniku nakon zemljotresa. Pomoć izbeglicama palestincima i libancima.

1984. Crveni krst je dobitnik Oktobarske nagrade - oslobodjenje Subotice -

1986. Obeleženo sto godina postojanja Crvenog krsta u Subotici.

1991. Formiran magacin humanitarne pomoći na adresi Edvina Zdovca broj 2. i u ulici Matije Gubca broj 8. sa ukupno 210 m² površine.

Prihvat izbeglih i prognanih na Paliću. Aktivnosti u granicama mandata Crvenog krsta Subotica u vezi prihvata i smeštaja izbeglih i prognanih.

1992. Prihvat i distribucija humanitarne pomoći.

1994. Od aprila meseca u okviru Crvenog krsta funkcioniše narodna kuhinja sa 203. kuvanih obroka dnevno.

1995. Prihvat izbeglih i prognanih nakon ratnih dejtava u bivšim republikama SFRJ.

1996. Aktivnosti u okviru mandata Crvenog krsta u vezi izbeglica i distribucija humanitarne pomoći iz međunarodne donacije.

1997. Crveni krst Subotice je realizator programa Letnje škole podmlatka u Baošićima.

Na Paliću se organizuje međunarodni kamp prve pomoći i spasilaštva na vodi.

U okviru Crvenog krsta Subotica funkcioniše služba spasavanja na vodi sa više od 50 aktivnih članova i sa 7 instruktora.

1998. Aktivnosti na planu spasilaštva na void dobijaju na značaju .

Ekipa prve pomoći na evropskom takmičenju EFAK u Italiji osvaja peto mesto.

Upućeno je 200 učenika osnovnih škola na oporavak – letovanje u objekat Crvenog krsta Srbije u Baošićima. Sve troškove boravka pokrio je Crveni krst Subotica iz sopstvenog budžeta.

Uspešno se realizue program Letujmo kod kuće.

Crveni krst Subotice postaje vlasnik odmaralištana na Paliću u vikend naselju sa ukupno 19. stambenih jedinica. U objektu su smeštena izbegla i prognana lica od 1991 godine.

1999. Nadležna služba Crvenog krsta Subotica je u toku godine evidentirala ukupno 13.479 lica sa statusom izbeglog ili prognanog lica , odnosno 3.000 privremeno raseljeno lice.

Na adresi Put Jovana Mikića otvoren je Distributivni cemntar sa 1.700 m² korisne površine i kuhinja sa kapacitetom od 6.000 obroka dnevno.

Programom narodne kuhinje obuhvaćeno je u kontinuitetu 1.277 korisnika. Topli obrok se dostavlja na 11 distributivnih mesta.

Crveni krst Subotice u toku bonbardovanja zemlje od strane NATO snaga intenzivirano deluje u okviru svog mandata. Vrší masovno obučavanje građana i specijalnih jedinica MUP-a iz oblasti ukazivanja prve pomoći, službe traženja i međunarodnog humanitarnog prava.

Omladina koja je osposobljena za ukazivanje prve pomoći aktivno učestvuje u saniranju nastalih povreda nakon izvršenih vazdušnih napada.

2000. U programu narodne kuhinje u toku godine pripremljeno je milion obroka za 3.000 korisnika dnevno.

U kategoriji domicilnog stanovništva evidentirano je ukupno 7.862 korisnika humanitarne pomoći u količini od 1.238.379 kilograma

U kategoriji izbeglih i prognanih lica obuhvaćeno je ukupno 1.118 korisnika sa ukupnom količinom pomoći od 638.660 kilograma.

U kategoriji privremeno raseljenih lica evidentirano je ukupno 800 korisnika sa ukupnom količinom humanitarne pomoći od 469.256 kilograma.

U letovalištu Crvenog krsta Subotica na Paliću boravilo je ukupno 243 podmlatkara i omladinaca tokom letnjeg raspusta uz realizaciju bogatog programa.

U maju meseci objavljen prvi broj časopisa HM revije. Poseban kuriozitet časopisa je i poseban prilog na brajevom pismu za slabovide i slepa lica.

2001. Crveni krst je realizator programa Letnja škola podmlatka u Baošičima.

Započeta adaptacija i dogradnje objekta Crvenog krsta na adresi trg žrtava fašizma broj 3.

2002. Svi planirani programi i aktivnosti se sprovode bez obzira na skućene prostorne mogućnosti organizacije nastale adaptacijom objekta.

2003. Organizovan oporvak školske dece u odmaralištu Crvenog krsta Crne Gore u Sutomoru.

05. jula četiri člana ekipa prve pomoći u kategoriji omladine kao predstavnici u ekipi nacionalnog društva učestvuje na takmičenju EFAC u Pragu.

Instruktori spašavanja na void održali obuku spasilaca u Sutomoru za potrebe Crvenog krsta Crne Gore.

Promocija programa prevencija polno prenosivih infekcija.

Promovisana jedinstvena akcija pod nazivom Humana Subota u okviru programa dobrovoljnog davalaštva krvi na paliću 02. avgusta, kao i akcija Humani božić dana 20. decembra.

2004. U toku nedelje Crvenog krsta 08. maja adaptirani i dogradjeni objekat Crvenog krsta predat na korišćenje članovima organizacije.

Održana medjunarodna manifestacija IFAK - Subotica od 06. maja do 09. maja.

U periodu od 09. avgusta do 31. avgusta realiziran je projekat pod nazivom Koridor 10. u toku trajanja letnjih olimpijskih igara u Atini.

30. septembra oformljen klub dobrovoljnih davalaca krvi.

Realizuje se zimski program narodne kuhinje a distribuirano je ukupno 111.200 toplih obroka.

Realiziran program novćane pomoći interno raseljenim licima u saradnji sa MKCK i Rpubličkim komesarijatom za izbeglice za ukupno 87 porodica.

2005. Posebni rezultati se postižu u saradnji sa transfuziološkom službom Zdravstvenog centra u Subotici darivanjem programa za elektronsku obradu podataka davalaca krvi na području Skupštine opštine Subotica.

U toku godine se u kontinuitetu realizuju programi namenjeni deci iz romske raseljeničke populacije u cilju olakšanja socijalizacije i uklapanja u sredinu.

ELŐSZÓ

A Vöröskereszt szabadkai szervezetének jubileuma alkalmából ezzel a szerény monográfiával kívánunk adózni mindazoknak az ismert és ismeretlen embertársainknak, akik az elmúlt *százhusz* évben cselekedeteikkel valóra váltották ennek az önkéntes, emberbaráti nemzetközi szervezetnek magasztos céljait.

Múltunkat háborúk, természeti és egyéb csapások, szociális igazságtalanságok és az általuk okozott balsorsok, szenvedések jellemzik, amelyek terhes örökségként nehezedenek ránk.

A kiadvány csupán kis részét villantja fel annak az önfeláldozásnak és odaadásnak, amelyet a szabadkai Vöröskereszten belül tevékenykedők nyújtottak a rászorulóknak, családoknak és a csapásokkal sújtott területek lakóinak hazánk más vidékein és a határainkon túl. Soha nem korlátoztuk és nem kötöttük feltételhez a felkínált segílyt, amelyet mindenkor nyújtunk. Határokat nem ismerve, eltekintve a faj, a nemzeti, a vallási, a politikai megkülönböztetéstől és hovatarozástól, a segélynyújtás célja és motívuma mindig a rászoruló ember volt és maradt. Ebben nyilvánul meg a szervezet nagysága és egyetemessége, ami sok más nemzeti vagy nemzetközi szervezetről nem mondható el.

Az elmúlt *százhusz* évben a Vöröskereszt tevékenysége és szervezeti felépítése összhangban volt az adott társadalmi helyzettel és szükségletekkel. Erről tanúskodnak a kiadványban közzétett, megsárgult dokumentumok, a tények és azok a visszaemlékezések, amelyeket a szervezet jeles tagjaival folytatott beszélgetések során jegyeztünk le.

A megalakítás utáni első évtizedekben a Vöröskereszt kis létszámú önkéntes szervezet volt. A kezdeti szerény eredmények azonban nagy elismerést érdemelnek, mert hiszen az a maroknyi jószándékú ember nemes magot vetett el, amely busás terméssel ajándékozta meg a következő nemzedékeket. A szervezet tagjai példamutatóan szervezték meg a segélynyújtást és a gyűjtést, az egészségügyi felvilágosítást és ezzel jelentős mértékben hozzájárultak az emberséges tudat kialakításához. Egy új, az egész bolygóra kiterjedő tudat gyökérverésén fáradoznak, amely behállózza a sok tekintetben veszélyeztetett földünk minden zugát.

Enyhítettünk a két világháború és számos helyi jellegű háborús viszály következményein, a gazdasági és kulturális függőségen, az elmaradottságon, segítettük az évszázadokon át rabszolgasorsra ítélt és leigázott népeket, az éhezőket, a gyakori természeti katasztrófák és csapások károsultjait, küzdöttünk a járványok és a tömeges megbetegedések ellen, és jelenleg is a rászoruló segítségére sietünk.

A mindennapi gyakorlatban a szervezet bebizonyította létjogosultságát. Az új társadalmi viszonyok közepette a Vöröskereszt addig nem tapasztalt lendületes fejlődésen ment keresztül.

A jubileum alkalmából csak azt kívánhatjuk hogy mi és az elkövetkező generációk békében élhessünk és dolgozhassunk most és a jövőben egyaránt.

Ne tévesszük szem elől, hogy az ember mint társadalmi lény, olyan mértékben lehet boldog, amilyen mértékben személyesen is hozzájárul embertársainak jólétéhez és boldogságához.

Stevan Mačković, történész, főlevéltáros
Gábor Lalija, főlevéltáros

BEVEZETÉS HELYETT

Húsz évvel ezelőtt, 1986-ban a Szabadkai Vöröskereszt megalakulásának 100 éves évfordulója alkalmával a Subotičke Novine NIO gondozásában megjelent egy kétnyelvű kiadvány *A szabadkai Vöröskereszt 1886-1986* címmel. Ebben a könyvben szerzők csoportja dolgozta fel e nemzetközi emberbaráti szervezet létrejöttét és a későbbiekben kifejtett tevékenységét. A munkában közreműködő szerzők a történelmi tényeket a Levéltárban és a Városi Könyvtárban végzett kutatásaikkal támasztották alá. Ezzel meg is könnyítették a munkánkat, mivel őket követve, hamarabb rábukkantunk a forrásokra és a feldolgozás módjára, de ugyanakkor meg is nehezítették feladatunkat, mivel az adatok többségét már fel is dolgozták.

Az említett, a szabadkai Vöröskereszt megalakulásáról szóló monográfia igen jelentős kiadvány, mivel arról az időről, hangulatról is tanúskodik, melyben keletkezett. Bízunk benne, hogy a most megjelenő, a szabadkai Vöröskereszt múltját feltáró monográfia új adatokkal is tud szolgálni, az eddig feltártakat pedig egy másmilyen, a maihoz közelebbálló nézőpontból tudja megközelíteni.

**A SZABADKAI VÖRÖSKERESZT
MEGALAKULÁSÁTÓL A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁNI LEGELSŐ
ÉVEKIG
(1882/1886-1946)**

„ A dualizmus kora (1867-1918) Szabadka történetének talán leggazdagabb, legszínesebb, egyben legellentmondásosabb időszaka.,²²⁹ Ebben az időszakban a város gazdasági, politikai és társadalmi fejlődése is lendületet vett. A vasút lefektetése 1869-ben²³⁰, az olyan pénzügyi és gazdasági intézmények megalakulása mint a Villanytelep, a monumentális városházát körülölelő modern városközpont kiépítése, csak néhány jelentősebb esemény, amely a fejlődést jellemezte. Erre az időszakra tehető számos egyesület és kaszinó megalakulása is.

Szabadka Bács-Bodrog vármegyében szabad királyi városi ranggal rendelkezett, amely titulus bizonyos önrendelkezési jogokat biztosított számára. A törvény rendelkezéseit a városnak is tiszteletben kellett tartania, ennek ellenőrzését és a helyi döntések felülbírálatát a központi hatalom képviselői, a főispánok végezték. A város legelső embere és a városi tanács elnöke a polgármester volt. Szabadka közigazgatási területe 1905-ben 170 000 kataszteri holdat tett ki²³¹. Ezen a hatalmas területen, ahogy akkoriban emlegették „az ország legnagyobb mezővárosában“ a lakosság megoszlásáról a lakóházak számából következtethetünk. 1900-ban magában a városban 5856, a külterületeken, tehát a környező falvakban és pusztákon 6536 ház állt²³². Az 1880-as népszámlálás adatai 61 367 lakosról számolnak be, az 1890-es adatok 73 000, az 1900-asok 82 122 lelket említenek, az 1900-ban végzett felmérés 94 610 lakosról tudósít²³³. A polgáriásodás előrehaladtával a művelődési élet is gazdagabbá válik, gyakran az időszerű európai történésekkel is lépést tartva.

A Magyar szent Korona Országainak Vöröskereszt Egylete megalakítására 1881-ben került sor. Ebben az időben a szervezet élén **Károlyi Gyula** gróf állt.

Mivel ebben az időszakban a szervezet megalakulását és tagságának bővítését a legmagasabb állami szervek kezdeményezték és támogatták, így természetes, hogy a helyi szervezetek megalakulását és munkáját a helyi önkormányzatok felügyelték. Szabadkán a városi közgyűlés 1882. január 25-én²³⁴ olyan döntést hoz, hogy Szabadka is **Egyletet** alapít, amit 100 forintos befizetéssel támaszt alá, sőt az elkövetkező öt évben 20 forintos tagsági díj befizetésére kötelezi magát. Ezek voltak tehát az **Egylet** megalakulása irányába tett első lépések. Igaz, mint később kiderült, ezt voltaképpen csak a politikai harc egyik eszközeként használták fel a résztvevők, azaz leginkább a kezdeményező, a főispán. Az egylet megalakítása tehát nem járt sikerrel, annak ellenére, hogy **Mukits János**, az akkori

²²⁹ Magyar László, Szabadka képes történelme, Szabadka, 2004., 115. old.

²³⁰ Magyar László, A Szeged – Szabadka közötti vasútvonal kiépítése (1864-1869), Ex Pannonia 1. sz., Szabadka, 1996., 111-128. old.

²³¹ Magyar László, Szabadka képes történelme, Szabadka, 2004., 125. old.

²³² Uo., 125. old.

²³³ 1910-ben Belgrádnak 89 876, Zagrábnak 79 038, Újvidéknek pedig 30 593 lakosa volt.

²³⁴ Szabadkai Történelmi Levéltár (a továbbiakban SZTL), F:2, Jegyzőkönyv, 1882., 10499/21. sz. határozat.

polgármester maga állt annak a külön bizottságnak élén, melynek feladata a **Vöröskereszt** fiókegyletének létrehozása volt. Egyes, városi tisztségviselőktől származó jelentések – mint amilyen az 1885-ben keltezett, *Mamuzsits Lázár* aláírásával ellátott dokumentum is – egy 450 tagot számláló, és mint ilyen, igen figyelemreméltó **Vöröskereszt Fiókegyletről** számolnak be. A későbbi események azonban, akárcsak az akkori hivatalos okiratok, mégis az 1886-os évet tekintik az **Vöröskereszt Fiókegylet** megalakulása évének.

Ez ismételten a Városi tanács indítványára történik, amely javaslatot terjeszt a közgyűlés elé, a **Vöröskereszt Fiókegylet** megalakítására. A közgyűlés 1886. március 31-én²³⁵ tartott ülésén a javaslatot egyhangúlag elfogadták. Az egylet elnökévé *Jankovich Aurél* főispánt választották, a városi tanácsot pedig a tagok toborzásával bízták meg. *Szigethy József* gazdasági tanácsnokot és *Kuluncsich József* főjegyzőt kérik fel a Szabadkai **Vöröskereszt Fiókegylet** tagságának bővítésére.

Néhányan az alapítók névsoráról:

Szabadka városa 200 forinttal
 özv. *bajszai Vojnits Jakabné* 60 forinttal
 özv. *Pápits Katalin* 50 forinttal
 Szabadkai Takarékpénztár 40 forinttal
Dr. Millasin Miklósné 20 forinttal
 Izraelita hitközség 20 forinttal

Az alapítás utáni első években folyó munkáról azokból a jegyzőkönyvekből tudhatunk meg bővebbet, melyeket a **Vöröskereszt egylet** választmányi ülésein maga *Jankovich Aurél* főispán vezetett. A választmányi üléseket havi rendszerességgel tartották. A szabadkai fiókegylet Budapestről is kapott támogatást, ugyanis az **Országos Vöröskereszt Egylet** Igazgatóságának tagja volt *Ivánka Imre* szabadkai képviselő is. Az ő nevéhez fűződik a sebesültek részére létesítendő kórház felépítésére tett kezdeményezés, melyet 1886. október 24-én terjesztett a **Vöröskereszt** egyleti tagjai elé. Ekkor született meg az a határozat, hogy a vasútállomáson, 210 betegágygal rendelkező kórház létesül.

Jelentős pénzforrásnak bizonyultak a táncestélyekkel egybekötött hangversenyek is, melyek során az elsőt 1887 elején tartották meg, a Szabadkai Első Nőegylettel karöltve. Ez alkalommal 400 forinttal gazdagodott az egylet pénztára.

A helyhatósági szervek és a **Vöröskereszt** szoros együttműködése a következőkben is nyomon követhető. A városi tanács döntést hoz arról, hogy a háború és más veszély esetére felkészíti és ellátja a **Vöröskereszt Egyletet**, és ennek érdekében 40 betegágyat és megfelelő helyiségeket biztosít számára. A nemes cél megvalósítása azonban csak a tagság létszámának növelésével vált lehetővé. A Belügyminisztérium 1890-ben keltezett körlevele hasonló szándékkal íratott, ugyanis azt a felszólítást tartalmazza, hogy minden község, minden járás alakítson fiókot, hogy ide minden katonaköteles egyénre legalább 10 tag jelentkezzen. A lakossággal ismertessék a **Vöröskereszt** céljait, mivel az csak akkor érheti el magasztos célját és a kitűzött feladatokat.²³⁶

A szabadkai **Vöröskereszt** fejlődéséről és megerősödéséről az 1893-ban²³⁷ megjelent **Országos Vöröskereszt** évi munkájáról szóló jelentésben is találunk bizonyítékokat, ahol többek között a következő adatokkal találkozhatunk:

²³⁵ SZTL, F: , Jegyzőkönyv, 1886.

²³⁶ SZTL, F:2. Főispáni hivatal, 76/1890.

²³⁷ SZTL, F:2. Főispáni hivatal, 471/1894.

SZABADKAI FÍÓKEGYLET

Az Egylet alapításának éve:	1886.
Az alapítótagok száma:	24
10 forintos tagdíjat fizetők száma:	98
Rendes tagok száma:	390
A tagság összlétszáma:	512
A teljes bevétel:	1522,46 forint

Az elkövetkező időszakban, mint ahogy azt *Szigehty József* egyleti megbízott a budapesti központhoz címzett, 1897-ben ²³⁸ kelt jelentéséből is megtudhatjuk, a helyi egylet tevékenysége felfelé ívelt.

Szigehty József 1897-ben gyógyszerterát nyit a „**Vöröskereszthez**“ elnevezés alatt, az engedélyért viszonzásul kötelezi magát, hogy a betegszálló állomás sebesültjei számára ingyen gyógyszereket biztosít. A cég ilyen elnevezés alatt egészen a II. világháború végéig működött. Meg kell azonban jegyezni, hogy a **Vöröskereszt** jelképeinek használata szabályokhoz kötődött, sőt le is volt védve, mint ahogy ez egy később keltezett, a Kereskedelmi Minisztérium 1913-ban kibocsátott körleveléből is látható.²³⁹

A **Vöröskereszt** munkájában az 1900-as évek eleje meglehetősen eseménytelen. Ez azonban vihar előtti szélcsend, mivel az elkövetkező évtized, az 1914-es év közeledte bőven nyújt arra lehetőséget, hogy a szervezet aktívan bizonyítsa emberbaráti tevékenységét. Az eddigi legvéresebb fegyveres összetűzésbe, a világháborúba, Európa, a Monarchia – így a hozzá tartozó Szabadka is belesodródik.

1912-ben az Egyletkez *Bíró Károly*²⁴⁰, polgármester is csatlakozik, de más jeles, közéleti személyiség is felveszi a tagságot: *Vermes Béla* aki 1913-ban elnöke is a szervezetnek, *Manojlovich Joco*²⁴¹, *Hartmann Teréz*²⁴².

1914 elején országos szinten elrendelik az önkéntes betegápolói intézmények létesítését, illetve az ott szolgálatot teljesítő személyzet képzését²⁴³ Ekkor találkozunk *Magyar Györgyné* nevével, ki akkoriban került a szervezet élére.

A háború kitörésekor az összecsapásokban szabadkai illetőségű polgárok is részt vettek, így természetesen a sebesültek, a hadirokkantak problémája is felmerült, de a hadi cselekmények eredményeként jelentkező szociális következmények (hadiárva) is

²³⁸ SZTL, F:2, Főispáni hivatal, 283/1897.

²³⁹ F:2. XIX 48/1913. Az okiratból megtudhatjuk, hogy egy 1906-ban keltezett megegyezés nagyon pontosan szabályozza a Vöröskereszt szó és jelkép jelentését és használatának módját.

²⁴⁰ Dr. Bíró Károly (1864-1952) ügyvéd, az 1901-1918 közötti időszakban polgármester.

²⁴¹ Joca Manojlović, ügyvéd (Szabadka, 1872-1956). lásd: Tatjana Segedinčev, Braća Vladislav i Jovan Manojlović, Ex Pannonia 9-10. sz., Szabadka, 2006.

²⁴² Hartmann, szül. Schrégér Teréz, (Szentés, 1863 – Szabadka, 1940) Hartmann Rafael, a Hartmann és Conen cég megalapítója egyikének felesége. Annak ellenére, hogy csak két osztályt fejezett be, különleges üzleti érzékkel volt megáldva. A cég fellendülésével párhuzamosan egyre több emberbaráti és oktatási intézményt megsegítő jótékonyági és segélyező akcióban vett részt Szabadkán.

²⁴³ Szabadkán is történtek előkészületek a tanfolyamok beindítására.

jelentkeztek. A sebesültek ellátásában és gyógyításában a szabadkai **Vöröskereszt Egylet** tevékenyen kiveszi részét, két kórházat, a Betegnyugvó kórházat és a Súlyos betegek állomását működteti.²⁴⁴

Ugyanakkor rendszeres gyűjtési akciókat szerveznek, ahol pénzdományokat és más segítséget is gyűjtenek. Az adományokat rendszeresen továbbították a harctereken szolgáló katonáknak.

1914-ben 238 nő jelentkezett betegápolónak. Ők - a Délvidéki Közgazdasági Bank²⁴⁵ segítségével köszönhetően, akik a Raichle-palotában sebesültkórházat szereltek fel - a sebesültek ápolását és gondozását látták el. **Dr. Sánta György**²⁴⁶, szanatóriuma, egyébként az **Egylet** székhelye, szintén fogadta a sebesült katonákat. Arról, hogy a szabadkaiak milyen tevékenyen vettek részt a háború alatt a **Vöröskereszt** munkájában, és milyen emberbaráti érzelmek fűtötték őket, a kiosztott kitüntetések is tanúskodnak. "A háború kezdetén, 1914-ben, a császár bevezette a **Vöröskereszt** érdemrendének a kiadását, melyet a hazafias és humánus munka elismeréseként ítélnék oda. Az érdemrend első két fokozatát maga a császár, a **Vöröskereszt** patrónusa, a másik három fokozatát pedig a helyettese **Szalvator Ferenc** főherceg ítéli od. Az elkövetkező években ezekkel az érdemrendekkel számos szabadkai (pl. a villanytelep igazgatóját, **Milašin Marija** operaénekesnőt, **Hartmann Rafael** feleségét) tüntették ki"²⁴⁷

1918 ősze, annak a négyéves háborúnak a vége, mely harcterei és fronvonalai ugyan távol estek városunktól, mégis súlyos veszteségeket okozott emberi, gazdasági téren a mi területeinken is. A Központi hatalmak veresége, az Osztrák-Magyar Monarchia széthullása, a győztes államok azon törekvése, hogy Európa ezen részét geopolitikailag újraszabják - olyan új katonai, politikai, jogi körülményeket teremtettek, melyek meghatározták ezen területek további sorsát.

Egyik ilyen befolyásoló körülmény a szerb csapatok 1918. november 13-án történő bevonulása Szabadkára, csak néhány órával a magyar kormány és a Szövetségesek között megkötött Belgrádi Békeegyezmény aláírása előtt, vagy az Antant által, Magyarország felé meghúzott demarkációs vonal meghatározása, amely igen specifikus és összetett ideiglenes államigazgatást eredményezett. Az ez után bekövetkezett események, az újvidéki Nagy Nemzetgyűlés 1918. november 25-én, és ennek határozatai: a magyar államtól való elszakadás és a szerb államhoz, majd pedig ugyanez év december 1-jén az új államhoz - a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz való csatlakozás ugyancsak meghatározták Szabadka

²⁴⁴ SZTL, F:2.XV 336/1915.

²⁴⁵ Délvidéki Közgazdasági Bank Rt.

²⁴⁶ Dr Emil Libman, Istaknuti lekari Subotice (1792-1992), Szabadka, 2003., 51-55. old. Az épület, mely a mai Ivan Goran Kovačić utcában áll (akkoriban Lenkey utca 174.) dr. Sánta György szanatóriumaként épült 1906-ban. Dr. Sánta neves nőgyógyász-sebész (Tenke, 1863 - Budapest, 1947) egyetemi tanulmányai befejezése után 1888-ban és 1889-ben a budapest Vöröskereszt kórházban dolgozott.

²⁴⁷ Szentgyörgyi István, A szabadkai Vöröskereszt 1886-tól 1914-ig és 1914-től 1918-ig, A szabadkai Vöröskereszt 1886-1986., Subotičke novine, Szabadka, 1986., 28. old.

további sorsát és fejlődését. A délvidék ezen területei előbb a „szerb impérium“²⁴⁸ fennhatósága alá tartoznak ezentúl, majd pedig az új délszláv államhoz.

Szabadkán is egy új történelmi időszak veszi kezdetét, új állam keretei között, új eszmei-politikai és nemzeti mércékkel, amelykehez minden társadalmi tényezőnek alkalmazkodnia kellett. A Monarchiában elfoglalt helyét egy olyan határmenti város státusa váltotta fel, melyben elveszítette eddigi, az anyaország által biztosított háttérét. A háború befejeztével a szociális politika területén a hadirokkantak, a hadiözvegyek és hadiárvaik kérdése, a munkanélküliek és nyomorgók problémája, a városi és falusi szegénység helyzete a legégetőbb.

Mint tudjuk, Szabadka nem vett részt közvetlenül a hadi eseményekben. A lakosság összetételében bekövetkező változások a következő időszakra tehetőek. Szabadkára olyan szerbek és Crna Gora-i lakosok érkeznek Szerbiából, de más területekről is, akiknek földet ígértek. De jönnek kereskedők és iparosok is, tisztviselők és katonák. Jönnek optások a volt Monarchia területeiről, érkeznek zsidók, akik biztosabb megélhetést remélnek ezeken a területeken. Az idetelepültek külön csoportját azok az oroszok képezik, akik a forradalom elől menekülve érkeztek ide.²⁴⁹ Ezzel a jelenséggel párhuzamosan, de sokkal kisebb mértékben, jelentkezik az itteni lakosok, elsősorban magyarok és németek kitelepülése is.

A háború utáni első években az országban, így Szabadkán is élelmiszerhiány, tüzelőhiány uralkodott. Az ellátást racionalizálták, a legszegényebbek a város által e célból létesített szervektől kapták meg a minimális lisztadagjukat. Tűzifa és szénhiány is volt.²⁵⁰ Még a Monarchia idejéből származó törvényrendelet értelmében Szabadka köteles volt a területén élő minden szegényről gondoskodni.²⁵¹ A két háború közötti időszakban a város a szegényeket megsegítő akciók egész sorát hajtotta végre, melyek közül a legjelentősebb a népkonyhák megnyitása volt.

1918 után a városi szervek kezdeményezésére a tanács egy Szegényeket megsegítő bizottságot hozott létre, melynek feladata a leginkább rászorulóknak megsegítése volt. Ez a bizottság a harmincas években Szociális albizottsággá alakult át, és 1932-ben **dr. Matija Evetović** állt az élén.²⁵² 1934-től egy Művelődési-szociális tagozat is dolgozott a városi szervek keretein belül.

1918 végén, de az 1919-20-as években Szabadkán, de a környező területeken sem volt élelem, szén, fa, gáz, pertóleum, benzin, gyáripari termék (cukor például 1920 márciusától októberéig alig akadt). Igen megnőtt azoknak a nincsteléneknek száma, akikről a "Városi aprovízió" (a szegényeket élelmiszerrel ellátó szerv) gondoskodott. 1919-ben

²⁴⁸SZTL, F:47. Tanácsi jegyzőkönyv, 1933. A városi tanács Szabadka felszabadulásának 15. évfordulója kapcsán tartott ülésén elhangzott beszédből.

²⁴⁹ lásd: Miroslav Jovanović, Doseljavanje ruskih izbeglica u Kraljevinu SHS 1919-1924, Belgrad, 1996.; Tatjana Petković, Iz života ruske emigracije u Subotici u periodu od 1919-1941, Ex Pannonia 1. sz., 155-164. old.

²⁵⁰ A szén hiánycikknek számított, ezért fűtőanyagként nem is használták.

²⁵¹SZTL, F: 47 IV 5803/1932. „A nincsteléneknek és szerencsétleneknek, az 1886. évi 145. sz. törvény XXII. szakasza értelmében. A helyi önkormányzat köteles mindazon személyekről gondoskodni, akik ezen segély nélkül képtelenek magukat fenntartani.“

²⁵² Dr. Matija Evetović (Szabadka, 1894. február 24. –1972. július 2.), író, Szabadka alpolgármestere, a szabadkai Gimnázium és a Városi Múzeum igazgatója.

24 013 ilyen polgárt tartottak nyilván, 1920-ban pedig 18 477-et jegyeztek be.²⁵³ A hatalmi szervek jogában állt, hogy a rászorulók részére élelmet rekviráljanak. A legszegényebbek nincstelensége volt a legszembetűnőbb. *Aleksandar Suvajđić* élelmelési biztos 1920-ból származó jelentéséből arra derül fény, hogy senki sem volt hajlandó beszolgáltatni az élelmet, és hogy jelentős mennyiségű gabona a hátszágban vagy külföldön kötött ki.²⁵⁴ A gabonaárak felszöktek, különösen a huszas évek közepétől, és tartották magukat a harmincas évek elejéig. Szabadka városa a szegényekről való gondoskodás címén 1921-ben 81 820, 1922-ben 202 501, 1923-ban pedig 338 110 dinárt költött.²⁵⁵

Az egész társadalomra kiható másik nagy probléma a gazdasági válság, amely területeinken már a huszas évek közepétől érezhető, tetőpontját pedig, akárcsak az egész világban, 1929-1933 között éri el. A mezőgazdasági dolgozók helyzetének romlásával párhuzamosan, a munkásosztály helyzete is egyre nehezebb. A szabadkai lakosok vásárlóképessége az 1910-1914 közötti időszakban nagyobb volt, mint a háborút követő tizenöt évben.²⁵⁶ A helyzet rendeződni látszik a harmincas évek második felétől, de az új háború kezdete 1939-ben ismét megtorpanást eredményez.²⁵⁷ A háború előtti hangulat szele Szabadkát is megcsapja, érezteti magát a gazdasági, társadalmi élet területén, de nemzeti homogenizációhoz is vezet.

A két háború közötti időszakban Szabadka 140 611 katasztáris holdon terület el, vagyis 809,166 négyzetkilométert tett ki. Az 1927. évi adatok alapján e területekből a város beltéri része 1992 katasztrális holdon, Palics-fürdő 1812 holdon, a külterületek, a puszták, illetve tanyák 136 807 holdon terjeszkedtek. A beltéri és kültéri területek közötti különbségek hatalmasak voltak. "Szabadka központjának városi jellege van, míg a külterületek falusi jelleggel bírnak"²⁵⁸ a belterület 12 kerületre-körre oszlott, ezekben 9200 ház állt, megközelítőleg 60 000 lakossal. A külterületeket 24 település alkotta (Bácsszőlős, Békova, Csikéria, Tavankút, Hajdújárás, Kelebia, Ludas, Zobnatica stb.) 8015 házzal és 43 000 lakossal.

Az 1931-es népszámlálás adatai 19 098 lakóházat jegyeztek.²⁵⁹

Az 1921-es népszámlálás adatai szerint Szabadkának 101 709 lakosa van, ebből 49 024 férfi és 52 685 nő.

19 040 háztartást tartanak nyilván, 2060 iparos működik és 8 519 munkás van.²⁶⁰

Az 1931-es adatok 24 466 háztartásról, 100 058 lakosról tanúskodnak, ezek közül 48 703 férfi, 51 355 nő.²⁶¹ Mindezen lakosoknak megközelítően a fele – 50 767

²⁵³ SZTL, F:47.1199. I 129/1919, XXIII 101/1920. Az aprovizáció pontos nyilvántartást vezetett a lisztjárandóság kiosztása céljából.

²⁵⁴ SZTL, F:47. XXIII 96/1920.

²⁵⁵ Milenko Palić, Pregled administrativno - teritorijalnih promena u Vojvodini 1918-1941, Zbornik za društvene nauke, 38. füzet, Újvidék, 1954., 27. old.

²⁵⁶ Položaj radničke klase u 1926-27 godini, Radnička Komora za Vojvodinu, Újvidék, 1927.

A munkások átlagos fizetése 600 és 1000 dinár között mozgott, míg például a kenyér 2,5, a cukor 13, a marhahús 13, a csokoládé 30 dinárba került.

²⁵⁸ Kosta Petrović, Kr. Slob. Grad Subotica i kupalište Palić, Szabadka, 1928., 17. old.

²⁵⁹ SZTL, F:47. I 558/1931.

²⁶⁰ SZTL, F:47. II 44/1928. „Anyanyelvüket és nemzeti hovatartozásukat tekintve 71 085 jugoszláv, 523 más szláv, 2349 német, 27 561 magyar, és 191 más nemzetiségű volt. Ezeket az adatokat a városi szervek Az élő és holt szerbek, horvátok és szlovének c. kiadvány szükségleteihez adalékolták. SZTL, F:47. II 44/1928.

²⁶¹ SZTL, F :47. Polgármesteri hivatal, 853/1931.

Szabadkán, a másik fele pedig a környező településeken, tanyákon, pusztákon él.²⁶² 1945-ben 19 821 háztartást vettek nyilvántartásba.²⁶³

Szabadka lakosságának fele a belterületeken él, magán viselve a városi polgárság jellegzetességeit. A lakosság másik fele a külterületeken és tanyákon lakik, a falusi lakosságra jellemző életmódot folytatva. A belterület lakosságának aránylag magas száma lehetővé tette volna a gazdasági és más, civilizációs vívmányok fejlődését és megerősödését, ami azonban bizonyos nehezítő körülmények (elsősorban geostratégiai és politikai okok) miatt nem következett be.²⁶⁴

A városi kommunális infrastruktúra fejletlenségéről tanúskodik az is, hogy a városban két háború között nem épült ki vízvezeték, a vízellátás nyilvános- és magánkutakból történt. A szennyvízelvezetőcsatornáknak csak rövid szakaszai voltak kiépítve, ezek is főleg nyitottak voltak. Az utak többségét nem fedte macskakő vagy aszfalt, vagyis főleg ún. nyári utak voltak, és mint ilyenek, télen használhatatlanok a sár miatt. A közvilágítás csak a városközpont kisebb részén működött. Éppen ezért, csak a monumentális Városháza körülötte terület keltett városi benyomást. Itt voltak a közintézmények, a tehetős polgárok lakóházai, palotái, különféle boltok és kereskedések, itt volt a villamos, a kikövezett úttestek és járdák. A környező utcák és a külterületek már falura hasonlítottak, a többségükben vályogházás utcákkal és a közvilágítás teljes hiányával.

Ezek a tények következtében kapott szárnyra a „Szabadka, a legnagyobb európai falu“ kifejezés.²⁶⁵

Szabadka, kiterjedését tekintve valóban nagy volt, ezen a területen – egyes városok mintáját követve – háromszor több lakos is élhetett volna. Bár a külterületek valóban falura hasonlítottak, és a lakosság többsége is földműveléssel foglalkozott, Szabadka semmiféleképpen sem volt falu. Inkább azt lehet elmondani róla, hogy minden előfeltétele megvolt várossá való átalakulásához – anyagi bázisa, gazdasága, kereskedelme, bankügyletei, közlekedési infrastruktúrája, művelődési és oktatási feltételei, színháza, iskolái stb. – de mindezek mellett megtartotta a síksági települések örökségét. Létezett a városközpont és a polgárság egy vékony rétege, ezek köré csoportosult a többi nagyszámú lakosság.

A lakosság egészségügyi-szociális állapotára a következő adatok nyújtanak betekintést. A városi tisztviselői 1923 novemberében készült jelentéséből kiderül, hogy 179 gyerek született, 2 anyánál halvaszülés történt. Életének első évében 31 csecsemő, első életéve és 7 éves kora között 21 kisgyermek hunyt el, a hét évestől idősebbek közül pedig

²⁶² SZTL, F:47. II 3603/1938. Az 1935. évi adatok szerint Palicsnak 1701, Nagyfénynek 2705, Felső-Tavankútnak 2892, Alsó-Tavankútnak 3386 lakosa volt. SZTL, F:47. II 416/1935.

²⁶³ SZTL, F:70. 9090/1945.

²⁶⁴ Más nagyvárosok, mint Belgrád, Zágráb, vagy a hozzánk közelebb fekvő Újvidék, sokkal gyorsabban és eredményesebben fejlődtek az új államban. Szabadka kedvezőtlen helyzete határmenti fekvésével, a magyar lakosság többségi létszámával, a mezőgazdaság térhódításának más iparágakkal szemben, a szlávok (szerbek, horvátok, bunyevácok) elenyésző számánál a polgárság köreiből magyarázható.

²⁶⁵ Nyilvános fellépései alkalmával ezt a kifejezést gyakran használta Selimir Ostojic (Belgrád, 1875 – 1931.) dandárparancsnok, Szabadka polgármestere. Hogy valóban tőle származik-e, nem ismeretes számunkra.

87 halt meg. Ez összesen 139 kisgyerek, ami annyit jelent, hogy a szaporulat 40 fő.²⁶⁶ A Subotički glasnik hírlap 1926. február 11-én megjelent 10. számában a második oldalon *A városunkban uralkodó egészségügyi körülmények és a lakosság alakulása* cím alatt megjelent cikkében a városi főorvos 1925-re vonatkozó évi jelentését közli. Ebből megtudhatjuk, hogy a fertőző betegségek közül legtöbbször „trahomától” betegedtek meg – 549-en, tífuszban 71 ember betegedett meg és 11-en haltak meg, torokgyíkban 60 beteg közül kilencen haltak meg, „tífériában” viszont 36 beteg közül nyolcan hunytak el. „Hatalmas kár, hogy a tuberkulózisban szenvedő betegekről nem vezetnek nyilvántartást, mivel köztudott, hogy polgáraink a trahoma mellett, ettől a betegségtől szenvednek leginkább.” Más adatok viszont arra utalnak, hogy valóban tizedelt az említett betegség, ugyanis 1000 emberre 30 tuberkulózisos haláleset jutott. A lakosság száma a következőképpen alakult: összesen 2914 gyermek született (1465 fiú és 1449 leány), az elhunytak száma pedig 2148²⁶⁷, ami 766 fős szaporulatot jelent. A Munkáskamara titkárságának adatai szerint a csecsemők mortalitása Vajdaságban 1000 lakosra számítva 26,7 százalékos volt, míg mondjuk Hollandiában ez az arány mindössze 5,1 százalék.²⁶⁸ A szabadkai Anyakönyvi hivatal 1927-re vonatkozó jelentése 2225 születésről, 1871 halálesetről számol be, házasságot 782-en kötöttek. Más, még ezen kívül a városban vezetett anyakönyvi nyilvántartás adataival kibővíve ebben az évben 3169 születést, 2356 halálesetet és 970 házasságkötést jegyeztek be.²⁶⁹

A harmincas évek második felében uralkodó nehéz szociális helyzetről az az adat is tanúskodik, miszerint 1935. december 8-a és 1936. március 15-e között a városi népkonyhán összesen 30 494 adagot osztottak a „munkanélküli városi szegények, szegény gyerekek és tehetetlen idősök között”²⁷⁰ naponta 180-190 család étkezett itt.²⁷¹ Lisztet is osztottak számukra, a munkaképeseket bevonták a közmunkákba. Így 1332 személyt vontak be, ezek fizetése 17 és 20 dinár között alakult.²⁷² A városi szervek adatai 2147 munkanélküli személyt tartanak nyilván, ezekből legtöbb a földműves – 1845, a szakmunkás 197. Könnyebb fizikai munkára alkalmas személy 100 akadt, zenészekből 10 volt. „Mindezek a munkanélküli személyek szabadkai lakosok. Ha a munkanélküliek számához hozzáadjuk a gyerekek számát, ami családonként átlagosan három gyermeket jelent, akkor az ellátás nélküliek száma mintegy 6500 főt jelent, ami 100 000 lakost tekintve mindössze 6,5 százalék.”²⁷³

A két világháború közötti időszakban Szabadkán a **Vöröskereszten** kívül más jótékonyági és emberbaráti szervezetek és egyesületek is működtek. Munkájukról a városi

²⁶⁶ SZTL, F:47. I 1/1923.

²⁶⁷ A halálesetek közül 49 alkalommal baleset, öngyilkosság vagy gyilkosság volt a halál oka. A Városi Kórházba 5340 beteget vettek fel, ezek közül 212 halt meg.

²⁶⁸ Za zaštitu i osiguranje radnika, Memoar centrale Sekretarijata radničkih komora i slobodnih radničkih sindikata podnet predsedniku Ministarskog saveta i Ministru socijalne politike, Belgrad, 1929., 66. old.

²⁶⁹ SZTL, F:47. I 25/1927.

²⁷⁰ SZTL, F:47. IV 1586/1936.

²⁷¹ SZTL, F:47. IV 1586/1936.

²⁷² A munkásokat „A Vitéz és Egyesítő I. Sándor Király Népotthon” és a nagy Sokol-bemutató helyszínének építkezésein foglalkoztatták.

²⁷³ SZTL, F:47 1586/1936. A Jugoszláv Szakszervezeti Szövetség Szakmai Összekötő helyi bizottságának adatai szerint Szabadkán sokkal több munkanélküli volt: mintegy 10 000 földműves és 3000 gyári munkás.

szervek 1936-ban a következőképpen nyilatkoznak:“ Városunkban igen sikeresen és eredményesen működnek a magánjótékonysági és emberbaráti társaságok. Ezek közül meg kell említenünk a Bunyevác Nők Jótékonysági Szövetkezetét, a Szerb Nők Jótékonysági Szövetkezetét, az Izraelita Társaságot, a Ferencrendiek konyháját, a Római-katolikus megyék konyháját. Mindezek a szervezetek naponta osztanak élelmet a szegényeknek, így segítenek a városunk által kezdeményezett akcióban, melynek célja a munkanélküliség leküzdése és a szegények ellátása. A város felhívását követve, közösségünkben fejtik ki nemes és emberbaráti tevékenységüket.“²⁷⁴

Az egyik legrégebben alakult, még 1872-ben létrehozott jótékonysági szervezet Szabadkán a **Szeretet – Szabadkai Jótékonysági Nőszövetkezet** volt. Ez a szervezet 1933-ban az V. körű iskolák (Mlaka és Jasibara) tanulóinak reggeliztetésében nyújtott segítséget. Más jótékonysági szervezetek is működtek: **Első Szabadkai Izraelita Népkonyha**²⁷⁵, illetve **Szabadkai Zsidó Nőszövetkezet és Népkonyha** (ez utóbbi 1933 folyamán 90 személynek nyújtott anyagi támogatást 30 és 100 dinár közötti értékben, ruhát és lábbelit osztott, étkeztette a **Zsidó Pártfogó Társaság** által támogatott gyerekeket). A **Bunyevác Nők Jótékonysági Szövetkezte**, a **Katolikus Leánytársaság**, a **Szent Vince Társaság**, az **Evangelikus Nőszövetség**, a **Szerb Nők Jótékonysági Szövetkezte** mind hasonló tevékenységet fejtett ki. Ezek a szervezetek szűkebb, vallási vagy nemzeti alapokon szerveződtek, nem tudták azonban a városban uralkodó nehéz szociális helyzetet orvosolni, így városi szervezeteknek is hatékonyabb lépéseket kellett tennie. Ennek érdekében 1929-ben az akkori polgármester *Selimir Ostojić* generális segítségével megalakult a **Dobro delo – Jótett, a Ninctelenek és Szerencsétlenek Megsegítésére Létesült Társaság**, melynek célja hogy a segítségnyújtás minél átfogóbbá és a várostól is támogatottá váljon.²⁷⁶

A társaság igazgatóbizottságát a következők alkották: maga *Ostojić* polgármester mint elnök, rajta kívül három alelnök, 20 bizottsági tag, 5 helyettes és 2 ellenőr. A bizottság tagjai neves közéleti személyiségek voltak, a politikai, gazdasági (például *Jakobcsics Conen Vilmos* gyáriparos), művelődési élet (*Josip Šokčić* író és újságíró) területeiről. A városi tanács olyan határozatot hozott, miszerint a városi költségvetésből a Társaság pénztárába 1930. január 1-től kezdve 50 000 dinárt folyósít. A Társaságnak kezdetben a Városházán volt irodája, egy tisztségviselő intézte az ügyleteiket. Később épületet utaltak ki számukra a Vasút utca 9. alatt, hogy ott népkonyhát is szervezhessenek, és helyben főzhessenek is a szegények számára. A városi tanács 1932-ben hozott határozata ugyanakkor azt is elrendelte, hogy „a városi népkonyha megszervezéséhez is hozzá kell látni“²⁷⁷, és ennek érdekében a költségvetésből 172 800 dinárt hagyott jóvá a leginkább rászorulókat étkeztetésének biztosításához.

A **Jótett Társaság** szabályzata a következőket tartalmazza: „...a Társaság célja, hogy tagságának, és más, a városban működő szervezetek összefogásával, Szabadka városának vezetőségétől támogatva, a Szabadka területén élő nincteleneket és szegényeket segítse...“A kitűzött célokat ingyenes étkeztetéssel, ruhanemű és lábbeli osztásával és

²⁷⁴ SZTL, F:47 1586/1936.

²⁷⁵ SZTL, F:47.2. Jegyzőkönyv, 1921-1922. 19 PS, 803/1922. Dr. Lóránt Zoltán titkár kérvénnyel fordul a kibővített közgyűléshez (városi tanácshoz), és az 1922. évre 5000 dinárt hagynak számára jóvá.

²⁷⁶ SZTL; F:47 I 2/1930. Selimir Ostojić, generális, polgármester az 1929-1931 közötti időszakban.

²⁷⁷ SZTL. F:47. IV 812/1932.

szállásbiztosítással óhajtották elérni. 1933-ban 450 személy kapott meleg ételt, összesen 79 497 darab 500 grammnyi kenyeret és 86 763 adag melegételt osztottak ki.²⁷⁸ A **Társaságnak** 1940-ben 150 gondozottja volt, többnyire magatehetetlenek és idősek, és a „szabadkai szegényekre váró téli inség enyhítése érdekében“ még „50 fiatalabb, 3-7 gyerekes munkanélküli család“²⁷⁹ étkeztetését is fedezte. Így naponta összesen 200 adag melegételt osztottak ki.

A város egy, a szegények és szociálisan veszélyeztetett személyek elhelyezésére szolgáló intézménnyel is rendelkezett, ez volt a **Szegényház**.²⁸⁰ „Ebbe az otthonba olyan szabadkai lakosokat fogadnak be, akik nincstelenek, idősek, minden munkára képtelenek és alkalmatlanok“. ²⁸¹ 1938 júniusában a városi rendőrség a koldulást visszaszorítani igyekvő akciói egyikének alkalmával 64 személyt vett őrizetbe, akiket három napi fegyháfságra ítélték, majd „a Szegényházba utalták őket megőrzésre“. ²⁸² A Szegényház a Belgrádi út 117. alatt működött. 1940-ben az épületben a **Polgárvédelmi Intézet** kezdett tevékenykedni.²⁸³

Már megérkezésük első napjaitól a Szabadkára érkezett oroszok egy aránylag homogén, zárt közösséget képeztek.²⁸⁴ 1921-ben magalakították a **Szerb-Horvát-Szlovén Királyság Orosz Vöröskereszt Egyesületét**, melynek Szabadkán és Palicson is volt fiókegyesülete. A szabadkai fióknak a szabadkai Szerb Egyházközösség olvasótermében volt irodája, de helyiséggel – varrodával is rendelkezett a Jogi Egyetemen. Az egyesület elnöki tisztjét a Jogi kar tanára, **Grigorije Demčenko** látta el.²⁸⁵ Olyan jótékonyági rendezvényeket és hangversenyeket szerveztek, melyek bevételéből azután a szegény és beteg orosz emigránsokat tamogatták. 1921-ben saját orvosi rendelőt is létesítenek, ahol saját orvosuk rendel.

Fennmaradt az **Orosz Vöröskereszt Egyesület** egy olyan kérvénye 1922-ből, ahol arra kéri a városi hatóságokat, biztosítsanak számukra működésükhöz megfelelő helyiséget, mivel a meglévőből ki kell költözniük. A kérvényt a városi hatóság nem hagyta jóvá.²⁸⁶

²⁷⁸ SZTL, F:47. IV 257/1934.

²⁷⁹ SZTL, F:47 IV 14297/1940.

²⁸⁰ 1933 decemberében a Szegényházban 67 személy volt, 1934 januárjában kilencet fogadtak be, 3 elment, 8 pedig meghalt.

²⁸¹ SZTL, F:47 IV 5803/1932. Az idősek szállást és ellátást kaptak, a munkanélküliek és szegények viszont csak ebédet.

²⁸² SZTL, F:47 IV 3295/1938. A rendőrség elvárta, hogy ezeket a személyeket szigorúbban felügyeljék a Szegényházban, ne engedjék ki őket már másnap.

²⁸³ SZTL, F:47. III 12/1940.

²⁸⁴ lásd: Tatjana Petković, Iz života ruske emigracije u Subotici u periodu od 1919-1941, Ex Pannonia 1. sz., 155-164. old.; Ruska emigracija na subotičkom pravnom fakultetu (1920-1941), Ex Pannonia 2. sz., Szabadka, 1997., 105-120. old.

²⁸⁵ Grigorije Demčenko, rendes tanár (Kijev, 1869 – Szabadka, 1958) a jogtudományok doktora, jogtörténettel foglalkozott, 1892-1895 között a kijevi Sv. Vladimir Egyetem ösztöndíjasa, majd áthelyezése után a varsói egyetem docense. 1920-ban büntetőjogot tanít. Szabadkára 1920. június 8-án érkezik. 1922-től a szabadkai Jogi Egyetem bedolgozó rendes tanára. (Istorija slovenskog prava i Pravna enciklopedija i Krivično pravo). 1936-ban vonul nyugdíjba.

²⁸⁶ SZTL, F:47. II 143/1922.

„Az **Orosz Vöröskereszt Egyesület** emberbaráti tevékenységét a szegény, tehetetlen és beteg orosz emigránsok megsegítésével fejté ki, nagy nehézségek árán tud eszközöket biztosítani a jótékonyági adományok begyűjtésére, amelyeket teadélutánok, táncmulatságok alkalmával, vagy tagdíjak befizetésével és hasonló módon tud csak biztosítani.”²⁸⁷

Az **Egyesület** 1932. április 2-án hangversenyt szeretett volna rendezni a Városi Színház kistermében, mely hangverseny bevételét a tehetetlen és beteg orosz menekültek megsegítésére szánták.²⁸⁸ A városi hatóságtól 500 dináros pénzsegélyt kértek – és kaptak, a hangverseny azonban mégis elmaradt – „a nehéz anyagi és erkölcsi körülményeket figyelembe véve, lehetetlen volt jelentősebb anyagi sikerre számítani.”²⁸⁹ A nehéz működési feltételek ellenére az **Orosz Vöröskereszt Egyesület** egészen 1945-ig folytatja tevékenységét.

Az eddig felsoroltak olyan helyi jellegzetességekről és feltételekről tanúskodnak, melyekhez a szabadkai **Vöröskereszt Egyletnek** is igazodnia kellett. Ugyanakkor az állami közigazgatás felépítése meghatározta a **Vöröskereszt** működési módját, mivel egyletei is ugyanarra a mintára épültek fel. Kezdetben kerületi, körzeti és helyi egyleteket alakítottak, majd 1929 után bányai, járási és községi szervezeteket.

A **Vöröskereszt** első, a mai Vajdaság területén érvényes, az újrászervezés irányába tett első lépései 1918. december 1-jén történtek, amikor is Újvidéken megalakították a **Szerb Vöröskereszt Bánáti, Bácskai és Baranyai Társaságát**. A **Szerb-Horvát-Szlovén Királyság Vöröskereszt Szervezete** csak 1921-ben alakult meg. Meg kell említeni, hogy a **Szerb Vöröskereszt** már 1976. február 6-án megalakult, és közvetlenül az I. világháború után, 1919-ben csatlakozott a **Vöröskereszt Társaság Szövetségébe**. Megalakulásának emlékéül ezért február 6-át a Vöröskereszt napjaként tartották számon. Mint minden más országban, a Szerb Királyságban, majd a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban, 1929-től pedig Jugoszláviában is, a **Vöröskereszt** védnöke a királyi pár volt.

A szabadkai szervezet irodái 1922-től a Jogi Egyetem²⁹⁰ helyiségeiben találhatók, a Wilson utca 53. alatt.

A tevékenységek legfőbbjét központi tervezés alapján hajtották végre. Az ilyen akciók sorába tartozott a **Vöröskereszt Nyári Napja** (június 8-a²⁹¹ és 12-e közötti vasárnap) és a **Vöröskereszt Téli Napja** (január 29-e és február 12-e között), melyeket a mozgalom eszméinek népszerűsítése és a tömegesítés céljából tartottak. Az eszmék pedig:

„az alapeszme a háborúban megsebesültek és megbetegedettek segítése és a háborús szenvedések enyhítése mellett”²⁹² a békeidőkben „az elemi csapásokban, és más, a népet sújtó szerencsétlenségekben szenvedő károsultak”, de „a magatehetetlenek, gyengék megsegítése is.”

²⁸⁷ SZTL, F:47. X 301/1930. Az egyesület polgármesterhez írt, pénzsegélyt igénylő kérvényéből, melyet a szabadkai Jogi Egyetem tanára Sergie Troicki írt alá.

²⁸⁸ SZTL, F:47. IV 1880/1932.

²⁸⁹ SZTL, F:47. IV 1802/1932. Az Orosz Vöröskereszt Egyesület elnökeként Gersdorf írt alá.

²⁹⁰ A Jogi Egyetem 1920-ban alakult meg Szabadkán.

²⁹¹ A dátum június 8-ához kapcsolódik, akkor kötött házasságot I. Sándor király és Mária királyné.

²⁹² A Jugoszláv Vöröskereszt Főbizottságának körleveléből, 1932. 5. 11.. SZTL, F:47.III 2430/1933.

1926-ban sor került a **Vöröskereszt Társaság** fennállásának ötvenéves fennállásának megünneplésére Szabadkán is, ami szintén arról tanúskodik, hogy a mozgalom gyökeret vert és az eszéje táptalajra talált városunkban is.

1928-ban 20 rendes tagot és 1200 besegítőt tartanak nyilván. A palicsi szanatórium építésére tett javaslat is ebben az évben kerül napirendre. Az akció annak ellenére huzamosabb ideig zajlott, hogy nem talált kellő megértésre a város vezetőségénél. A hátszágban éhínség uralkodott, így segílyt küldtek Bosznia és Hercegovina, Dalmácia, Lika és Crna Gora területeire is. A Levéltárban a Široki Brijeg-i **Vöröskereszt** olyan átíratára bukkantuk, melyben azok segílységet kérnek.²⁹³ A városi tanács e célra 10 000 dinárt hagyott jóvá. A pénzeszközöket egyébként a szórakoztatóestek, táncestélyek, hangversenyek bevételéből biztosították. 1928. április 16-án került sor a szabadkai **Vöröskereszt** ünnepi estjére²⁹⁴ a Városi Színházban, melynek bevételét „az éhezö hercegovinaiaknak“ juttatták.²⁹⁵

A diktatúra bevezetése után, 1929-ben, az átigazolások és újrajegyzések időszakában a szabadkai **Vöröskereszt Társaság** is eleget tett kötelességének, amit a bácskai főispán 1929. március 11-én keltezett, 2722 számú végzésével igazol.²⁹⁶

1930-ban a központi szervezet szerepét állami szinten a **Jugoszláv Királyság Vöröskereszt Főbizottsága** töltötte be. A **Vöröskereszt Társaság** erejét és jólszervezettségét bizonyítja, hogy 1932-ben az egyész ország szintjén 1195 egylete volt, mintegy 150 000 taggal.

1922-ben állami szinten létrehozták a **Vöröskereszt Társaság Ifjúsági Szervezetét**, mint a **Vöröskereszt Társaság** külön ágazatát.²⁹⁷

Külön költségvetéssel, adminisztrációval és pecséttel rendelkeztek. Feladatuk a háborúban és békében egyaránt tevékenyedö **Vöröskereszt** nemes eszméinek hirdetése, a testi és szellemi egészség fontosságának elmélyítése, emberbaráti akciókban való aktív részvétel, a polgári jogok és kötelezettségek tudatosítása, a hazafiasság és barátság eszméjének elmélyítése, a munkára való nevelés, szegényeknek, betegeknek és sebesülteknek szánt segélyadományok gyűjtése volt.

A **Vöröskereszt Társaság Ifjúsági Szervezete** Szabadkán is megalakult. Működését minden iskolában előlátták. Többek között megalakult az Állami Férfi Reálgimnáziumban is, az 1923/24-es tanévben. Minden tanuló köteles volt belépni az **Ifjúsági Szervezetbe**. A munkát minden tagozaton közgyűlések megtartásával végezték. 1934-ben **Pavle Tišma** tanár ellenőrizte az **Ifjúsági Szervezet** munkáját, utasításokat adott az egészségügyi munkával és a leginkább rászoruló tanulók megsegítésével kapcsolatban. Ezeknek a tanulóknak az étkeztetését fizették, ruhát és lábbelit osztottak számukra, karácsonyi ajándékokkal lepték meg őket.

A **Jugoszláv Királyság Vöröskeresztjének** munkáját szabályozó törvény 1933-ban lépett életbe. Mint eddig is mindig, az állami közigazgatási politika határozataihoz

²⁹³ SZTL, F:47. X 28/1928.

²⁹⁴ SZTL, F:47. II 24/1928.

²⁹⁵ SZTL, F:47. II 24/1928.

²⁹⁶ SZTL, F:47. IV 2808.1936.

²⁹⁷ Smilja Prodanović, Sreski odbor društva Crvenog krsta 1939. godine, Ex Pannonia, 7-8-9. sz., Szabadka, 1998., 60-61. old.

igazodott, így most tevékenységét 9 bánsági bizottság kereteiben folytathatta.²⁹⁸ Az új törvény előlatta, hogy a helyi önkormányzatoknak kötelessége meghatározott pénzeszközöket biztosítani a **Vöröskereszt** számára, ezért a **Vöröskereszt járási bizottságának** elnöke, **dr. Miodrag Acimović**²⁹⁹ a járási hatósági szervekhez olyan kérvénnyel járult, hogy ez utóbbi teygen lépéseket annak érdekében, hogy az 1938-ra érvényes községi költségvetésben szerepeljen a **Vöröskereszt** számára átutalandó pénzösszeg is.³⁰⁰

A **Vöröskereszt Ifjúsági Szervezetének Főbizottsága** már 1929 óta szisztemtikusan dolgozott „az iskolakonyhák megnyitásán, különösen a falusi és hátországi iskolák keretein belül“. Az akció sikerességét az 1929 novemberéből származó adatok bizonyítják, melyek 517 olyan iskolakonyháról számolnak be, melyekben több mint 23 000 gyerek étkezett, ugyanez év decemberében pedig a 604 konyhán 25 000 tanuló kapott ételt.³⁰¹

Szabadkán is igyekeztek ezt az elképzelést valóra váltani. A tanárok kezdeményezésére először a II., III., IV. és V. körű iskolákban nyíltak iskolakonyhák. 1931-ben a II. körű Pop Pajo Kujundžić Általános Iskola igazgatója kérvénnyel fordul a városi tanácsához, melyben azt kéri, segítsék iskoláját a konyha megnyitásában, de egyben fel is térképezi az iskolában uralkodó nehéz szociális helyzetet. „A II. körű általános iskola, bár a külváros ezen részének oktatási központja, már évek óta azzal küzd, hogy a gyerekek nem járnak rendszeresen iskolába. Már minden törvényadta lehetőséget kihasználva, a tanárok arra a következtetésre jutottak, hogy a kimaradás oka a tanulók szüleinek kétségbeejtő anyagi helyzete, mivel évről-évre kevesebb munkát és fizetést kapnak. Ezek a szülők rendszertelenül küldik gyermekeiket iskolába, mivel gyakran nincs mivel megetetniük őket, és fel sem tudják őket öltöztetni.“ A II. körű iskolában az iskolakonyha 1931 februárjában kezdett dolgozni, azzal, hogy „a legszegényebb gyerekeket látja el ennivalóval, akik közül 45 kap rendes ételt minden nap.“³⁰²

Egyéb tevékenysége mellett, a **Vöröskereszt Ifjúsági Szervezete** az Anyák-napi ünnepségeket is megszervezte.³⁰³

A rendezvény célja, az volt, hogy „a határtlan és magasztos anyai szeretet előtt“ tisztelegjenek és azt meghálálják. Minden iskolában megrendezték az ünnepségeket, melyekre a tanulók fogalmazásokkal készültek, előadásokat és hangversenyeket tartottak. A mozik és színházak műsorán „az anyákról és az anyai szeretetről szóló filmeket vetítettek illetve játszottak. Olyan pénzalap, a „Gyeremeki Hála Alap“ létrehozását is tervbe vették, mely az egyedülálló vagy sokgyermekes anyákat segítette volna.

²⁹⁸ Milenko Palić, Pregled administrativno - teritorijalnih promena u Vojvodini 1918-1941, Zbornik za društvene nauke, 38. füzet, Újvidék, 1954.

²⁹⁹ Dr Miodrag Acimović (Jagodina, 1875 - ?), A szabadkai Jogi Egyetem tanára, a bírósági büntetőeljárás tantárgyat tanította. Az egyetem dékánja 1921., 1924., 1925., 1926., 1931. és 1935. évben. 1931-ben nemzetközi jogot tanít. Több kitüntetést kapott: Karadorde csillagot 1905-ben, Fehér Sas érdemrendet 1913-ban, Szent Sava érdemrendet 1914-ben, Albán emlékérmét.

³⁰⁰ O Sreskom načelstvu Subotica lásd: Stevan Mačković, Sresko načelstvo Subotica (1934 – 1941), Ex Pannonia, 3-4. sz., Szabadka, 2000., 23-42. old.

³⁰¹ SZTL, F:47. X 167/1929.

³⁰² SZTL, F:47. X 167/1929.

³⁰³ SZTL, F:47. X 299/1930.

Figyelemreméltó a **Vöröskereszt Ifjúsági Szervezetének** 1928-ban megindított akciója, amikor csokoládé és cukorkaautomatákat állítottak volna fel, abból a célból, hogy ezen élvezeti cikkek egyébként egészségtelen körülmények között zajló árusítását megakadályozzák, s hogy a befolyt bevételt a hátrországi iskolakonyhák segélyezésére juttassák el.³⁰⁴ Az **Ifjúsági Szervezet** alnöke, **Leposava Petković** ez ügyben még a polgármester segítségét is kéri, de ennek ellenére az elképzelést nem sikerült valóra váltaniuk, mivel – mint ahogy ez az indoklásban áll: „az engedélyek kiadásával a város már megszegné az előzőleg kiadott engedélyekkel rendelkező vállalkozókkal kötött szerződést, így azok kártérítési pert indíthatnának a város ellen“.

A gimnáziumigazgatók, polgári és általános iskolák igazgatóinak 1933. szeptember 25-i gyűlésén megválasztották a **Szabadkai Vöröskereszt Ifjúsági Szervezetének** igazgatóbizottsági tagjait az 1933/34-es iskolaévre. Ennek értelmében az elnöki tisztelet a Férfi Reál gimnázium igazgatója – **Velimir Stefanović** törtötte be, alelnök **Dorđe Đorđević**, a Polgári Fiúiskola igazgatója lett, az elsőtitkari teendőket **Josip Desničar**, az V. körű iskola igazgatója látta el, másodtitkár pedig **Margita Ivandekić** tanítónő lett. Pénztárossá **Dragutin Začko** a Polgári Fiúiskola tanárát választották, helyettese **Marija Đenero** tanítónő. A **Vöröskereszt** helyi bizottságának képviselői dr. **Ljudevit Refi** felesége és dr. **Zoran Savić** orvos felesége, az iskolaorvosok közül dr. **Ivan Jonjić** és dr. **Vidosava Kutlešić**. A városi tanácsot is felkérték, küldjön képviselőt ebbe a testületbe. A kérésnek eleget téve, a város dr. **Matija Evetovićot** delegálta.

A szervezet terjeszkedésének a **Vöröskereszt Társaság kisboszniai** helyi bizottságának létezése is bizonyítéka. A helyi megbízott **Rade Bulatović** tanító volt³⁰⁵. A kisboszniai mellett működtek bizottságok Bajmokon, Békován, Csantavéren, Horgoson és Nagyfényen is.

A szabadkai **Vöröskereszt helyi bizottsága** 1933-ban 4500 dinár készpénzt osztott ki, a szegénysorsú tanulók ruházatára és lábbelijére 6200 dinárt adott, a helyi szegények gyógyszerre 2000 dinárt költött, a Drávai- és Szávai bánóság árvízkarosultjainak pedig 1000 dinárt juttatott, ami összesen 13 700 dinárt jelent.³⁰⁶

Rendszeresen előfordult, hogy a **Vöröskereszt** közvetlenül a városi tanácshoz fordult kisebb, egyszerű pénzsegélyért³⁰⁷ vagy más, természetbeli segélyért. Így történt ez 1933 júniusában, amikor a városi tanács arról dönt, hogy a **Vöröskereszt** helyi bizottságának a városi birtokról 10 liter bort utal át.³⁰⁸ Ugyanez történik, mikor 1933. október 26-án dr. **Acimović** elnök azt kéri, hogy a városi tanács saját birtokáról 2 malaccal

³⁰⁴ SZTL, F:47. III 449/1928.

³⁰⁵ Bulatović 1937. szeptember 7-én a Vöröskereszt járási bizottságánál feljelentést tett P. Amálka ottani titkár ellen, 346 dinár elikkasztása miatt. Kéri, hogy a titkár büntetőjogilag feleljen tettéért.

³⁰⁶ SZTL, F : 47. IV 257/1934. A Zsidó Nők és a városi népkonyha 50 135 dinár, a Bunjevác Nők Jótékonyági Szövetkezete 29 229 dinár, a Szerb Nők Jótékonyági Szövetkezete 16 184 dinár pénzsegélyt gyűjtött össze. A begyűjtött pénz jelentőségét akkor érezhetjük igazán, ha tudjuk, hogy egy szakképzett munkás 2000-3000 dinárt keresett havonta, a szabadkai Általános Hitelben Rt. igazgatójának fizetése 13 500 dinár volt, az ugyanott dolgozó tisztviselője pedig 4310. SZTL, F:43.106. A kenyér 4, a rizs 10, a kolbász 30, a kávé 40 dinárba került.

³⁰⁷ Általában nyomorékok, volt városi tisztviselők igényeltek ilyen segélyt.

³⁰⁸ SZTL, F:47 III 1747/1933. A határozatból látszik, hogy egy liter borért 3 dinárt számoltak fel. 1936-ban arra a városba behozott bornak, melyre nem fizettek fogyasztási adót, literje 4,5 és 5 dinár között mozgott. SZTL, F:47. III 561/1936.

és némi borral járuljon hozzá ahhoz a tombolához, melyeken a kért dolgokat pénzzé tehetnék. A kérvényben a következők állnak: „A szabadkai **Vöröskereszt Társaság** ez év október 21-ei gyűlésén olyan határozat született, hogy december 10-én délután 5 és fél órakor a Srpski Kralj szállóban teával egybekötött hangverseny kezdődik, melyet tombola és táncmulatság követ a célból, hogy e bizottság pénzüsszegeinek növelésével meg tudjon felelni céljainak. A bevétel legnagyobb részét a helyi szegények megsegítésére fordítanánk. A hangversenyből befolyó pénzeszközökből tudja társaságunk a kitűzött célokat megvalósítani, úgymint azon rászoruló szabadkai családok megsegítése, akik betegségük, munkanélküliségük miatt, vagy egyéb szerencsétlen esemény folytán olyan helyzetbe kerülnek, hogy a sürgős segély számukra nélkülözhetetlen.“³⁰⁹

Hasonló kérvény érkezik ugyanezen év december 7-én *Olga P. Ognjanov* alelnök aláírásával, aki ugyanezen táncmulatság alkalmával még 50 liter bort kér. A megőrzött okiratok alapján arra lehet következtetni, hogy a kéréseknek eleget tettek, vagyis a **Vöröskereszt Társaság** 500 dinárt és 100 liter bort kapott.

1934-ben a **Jugoszláv Királyság Vöröskeresztje** Arany Érdemrenddel tüntették ki *Olga Ognjanovot*³¹⁰, Ezüst Emlékérmét *Gligorije Jovanović* kapott³¹¹, *Beba Belimarković*³¹², *Etuška Stipić*, *Vera Milekić*, *Gábor Béla*³¹³, *Radmir Vujić*³¹⁴.

A palicsi gyermeknyaraló felépítésének ötlete 1936-ban merül fel újra, ekkor a városi tanácshoz fordulnak segítségért³¹⁵.

Megtudhatjuk, hogy az építkezés megkezdésére biztosítottak már mintegy 100 000 dinárt, de ez semmiképpen sem elegendő a munkálatok teljes befejezésére. A várostól ingyenes telek biztosítását várták volna el. Különböző okok miatt, mint a rendezési terv hiánya, magánterületek felvásárlásának lehetetlensége - a hatóság nem tett eleget a **Vöröskereszt** kérelmének. Az egyik változat értelmében a **Vöröskereszt** számára a városi birtokon jelöltek volna ki egy bizonyos parcellát, amit a **Vöröskereszt** igazgatóbizottsága 1937. december 20-i gyűlésén el is fogadott. Mégis, az 160 négyszögöl (1 kataszteri hold) nagyságú telek a város által támasztott, átruházási feltételei olyan szigorúak voltak, amelyeknek nehezen lehetett volna eleget tenni: „hogy a nyaraló egy éven belül épüljön fel, emeltes legyen, a földszinten szabad területtel – erkélyekkel...“³¹⁶ A **Vöröskereszt** nem tudott beleegyezni az ilyen rövid megvalósulási tervbe, megpróbálta az említett telket más célra – játszótér és kert kialakítására megkapni. A válasz lehangolóan elutasító: „Mint az a fenti átiratból látható, a szabadkai **Vöröskereszt járási bizottságának** nem áll szándékában

³⁰⁹ SZTL, F:47.IV 4788/1933.

³¹⁰ Olga Ognjanov a sándori iskola igazgatónöje volt.

³¹¹ Gligorije Jovanović nagyfényi tanító.

³¹² Beba Belimarković egy dandártábornok felesége.

³¹³ Gábor Béla (Budapest, 1874 – Auschwitz, 1943.), nagyiparos, a „Rothmann“ gyár egyik tulajdonosa (a háború után Partizán Kerékpárgyár).

³¹⁴ Radmir Vujić iskolafelügyelő volt.

³¹⁵ SZTL, F:47 III 76/1938 i F:47.III 1929/1936. A városi műszaki osztály több palicsi telek kiosztására vonatkozó kérelmet is megvizsgált. Római-katolikus templomot és pravoszláv templomot is szerettek volna építeni, a cserkészek táborozásra alkalmas telket, a Vöröskereszt gyermeküdülő építésére alkalmas telket kért. Az illetékes testület úgy határozott, hogy meg kell várni a városrendezési terv kidolgozását, és hogy a gyermeküdülő felépítésére alkalmas hely a Sokol-otthontól délre eső terület lehet.

³¹⁶ SZTL, F:47. III 76/1938.

a kért telket gyermeküdülő felépítésére kihasználni, hanem játszóteret és kertet szándékozik ott kialakítani. Ez okból, a **Vöröskereszt** újbóli kérelmét ad acta helyezzük.³¹⁷

1937-ben az illetékes újvidéki székhelyű bánsági bizottságtól olyan körlevelek érkeztek, melyben a helyi hatóságokat arra szólítják fel, hogy szorosabban működjenek együtt a **Vöröskereszt Ifjúsági Szervezetével** az iskolaudvarokban ültetendő gyümölcsfá-mintagazdaságok telepítésében és gondozásában.³¹⁸

1938 folyamán 166 rendes tagja³¹⁹, volt a szervezetnek, a következő évben pedig eggyel több. Tagságdíj címén 4008 dinár gyűlt össze a pénztárban.

A **Vöröskereszt járási bizottságához** más, szabadkai székhelyű emberbaráti és jótékonyági szervezetek is segélykéréssel fordultak. Így például a **Bunjevác Nők Jótékonyági Szövetkezete** is, mely 1939. január 14-én tartott ünnepségére 50 dinárt kért – és kapott.³²⁰ Az **Orosz Telepesek** igazgatóbizottsága³²¹ is a tüzelő biztosítása érdekében fordult a járási szervekhez – ők 200 dinárt kaptak. Szintén ennyi pénzt kapott a Szerb Nővérek Köre az általuk működtetett leányintézet „egészségügyi feltételeinek biztosítása” címén.³²² A **Jótett** 1940 elején 1000 dináros pénzsegélyt kapott.

A szabadkai helyi bizottság a járásai bizottságtól 75 tankönyvet rendelt a szamaritanus és betegápolói tanfolyam tanulói számára. 150 dinárért az Egészségügyi lexikont is megvették. 1939. március 26-án **Marija Brašovan** képviselte városunkat Petrogradban (Nagybecskerekén) a **Vöröskereszt VI. Bánsági Tanácskozásán**.

Az 1939. március 5-én, a Jugoszláv Népotthonban tartott **Vöröskereszt** teadélután költségvetése kimutatta, hogy a rendezvény bevétele 10 762 dinár volt. 460 darab 10 dináros belépőt adtak el, a többi bevétel jótékonyági adományokból³²³, tombolajegyekből, az eladott szendvicsek árából származott. A kiadások 3847 dinárt tettek ki, ebből a legnagyobb tétel – 750 dinár – a terem bérlete volt. 1939 márciusában a cseszlovák menekültek számára biztosítottak élelmet (szalonnát, halkonzerveket, sajtot, narancsot és citromot³²⁴).

Egy máig megőrzött, 1939. január 6-án keltezett bizonylat pedig a lengyel menekültek számára adományozott 1600 dinárról szól.

Havonta nyújtottak anyagi támogatást meghatározott számú leginkább rászorulóknak. Januárban 51 személy kapott sürgős pénzsegélyt összesen 500 dinár értékben, márciusban ugyanennyit 43-an osztottak, júniusban pedig 47-en.

A helyi bizottságban aktívan tevékenykedők közül néhányan: **Olga Ognjanov**, az első alelnök, **dr Vladeta Savić** orvos, a második alelnök, **Vakanjac Žarko**³²⁵ a szervezet

³¹⁷ SZTL, F :47. III 76/1938. Az irat 1939. március 14-i keltezésű.

³¹⁸ SZTL, F :47. III 1726/1937.

³¹⁹ SZTL, F:47.IV 4788/1933.

³²⁰ SZTL, F:165.13/1939.

³²¹ Az orosz idetelepültek két helyen húzták meg magukat: a Felszabadulás utca 148. és a Masarik utca 127. alatt. Ezekén a címeken 4 család élt 14 gyerekkel, valamint 9 egyedülálló.SZTL, F:165.6/1939

³²² SZTL, F:165.398/1939.

³²³ SZTL, F:165.96/1939 Dr. Kendelc felesége és a Villanytelep 100-100 dinárt, dr. Balog, dr. Kemnji és dr Gerson rabbi 20-20 dinárt fizettek be.

³²⁴ Fennmaradtak az áruért kifizetett számlák, a szalonnát és halkonzerveket a Korhecz-féle hentesüzletben vették.SZTL, F:165.205/1939

³²⁵ Žarko Vakanjac, jogász, 1882-ben született Eszéken. Szolgálatiáért havonta 500 dinár honoráriumot kapott.

titkára, **Radomir Vujić** pedig a pénztárosi teendőket látta el, **Petar Flohjar** mint segédszemélyzet dolgozott.³²⁶

1939. június 18-án Palicson egy olyan szabadtéri mulatságot szerveztek, melynek összebevétele 10 278 dinár volt, ebből a tombolán 3 403, a főbejáranál eladott belépőjegyek árából 1872 dinár gyűlt össze.³²⁷ A kiadások 2672 dinárt tettek ki.

Az ugyanezen év szeptember 17-től kezdődő **Vöröskereszt hét** alatt az adományoknak köszönhetően 3778 dinárral gyarapodott a szervezet pénztára.

A „szamaritánus tanfolyamot“ hirdetve 1939 szeptemberében 100 hirdetőplakátot nyomtattak, majd december folyamán ugyanennyit, de más tartalommal – ekkor „arról értesítették a lakosságot, mi a teendő mozgósítás vagy háború esetén.“

Ez év októberében betegáplói tanfolyamok indítására készülnek. A **Vöröskereszt** minden ez időben végzett tevékenysége arra enged utalni, hogy az Európában már nagyban zajló háború szele ezeken a területeken is lengedez. Ez mellett azonban az olyan „hétköznapi“ feladatoknak is eleget kellett tenni, mint amilyenek a szegénysorsú és szociálisan veszélyeztetett polgárok megsegítése. Így például 1939 novemberében a **Vöröskereszt** helyi bizottságához fordul **Rigó Géza** sokgyermekes szegénysorsú szabadkai lakos, egy pár cipőt kérve. A család számára a Bata cégtől 15 dinár értékben két pár cipőt vásárolnak.

Hartmann Teréz, városunk kiemelkedő polgára, aki hosszú éveken át pártolója és segítője volt a **Vöröskeresztnek**, most, a háborút közvetlenül megelőző időkben is aktívan részt vett adományaival és jótékonyági akcióival annak munkájában.

Az ilyen akciók pedig meghatározott menetrend szerint zajlottak, ezek közül az 1939. december 10-i 11 498 dinár bevételt hozott.

A szabadkai **Vöröskereszt** már 1938 óta igyekezett egy sebesültek és betegek szállítását biztosító járművet beszerezni. Ez a terv azonban csak 1939 végén valósult meg, amikor a helyhatósági szervek és a belgrádi **Vöröskereszt** elnöksége megegyeztek abban, hogy Belgrád Szabadkára egy ilyen jellegű autót küld ajándékba. 1940 január 1-jén létrejött az Autóállomás, megérkezett a „Renault“ típusú, sebesültek és betegek szállítására alkalmas mentőautó. A jármű két speciális hordágglyal és a kísérők számára elegendő hellyel rendelkezett. A Tüzoltóotthon udvarán, a Vilson utca 55. alatt garázsolták. A város területén 25 dinár volt a viteldíj, a városon kívül pedig 20 dinár volt az indulás, és 3 dinárt számoltak kilométerenként.

1940 januárjától **Olga** hercegnő indítványára hozzáfogtak a téli segély³²⁸ begyűjtéshez. Az akcióba a város, a helyi jótékonyági szervezetek, és a **Vöröskereszt** is bekapcsolódott. Ez utóbbi a város, illetve az akciót irányító szervezőbizottság pénztárába a városi népkonyhák működtetéséhez szükséges pénzt fizette be.

A Stella polaris szabadkőműves-páholy 1940 elején a **Vöröskereszt** számára, egy népkonyha megnyitása céljából átengedte a Šenoa utca 11. alatti épületét.³²⁹ „A **Vöröskereszt** utolsó, háború előtti évi közgyűlését 1941. február 23-án kellett volna

³²⁶ A tisztiszolga fizetése csak 150 dinár volt.

³²⁷ SZTL, F:165.205/1939. Az elszámolásból megtudhatjuk, hogy Ilija Šibalić 300, Conen 100 dinárt fizetett be.

³²⁸ SZTL, F:47.1931/1941.

³²⁹ SZTL, F:47.1931/1941.

megtartani a Jogi Egyetemen, *dr. Miodrag Ćimović* elnöklete alatt, de nincs róla feljegyzésünk, hogy valóban megtartották-e.“³³⁰

A szabadkai **Vöröskereszt** második világháborús (1941-1944) tevékenységéről eddig kevés adat látott napvilágot. Ennek oka, hogy a tárgyalt időszak jó ideig hálátlan téma volt, és a kutatók nem szívesen foglalkoztak vele. Az utóbbi időben azonban mind több levéltári és könyvtári (korabeli napilapok) forrás bukkant fel, melyek alapján az alábbiakban megpróbáljuk rekonstruálni a szabadkai **Vöröskereszttel** kapcsolatos történéseket.

A következő eset mindössze egy nappal a Német Légierő Belgrád elleni légitámadása előtt, és a Magyar hadsereg Szabadkára történő bevonulása előtt egy héttel játszódik le, és hű képet fest a városban uralkodó hangulatról.

A **Vöröskeresztes** jármű felügyeletével *Sternhardt Sándor* sofőr volt megbízva, aki már április 5-én hadibeosztást kapott – éppen mint e jármű további sofőrje. A **Vöröskereszt járási bizottságának** elnökétől, aki ugyanakkor a Jogi Egyetem akkori dékánja volt, *dr. Ćimovićtől* 1941. április 8-án azt a parancsot kapta, hogy őt és családját szállítsa Surčinra. A sofőr teljesíti a parancsot³³¹, majd a járművel visszatér Szabadkára, ahol a mentőkocsit ezentúl rendeltetésének megfelelően használják

1941. május 18-án a déli hadsereg katonai közigazgatási csoport-parancsnoksága következő levelet intézete a szabadkai városi katonai parancsnokságnak a Délvidéki Vöröskereszt vagyona felkutatásának és biztosításának tárgyában:

„A **Magyar Vöröskereszt Egylet** elnökségének közlése szerint a megszállás ideje alatt a **Jugoszláv Vöröskereszt** különböző városokban és falvakban a fiókszervei útján különböző intézményeket tartott fenn. Közérdekből kívánatosnak látszik, hogy ezek a Vöröskereszt fiókszervek újjászervezés útján a **Magyar Vöröskereszt Országos Szervezetébe** bekapcsolva működésüket minél előbb folytathassák.

Utasítom, hogy a **Magyar Vöröskereszt Egylet** által rendelkezésre bocsátott és csatolt kérdőívek felhasználásával állapítsa meg, mely városokban és községekben fellelhető **Vöröskereszt** vagyontárgyakat, kik és hol őrzik azokat és azok, akik ezidő szerint a helyi fiókszervek élén állnak, nemzethűségi és egyéb szempontból nem eshetnek kifogás alá. Ahol a vagyongondozók kifogás alá esnek, a fiók-egylet vezetésére és vagyona megőrzésére, arra megfelelő és megbízható egyént kell kijelölni, akivel majd a **Magyar Vöröskereszt Egylet** elnöksége felveszi az érintkezést.“³³²

1941. június 11-én hasonló témájú levelet küldött *Vállay Gyula* a **Magyar Vöröskereszt** országos ügyvezető igazgatója, a város katonai parancsnokának:

„Hozzánk érkezett magánjelentésekből, valamint a **Jugoszláv Vöröskereszt** által kiadott nyomtatott jelentésből is tudomással bírunk arról, hogy a visszacsatolt délvidéki területen a **Vöröskereszt** igen sok ingatlan és ingó vagyonnal rendelkezik. Miután féltő, hogy az ott fellelhető vagyontárgyakat nem nemzethű vezetőségi személyek és mások is elszállítják, vagy rongálásokat végeznek az épületeken és berendezéseken, avagy az

³³⁰ Nevenka Bašić Palković, A szabadkai Vöröskereszt 1918-tól 1941-ig, A szabadkai Vöröskereszt 1886-1986., Subotičke novine, Szabadka, 1986., 35. old.

³³¹ SZTL, F:60.21949/1941. A tárgy mellékletében megtalálható a Vöröskereszt Autóállomás értesítése 1938/39-ből, valamint a sofőr kihallgatásának jegyzőkönyve.

³³² SZTL, F:60. P-2526/1941.

ingóságokat őrizetlenül hagyják, sürgősen szükségünk lenne annak a megállapítására, hogy a tekintetes Járási Katonai Parancsnokság hatáskörébe tartozó területen milyen vöröskeresztes ingó és ingatlan vagyon található és azok őrzésével a tekintetes Járási Katonai Parancsnokság kit bízott meg.”³³³

1941. július 19-én tartották meg a **Magyar Vöröskereszt Egylet** alakuló gyűlését. A gyűlést **dr. Mezey István** szervező orvos nyitotta meg, majd bemutatta a jelenlévő egylettagoknak **Mauks Márta** központi szervező délvidéki főnökasszonyt, aki átvette az elnöklést és ismertette a magyar **Vöröskereszt Egylet** szabadkai megalakulásának szükségét, majd felhívta a jelenlévőket, hogy mondják ki a megalakulást, és a tiszti kart válasszák meg. Elnöknek, egyhangúlag és nagy lelkesedéssel **Bitó Dezső** tábornokot (Szabadka város katonai parancsnoka) választották meg. A többi tisztségviselő:

Ügyvezető elnök: **dr. Mezey István**, orvos

Női társelnök: **Szárits Szilárdné**

Főorvos: **dr. Fekete László**, orvos

Titkár: **Lépes Mihályné**

Ezt követően megválasztották a 32 tagú választmányt is. A választások megtartása után **Mauks Márta** délvidéki főnökasszony ismertette a **Magyar Vöröskereszt** célját és működési körét.

A gyűlés kimondta, hogy a most megalakult **Magyar Vöröskereszt Egylet** jogutódja a volt szabadkai **Jugoszláv Vöröskereszt Egyletnek**, és így annak minden ingó és ingatlan vagyona a most megalakult egyesület tulajdonába ment át.

Döntés született arról is, hogy az egyesület a legrövidebb időn belül kéthetes ápolónői tanfolyamot rendez, amelyre bárki jelentkezhet. A jugoszláviai ápolónői tanfolyamot-végzeteket átképző tanfolyamokon átminősítik, és igazolványaikat magyar igazolványra kicserélik.

1941. július 29-én választmányi gyűlésen már csak megerősítették, hogy **Bitó Dezső** tábornokot Szabadka város katonai parancsnokát az Egyesület örökös díszelnökévé választja. E gyűlésen pár személycserére is sor került. A választmány elnöki tisztségére **dr. Máté Mihály** tiszti főorvost javasolták, a titkári teendőket a lemondott **Lépes Mihályné** helyett **Czeisz Pálnéra**, a pénztárnoki tisztséget, pedig **Pletl Antalnéra** bízta. E gyűlésen szó volt még az Egylet ingó és ingatlan vagyonának számbavételéről, az Egylet mentőautójának kérdéséről, melyet a tűzoltóság használt, a régi orosz menekültek (cári) megsegélyezéséről, és különböző tanfolyamok (főző, védőnő stb.) megszervezéséről.

1941. október 26-án megtartott közgyűlésen új vezetőséget választottak. Az Egylet munkájában részt vállalnak **dr. Roeck Andor** főispán és **dr. Völgyi János** polgármester is nejeikkel. A **Vöröskereszt Ifjúsági Szervezete Fetsch Aranka** leánygimnáziumi tanár vezetésével alakult meg.

1941. december 7-én tartották meg a **Vöröskereszt** első nagy közgyűlését, melynek napirendjén az eddigi munkáról szóló jelentés is szerepelt.

1942. február 21- től bővül a vezetőség, az elnök **dr. Völgyi Jánosné**, a polgármester felesége. Elnökhelyettes, pedig **Csajkás Margit**. Személyi változás ezt követően a háború végéig nem történt.

A **Vöröskereszt** székhelyeként szóban forgó épületek: iroda – Bem utca 14., katonakórházak - Horthy Miklós (ma Đure Đaković) utca 4, és Szondi utca 2.

³³³ SZTL, F:60. P-8357/1941.

Elmondhatjuk, hogy a szabadkai **Vöröskereszt** tevékenysége igen sokrétű volt. Segítette a német hadifogságban sínylődj jugoszláv katonákat (elsősorban szabadkaiakat és észak-bácskaiakat), gondoskodott az elesettek özvegyeiről és árváiról. Dolgozott az eltűnt személyek névsorán és a hadifogságból hazatérők elszállásolásán.

Évente szervezett gyűjtést (az ún. Országos gyűjtés keretében) a keleti fronton harcoló sebesült és elhunyt honvédek családtagjainak megsegítésére. Így például, 1941. október 4-én és 5-én rendezték meg a **Vöröskeresztes napokat**, amely napok iskolaszüneti napok voltak, és a gyűjtés eredménye 12.290,30 pengő. Minden iskola (elemi, közép és speciális iskolák) és karitatív szervezet részt vett a gyűjtésben. Akik 100 pengőn felül gyűjtöttek, a **Vöröskereszt** külön elismerésében részesültek³³⁴ Ugyanilyen emlékeztető gyűjtés volt 1942-ben a „kis magyarok” és a leventék pénzgyűjtése, melyet szeretetsomagok (dohány, szalonna, meleg holmi) vásárlására és küldésére költöttek³³⁵. Ezeket a segélyakciókat minden évben kötelezően megrendezték.

A szabadkai **Vöröskereszt** segítette a szabadkai **Orosz Vöröskereszt** (régii szervezet) munkáját, kik a **Jugoszláv Vöröskereszt** megszűntével anyagi fedezet nélkül maradtak. Többször pénzsegélyt utaltak át a Szabadkán élő munkanélküli orosz emigránsoknak, kiket egyébként a város is külön segélyben részesített.³³⁶

Szorosan együttműködött a **Zöldkereszttel**, zöldkeresztes védőnői tanfolyamok megszervezésében és logisztikai támogatásban részesítette e testvérszervezetet. Mindezek mellett jótékonyági bálakat, színelőadásokat és filmbemutatókat szerveztek, melyek bevételét a már felsoroltakra, és kórházfejlesztésre fordították.

A Vöröskereszt tevékenysége a háború végső szakaszában a légoltalmi óvintézkedések megszervezésében, és az ezzel kapcsolatos segítségnyújtásban merült ki.

Végül leszögezhetjük, hogy a szabadkai **Magyar Vöröskereszt Egylet** 1941-től 1944-ig tartó tevékenysége inkább a hadegészség ügyeivel kapcsolatos, míg az ínségek és menekültek segélyezése csak másodlagos tevékenységnek volt tekinthető, mely egyébként is a Belügyminisztérium hatáskörébe tartozott. Ilyen időben, akkor ez természetes hazafias cselekedetnek számított.

„A **Jugoszláv Vöröskeresztet** 1944-ben újjították fel Drvaron, a sanitécbizottság javaslatára és a Jugoszláv Nemzeti Felszabadítási Bizottság határozata alapján. Széles körű országos szervezet alakítottak, amelynek munkáját az új társadalmi viszonyoknak rendelték alá.”³³⁷ A szigorú központi irányítás most is meghatározta, de meg is könnyítette a Vöröskereszt munkáját. Létrejön a bizottságok hálózata, melyekből 1945 második felében mintegy 3500 működik, több mint 400 000 taggal.

„Szabadkán a **Vöröskereszt** 1945. február 10-én alakult meg.”³³⁸ Igen sok feladat állt a szervezet előtt. A városban igen sok sebesült volt, meg kellett oldani a hadifogságból visszatértek gondját, éhínség uralkodott, a háborús veszteségek – akár személyiek-akár

³³⁴ SZTL, F:60. P-24241/1941.

³³⁵ SZTL, F:60. P-29098/1941.

³³⁶ SZTL, F:60. P-7944/1941.

³³⁷ Eva Bažant, A szabadkai Vöröskereszt 1941-től 1944-ig és 1944-től 1956-ig, A szabadkai Vöröskereszt 1886-1986., Subotičke novine, Szabadka, 1986., 39. old.

³³⁸ Uo.

anyagiak mély sebeket hagytak. Az elesettek száma meghaladta a 7000-et.³³⁹ Külföldi segítséggel³⁴⁰ gondoskodtak az elesettek gyermekiról és az önellátó anyákról. Gyűjtési akciókra, rendezvények megtartására is sor kerül, a *Vöröskereszt hetet* is megtartják. A **Vöröskereszt Ifjúsági Szervezetének** háború utáni első közgyűlését 1945. szeptember 3-án tartották, *dr. Vladeta Savić* elnökletével.³⁴¹ Az elkövetkező időszakban is ő viseli ezt a tisztséget. A szabadkai **Vöröskereszt** rendes közgyűlésére 1946. május 12-én került sor.

Tevékenységük egy megfelelő helyiség biztosítására is kiterjedt. E célból a Šenoa utca épület tatarozását is kérték, mivel az említett épület a Szövetségesek légitámadásában megrongálódott.³⁴²

A **Vöröskereszt** Monarchia-beli megalakulása kezdetétől, a háborús időkben, és a két világháború közötti időszakban, de az új társadalmi berendezés körülményei alatt is megtalálta annak módját, hogy eredetileg kitűzött céljait megvalósítsa. A társadalmi-politikai keretek és azok jellegzetességei végig átszöttek a **Vöröskereszt** munkáját, meghatározták annak tevékenységét. A társadalmi-politikai körülmények megváltozása országhatárokat húzott meg, új országokat teremtett, vagy tüntetett el a süllyesztőben - a **Vöröskereszt** nem osztozott ezek sorsában, hanem az új feltételekhez alkalmazkodva végig kitartott a mozgalom alapeszméinek követésében.

³³⁹ Mirko Grlica, dr. Hegeüs Antal, Milan Dubajić, Lazar Merković, Szabadka község II. világháborús áldozatainak névsora, Szabadka, 2000.,

³⁴⁰ A segítség egy angolszász segélyszervezettől érkezett, mely a felszabadított országok lakosságának küldött segélyt, így már 1945. első felében 120 000 tonna élelmiszer érkezett. Az Egyesült Nemzetek Szervezete 1947 végéig 2,5 tonna segítséget küldött. Vlado Strugar, Jugoslavija 1941-1945, Belgrád, 1978. 227. old.

³⁴¹ Eva Bažant, az említett munka, 40. old.

³⁴² A munkálatokat elvégezték, és az ünnepélyes átadásra 1947-ben sor is került.

A SZABADKAI VÖRÖSKERESZT TEVÉKENYSÉGÉNEK ESEMÉNYNAPTÁRA 1946 – TŐL

- 1946.** A Vöröskereszt kerületi bizottsága március 14 -én plenáris ülést tartott, melyen megvitatták a Szerb Vöröskereszt főbizottságának a bizottság feladatával kapcsolatos utasítását. A Vöröskereszt ebben az időben külön segítette a szabadkai valamint a zentai kórházat gyógyszer szállítással.

A szabadkai vasútállomáson megnyílt a Vöröskereszt kihelyezett kirendeltsége, melynek az volt a feladata, hogy fogadja és ellássa azokat a fiatalokat, akik szakmai tanulmányra indultak Csehszlovákiába.

December 30 – án ünnepi nagygyűlést rendeztek a szervezet hatvan éves fennállásának alkalmából.

- 1947.** A Vöröskereszt aktivistái két hónapon keresztül megszervezték a Šamac – Sarajevo vasútépítő munkaakció fiataljai részére az egészségügyi kiképzést. Ugyanakkor külön megelőző programot szerveztek a falusi ifjúság részére, valamint a gyárakban.

Május 11-én ünnepélyesen megnyitották a Šenoa utcai székházban a társalgót. Ebben az évben a szervezetnek 4.266 bejegyzett tagja, valamint 8.273 ifjanc tagja volt.

- 1948.** A Szerb Vöröskereszt főbizottsága január hónap folyamán egyéves óvónőképzőt alapított és indított el a kihangsúlyozott káderhiány miatt. Vajdaságban a tartományi bizottság úgyszintén iskolát alapított.

Szeptember 25-e és október 5-e között megrendezték a *Gyermekhét* elnevezésű programot.

- 1950.** Március 8-a alkalmával hatvan női tag 6.000 méter kelméből, melyet a Nemzetközi Gyermekalapítvány adományozott, 6.000 pelenkát valamint 3.000 rugdalózót készített.

Nagy erőfeszítésekkel és munkával a Vöröskereszt három gyermekéttermet nyitott meg, valamint 16 városi iskolában és 12 kültéri iskolában tejet osztott.

A Vöröskereszt közvetlen segítségével és támogatásával megnyitották a Jovan Mikić szőnyeggyárban a bölcsődét.

- 1951.** Januárban megszervezték a *Gyermekek öröme* elnevezésű akciót, amikor csomagokat osztottak és színházi előadást szerveztek.

Április elején megtartották a szervezet évi közgyűlését. Külön célként tűzték ki annak szükségét, hogy 20 termelőszövetkezetben Vöröskereszt bizottságot alakítsanak. Előírányozták a tagság létszámának növelését 25.000 taggal.

Az év elején az EN képviselői Szabadkára látogattak. Ez alkalommal dícséretben részesítették a szervezetet sikeres egészségvédelmi és megelőző tevékenysége miatt.

- 1952.** A Vöröskereszt húsz légúti betegségben szenvedő gyermeket Svájcba küldött felépülésre.

Október 1-e és 8-a között megszervezték a Vöröskereszt hetet, melynek keretén belül a Šenoa utcai székházban megnyílt a Népegyetem egészségügyi tagozata. Ebből az alkalomból a vezetőség a Beograd szállodában szórakozóestet szervezett.

Ebben az évben megindult az önkéntes véradás szervezett formája.

- 1953.** Az önkéntes véradás terén felgyorsult a tevékenység, főleg a munkaszervezetekben, a véradók száma pedig elérte az 500-at.

Október 25-e és november 2 -a között megrendezték a Vöröskereszt hetet, melynek középpontjában az önkéntes véradás tömegesítése volt. A város területén több fiókintézet nyílt a lakosság szükségleteinek kielégítése céljából.

- 1954.** Az év folyamán több egészségügyi felvilágosító tanfolyamot szerveztek a falusi lakosság részére, főleg a 14 – 18 éves leánygyermeknek.

Május 13-án megtartották a szervezet évi közgyűlését.

- 1955.** Az év folyamán 66 tanfolyamot szerveztek, melynek összesen 2.000 leánygyermek hallgatója volt.

A hadiárvak részére összesen 1.344 csomagot osztottak ki, valamint támogatásban részesítették a gyermekellátó konyhákat.

A Gyermekbarát társasággal karöltve az Aranybárány étteremben közétkezdét nyitott a Vöröskereszt, ahol a szegénysorsú gyermekek mindennap melegételt kaptak. Ebben az évben a szervezetnek van egy Krk-szigeti nyaralója is.

- 1956.** Februárban egy vajból és tejporból álló szállítmány érkezett, melyet a Jugoszláv Vöröskereszt szabályzata alapján osztottak ki.

142 gyermeket ingyenes nyaralásban részesítet a Vöröskereszt, míg 288 gyermek szülei minimális anyagi hozzájárulással biztosították gyermekeik nyaraltatását.

Erősödött a szervezet propaganda-tevékenysége, aminek eredménye 87 filmvetítéssel egybekötött előadás, melyeknek összesen 17.000 nézője volt.

A Vöröskereszt hetét május 6-ától 13-áig tartották meg, melynek mottója a közegészségi feltételek javítása volt.

A Vöröskereszt a diákkonyhák fő elindítója és támogatója. 52 iskolában működött diákkonyha, s mintegy 8.000 diákot látott el.

1958. A tüdőbeteg szülők gyermekeinek eltartása volt az év fő- és aktuális tevékenysége.

1960. Az alkoholizmust megelőző tevékenységek, valamint az önkéntes véradás további tömegesítése jellemezte az év munkásságát.

Az algériai sebesültek fogadása és elhelyezése a Palicsi -tó valamint a Nádas hotelben és a sárfürdőben.

1961. Egészségügyi felvilágosítás és megelőző programok szervezése az ifjúság számára a katonai kiképzés előtt.

Megalakították a palicsi Kísérleti Oktató és Megelőző Kiképző központot.

Jugoszláviában először, a Városháza körüli tereken gyakorlatot szervezett a szabadkai Vöröskereszt elsősegélynyújtás bemutatása céljából. A gyakorlatot filmezték, és a kész anyagot bemutatták Genfben.

1962. A falusi ifjúság részére gazdag felvlágosító programokat szerveztek.

1963. Emberbaráti tevékenységek a szkopljei nagy földrengés károsultjainak javára.

1964. Elsősegélyt oktatók képzése, valamint a sérülést ábrázolók képzése.

1965. Az elsősegélyt előadók képzésének fokozása. A szervezetben négy alkalmazott dolgozik.

Aktív szerepvállalás a nagy árvíz károsultjainak megsegítésében.

Apatinból cigánygyermeket fogadott be a Vöröskereszt, és helyezett el Palicson a Bagolyvárban, ahol egy hónapig maradtak.

- 1968.** A Vöröskereszt tevékenységeivel bekapcsolódott az általános honvédelembe, mint annak aktív alkotó- és építőeleme.
- 1969.** A Banja Luka-i földrengés károsultjainak megsegítése. A šargovaci Karlo Raić Általános Iskola diákjai valamint tanárai október 26-án, Palicsra költöztek a Sport szállodába, ahol nyolc hónapig maradtak.
- 1970.** A Napsugaras ősz elnevezésű program megindítása, melynek ötletadói Antun Futo, dr. Etela Rajčić és Szilágyi Gábor voltak.
- A feketehimlő elleni védőoltás körüli önkéntes tevékenységek.
- 1971.** Újítások bevezetése a háziápolás programba.
- Az év januárjában megalakult a Háziápolási központ.
- 1973.** Gyűjtési akció és segélyosztás az arra rászorultak részére.
- 1974.** Megalakult a Vöröskereszt fiataljainak klubja.
- Községi elsősegélynyújtó-versenyt szerveztek az ifjoncok és a fiatalok részére.
- 1975.** Megkezdődött a gépjárművezetők oktatása és vizsgáztatása elsősegélynyújtási ismeretekből.
- 1977.** Ételhigiéniai, valamint a fertőző betegségek megelőzésének módjait oktató programok az élelmiszeriparban dolgozók részére.
- 1978.** Április 25-én a Vöröskereszt megvásárolta a Fasizmus áldozatainak terén lévő mai székházát.
- 1979.** A Crna Gora-i földrengés károsultjainak megsegítése.
- Megkezdődött az együttműködés a Csongrád megyei Vöröskereszt szervezetével.
- Megkezdődött a szabadkai szeméttelp lakosainak szervezett kitelepítése.
- 1980.** Megalakult a Házasság előtti- és családi tanácsadó.
- A Napsugaras ősz elnevezésű program tízéves fennállásának ünnepe.
- A fiatalság aktív részvétele a Vöröskereszt tevékenységében, valamint új tagok toborzása az év célkitűzése. E téren külön kiemelkedő munkát végzett dr. Slobodan Pantelić.

- 1981.** A *Jószomszédi segély* program megformálása és megvalósítása. A Jovan J. Zmaj Általános Iskolában megalakult az országban is első ifjúsági munkacsoport, feladatuk az idősek látogatása és a program más formáinak megvalósítása.
- 1982.** Külön hangsúlyt fektetnek az alapszervezetek megalakítására, elsődlegesen a munkaszervezetekben.
- Külön jellemző a függőségi betegség, az alkoholizmus elleni prevenció-s-megelőző tevékenység.
- A Vöröskereszt keretén belül megalakult a gyógykezelt függőségi (alkoholisták) betegek klubja.
- 1983.** A kopaoniki földrengés károsultjainak megsegítése.
- A palesztin és a líbiai sebesültek és menekültek megsegítése.
- 1984.** A szabadkai Vöröskereszt megkapja Szabadka város Októberi nagydíját.
- 1986.** A szervezet fennállásának 100. éve alkalmából díszülést szerveznek a Népszínház nagytermében.
- 1991.** Megalakult a Vöröskereszt segélykészlet-raktára 210 m² területen az Edvin Zdovc utcában, valamint a Matije Gubec utca 8. alatt.
- A menekültek mandátumon belüli megsegítése Palicson.
- 1992.** Az emberbaráti segélyek fogadása és azok elosztása a rászorulóknak között.
- 1994.** Áprilisban működni kezdett a Vöröskereszt konyhája napi 203 adaggal.
- 1995.** Menekültek fogadása a volt Jugoszlávia háború sújtotta területeiről és mandátumon belüli megsegítésük .
- 1996.** Mandátumon belüli emberbaráti tevékenység a menekültek megsegítésére.
- 1997.** A Vöröskereszt szervezője és megvalósítója Baošícen az ifjancok nyári iskolájának.
- Első ízben szervezik meg Palicson a Nemzetközi elsősegélynyújtó és vízimentő tanfolyamot, melynek 50 résztvevője és hét kiképzője volt.
- 1998.** Külön eredményeket ért el a vízimentő program.
- Az ifjúsági elsősegélynyújtó csapat az EFAK európai versenyén Olaszországban ötödik helyezést ért el.

200 gyermek részére biztosított ingyenes nyaralást a Vöröskereszt Baošićen.

A Vöröskereszt tulajdonosa lesz egy 19 lakásos alkalmi nyaralónak Palicson, melyben a továbbiakig menekült személyeket helyeznek el.

- 1999.** A Vöröskereszt illetékes szakszolgálata 13.479 menekült személyt jegyzett, valamint 3.000 ideiglenesen áttelepült személyt Koszovóról.

Szabadkán, a Jovan Mikić utcában megnyílt a Vöröskereszt központi segélyraktára 1.700 m² felületen, valamint saját konyhája 6.000 napi adag elkészítésének lehetőségével. A népkonyhának 1.277 felhasználója van.

A NATO bombázások ideje alatt a Vöröskereszt a mandátuma keretein belül tevékenykedik. Elsősegélykiképzéssel foglalkozik, valamint a fiatal önkéntesek a légitámadás utáni pillanatokban megfelelő segítséget nyújtanak az esetleges rászorulóknak.

- 2000.** A Népkonyha programban az év során összesen 1.000.000.000 adag ebédet osztottak szét a rászoruló körében.

A helyi lakoságnak 1.238.379 kg segélyt osztottak ki, azaz 7.862 személynek. A menekültek részére 638.660 kg segélyt osztottak ki, azaz 1.118 személynek.

Az ideiglenesen idetelepülteknek 469.256 kg segélyt osztottak ki.

A Palicsi nyaralóban 243 fiatal töltötte a nyári szünidejét aktív programokkal.

Az év májusában a szervezet gondozásában megjelent a HM Revija elnevezésű folyóirat, melynek kuriózuma a Brei írásos melléklet.

- 2001.** A Vöröskereszt szervezője és megvalósítója Baošićen a *Vöröskereszt nyári iskolája* elnevezésű programnak.

Megkezdődött a székház felújítása és funkcionális bővítése.

- 2002.** Minden tervezett tevékenység megvalósulásán szorgoskodik a szakszolgálat, a korlátozott lehetőségektől függetlenül, amik az építkezés következményei.

- 2003.** A szervezet terhére a fiatalok egy csoportja nyaralt a Vöröskereszt Crna Gora-i nyaralójában.

Július 5-én az elsősegély-csapat négy tagja a nemzeti szervezet csapatának tagjaiként részt vett az EFAC versenyen Prágában.

A szabadkai Vöröskereszt vízimentő oktatói Crna Gorában - Sutomoren vízimentő tanfolyamot szerveztek.

Új programot mutattak be, mégpedig a *Nemi úton terjedő fertőzések megelőzése* címen.

Egyedülálló programot indított a Vöröskereszt „humanus szombat” és „humanus karácsony” elnevezéssel, mellyel az önkéntes véradók toborzása a fő cél.

- 2004.** A Vöröskereszt Nemzetközi hete alkalmából majus 8-án átadták a felújított és kibővített székházat a tagságnak.

IFAC elnevezéssel nemzetközi elsősegélynyújtó versenyt és bemutatót szerveztek Palicson.

Augusztus 9-től 31-ig “KORIDOR 10 „ elnevezéssel az autópályán fogadó- és pihenőhelyet alakított ki a Vöröskereszt, az olimpiai játékok idejére.

- 2005.** Külön hangsúlyt fektettek a vérátömlesztő osztállyal való együttműködés javítására. E célból a Vöröskereszt önerőből számítógépes adatfeldolgozást biztosít az osztálynak.

Folyamatosan valósul meg a menekült cigánygyermekkel való foglalkozás és reszocializáló program.

ARHIVSKA GRAĐA
(PREPIS SA ORIGINALA)

ARHIVSKA GRAĐA
(PREPIS SA ORIGINALA)

LEVÉLTÁRI ANYAG
(ÁTIRATOK)

F:2. polg. 3905/1886

1

1886 évi március hó 31-én Szabadka sz. Kir. városban tartott rendes havi közgyűlés jegyzőkönyvének

Kivonata

Olvastatott a magyar szent korona országai vöröskereszt egyletének f. évi március hó 4-én 521 Szám alatt kelt átirata, melyben vöröskereszt fiók egyletnek leendő alakítására hívja fel a város hatóságát, mely átirat a tanács részéről azon javaslattal terjesztetik be a közgyűléshez, miszerint a törvényhatósági bizottság részéről határozatilag kimondandó lenne, hogy e város közönsége Szabadkán vörös kereszt fiók egylet alakítását melegen óhajtja, ezen egyletbe 100 ft összeggel alapító tagul belép s az egylet tagjainak gyűlése végett egy öt tagból álló bizottságot küld ki a saját kebeléből azon kérelemmel, miszerint az alakítandó fiók egylet érdekében minden lehető elkövetni szíveskedjenek.

Mínthogy a város törvényhatósága az egylet tagjai közé már számú közgyűlési határozattal belépett s évenként 20 ftot fizet az egylet pénztárába, ennél fogva a tanácsnak az egyletbe lépésre vonatkozó javaslata a fenti indoknál fogva mellőztetik, hanem Szabadkán egy fiók egylet alakítása egyhangúlag elfogadtatik s a fiók egylet részére a tagok gyűjtésével a tanács megbízatik, miért is erről kivonatilag értesítetik.

Kiadta
Kulunchich József
főjegyző

Ezen átirat azon javaslattal terjesztetik be a közgyűléshez, miszerint a törvényhatósági bizottság részéről határozatilag kimondandó lenne, hogy a város közönsége Szabadkán vörös kereszt fiók egylet alakítását melegen óhajtja, ezen egyletbe 100 ft. összeggel alapító tagul belép s az egylet tagjainak gyűjtése végett egy öt tagból álló bizottságot küld ki a saját kebeléből azon kérelemmel, miszerint az alakítandó fiók egylet érdekében minden lehető elkövetni szíveskedjenek.

Kelt Szabadkán 1886 évi márczius hó 30. tartott tanácsülésből.

Kiadta:
Manojlovich XXXX
jegyző

4834

3905/1886 sz.

A magyar szent korona országai vörös kereszt egyletének f. évi márczius hó 4-én 521 sz. A kelt átirata, melyben vörös kereszt fiok egyletnek Szabadkán leendő alakítására hívja fel a város polgármesterét.

Tek. Közgyűlésnek (az átirattal:)

521 szám

Tekintetes polgármester ur!

Szabadka város majdnem 62 000 lakosával, fejlett társadalmi életével, virágzó magánegyleteivel azon helyek közé tartozik, hol a vörös kereszt egylet mindeddig nem alakult meg.

Ma midőn országszerte több mint mint 450 vörös kereszt testület működik, nagy sulyt fektetünk azra, hogy ily helyen, hol a fogékonyság hazafias és emberbaráti czéljaink iránt nem hiányzik, fiókegylet, illetőleg városi választmány alakuljon.

A szükséges actió megindítása végett megkeresést intézünk Szabadka város főispánjához Méltóságos Jankovich Aurél urhoz, ki kérelmünk szives támogatását készséggel megígérte.

Nem kétkedünk, hogy ő Méltóságának és Tekintetes polgármester urnak vállvetett működését siker fogja koronázni.

Azon bizalomteljes kérelemmel van szerencsénk tekintetességedhez fordulni, méltóztassék ügyünket azon jó indulattal támogatni, melylyel eddig is az egylet érdekében intézett átiratainkat és megkereséseinket elintézni méltóztatott.

A mennyiben átirási ivek vagy egyéb, a működés megkönnyítésére szolgáló egyleti kiadványok nem állnának igen tisztelt polgármester ur rendelkezésére, mi azokat készséggel közvetítjük.

Kitünő tisztelettel maradván

Budapesten, 1886 évi márczius 4én

Gróf Károlyi Gyula

F:2. polg. 3225/1889

Szabadka sz. kir. város tanácsa

Igtatókönyvi szám. 3225

Tárgy:

Az országos vörös kereszt egyeslet megbizottjának kérvénye háború esetén ágyak és segélyezés iránt.

Határozat:

A kérvény folytán az országos vörös kereszt egyeslet helyi választmánya részére háború esetén 40 felszerelt ágy valamint a helyi viszonyokhoz mérten megfelelő pár helyiség rendelkezésére bocsájtatni rendeltetik.

Miről a számvevőség végzésileg és az országos vörös kereszt egyeslet megbizottja átiratilag értesíttetik.

Kelt Szabadkán 1889 évi április hó tartott tanácsülésből.

Lévay ... Tanácsnok

Tekintetes Tanács!

Az országos vöröskeresztegyeslet által még 1886 október 24-én Szabadkán tartott vegyes bizottsági ülésen a midőn Bács-Bodrogh vármegye főispánja a cs. és kir. katona parancsnokság képviselői Ivánka Imre főgondnok és a megye ugy a város első tisztviselői résztvettek, valamint a város polgármestere mint a tanács jelenlevő tagjaitól azon ígéretet vette az egyeslet, hogy esetleges háború esetén nemcsak anyagi pártolásra számíthatunk, hanem hajlandónak nyilatkozott a város hogy a rendelkezése alatt lévő ágyakat is átengedi kölcsön képen azon időre amidőn a betegszálló állomáson sebesültek ápoltnak.

Ez okból mély tisztelettel felkérem tekintetes Tanácsot nyilatkozni az iránt valjon hány ágyat lenne hajlandó háború esetén a választmány rendelkezésére bocsájtani, esetleg mily nemű segélyre számíthat egyesületünk a vész idején.

Tekintve, hogy a központ válságos időket helyez kilátásba a midőn segélyezésünk erejével tisztában kell lennünk, szabad legyen kérnem hogy elhatározását velem mielőbb tudatni szíveskedjék.

Szabadkán 1889 évi marcius hó 28-án

A vörös kereszt egyeslet megbízásából
Szigethy József
egyleti megbízott

F:2. XXIII 33/1895

1400. szám
1895.

KÖZPONTI IRODA :
Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 2. sz.

Mellékelve van szerencsém a magyar szent korona országai vöröskereszt egyesületének 1894. évben kifejtett működéséről szóló jelentést becses tudomásvétel végett megküldeni, kérvén emberbaráti ügyünket hathatós támogatásában a jövőben is részesíteni.

Kitünő tisztelettel maradván

Az elnök:
Gróf Csekonics Endre,
v. b. titkos tanácsos

Budapesten, 1895. évi június hó 20-án.

F:2: II 163/1907

2860. szám
1907.

Mellékelve van szerencsém a magyar szent korona országai vörös-kereszt egyletének az 1906-ik évben kifejtett működéséről szóló jelentését, valamint annak bevezető részé gyanánt a folyó évi május hó 21-én megtartott országos közgyűlésről felvett jegyzőkönyvet nagybecsű tudomásvétel végett megküldeni, tisztelettel kérvén, hogy emberbaráti és hazafias céljainkat a jövőben is hathatósan elősegíteni szíveskedjék.

kiváló tisztelettel

Budapesten, 1907. évi június hó 26-án.

Az igazgatóság nevében:
Gróf Csekonics Endre
v. b. t. tanácsos,
kir. főasztalnokmester, elnök.

Babarczi-Schwartzter Ottó tr.
főrendibázi tag,
m. kir. udvari tanácsos, főgondnok.

F:2. V 1478/1914

12553. szám

Tekintetes Polgármesteri Hivatal!

Tisztelettel felkérjük a tekintetes polgármesteri hivatalt, hogy a csatolt felhívást, illetve kérelmet a célnak leginkább megfelelő módon közismertté tenni szíveskedjék.

Kérésünk teljesítésének reményében fogadja a tekintetes polgármesteri hivatal hálás köszönetünknek nyilvánítását.

Budapest ,1914 évi szeptember hó 8-án,

Teljes tisztelettel
„A magyar szent korona országainak
vörös-kereszt egylete.”

AZ IGAZGATÓSÁG

Szabadka szabad királyi város tekintetes
polgármesteri hivatalának

10 drb melléklet.S z a b a d k a .

A magyar szent korona országainak vörös-kereszt egylete.

szám

12553

1914

Felhívás

illetve kérelem a hazai vadászterületek tulajdonosaihoz és bérlőihez.

A harctéren sebesült, vagy megbetegedett vitéz katonáinknak száma az általuk aratott fényes győzelmek sorával arányban napról-napra szaporodik.

Nemcsak a hadvezetőség, hanem a minden áldozatra önként és örömet kész, hazafias társadalom is külön-külön együttesen a legnagyobb lelkiismeretességgel és semmiféle fáradozást sem kimélve azon iparkodik, hogy hős fiainknak sorsát lehetőleg türhetővé tegye. Gondoskodva van tehát igényeiknek és szükségleteiknek minden irányban való kielégítéséről, megfelelő ételmezésükről is. Kétségtelen azonban, hogy az ételmezés javítása, különösen pedig változatossá tétele tekintetében, szemben a gyengélkedő szervezettel, megbecsülhetetlen jelentőséggel bírna, ha sebesült és beteg, de különösen, ha a lábadozó katonák ételmezésébe az apró vad, melyben hazánknak jóformán mindegyik vidéke bővelkedik, szintén bevonható lenne.

Erre való tekintettel ama kérelemmel fordulunk tehát hazánk vadászterületeinek tulajdonosaihoz és bérlőihez, hogy vadászszákmányuknak egy részét az említett célra áldozni szíveskedjenek.

A kik hálára kötelező készséggel hajlandók kérésünket nagybecsü figyelmükre méltatni, szíveskedjenek a harctéren sebesült vagy megbetegedett katonáink ételmezésére szánt vadat a szállításra alkalmas kihűlt állapotban, a vörös-kereszt egylet czimére, (Budapest, Hűtőház IX. Tóth Kálmán-utca 8-10. sz.) feladva továbbítani és erről egyidejűleg egyletünket (Budapest, L, Disz-tér 1. sz.) levelezőlapon értesíteni.

A magyar szent korona országainak
vörös-kereszt egylete.

F:2. eln. 1300/1914

1300/914

A szabadkai gör. kel. szerb egyházközség nevében Dimitrievics Szvetozár elnök kérelme a Magyar szent korona országai Vörös Kereszt egylete részére való gyűjtés engedélyezése iránt.

Határozat

Ezen kérelem a szabadki gör. keleti szerb hitközség elöljáróságának a Magyar szent korona országai Vörös Kereszt egylete részére való gyűjtésre az engedélyt megadom. Mely határozatomról Szalay Mátyás rendőrfőkapitány és Dimitrievics Szvetozár hitközségi elnök értesülnek.

Szabadkán, 1914. aug. hó 9-én

Bíró Károly
udv. tan. polgármester

azzal, hogy 30 napon belül a begyűlt pénznek rendeltetés helyére juttatását nálam igazolni köteles.

Ad Ikt. 85/8 sz. ex 1914.

Szabadka, 1914. VIII.3-án

Tekintetes Rendőrkapitányságnak Szabadkán

Méltóságos és főtisztelendő Sevcics Mitrofán bácsegyházmegyei gör. kel. szerb Püspök úr 1914. évi július hó 30.án (17.én) 142/1914. sz. a. kelt közlevelében utasította, a fennhatósága alatt álló egyházközségeket, hogy, az előzetes illetékes engedély alapján, a hitsorsosok (?) között a Magyar Szt. Korona Országai Vörös Kereszt Egylet részére adományokat gyűjtsenek és az ekkép összegyűjtött adományokat neki átszolgáltassák, aki ezen összegeket a rendeltetési helyükre fogja juttatni.

Amidőn ezen rendeletről a tek. címet értesítjük, tisztelettel kérjük:

Méltóztassék az alulírott egyházközségnek ilyenmü engedélyt mielőbb megadni.

A szabadkai gör. kel. szerb egyházközség nevében:

Ognyanov Péter
Jegyző

Dimitrijevics Szvetozár
elnök.

13352. szám.

1914.

Körlevél

mindazokhoz, a kik tartalék-kórházat, betegnyugvó-állomást, kisegítő-kórházat vagy üdülőházat fentartanak.

A magyar szent korona országai vörös-kereszt egylete igazgatóságának az egységes intézkedés szempontjából tudomással kell bírnia arról, hogy mely egészségügyi intézetek, úgy mint: tartalék-kórházak, betegnyugvó-állomások, kisegítő-kórházak és üdülőházak kezelnek már sebesült, beteg vagy lábbadozó harcosokat, és melyek üresek.

Felkérjük ennél fogva a t. Czimet, hogy mihelyt a vezetése alatt álló egészségügyi intézet megkezdte működését és sebesülteket, betegeket vagy lábbadozókat gondozásra átvett, minket arról táviratilag vagy levélben az átvett katonák számának megjelölése mellett értesíteni szíveskedjék.

Ugyancsak nagybecsü értesítését kérjük, mihelyt a sebesültek, betegek, illetve lábbadozók mindannyian eltávoztak és az egészségügyi intézet üres lett.

Ebből az alkalomból közöljük, hogy Saxlehner András úr keserűvízforrás-tulajdonos (Budapest VI., Andrásy út 3.) az egyesület részére 30.000 üveg keserű-vizet ajánlott fel. Amennyiben a t. Czim ebbéli szükségletét velünk közli, szívesen intézkedünk elszállítása iránt.

Budapesten, 1914. évi szeptember hó 8-án.

Tisztelettel
AZ IGAZGATÓSÁG.

Gróf Gsekonics Endre s.k.
kir. biztos, elnök.

Báró Feilitsch Berthold s.k.
központi főmegbizott-főgondnok.

Eln. 1543/1914

Szabadka szab. kir. Város tisztí főorvosa.

485. szám
főorvos 1914.

MÉLTÓSÁGOS POLGARMESTER ÚR!

A magyar szent korona országai vörös-kereszt egylet körlevelet intézett Szabadka szab. kir. város Tanácsához mely körlevél 22157 tan. sz. alatt iktatott be. E körlevelet Méltóságod, elintézés céljából, a t. főorvosi hivatalnak osztotta ki.

A körlevélben foglalt felhívás szerint a magyar vörös-kereszt a katona tartalék kórházak, betegnyugvó állomások, kiségitő kórházak és üdülő házakban elhelyezett katonák, illetőleg sebesültek számáról haladéktalan értesítést kér. A m. kir. Belügyminiszter úr 5256/914 eln. ez. - hivatalomhoz Méltóságodnak 1275/914 eln. sz. alatt érkezett utasítása szerint az említett intézetek beteglétszámukról jelentést tenni tartoznak. A katonai tartalék kórházak parancsnoksága velem, illetőleg hivatalommal napról-napra közli a változási kimutatásokat; azonban sem a vörös-kereszt, sem a betegnyugvó állomás, sem a Szeretet Nőegylet, sem a Délvidéki bank által fentartott kiségitő kórházak forgalmáról mind a mai napig értesítést, helyesebben kimutatást nem kaptam.

Eltéktve attól, hogy a beteg forgalmi kimutatás ilyen körülmények között a lehető legnagyobb mértékben hiányos s ennek következtében nemcsak a vörös-kereszt központjának, helyesebben Méltóságodnak, sem a város közönségének az említett intézetek forgalmáról jelentést tenni nem tudok, de nem felelhetek meg Méltóságod 1275/914 eln. sz. rendeletének sem.

Amikor arra kérem Méltóságodat, hogy e jelentésemet jóváhagyólag tudomásul venni, egyúttal arra is kérem, hogy ez intézményeket az adatszolgáltatás fontosságára való tekintettel felszólítani méltóztassék, hogy beteg forgalmi kimutatásaikat a mellékelt minta szerint hetenként a II. fokú egészségügyi főnökéhez betérjessék.

Szabadka, 1914. évi szeptember hó 29-én
főorvos.

F:2. XII 629/1914

BUDAPEST,
VI, VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 55

NAGYSÁGOS POLGÁRMESTER ÚR!

A Magyar Szent Korona Országainak Vörös Kereszt Egylete javára kibocsájtott jótékonyági bélyegekből 10 sorozatot Nagyságos Polgármester úr vezetése alatt álló város részére azzal zárok ide, hogy azt megtartani és a szigorú elszámolás tárgyát képező jegyekért járó 100 koronát a csatolt befizetési lap útján megküldeni méltóztassék.

A művészi kivitelű jegyek jövedelme a Vörös Kereszt Egylet alapjainak gyarapítására fordítatnak, tehát oly hazafias és magasztos célt szolgálnak, amelynek teljes erejű támogatása a mai időben elsőrendű hazafias kötelesség!

Fogadja Nagyságos Polgármester úr őszinte köszönetünk nyilvánítását.

Hazafias
tisztelettel

m. kir.
ministeri tanácsos

F:2. I 106/1915

131/1915 szán.

Rokkant Katonákat Gyámolító
és Elhelyező Hivatal.
Budapest, VI., Andrásy-út 8. szám.

MÉLTÓSÁGOS POLGÁRMESTER ÚR!

A Magyar Szent Korona Országainak Vöröskereszt Egylete megalakította a Rokkant Katonákat Gyámolító és Elhelyező Hivatal azon célból, hogy a háborúban értünk harcolt és bármely oknál fogva rokkantakká vált katonákat rokkantságuk mérvéhez képest a polgári társadalomban kenyér keresethez juttassuk és megmentsük őket a koldusbottól, attól, hogy a társadalom munkanélküli eltartottjaivá váljanak.

Éppen e célból azokat akik - bár kisebb mérvben - munkaképesek, minden rendelkezésünkre álló eszközzel munkára akarjuk szorítani. Ezen nagy és nemes feladathoz azonban úgy a nagyközönség, mint annak irányítójának: a városi hatóságnak erős támogatására van szükségünk.

Hogy feladatunknak kellőképp megfeleljünk, fel kell kutatnunk az ország egész területén élő rokkantakat, viszont a nagy közönség erkölcsi kötelessége, hogy ezen - egyébként is használható rokkantak számára megfelelő munkaalkalmat biztosítson.

Ezen feladat biztosítása érdekében intézkedtünk, hogy lehetőleg minden városban a Vöröskereszt Egylet választmányának keretén belül rokkant bizottságok alakuljanak, melyek tagjai az önként jelentkező rokkant gyámok, kik vállalkoznak arra, hogy a rokkantak összeírását elvégzik, a munkaközvetítésben részt vesznek és a hozzájuk beosztott rokkantakat továbbra is pártfogásukban részesítik.

Úgy hivatalunknak, mint gyámi szervezetünknek nagy szüksége lesz azonban a városi hatóságok s így elsősorban Méltóságos Polgármester Úr jóindulatára és hathatós pártfogására.

Kérjük: ennél fogva Méltóságodat kegyeskedjék intézményünket a város közönségének figyelmébe ajánlani, hogy rokkant katonák alkalmazása által igyekezzenek a háború által sújtottak bajain segíteni.

Midőn ismételtén Méltóságos Polgármester Úr szíves jóindulatába ajánljuk intézményünket, mely mindenkor készségesen áll Méltóságos Polgármester Úr rendelkezésére fogadja mély tiszteletünk nyilvánítását.

Budapest 1915 április havában.

F:2. XV 336/1915

Szabadkán, 1916. évi január hó 8-án tartott rendes közgyűlésének jegyzőkönyvi

kivonata.

6 kgy. 1916.

27310 tan. 1915.

„Magyar szt. korona országainak Vöröskereszt egylete” szabadkai fiókjának kérvénye tüzifa segély megadása iránt.

H a t á r o z a t

A törvényhatósági bizottság felhatalmazza a tanácsot hogy Vöröskereszt egylet helyi kórházának háború tartamára szükségletéhez mérten tüzifát utaljon ki.

k; m.f.

főjegyző

F:2. II 98/1916

1668 szám

eln.1916

Tekintetes városi T a n á c s n a k

Szabadkán

A Magyar Vörös Kereszt Egyesület vállalkozott arra, hogy Ő Felségének születés napján augusztus hó 18-án a harctéren küzdő vitéz magyar csapatokat bőséges szeretet adományokkal elássa.

Ezen cél előmozdítása érdekében a magyar vörös kereszt Egyesület elnöksége megkereste hivatalomat is, minek folytán az iránt keresem meg a tekintetes városi Tanácsot, hogy a rendelkezésre álló alapokból a városnak egy arányos összegben megállapítandó adományát megszavazni és azt a Magyar Vörös Kereszt Egyesület címére /: Budapest V.Lipót körút 1.sz.:/ eljuttatni szíveskedjék.

Szabadkán, 1916 évi augusztus hó 6-án

A photograph of a handwritten signature in dark ink on a light-colored paper. The signature is written in a cursive, somewhat stylized script. It appears to be the name of the Mayor of Szabadka, as indicated by the text below. The signature is written on a rectangular piece of paper that is slightly tilted.

udv.tan.polgármester

S, F:47. X 28/1928

Izvadak

Iz zapisnika redovne sednice Gradskog odbora grada Subotice održane dne 28. februara 1928. godine

Broj 218 – G.O.
3315 sen.

Predlog gr. Senata radi pripomoći gladnim u pasivnim krajevima

O d l u k a:

Gradski Odbor na predlog gr. Senata ustanovljuje pripomoć gladnima u pasivnim krajevima svotu od din. 10 000 – slovom deset hiljada dinara kod računa „Nepredviđeni“ i to iz razloga što je po celoj državi pokrenuta jedna hitna akcija, kako od same državne vlade, tako i od samoupravnih opštinskih vlasti i raznih humanih društava, da pomognu gladnima u Bosni Hercegovini, Dalmaciji, Liki i Crnoj Gori, gde su naši sudržavljani bez njihovih krivica došli u takovo bedno stanje, da im se mora hitna pomoć pružiti. Odobrena pripomoć će se isplatiti na netaksiranu priznanicu mesnom odboru u Subotici Društva Crvenog Krsta Kr. S.H.S., da ovaj novac odmah dostavi tamo gde je pomoć najpotrebnija.

Sa ovom odlukom se izveštava gr. Senat, gr. Računovodstvo, Mesni odbor u Subotici Društva Crvenog Krsta Kr. S.H.S.

D.K.G.

gr. vel. beležnik

S. Kopilović, sr.

IAS, F:47. X 196/1928

Subotički Oblasni Odbor
Društva Crvenog Krsta S.H.S.
Br. 462
16. novembra 1928. god.

Gospodinu subotičkom gradonačelniku i gradskom senatu

U svom radu subotički Crveni krst je za poslednje 2 – 3 godine pokazao lepe rezultate. On danas broji preko 200 redovnih i preko hiljadu pomažućih članova.

Za poslednjih 2 – 3 godine, od kada je uspeo, da se pravilno organizuje i došao do svog lokala, subotički Crveni krst je na svim poljima rada iz oblasti Crvenog krsta, pokazao dosta lepih rezultata. On je u danima teških poplava skupio i za stradalnike stavio na raspoloženje Glavnom Odboru Crvenog krsta preko 120 000 dinara u gotovom novcu. U prošloj godini prikupio je, koje u hrani i naturalijama a koje u novcu za gladne u zemlji oko 60 000 dinara i tu sumu takođe dostavio Glavnom odboru. U varoši je preko cele godine u granicama svojih redovnih sredstava pomagao veliki broj sirotinje i u buduće će deliti podjednaku pomoć siromašnima u bedu zapalim porodicama, bez razlike vere i narodnosti.

Subotički Crveni krst tiho i bez reklame vrši svoju humanu misiju, bez ikakve javne materijalne pomoći i svoju delatnost sveviše razvija u raznim pravcima, tako da će on uskoro postati jedan moćan socijalno humani faktor u našoj varoši, od koga će ovdašnje društvo imati i mnogo veće koristi.

U toku ove godine pala je odluka upravnog odbora, da se u najkraćem vremenu na Paliću podigne jedno oporavište Crvenog krsta za bolešljivu decu u sada se sav napor upravo u tom pravcu kreće, da se ova odluka što pre ostvari, što će jedna ovakva institucija u neposrednoj blizini varoši značiti za Suboticu, gde tuberkuloza satire njen podmaladak, nije potrebno naročito obrazložavati.

U izvršenju svojih humanih zadataka ovdašnji Crveni krst se pomaže isključivo svojim sopstvenim sredstvima, članarinom i prihodima od zabava i dana Crvenog krsta. Ti prihodi bi mogli biti dovoljni za akciju u posve skromnim granicama, ali za jednu humanitarnu akciju većega stila od koje će širi slojevi građanstva imati u budućnosti velike koristi, ta su sredstva nedovoljna. Tu Crveni krst mora biti pomognut i od naših samoupravnih tela kojima dobrobit njihovih građana mora biti jedna od prvih briga.

Uveren da će subotička gradska uprava sa svoje strane rado potpomoći Odbor Crvenog krsta u vršenju njegovih zadataka, potisanom je čast umoliti gospodina gradonačelnika i gradski senat, da ovdašnjem Crvenom krstu odredi za ovu godinu jednu sumu od 15 – 20 000 dinara, koja će se uneti u fond za podizanje dečijeg opravilišta na Paliću.

Po raspoloženju članoa odbora za ovu stvar i trudu koji oni ulažu oko stvaranja prihoda za ovu svrhu, Odbor računa, da će već početkom 1930. godine moći pristupiti prvim poslovima na ostvarivanju korisne ustanove.

sa odličnim poštovanjem
predsednik Crvenog krsta

15.

IAS, F:47. X 301/1930

Rusko Društvo Crvenog Krsta

U Kraljevini S.H.S.

Odbor za Suboticu i Palić

8. aprila 1930

Br. 16

GRADONAČELNIKU GRADA SUBOTICE

Uprava Odbora Ruskog Društva Crvenog Krsta za Suboticu i Palić ima čast obratiti se Vama sa ovom ućtivom molbom.

Počev od 1921. god. Odbora Ruskog Društva Crvenog Krsta izvodi svoju humanu delatnost u pogledu ukazivanja pomoći siromašnim, iznemoglim i bolesnim ruskim emigrantima, iznalazeći sredstva sa velikim teškoćama za tu cilj putem sakupljanja dobrovoljnih priloga, prihoda od priređivanja čajanka, zabava, predavanja, članskih uloga i tome slično.

U poslednje vreme, a naročito u prošloj i ovoj godini veliki se broj siromašnih ruskih emigranata obraća ovom odboru radi ukazivanja materijalne pomoći, a za podmirenje naneophodnijih potreba za opstanak.

Uprava Odbora Ruskog Društva Crvenog Krsta, u koliko je mogla, starala se da se moliocima makar i u malom delu odazove, ali ta pomoć nije bila dovoljna s obzirom na skromna sredstva uprave.

Sada Odbor naročito oseća oskudicu u sredstvima zbog toga što usled bolesti lekara ambulante Ruskog Crvenog Krsta mora i njemu pružiti pomoć, a osim toga ima i veliki broj nezaposlenih Rusa, kojima treba pomagati bar u izdavanju hrane radi održavanja života.

Imajući sve ovo u vidu, a takođe i to što sada nema nikakvog načina za poboljšanje materijalnog stanja Odbora, Upravi je čast obratiti se Gradonačelniku s molbom da po mogućnosti dodeli Odboru Ruskog Društva Crvenog Krsta u Subotici novčanu pomoć, imajući u vidu humani cilj ustanove, čija je dužnost svakome siromašnom i znemoglom pružiti pomoć.

³⁴³ Gradski senat nije mogao izaći u susret ovoj molbi „pošto zasada nema budžetskih mogućnosti“ ali u istoj odluci stoji i da je spreman pomoći materijalom iz „Inžinjerskog magacina“ u slučaju da se sa gradnjom otpočne.

U toku celog vremena od 1921 do 1930 g. Ova Uprava se sada prvi put obraća gradu Subotici i stoga se i nada da ćete se Vi, Gospodine Gardonačelniče, odazvati oboj molbi, čime ćete učiniti veliko delo humanosti, zašto će Vam cela ruska kolonija u Subotici biti zahvalna.

Predsednik Odbora
 Profesor univerziteta
 Troicki Sergije³⁴⁴

16.
 IAS; F:47 257/1934
 Mesni odbor Crvenog Krsta
 Br. 538
 29.XII 1933
 Subotica

Kulturno - socijalnom odeljenju grada Subotice

Prema tom traženju od 12-XII- t.g. čast nam je sledeći izveštaj podneti:

- 1) broj stalnih članova: 5
 broj redovnih članova : 135
 broj pomažućih članova: 463
- 2) Predsednik uprave: dr Miodrag Aćomović prof. Umiverziteta, potpredsednica Kosara dr Josipa Martinisa i Olga Petra Ognjanova. Sekretar: Dušan Stojković školski upravitelj, blagajnik: Radomir K. Vujić školski nadzdornik. Upravni odbor se sastoji sem gornjih još iz 37 članica i 39 članova. Nadzorni odbor: predsednik Ilija Lepadat i još 2 člana.
- 3) U cilju svršavanja tekućih poslova održano je 8 odborskih i 1 skupštinska sednica.
- 4) Prihodi su bili: članarina od čajanki i od kermesa na Paliću u ukupnoj sumi od 17 100 din.
- 5) Izdaci
 - a) pojedinačne pomoći - 4 500 din.
 - b) za odelo i obuču sir. škol. deci – 6 200 din.

³⁴⁴ IAS, F:47. X 301/1930. U predmetu su dve gotovo istovetne molbe, prva iz 8. aprila 1930. i druga iz 2. februara 1931. godine. Kao odgovor na prvu molbu, na sednici Gradskog Senata 12. aprila doneta je odluka da se sa računa „Награде и припомоћи“ издвоји 3000 динара, а за другу, odlukom na sednici od 11. februara 1931. godine, – 500 dinara и уплати Одбору Руског Друштва Црвеног Крста. No, u sačuvanoj dokumentaciji nalazi se i dostavnica iz 24. aprila 1930, iz koje se vidi da akt sa odlukom nije mogao biti uručen predsedniku Odbora prof. Troickom „pošto se nalazi sa poslom u Parizu na neznano vreme“.

- c) za lekove sirotinji – 2 000 din.
- d) za poplavljene u Dravskoj i Savskoj ban. – 1 000 din.

po nalogu predsednika
sekretar Dušan Stojković

17.
IAS, F:47 III 2093/1936
SRESKI ODBOR
DRUŠTVA CRVENOG KRSTA
Br 563
28. XII 1935 god.
SUBOTICA

Gospodinu gradonačelniku
Za EKONOMAT GRADSKOG POGLAVARSTVA

Čast nam je izvestiti Vas da ovaj Odbor na dan 15 decembra 1935 godine u 4 časa po podne priređuje čajanku u Gradskom Pozorištu kao i prošlih godina.

Umoljava se stoga Ekonomat da izvoli kaoi do sada ovome Društvu pokloniti 100 litara vina koje će se točiti na Čajanki a u korist ovog Društva, koje će dobiveni prihod od prodatoq vina upotrebiti za pomaganje sirotienj Grada Subotice.

Sekretar
Žarko Vakanjac

Predsednik Crvenog Krsta
Dr M. Aćimović

18.
IAS, F:47. III 76/1938

SRESKI ODBOR
DRUŠTVA CRVENOG KRSTA
Br 136
3. III 1936 god.

SUBOTICA

Pretsedniku opštine i senatu grada Subotice

Upravni Odbor Društva Crvenog Krsta u Subotici doneo je još 1928. godine na jednoj od svojih sednica odluku, da se osnuje fond za podizanje jednog dečijeg opravilišta na Paliću, koje bi u smislu društvenih pravila bilo podešeno tako, da u miru služi za oporavilište slabunjave subotičke dece, a za vreme rata, da se može probratiti u vojnu bolnicu i služiti za smeštaj izvesnog broja ranjenika i bolesnika.

U svrhu podizanja ovakve jedne ustanove koja će biti ne samo od neprocenjive koristi siromašnom subotičkom građanstvu nego i služiti na čast varoši, odbor je već prikupio zamašnu sumu od preko 100 000 dinara, koju drži na priplodu kod Gradske štedionice, a prikupio bi i više, da nije pod teškim okolnostima i ekonomskim prilikama, koje poslednjih godina vladaju, bio prinuđen da mesnoj sirotinji svakodnevno ukazuje svoju pomoć.

Za ostvarenje ove zamisli, ova suma nije ni približno dovoljna, ali se sa njom već može da pristupi izvršenju početnih radova, izgradnji plana, parkiranju, uređenju placa itd., što u znatnoj meri ima da pojača interesovanje mesnog građanstva, da Odbor u ovom zamašnom poduhvatu pomogne. Naročito Odbor u tom pogledu očekuje blagonaklonost i pomoć varoške uprave. Njeno bi bilo da odboru u tu svrhu besplatno ustupi podesan plac na Paliću. Takav jedan plac koji gradu ničemu ne služi a kao poručen bi bio za ovakvu ustanovu, nalazi se na uzvišici između kupališne plaže i Sokolovca.

Ako bi gradska Uprava bila voljna da ovaj ili eventualno koji drugi plac koji bi za to bio podesniji besplatno ustupi mesnom Odboru Društva Crvenog Krsta za gornju svrhu, molim da se Odbor što skorije o tome izvesti a u isto vreme i da se od strane gradske Uprave odredi jedna komisija koja bi sa određenim članovima ovog Odbora izašla na lice mesta i pregledala koje bi mesto sa higijenskog i zdravstvenog gledišta za ovaj posao bilo najpodesnije.

Odbor se nada da će g. Prestsednik opštine i gradski senat prihvatiti ovu njegovu molbu i povoljno je rešiti.

Sa odličnim poštovanjem

Sekretar
Žarko Vakanjac

Predsednik Crvenog Krsta
dr Miodrag Aćimović

19.
IAS, F:57.203/1938

SRESKI ODBOR
DRUŠTVA CRVENOG KRSTA

Br 356
31. XII 1937 god.
SUBOTICA

SRESKOM NAČELNIKU
SUBOTICA

Čast nam je izvestiti Sresko načelstvo, da smo pozivom na član 32 tačka 7 Zakona o Društvu Crvenog Krsta Kraljevine Jugoslavije danas pod gornjim brojem uputili pismenu molbu Predsedniku Opštine grada Subotice i umolili ga, da u budžet Opštinskog poglavarstva za narednu 1938 godinu unese izvesnu sumu na ime pomoći Crvenim Krstu, koja će se u celosti upotrebiti za društvene fondove za izvršenje zadataka Crvenog Krsta, a naročito za Fond prve pomoći mesnoj sirotinji.

Molimo načelstvo, da ovoj molbi izade u susret i da sa svoje strane skrene pažnju Savetu grada Subotice za izvršenje ovog zadatka, koji je propisan Zakonom o Crvenom Krstu kao i na obavezu da se po njemu postupi.

predsednik Crvenog krsta
Dr Miodrag Acimović

25.
IAS, F:68. V 333/1945

MESNI ODBOR DRUŠTVA CRVENOG KRSTA
SUBOTICA
Broj 301

Subotica, 24.feb.1944³⁴⁵

Tehničkom odelejenju

Grada Subotice

Molim da se zgrada Mesnog odbora Crvenog Krsta, Subotica, Šenoe ulica br. 14, koja je od bombardovanja nastradala, dovede u red, t.j. krov, zastakljivanje i ostalo.

Zgrada je potrebna za rad Crvenom Krstu.

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu!

Sekretar:

P-predsednik:

³⁴⁵ Dokument je greškom datiran - 1944 a jasno je da je reč o 1945. godini.

20.
F:60.2526/1941

Szabadkai városi
katonai
parancsnokság.

A Magyar Vöröskereszt Központi Irodájának,

B u d a p e s

t

VIII.,Baross-utca

15.

A 4298/1941.számú megkeresésére közlöm:

Helység neve: Szabadka sz. kir. város		
Van-e vöröskereszt fiókegylet ?	igen	Szabadkai Járási Vöröskereszt Egyesület
Jelenlegi vezetőjének neve állása, címe	Dr. Atyimovics Miodrag jogakadémiai tanár /ismeretlen helyen tartózkodik/	
Nemzethűségi stb. szempontból nem esik-e kifogás alá?	kifogás alá esik	
Ha igen,kit jelölt ki a járási katonai parancsnokság a vöröskereszt ügyeinek vezetésére? Ennek neve és címe:	Dr. Sántha György ny. kórházi főorvos Szabadka, I. kör, Lenkey u. lakost. Nevezett a helyi Vöröskereszt fiókegyleti utolsó magyar elnöke volt 1918-ban.	
Milyen ingatlan vagyonnal rendelkezik az ottani vöröskereszt fiókegylet	ingatlan vagyona nincs	
Készpénzvagyona:	van	696 Pengő
Takarékbetétben:	van	90,199 Dinár, 25 para
Ezek kinél őriztetnek:	Városi Takarékpénztár Szabadka	
Van-e mentőautója, hány?	van	egy drb.
Egyéb vagyona, /mint pl. kórházi felszerelések,hordágyak, mentőfelszerelések, berendezési tárgyak, műtőfelszerelések, stb./	van	csatolt leltár szerint

Szabadka, 1941.....1941. évi... május.....hó 31.-n

aláírás.
városi katonai parancsnok.

21.
F:60.9006/1941

J e g y z ő k ö n y v

Szabadkán 1941.július 19.-én délután ½ 6 órakor a Magyar Vörös-Kereszt Egylet alakuló gyűlésén.

Dr. Mezey István szervező orvos üdvözli a megjelenteket s a gyűlést megnyitja, majd bejutatja Mauks Márta központi szervező, délvidéki főnökkasszonyt, aki átveszi az elnöklést s ismerteti a Magyar Vörös-Kereszt Egylet szabadkai megalakulásának szükségét és felhívja a jelenlevőket, hogy a megalakulást mondják ki és a tisztkart válasszák meg.

A jelenlevők egyhangúlag hozott határozattal kimondták, hogy a Magyar Vörös-Kereszt -Egyletet Szabadkán megalakítják s elnöknek egyhangúlag és nagy lelkesedéssel Bittó Dezső tábornokot, Szabadka város katonai parancsnokát választották meg. A többi tisztségekre is egyhangúlag ejtették meg a választást és pedig a következőképpen:

Ügyvezető elnök: Dr. Mezey István orvos

Női társelnök: Szávits Szilárdné

Főorvos: Dr.Fekete László orvos

Titkár: Lépes Mihályné

A délvidéki főnökkasszony javaslatára választmányi tagokul, megválasztottak az összes megjelent hölgyek és urak, névszerint a következők: Balázs Imréné, Dr.Békeffy György, Dr. Békeffy Györgyné, Dr.Britvich Józsefné, Czéhner Andorné, Dr. Dekker Endréné, Decsy Jenőné, Emich Jánosné, Erdélyi Antalné, Fehér Ferencné, Dr. Fekete Lászlóné, Gábor Béla, Gritzbauch Walterné, Ivkovicz Jánosné, Kapamadzsia Konstantinné, Dr. Kengyelác Milivojné, Dr.Kovács Sztrikó Imréné, Kriszháber Jenőné, Ognyanov Péterné, Dr.Pavlovics Milosné, Pletl Antalné, Dr. Prokesch Mihályné, Prokesch Ilona, Dr. Reisz Elekné, Dr. Révffy Lajos, Dr.Révffy Lajosné, Dr.Ruby Gyula, Dr.Singer Béláné, Dr Vidákovich Ferencné, Dr. Veréb Gyula, Dr. Veréb Gyuláné, Vértessy Béláné, Dr. Vojnich Istvánné.

A választások megtörténte után Mauks Márta délvidéki főnökkasszony ismertette a Magyar Vöröskereszt célját és működési körét. Bejelentette, hogy az egyesület a legrövidebb időn belül 2 hetes házi ápolónői tanfolyamot rendez az egyesület Bem utca 14. számú épületében, amelyre bárki jelentkezhets, a jugoszláviai ápolónői tanfolyamot végzetteket átképző tanfolyamon átminősítik és igazolványaikat magyar igazolványokra kicserélik.

A gyűlés kimondotta, hogy a most megalakult Magyar Vörös-Kereszt Egylet jogutódja a volt Szabadkai Jugoszláv Vörös-Kereszt Egyletnek és így annak minden ingó és ingatlan vagyona a most megalakult Egyesület tulajdonába ment át. Az egyesület átvette a volt

szabadkai Vorös-Kereszst Egylet vagyonát ami a következőkből áll:

- 2 drb. zöldposztóval bevont világosbarna szekrény
- 22 drb. tonett szék

- 1 drb. 3 ajtos világosbarna szekrény
- 1 drb. zöldposztóval bevont íróasztal
- 1 drb. karosszék
- 1 drb. mosdó
- 1 drb. fogas
- 2 drb. hordágy
- 57 drb. gyűjtő persely
- 16 drb. fehér ágy
- 8 drb. hálószekrény
- 2 drb. mosdó
- 6 drb. gyapjútakaró
- 15 drb. párna tollal
- 9 drb. üres párnatok
- 13 drb. lepedő
- 17 drb. párnahuzat
- 12 drb. törülköző

Az Önkéntes Tűzoltó és Mentő Egyesület damjanich-utcai garázsában egy Dods gyártmányú mentő autó.

A Városi Takarékpénztárnál 8111/56 betétkönyvön
7786/393. "

D.
D.

96.7
90102.5

A Bem utca 14 számú ház.

Szávics Szilárdné ismertette a Bem utcai ház és az automobil jogi helyzetét. A Bem utca 14. számú házat a volt "Stvaranje" /:Alkotás:/ szabadkai szabadkőműves páholy még 1940.-ben amikor az egyesület szabad elhatározásából feloszlott jegyzőkönyvi határozattal a Vöröskereszt Egyletnek ajándékozta. Az akkori Vörös-Kereszt Egylet az épületet birtokába is vette, de a tulajdonjog telekkönyvi átírása még nem történt meg. Az épületnek a Vörös-Kereszt javára való telekkönyvi átírása kérdésében többen felszólaltak, amire Mauks Márta délvidéki főnökkasszony kijelentette, hogy folyó hó 24-én újra Szabadkára jön ez ügy végleges rendezése végett.

Az Önkéntes Mentő és Tűzoltó Egyesület garázsában levő automobil a volt szabadkai Vörös Kereszt Egylet Szabadka sz.k.városnak használatra a város és környéki mentőszolgálat teljesítésére írásban kötött szerződési feltételekkel adta át a Vörös-Kereszt Egylet azzal, hogy az Egyesület adja az üzemi anyagot, fedezi az eseti javításokat, Szabadka városa adja a garázst, a személyzetet, az autó jövedelme a Vörös-Kereszt Egyletet illeti meg, amivel a Mentő Egyesület időnként elszámol. Az elszámolás már hónapok óta nem történt meg. A gyűlés elhatározta, hogy az automobil ügyet is 24.-én a délvidéki főnökkasszonnal együttesen fogja az Egyesület rendezni.

A délvidéki főnökkasszony megköszönte a megjelenteknek az érdeklődést s a gyűlést berekesztette.

szervező orvos

Kmft.

délvidéki főnökkasszony

el

nök

22.

F:60.12804/1941

Szabadka város katonai parancsnoksága.

1941 VII. 24.

P. 12801 /1941 eü. szám.

Tárgy: A zöldkereszt városi egészségvédelmi szolgálat.

HIRDET M É N Y

Szabadka, 1941 július hó 23-án

Felhívom a lakosság figyelmét arra, hogy a Zöldkereszt városi egészségvédelmi szolgálat f. hó 23-án a Mikes ucca 2 szám alatti házában megkezdte működését a következő ingyenes orvosi tanácsadási órákkal és pedig:

Csecsemő és kisgyermekeknek, terhez anyáknak

Hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d.u. ½ 5-6 óráig

Tüdőbetegeknek

Hétfőn, szerdán és pénteken reggel ½ 8-9 óráig

Bőr és nemibetegeknek

Férfiaknak: Hétfőn, szerdán és pénteken

Nőknek: Kedden, csütörtökön és szombaton d.u. ½ 4-5 óráig

Erről értesül a Szabadkai "Hírlap" ez év július hó 27, 29 és 31 számában jelentesse

meg.

m. kir. tisztiorvos
parancsnok
eü. Előadó

városi katonai

23.
F:60.22044/1941

utca 36.

Budapest,Nürnberg

1941,szeptember 22.

Mélyen tisztelt Polgármester Úr !

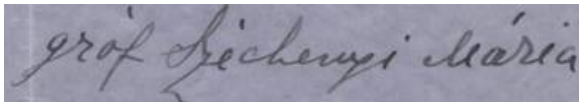
Engedje meg,hogy szíves figyemét felhívjam a Szabadkán /Lenkei-utca 7./ elnökletem alatt működő Orosz Vöröskereszt bizottságára.

Az Orosz Vöröskereszt /régi szervezet/ az emberbaráti tevékenységet a Magyar Vöröskereszt Egylet hozzájárulásával fejti ki az egész országban.

Nagyon hálás lennék Önnék, ha támogatná ezt az emberbaráti működését Szabadkán is, ahol sok szegény munkanélküli, munkaképtelen, agg, invalidus orosz emigráns él. Ezek a szerencsétlen emberek csak az Orosz Vöröskereszt támogatásából élnek.

A szabadkai bizottság h.elnöke : von Gersdorff György, /Pupinova-utca 21/, orosz cári államtanácsos, volt orosz nemességi főmarsal.

Előre is legőszintébb köszönetet mondok melyen tisztelt Polgármester úrnak és szíves üdvözléssel maradok:

Nagyságos

Dr.Völgyi János úrnak,
Polgármester

Szabadka.

24.
F:60.21949/1941

J E G Y Z Ó K Ö N Y V

Felvétetett Szabadkán a tűzoltófőparancsnokság irodájában 1941 évi szeptember hó 15-ik napján a Magyar Vöröskereszt Egylet szabadkai kirendeltségének a Szabadka Városi Katonai Parancsnoksághoz 1941 július 28-án beadott 13.168/1941 számú kérelmében előadottak kivizsgálása tárgyában.

Jelen vannak alulirottak:

S t e r n h a r d t S á n d o r szabadkai Teréz tér 3 sz. alatti lakos gépkocsivezető az előtte ismertetett fenti ügydarabra vonatkozólag a következőket adja elő:

“1941 április 5-én hívtak be a jugoszláv uralom alatt katonai szolgálatra, és mint gépkocsivezetőt a tűzoltó parancsnokságon /:Damjanich-utca 55 sz. alatt:/ garazsirozott vöröskeresztes mentőautóhoz osztottak be szolgálat tételre.

1941 április 8-án hajnalban 1 órakor azt a parancsot kaptam, hogy azonnal töltsen fel üzemanyaggal a vörös-kereszt tulajdonát képező “Crveni krszt Szubotica” felirású "Dodzs" gyártmányú mentőautót. A parancsnak elegett kellett tennem. Hajnali 2 órakor a szabadkai Vöröskereszt Egyesület elnöke, aki Atyimovity nevű jogi fakultási dékán volt - lakása elé /: Halasi ut:/ kellett állnom. Nevezett Vöröskereszt Egyesületi elnök családjával együtt beszállt a kocsiba magukkal hozván értéktárgyaikat is és parancsot adott hogy öt családjával együtt szállítsam le Belgrádtól nyugatra 14 km. eső Szurcsin nevű községbe. A parancsot teljesítettem es a megadott helyre ugyanaznap délelőtt 11 órakor érkeztünk meg. Itt azt a parancsot adta hogy várjam meg míg ő a jugoszláv minisztériummal érintkezésbe lép további utasítás kikérése céljából.

Én azzal az ürüggyel kértem engedélyt Atyimovity elnök urtól az autóval való eltávozásra, hogy Zimonyba lakó rokonaimat szeretném megnézni nem e történt a légi támadáskor valami bajuk, s így a kocsit visszahoztam Szabadkára, és azt ujra a városi tűzoltófőparancsnokságon adtam le.

A beadvány azon állítása, hogy a kocsí az önkéntes tűzoltóságnál teljesített volna szolgálatot nem felel meg a valóságnak, mert az a jugoszláv Vöröskereszt elnökének szökése előtt is a tűzoltó főparancsnokságon /:Damjanich-utca 55 sz. alatt:/ volt elhelyezve, és én is ugyanoda hoztam vissza azt.

Igaz, hogy nagyszombat reggelén a szabadkai vasúti-híd robbantásánál megsebesült Tamási urat hajnali 3 órakor a fenti mentőautóval én szállítottam be a városi kórházba, azonban a beadványt benyújtók elhallgatták azt, hogy ennél az útnál a jugoszláv hadsereg akarta a mentőautót magával vinni, azonban én életem kockáztatásával másodszer is megmentettem a fenti mentőautót úgy, hogy a kórházmögötti mezőkön bujtam el vele. Itt rejtőzködtem mindaddig míg a jugoszláv hadsereg utolsó menetoszlopa a várost el nem hagyta.

Ekkor a kocsival visszajöttem újra a tűzoltófőparancsnokságra, ahol már a magyar királyi honvédség részére álltam szolgálatba egészen április 16-ig, amikor a fenti autót Dr. Benedek Mihály székesfővárosi tűzoltóalparancsnok a Délvidékre kirendelt tűzoltó kiképzőkeretek parancsnokának adtam át.

Ezzel az ügyel kapcsolatba mást előadni nem tudok”.

Jegyzőkönyv lezárattott.
kmft.

gépkocsivezető.

szföv. tűzoltóalparancsnok
Délvidék tűzoltó kiképzőke-
parancsnoka.

hiv. tűzoltóparancsnok
mint jegyzőkönyvvezető

	PRESEDNICI	PODPRESEDNICI	SEKRETARI	BROJ ČLANOVA
1886- 1887	Aurel Janković		Jožef Sigeti	499
1887- 1892	Lukač Vojnić st.			518
1894-	Jožef Piuković	Lazar Mamužić		
		Đula Birkaš		
1913	Bela Vermeš			
1914	udov. Mađar Đerđa			
1915- 1918	Dr Karolj Biro	Dr Đerd Šanta		
1926- 1941	Dr Miodrag Aćimović		Dušan Stojković	233 ³⁴⁶
1930-		Melanija Manojlović		
1933- 1935		Olga Ognjanov		5 stalnih, 133 redovnih 463 pomažućih
1939		Dr Vladeta Savić .		
1935-		Kosara Martinis	Žarko Vakanjac	498
1941	Bito Deže			
1942- 1944	sup. dr Veldi Janoša	Margita Čajkaš		
1945-				
1946-	Dr Vladeta Savić		Žarko Vakanjac	

ILUSTRACIJE

³⁴⁶ Toliko je bilo redovnih a 1286 pomažućih. Nevenka Bašić Palković, Subotički Crveni krst od 1918. do 1941., Subotički Crveni krst 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 31

ILUSTRACIJE

ILLUSZTRÁCIÓK

ПОСЛОВНИК

ПОДМАТКА ДРУШТВА ЦРВЕНОГА КРСТА КРАЉЕВИНЕ С. Х. С.

На правила Друштва Црвенога Крста Краљевине С. Х. С.

Гл. XVIII.

Подмладак Црвенога Крста.

Чл. 94.

Подмладак Црвенога Крста је грана Друштва Црвенога Крста и има свој печат истога облика као и печат Главног Одбора са надписом: «Подмладак Друштва Црвенога Крста Краљевине С. Х. С.»

Организација Подматка Црвенога Крста изводи се свуда у држави напоређо са организацијама Друштва Црвенога Крста и има своју засебну администрацију и свој засебни буџет прихода и расхода.

Чл. 95.

Задатак Подматка Црвенога Крста је, да ради свима средствима, да се код младежи Краљевине С. Х. С. пробуди и развије:

1) свест и осећај племенитог задатка Црвенога Крста у миру и рату, свест о потреби да се сваки грађанин спреми у дужностима према Црвеном Крсту.

139 szám

Tiszteltetés

Mamurids Fárai polgármester urat

Szabadka

Tonatkorással $\frac{4730}{1886}$ szám alatt kelt becses átvételé-
 san szerzésünk biztossággal tudatni, hogy a Hausmüller
 Mariska, Hausmüller Terka és Milassin Danini néni
 nagydija gyaránt hozzáink kültött 3 főt, valamint a
 Fokola Maria, melyek által el nem fogadott nyugta-
 bíány nélkül voltak.

Az ügyvitel egyszerűsítése szempontjából fentnevez-
 három, melyeket a Szabadka városi választmány ta-
 lakéba áthelyeztünk.

Tisztelettel

Budapest 1887. január 17.

AZ IGAZGATÓSÁG

Lászlóffy János

A vörös-Kereszt egylet igazgató-ságának védnöksége alatt
 álló művállalat. Budapest II. Lánchídutca 1 sz.

Igen tisztelt czim!

Az egyleti igazgató-ság védnöksége alatt
 álló művállalat bátorkodott az igen tisztelt czim-
 nek 5... darab arcképet betekintés végett azon
 kérelemmel küldeni, miszerint azokat - tekintettel
 a jótékony célra - megvásárolni illetve eladni
 tani és azok árát azaz 30. forintot az egylet pénz-
 tárához (II. Lánchídutca 1 sz.) beküldeni kégyeskedjék.

Mintán a megsemlélésre kiszabott határ-
 idő már rég elmúlt, azon nézetben vagyunk, hogy
 a képeket meg méltóztatik tartani; és ez oknál fog-
 va bátorkodunk az igen tisztelt czimhez azon ké-
 réssel fordulni, hogy a fentemlített összeget mie-
 lebb ide juttatni sziveskedjék.

Hitüno" tisztelettel

Budapesten, 1887 évi január hó 28 án

A vörös-Kereszt egylet igazgató-ságának
 védnöksége alatt álló művállalat:

Russ Károly

Lelegetek
 Rudolf
 Stefánia
 József János

Szabadka sz. kir. város tanácselnökétől

Méltóságos

Graf Károlyi Gyula úrnak
mint a magy. sz. Korona
ország. vörös kereszt-egylet
elnökének!

Budapesten.

Bocs 1884 4/17

Magyar
szolgálatos

Szabadka szab. kir. város
törvényhatósága által, a
magyar sz. Korona országos
vörös kereszt-egyletét pénz-
sávanak nevelésére meg-
szavazott, s. j. 1884 évre
járó 20 arar Husz forras
érdiját ide mellékelve
nagyon szerencsém méltón
godnakszón dívataltos tiszt
lettel megküldeni. -
Szabadkán 1884 május 10.

Magyar
Jószámszóló

Scabadka u. Kir. város tanács elnökétől.

Méltóságos Gróf. Károlyi Gyula
 úrnak mint a magyar sct. korona
 országai vöröskereszt egylete
 elnökének
 Budapesten.

Scabadka u. Kir. város törvény-
 hatósága által a magyar sct.
 korona országai vöröskereszt eg-
 lete pénztárának növelésére
 megmaraszt, s folyó 1886-^{án} év-
 jári 20 ft arar Husz ftnyi öv-
 díjat ide mellékelve van ve-
 renséim méltóságának hívó-
 talos tisztelettel megküldeni
 Scabadkán 1886 évi Májushó 14-én

Abaco 1886 14/10
 Hámor
 polgármester.

Hámor
 polgármester.

1897. évi.

Tisztelettel értesítem az Ön kezei iránti
 köszönetét, melyet a múlt évben egyetemi irá-
 nyában tanúsítani szives volt, bájoskodunk
 Tetszésével. Hozzá a mellékelt 10 darab
 nyugtát az Ön tiszteletteljes közléseivel meg-
 küldeni, mivel az az évek alapján az elő-
 zetes 10 forintot, mint 1884-évi tagdíjat
 az illető tagoktól átvenni és az összeget kö-
 zvetlen pénzügyi részre / Budapest II. Lánchíd-
 utca 11. / bankigazgatásba kifizetésére.

Hívatali biztossal

Budapesten 1884-évi október hó 15.

Az igazgatóság:

László József

Tetszésel

Mutkris János polgármesternek

Labačka

A magyar szent korona országainak
vörös-kereszt egylete.

2600 szám.

Nagyságos Mamursich László
polgármester uszaka,
Szabadkán

Mint egyeletünk nagyjéremű
tagjához bátor-kodunk. Nagyságodhoz
azon, tisztellettéljes kérelemmel fordulni,
miszerint a becsutott. H. darab nyugta
alapján az 1886 évi tagdíjak fejében H. ...
forintot az illető egyleti tagoktól átven-
ni, és az összeget központi pénztárunk-
ba / Budapest II. Lánoshid utca 1. sz. / be-
küldeni sziveskedjék.

Feladásaieért előre is köszö-
nünket kifejezve maradunk, kiváló tisz-
telettel

Budapesten, 1886 augusztus hó 24-én

Az igazgatóság.

László László

НОВОСАДСКИ
ОБЛАСНИ ОДБОР
ДРУШТВА
ЦРВЕНОГ КРСТА
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Бр. 1126

10. маја 1933 г.

НОВИ САД

Телефон бр. 25—84

Господину

ГРАДСКОМ НАЧЕЛНИКУ

СУБОТИЦА

ОРЕЗОВИ ОБЛАСТИ:

АПАТОНСКИ
БАЧ. ПАЛАНАЧКИ
БАЧ. ТОВОДСКИ
ВЕЛ. ВЕЧЕРСКИ
ВЕЛ. КУПЧИСКИ
ЖАВАЉСКИ
ЈАНЧА ТОМИЋ
КУДСКИ
НОВОБЕЧЕЈСКИ
НОВОСАДСКИ
ОДАЧКИ
СЕНТАНСКИ
СОМБОРСКИ
СТ. БЕЧЕЈСКИ
ТИТЕЛСКИ

ГРАДОВИ:

ВЕЛ. ВЕЧЕРСКИ
ВЕЛ. КУПЧИЦА
НОВИ САД
СЕНТА
СОМБОР
СТ. КАМЕНИЦА
СУБОТИЦА

По овде приложеном распису Главног одбора Црвеног крста Бр. 4513/933 треба и ове године у првој половини месеца јуна да се прослави у целој држави девети дан Црвеног крста.

У овој прослави сви без разлике треба да узму учешћа, манифестујући расположење и добру вољу, да помогну свој Црвени крст у извођењу већег обимног програма. Тешко доба, у коме живимо, захтева од нас и највеће напоре. Незнамо шта нас чека: или елементарне несреће, или епидемије, или што горе. Нико не жели несрећу, али у случају, да се појави, треба да смо спремни на све.

Молимо Вас,

Господине Градски начелниче,

да добровољном сарадњом потпомогнете приређиваче, како би постигли што већи и морални и материјални успех. Морални: плодном пропагандом друштвених начела, а материјални - обилним прилозима свих грађана и уписивањем што већег броја нових чланова.

Обласни одбор сматра за особиту дужност, да Вам и овом приликом изјави своју најтоплију захвалност на Вашем заузимању за ствар Црвеног крста и моли, да примите уверење о његовом одличном поштовању.

Секретар,

Димитријевић

Потпуномоћник,

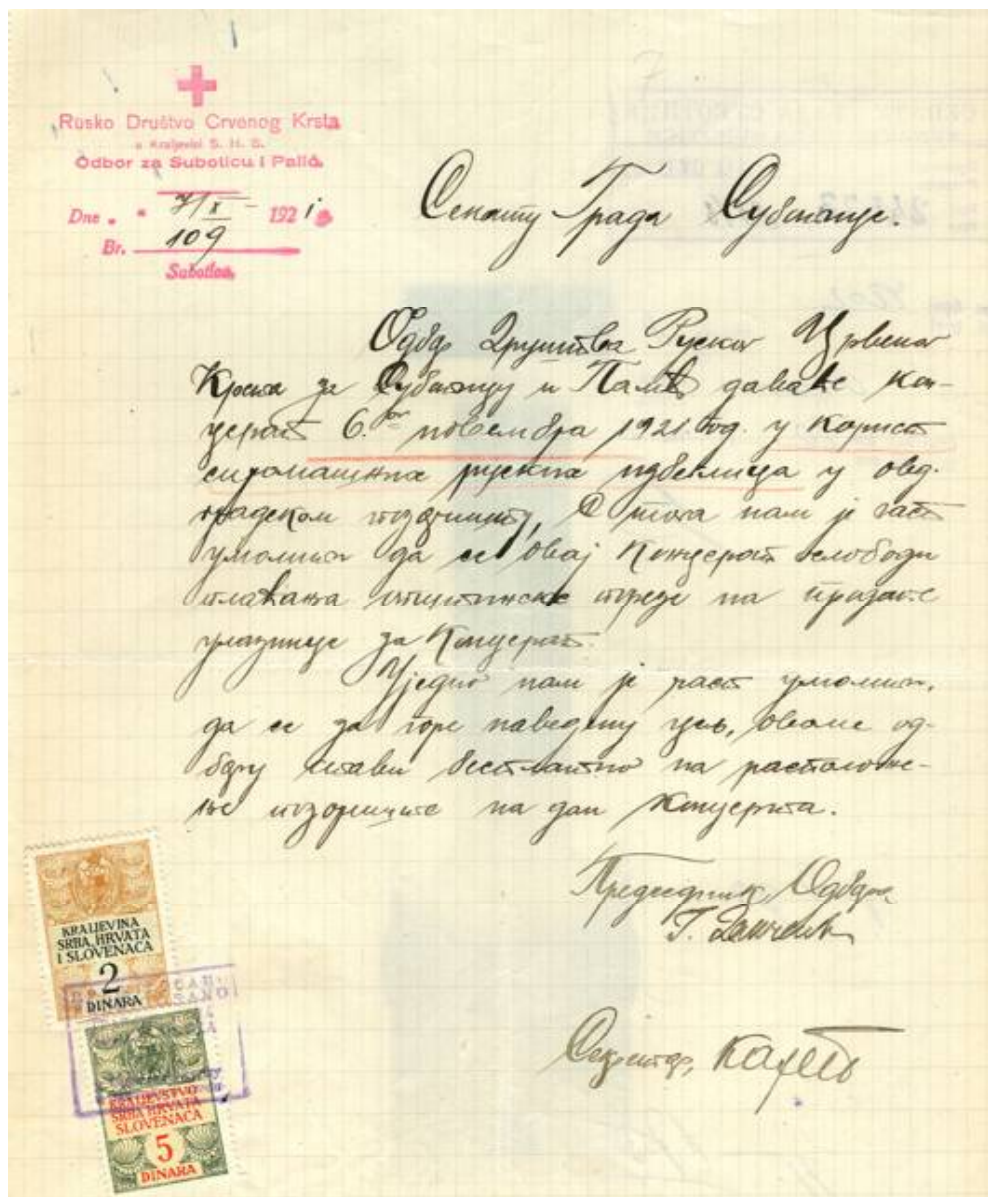
Д. Ј. Ј. Ј.

ГРАДСКО НАЧЕЛСТВО
СУБОТИЦА

ГРАДСКО НАЧЕЛСТВО
СУБОТИЦА

Primljeno 15. V. 1933 god.

75

4. HUMANNA DRUŠTVA.

1. / "Dobro Delo". Prošle je godine dobivalo ukupno 450 lica potpunu toplu hranu i hleba. U celoj godini izdato je : 79.497 obroka hleba po 500 gr. i 8 783 obroka tople hrane. Za nezaposlene radnike koji su upućeni od strane Grada izdato je: 18251 obroka hrane po 500 gr. i 18,251 obroka tople hrane. Svega je dakle ovo društvo izdalo: 166359 obroka hrane i hleba.

2. / Mesni odbor crvenog krsta. Prošle godine ovo je društvo izdalo: na pojedinačne pomoći Din.4500, za odele i obuću siromašnoj školskoj deci Din.6200 za lekove sirotinji Din.2000-; i za potražljene u Dravskoj i Savskoj banov. Din.1000- ukupno 13.700- dinara.

3. / Subotička jevrejska ženska zadruga i puška kuhinja: Ova je zadruga dala sirotinji u ime novčane pripomoći Din.50.135.- Broj onih koji su uživali s njom pripomoć je 90.- Isti su ovi dobili 2 zimske haljine i cipele i 3 vagon godivog drveta. U puškoj kuhinji izdato je 34.890 obroka tople hrane.

4. / Dobrotvorna zajednica Bunjevaca: Izdala je prošle godine Din.29.229. za zimske haljine i cipele za 165 siromašne dece i u ime pripomoći sirotinji.

5. / Subotička ženska zadruga "Milošrdje" snabdeva 90 učenika osnovnih škola sa doručkom. Razdeljeno je 3673 litre mleka medju siromašnim učenicima.

6. / Jevrejsko udruženje patronaže.- Ovo je društvo negovalo 27 dece koja dobivaju stan, hranu, odele, školovanje i verski odgoj.

7. / R u s k i K l u b. Raspolaže sa bibliotekom od 1729 svezaka, koji se izdaju članovima na čuvanje. Ovo društvo održalo je 4 akademije u korist siromašnih Rusa, osim toga održalo je 8 popularnih predavanja. Ovo je društvo aktivno u radu oko zbrinjavanja nezaposlenih Rusa i izdržava 30 ljudi, koji za daju potpunu opskrbu.

5. / P R I V A T N E - I N I C I J A T I V E.

1. / Drva za sirotinju.- pekan Pravnog Fakulteta Profesor Dr. Ivo Milić upućuje Kulturno- socijalnom odeljenju Gradskog Načelstva ovo pismo: Umoljava se načelnništvo, da blagovolji primiti na sebe podelu drva za ogrev koja nepotrebni dobrotvori preko potpisanoga poklanjaju gradskoj sirotinji bez razlike vere, prilikom božićnih blagdana..... Do danas Gradska štedionica ima za t

Mesni odbor Crvenog Krsta

Pr. 538

29-III-1933

Subotica.

Kulturno-socijalnom odeljenju
grada Subotice

Prema traženju, od 12-III-1. g. čast,
nam je sledeći izveštaj podneti:

1, Broj stalnih članova: 5

- redovnih - 133

- pomoćnih - 463

2, Predsednik uprave: L. Miodrag Stěimović prof.
univerziteta; potpredsednici: Kovata L. Josipa Martinisa
i Olga Petra Ognjanova. Sekretar: Dušan Stojković
škol. upravitelj; blagajnik: Radomir K. Vujić škol.
nadzornik. - Upravni odbor u sastoji se od gotovih
još iz 37 članova i 39 članova. Nadzorni odbor:
predsednik Stija Lepedat i još 2 člana.

3, U cilju sprovođenja lekucih poslova održano je
8 odborkih - i 1 skupštinska sednica.

4, Prihodi su bili: a, članarina, b, od čajanki i
c, od kecmara na Galici u ukupnoj sumi od 17,100.- din.

5, Izdaci: a, pojedinačne pomoći din 4500.-

b, za odelo i obuću sirotinj škol. deci - 6200.-

c, za lekove sirotinji - 2000.-

d, za poplavljenje u Dravskoj i Sarskoj ban. - 1000.-

L. Miodrag Stěimović
sekretar,
Dušan Stojković

PRAVILA

DRUŠTVA ZA POMAGANJE BEDNIH I NEVOLJNIH U SUBOTICI

„DOBRO DELO“

§ 1.

Ime i sedište društva.

Društvo se zove: Društvo za pomaganje bednih i nevoljnih u Subotici „DOBRO DELO“.

Sedište je društva u Subotici.

§ 2.

Svrha društva.

Svrha je društva, da zajedničkom saradnjom svojih članova, ostalih humanih društava u Subotici i uprave opštine grada Subotice potpomaže bedne i nevoljne na teritoriji grada Subotice.

U prvom redu, društvo potpomaže siromašne za rad nesposobne. U koliko će sredstva dozvoljavati društvo će potpomagati besposlene, bolesne i sve one, koji su pali u bedu i nevolju.

Društvo postizava svoj cilj:

- a) davanjem besplatnog hleba;
- b) davanjem besplatne supe, čaja i mleka;
- c) podržavanjem skloništa protiv zime;
- d) deljenjem odela, obuće i
- e) potpomaganjem bednih i nevoljnih i u svakoj drugoj formi.

Ni u kojem slučaju društvo ne daje novčane pripomoći ili neobrađene životne namirnice.

UPRAVA DRUŠTVA.

Na I. Glavnoj skupštini, održanoj dne 16. novembra 1930. god. bila je izabrana sledeća Uprava društva:

- Prešednik: gradonačelnik Ostojić Selimir
 I. p-prešednik Dr. Ivković-Ivandečić Paja
 II. „ Manojlović Anastazija
 III. „ Pluković Josip

ČLANOVI UPRAVE:

1. Poljaković Josip
2. Šokčić Jerko
3. Kendelac Dr. Milivoj
4. Prčić Koloman
5. Pročić Marko
6. Gerson Dr. Josip
7. Nićin Milivoj
8. Šokčić Josip
9. Pavlović Dr. Miloš
10. Fišer Dr. Janko
11. Tomandl Inž. Oton
12. Jakobčić Mirko
13. Jakobčić-Konen Vilim
14. Strasburger Inž. Ižo
15. Petrović Inž. Kosta
16. Gršić Lajčo ml.
17. Vidaković Ivan
18. Vidaković M. Felo
19. Schulmann Dr. Mirko
20. Svirčević Bogdan

5 ZAMENIKA:

1. Rozmajer Antun
2. Popov Stevan
3. Komrath Inž. Kornel
4. Rukavina Dr. Josip
5. Horvacki Mate

REVIZORI:

1. Mandić Nikola
2. Stantić Josip

UPRAVA DRUŠTVA.

Na I. Glavnoj skupštini, održanoj dne 16. novembra 1930. god. bila je izabrana sledeća Uprava društva:

Prešednik: gradonačelnik Ostojić Selimir
I. p-prešednik Dr. Ivković-Ivandelčić Paja
II. " Nanišević Anastazija
III. " Puković Josip

ČLANOVI UPRAVE:

1. Poljaković Josip
2. Sokčić Jerko
3. Kendelac Dr. Milivoj
4. Prčić Koluman
5. Prošić Marko
6. Gerson Dr. Josip
7. Nicin Milivoj
8. Sokčić Josip
9. Pavlović Dr. Miloš
10. Fišer Dr. Jako
11. Tomandi Inž. Oton
12. Jakobčić Mirko
13. Jakobčić-Konen Vilim
14. Straubinger Inž. Ivo
15. Petrović Inž. Kosta
16. Črčić Lajočo ml.
17. Vidaković Ivan
18. Vidaković M. Felo
19. Schulmann Dr. Mirko
20. Sturčević Bogdan

5 ZAMENIKA:

1. Rozmajer Antun
2. Popov Stevan
3. Konrath Inž. Kornel
4. Rukavina Dr. Josip
5. Horvacki Mate

REVIZORI:

1. Mandić Nikola
2. Stantić Josip

UVOD.

U zaključnom izveštaju I. Glavne skupštine, održane 16. nov. 1930. god. bilo je izraženo, koliko su potrebe našega društva, da bi ono moglo udovoljiti svojim ciljevima i zadacima, koje je sebi preuzelo, i koje bi trebalo ostvariti sa naporim radom, poštivanjem i nastojanjem svakog pojedinog člana, sviju grupa i celog društva, jer pomoć traži vrlo veliki broj bednih i nevoljnih obojega spola, bez razlike narodne i verske pripadnosti.

U toku 1931. god. preminuo je:
I. prešednik i osnovatelj društva pok. Ostojić Selimir, bivši gradski načelnik i komj. brig. demaral u penziji.

IZVEŠTAJ TAJNIKA.

Gospode i Gospodo!

Na meni je kao tajniku društva, da Vam iznesem jasnu sliku celokupnog rada našega društva od njegova postanka 1929. god. pa do kraja juna ove godine, to jest za vreme od više nego 2 i po god. opstanka njegovog, a zato, da bi se i oni članovi, koji nisu bili prisutni na poslednjoj izvanrednoj glavnoj skupštini, mogli upoznati sa radom i ciljevima „Dobrog Dela“.

Ova Glavna skupština nije bila do danas sazvana i održana, jer je prema § 25. društvenih pravila, prešednik društva gradonačelnik grada Subotice. Pošto je gradonačelničko mesto ostalo upražnjeno smrću pok. Selimira Ostojića, to je Uprava stalno očekivala imenovanje novog gradonačelnika, koji bi svojim tim aktom postavio i prešednik našega društva, i trebao i glavnu skupštinu po § 17. sazvati. Žalosna je činjenica, koju moram konstatovati i istaći odmah na samom početku mog izveštaja, da ima mnogo, mnogo kako pojedina, tako i ustanova i institucija, koje bi trebale biti na prvim mestima, u prvim redovima našega društva, ali sa se one i oni oglašili svim našim direktnim pozivima, kao i apelima upućenim preko novina.

Kako već spomenuh, ove godine se navršava treća godina postojanja našega društva. Pogledamo li našu djelatnost kroz ovo vreme, možemo sa zadovoljstvom reći, da je naš rad bio koristan po naše siromašne i bedne sugrađane, u čemu je i uspeh našeg društvenog rada. Sa postignutim rezultatima može uprava i članstvo biti zadovoljno, i mogu — a da ne budem neskroman, i to reći — da nam rezultati rada mogu biti na pomoć. Sigurno nema ugodnijeg osećanja i zadovoljstva od onoga, što se stvara u čovečjoj duši, kada zna, da je učinio koje plemenito delo za dobro svojih bližnjih, za dobro onih, koji nemaju dovoljno snage, da se bore za održavanje svoga opstanka. Verovaćete mi, da se sa osećajem ovakvog zadovoljstva, prelazi i preko trnja, na koju čovek u toku svojeg rada lakorekće, na svakom koraku nailazi, te je samo ovo zadovoljstvo dostatnom nagradom za trud, rad i poštovanje Dobrog Dela.

DRUŠTVO ZA POMAGANJE BEDIH I NEVOLJNIH U SUBOTICI**„DOBRO DELO“**

Subotica, 27. decembra 1940

Broj: 386/1940

GRADSKOM POGLAVARSTVU

Kulturno-socijalnom odeljenju

SUBOTICA

Upravni odbor društva "Dobro Delo" u Subotici u svojoj nadležnosti, a iz svojih sredstava, u cilju umanjenja zimске bede kod subotičke sirotinje izdaje dnevno 200 obroka jela. Na prvom mestu u smislu društvenih pravila izdaje se preko cele godine jelo nemoćnim starim osobama nesposobnim za rad i bez imanja. Takvih štićenika ovo društvo ima 150.

Ne sobzirom na tešku zimsku priliku od pre mesec dana ovo društvo je uzelo na ishranu još 50 lica iz redova nezaposlenih mlađih ljudi isključivo mlađih porodica sa 3-7 deca.

Sobzirom pak na veliku skupoću i na vrlo skućena materijalna sredstva kojima ovo društvo raspolaže, danas je došlo do toga da ovo društvo teško može da zbrinjava i one koji na pomoć u smislu ~~pravilnika~~ propisa našeg pravilnika imaju prvenatveno pravo. Tako da će ovo društvo biti prinudjeno da izvesan broj nezaposlenih nezbrinutih porodica, oko 50 njih, otpusti iz redova svojih štićenika.

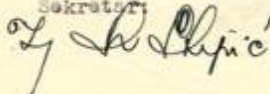
Stoga je ovom društvu čast umoliti Naslov, kako bi izbegli ovaj vrlo neugodan i nepoželjan korak u ove teške dane, da od 50 nezaposlenih lica bez imanja, izvoli primiti na sebe 25 na teret onih 50 lica koje to od njega inače namerava da uputi na ishranu kod nas uz uslov da se tih 50 obroka plaća po dinara 5.- a u smislu našeg ranijeg dopisa upućenog naslovu dne 26. 1940 g.

Ukoliko Naslov primi na sebe naših 25 štićenika, odnosno i finansiranje 25 obroka, molimo da nas o tome hitno izvolite izvestiti kako bi pitanje čim prije mogli regulisati.

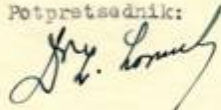
Na koncu molimo hitan izveštaj da li Naslov može, i kada to biti aktualno, uputiti nama na ishranu iz redova subotičke sirotinje, nezaposlenih za rad i bolesnih (makar i mlađi godina), daljih 25 osoba, tako da se puni broj 50 za koliko lica (pored naših 175) prema kapacitetu naših kazana može kod nas da se kuva hrana.

U očekivanju hitnog odgovora, a u nadi povoljnog rešenja bimo se s poštovanjem

Sekretar:

Potpredsednik:

GRADSKO
POGLAVARSTVO
OdeljenjeГР. ПОГЛ.
ПОГЛ. SUBO

miranja jedne gradske kuhinje ra ^{podstan} siomastice u Genovskoj ulici
br. 11. u zgradi "Slobodno sidarske lože" "Stella polaris" koja
je postupila zgradu ra potrebe "Cvencop kuta".

Heskom volbom "Cvencop kuta"

u Sjeveru.

Depis

10/11/41

u veri rješena akcionog odbora za salupljanje priloga ka zimbler
ponud od 20. novembra 1940 i rješavanja Slobodno sidarske lože
"Stella polaris" u klobotici čast nije razumljivo. Da se staviti
u kontakt s Slobodnom radnom grupom Kylinje u klobotici radi orga-
miranja jedne gradske kuhinje ra ^{podstan} siomastice u Genovskoj ulici
br. 11. u zgradi "Slobodno sidarske lože" "Stella polaris" koja
je postupila zgradu ra potrebe "Cvencop kuta".

Pošto je nijama tu ra osnivanje kuhinje, to vas molim da ovaj
ost mestrati vaoma pažljivo i hitno, da mogu obaviti osnivanje
kuhinje za istu namjenu. Prostan i pratenj al četo pni-
miti u p. kulturno-socijalnom udjeljenju ra kulturno-dunar

Sp. Šopov
H. Raduek

P. senator:

Dr. M. J. J.

 SUBOTIČKI ODBOR
 DRUŠTVA CRVENOG KRSTA
 Kraljevske Jugoslavije
 Šp. 443.
26 oktobra 1913. god.
 U SUBOTICI

GOSPODINU NAČELNIKU GRADA SUBOTICE
 /ZA GRADSKI SAVET/

SUBOTICA.

Po ednici Društva Crvenog Krsta u Subotici donetoj na sednici održanej 21. oktobra e.g. prirediće se 10 decembra u 5.1/2 časova po podne u hotelu "Srpski Kralj" koncert sa čajankom, tambelom i igrankom u korist blagajne ovog odbora a svrhu izvođenja svojih ciljeva. Najvećim delom prihodi ovog koncerta biće upotrebljeni na pomoć mesne sirotinje. Prihod koji se dobija na ovom koncertu je jedini veći izvor iz koga društvo crpe sredstva za svoje ciljeve, najvećim delom pomoću se nevoljna lica i familije u Subotici koje bolešću, nesposobnošću ili kakvim nesretnim slučajem dođu u položaj, da im je hitna pomoć neophodna.

U toku prešlih godina Odbor je pomogao masu takvih lica, koje su i sa me mesne vlasti, našav se u nemogućnosti, da im novčanu pomoć ukažu, upućivali Društvu, koje ih opet nikada sa praznim rukama nije odbilo.

Sa ovih razloga Odbor smatra da se u takve pre meže obratiti gospodinu GRADONAČELNIKU i Gradskom Savetu i zamoliti ih, da se i oni, kao predstavnici grada sete mesne sirotinje i jednim novčanim prilozom ili izdavanjem gradskoj ekonomiji da ovom odboru izda 2 prazeta ili izvesna količina vina koju bi odbor unevio na tambuli. ovog odbora, i time pomogu ga u izvršenju njegoveg visokog i humanog zadatka.

U nadi, da će Gospodin Gradonačelnik i Gradski Savet izaći na susret ovoj našoj molbi, unapred im zahvaljujemo.

Sa edličnim poštovanjem:

+ SUBOTIČKI ODBOR DRUŠTVA CRVENOG KRSTA **+**
 ODBORSKA KANCELARIJA: PRAVNI FAKULTET, VILSONOVA ULICA 53., SOBA BR. 32.

Br. 416/936

19__g.

Gospodinu

Ivanu Ivkoviću-Ivankoviću,
 Predsedniku Građske Opštine

III. Molio
 je do sada
 onda u ist
 količini
 spot do sa
 da.

Zvanično
 oslobođeno poštarine.

SUBOTICA.

 РУССКО ДРУШТВО ЦРВЕНОГ КРСТА
 у Краљевини Југославији
 ОДБОР ЗА СУБОТИЦУ I ПАЛАС.

Број *15* *Март* 1932
19
 Сабора

ГРАДСКОМ СЕНАТУ

г р . С у б о т и ц е .

Руски Црвени Крст
 у Суботици
 моли опремај
 градске пристојбе
 за концерт 2-IV-32.г.

Молимо Славни Наслов да неволите
 издати наређење, да за концерт Руског
 Црвеног Крста у Суботици, који ће се
 одржати на дан 2. априла т.г. у чисто
 хумане сврхе ослободи од градске при-
 стојбе.

Овај концерт ослобођен од стран
 Министарства Финансија од сваке државне
 таксе под бр.18620/32.М.Ф.

Остајемо

ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА
 РУССКОГ ЦРВ. КРСТА:

Секретар:

Терезорф.
Велфелски

ГРАДСКО РАЧЕЛСТВО
 СУБОТИЦА

ГРАДСКО ПОШТОСТВО
 СУБОТИЦА

17. III. 1932

Примљено

19... год.

Kalt. sec. od.	Registarski broj	Prilog	Обрађивач
IV.	1880	/	vil

**СРЕСКИ ОДБОР
ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА**

К. Бр. 47
20 фебруара 1941 год.

ГРАДСКОМ ПОГЛАВАРСТВУ

SUBOTICA.

СУВОТНИЦА

Предмет: Зимска помоћ.

Sreskom odboru Друштва Црвеног крста у Суботици част је извести Вас, да је данас издат налог благајнику овога Друштва да у градску положају благајну положи износ од

Динара 6:000.-- /Шест хиљада/

на име зимске помоћи за градску кулају за месеце: децембар 1940 г., јануар, фебруар и март 1941 год., рачунајући по 1.500.-- дина. месечно, према одлукama одборске седнице XXI таџ. I од 19-XI-1940 г. и седнице III таџ. II од 18-II. 1941 г., а позивом на Ваџ допис IV. Br. K. 13218/1940 од 7 фебруара 1941 године.

Молимо за потврду пријема послате суме.

Секретар,
Иван Ј. Ракавац

Председник Црвеног Крста,
Иван Ракавац

Краљевина Југославија
 ЦРТС ДИРЕКЦИЈА МИНИСТАРСКОГ САВЕТА
 ВРХОВНИ ИНСПЕКТОРАТ
 В. И. Бр. 5315
 28 децембра 1932 год.
 у Београду.

КРАЉЕВСКОЈ ВЛАСНОЈ УПРАВИ,

НОВИ САД.

Црвени Крст Краљевине Југославија доставио је Црт-
 седишту Министарског савета акт следеће садржине:

"Сваке године Црвени Крст Краљевине Југославије
 прославља 6 фебруар - дан оснивања Српског друштва Црвеног
 Крста 1876 године. Према одлуци Главног одбора друштва, наредна
 прослава у 1933 години обавиће се у целој земљи у недељу 29
 јануара, 5. или 12 фебруара, када ће се одржати и месне скуп-
 штина.

Главни циљ је ове прославе да се народ идејно за-
 интересује у што већој мери за рад Црвеног Крста, а нарочито
 за његов обавезни задатак:

- у миру: да сарађује на указивању прве помоћи по-
 роду у случају великих елементарних несрећа и општо невоље
 или епидемије, спремајући особље и средства за тај рад и за
 извршење његовог задатка у рату,

- у рату: да служи као помоћни орган државног са-
 нитета, а нарочито његове оружане силе, и да посредује у опш-
 теву заробеника и интернираних са њиховим породицама.

Извршење овог задатка захтева не само знатна ма-
 теријална средства, већ и што ширу сарадњу свих одраслих др-
 жађана, а на првом месту државних чиновника, који својим при-
 мером треба да пробуде свест и осећај дужности осталог гра-
 ђанства, да помогне друштву Црвеног Крста, које је у служби
 општих интереса народа.

Са жељеном мери се признати, да наша земља, у сра-
 вјену са другима, далеко изостаје по броју чланова Црвеног
 Крста. Надају се је пак, да се наш народ, који је показао то-
 лико симпатија и осећаја према свему ономе, што је узвишено и
 хумано, неће оглулити о спомену и позив да бројно и сложено
 попуни редове Црвеног Крста, који зна само за љубав, слогу
 и добре дела.

О ТОГА ВАМ ЈЕ ЧАСТ, ГОСПОДИН ЦРТС ДИРЕКЦИЈА, ДА ВАС
 УМОЛИМО ДА ИЗВОЛИТЕ НАРЕДИТИ ДА О НАРЕДНА ВЛАСНО СЛОЖИТИ
 СВИМА УПРАВНИМ ВЛАСТИМА У ЗЕМЉИ И НАРОЧИТО ИМ ПРЕПОРУЧИ ДА
 СЕ СВЕОБРАЗНО ЗАУМУ:

- да се прослава Црвеног Крста што успешније изво-
 де у сарадњи са његовим одборима;

- да се што већи број чиновника и грађана упишу
 за чланове Црвеног Крста, и сарађују у његовој организацији,
 оснивајући месне одборе, где они не постоје.

Скоро свакоме је могуће да постану члан Црвеног
 Крста, јер чланарина износи годишње: 20.- динара за редовна,
 а 6.- динара за помоћне чланове, а предплата на часопис
 Друштва "Гласник" износи свега 10.- динара годишње.

Слободни смо приметити, да ви се жељени циљ најси-
 гурније постигао, ако би старешине државних надлежности одре-
 диле једног чиновника да изврши упис чиновника и службеника
 у чланство Друштва, и препоручиле подручном особљу да прису-
 ствује прослави зинског дана и месних скупштинама Друштва.

По реферисању Господину Цртседишнику Министарског
 савета и његовом наређењу част ми је доставити предње о мол-
 бои, да изволите наредити свима подручним властима, да на-
 стану и предузму мере, како би се извршиле све оно што је
 тражио Главни одбор Црвеног Крста у наведеном писму.

Glavni odbor crvenog križa Kraljevine Jugoslavije

Br. 5701

Beograd, 11 maja 1932 godine

odboru crvenog križa

Opštinskom poglavarstvu

Svake godine po Pravilima proslavlja se 8 juni, dan venčanja Njihovih Veličanstava Kralja Aleksandra I i Kraljice Marije, kao LETNJI DAN CRVENOG KRIŽA. Ove godine taj dan priređiće se u celoj našoj Kraljevini između 5 i 12 juna.

Dani Crvenog Križa imaju za cilj da u narodu bude interesovanje za poslove Društva, šire ideje Crvenog Križa i jačaju sredstva za izvođenje njegovog obimnog programa. Jer, pored osnovnog zadatka pomaganja ranjenika i bolesnika u ratu i ublažavanja ratnih patnji, Društvo Crvenog Križa za vreme mira ima mnogo šire polje rada. Naš Crveni Križ pruža pomoć u velikim elementarnim i drugim narodnim nesrećama, kao što je prošle godine učinio prilikom zemljotres od koga je stradalo stanovništvo u južnim krajevima i kad je nastala potreba da se od gladi zbog suše spasava oskudno stanovništvo skoro u svima delovima naše države, a ove godine da se zbrinjava i prehrani unesrećen narod u Posavini od katastrofalne poplave. Crveni Križ prihvata neisposobne, nejake i nevoljne, u nužiljskim školama sprema stručno osoblje za rad u bolnicama i socijalno-higijenskim ustanovama, obrazuje samarjane za ukazivanje prve pomoći, izdržava Lečilište, Dom siročadi i druge svoje ustanove. Naše Društvo stoji pred mnogim i teškim zadacima: da upotpuni nekoliko poljskih bolnica od preko 400 postelja sa hirurškim odeljenjima, da nabavi veću količinu sanitetskog i drugog slagaljnog materijala, da pored udžbenika spremi i sva potrebna učila za vodenje samarjanskih tečajeva, da uveća broj postelja u Domu siročadi i snadbe Lečilište neophodnim nameštajem. Za sve to Crveni Križ crpe sredstva prvenstveno iz prihoda od dana, i od uspeha ovogodišnjeg Letnjeg dana zavisi ukoliko će se spremili da bi mogao odgovoriti svojim dužnostima.

Iš od septembra prošle godine naše Društvo Crvenog Križa zauzeto je vanrednim poslovima oko ukazivanja pomoći postradalom narodu u mnogim krajevima zbog prošlogodišnje suše, i ove godine toj brizi i radu dodao se i nov teret pomaganja poplavljenoj Posavini. Uvereni smo da i vi delite opšte mišljenje, da je naš Crveni Križ svoju plemenitu zadaću u tim teškim danima iskušenja i nevolje čitavih krajeva naše države potpuno izvršio. To je mogao postići blagodarci na prvom mestu saradnji državnih upravnih i drugih vlasti, dobrotvornih i prosvetnih udruženja, crkve, škole i pojedinih ličnosti, koje su u svome mestu svojim dobrotvornim radom i životom poznate i uvažene. Njihovom saradnjom sa Mesnim odborima Crvenog Križa osnovani su narodni Odbori Crvenog Križa. Ti narodni Odbori Crvenog Križa shvatili su potrebu prikupljanja priloga za unesrećeno stanovništvo i mnogo doprineli da se prilozii ne samo u najnužnijoj meri sakupe već pravedno i celishodno podele oskudnima.

Nažalost, trebalo je da nastupe ovako teške nesreće, pa da se više uvidi, poštujući i cenii visoka i humana ustanova Crvenog Križa i u vreme mira. Ali s druge strane, treba da se uvidi i oseii dužnost svakog dobronamernog lica da pomogne tu ustanovu u njenom radu. Moralna je dužnost svakog takvog lica da postane njen član. Aho u današnje teško vreme ima malo lica, koja mogu biti veliki dobrotvori, dobrotvori ili utemeljači Crvenog

30. septembra 1933 god.
u SUBOTICI

P.n.gospođinu

Dru Mirku Ivandekiću, gradonačelniku

Subotica.

Čast mi je izvestiti Vas, da je na konferenciji: direktara gimnazije, upravitelja građanskih i osnovnih škola u Subotici održanoj 25 septembra o.g. izvršen izbor Izvršnog mesnog odbora Podmlatka Crvenog Krsta u Subotici za školsku godinu 1933/34 i da su u izvršni mesni odbor P.C.Krsta izabrana :

- 1/ za predsednika g.Stefanović Velimir, direktor muške realne gimnazije;
- 2/ za potpredsednika g.Djordjević Z.Djordje, upravitelj muške građanske škole;
- 3/za I. sekretara g.Desičar M.Josip, upravitelj osn.škole V.kruga;
" 2.sekretara gđica Ivandekić Margita, učiteljica;
- 4/ "blagajnika g.Zaško Tragutin, nastavnik muške građanske škole;
" zamenika blagajnika gđja Djenero Marija, učiteljica;
- 5/od strane mesnog odbora društva C.Krsta članovi "pravnog odbora C.Krsta gđja Dra Roefija Ljuđevita i Zora Dra Mavića, lekara;
- 6/od strane školskih lekara :g.Dr.Jonjić Ivan, lekar i g-đica Dr.Vičevića, školski lekar;

Da bi izvršni odbor bio potpun potrebno je da u njega udje i jedan odbornik ili senator grada Subotice koji će redovno saradjevati sa odborom i prisustvovati sednicama kada ih odbor bude imao.

Molim Vas g.načelniče za ljubaznost, da ovaj Odbor izvestite jednim pismom koga ste od gsgode odbornika/senator./ imenovali u izvršni odbor P.C, kako bi mu mogli dostaviti poziv za sednice.

Sav osobitim poštovanjem,

Председник месног одбора
подмлатка црвеног крста

Ван. Стефановић
господине Мирке Ивандекићу

Одбор друштава за оснивање школских кухиња

Београд, новембра 1929 год.

Исхрањујмо нашу школску децу!

Највећа брига свакога народа, који мисли о својој будућности јесте његова омладина, нове генерације. *Колико има наше деце о којима нема ко да се брине, колико их ојеш има, који страдају услед немана својих родитеља.* Дужност је целог нашега народа да помогне овој деци, која су препуштена својој судбини.

Главни узрок обољевања, смртности и неразвијености деце код нас јесте исхрана. Прошлех година прехрањено је много деце у школским кухињама, сарадњом учитеља, пријатеља омладине и њихових добротвора. Ланске нарочито тешка због неродице, *радило је у нашој држави 517 школских Црвеног крста у којима се прехрањивало преко 23.000 школске деце* која су помагала оснивање и издржавање ових школских кухиња. Успешност помоћу деце. Ова су деца веселија ишла у школу, да прате наставу у школи и осетила су да нису сиромашни. *Својом искреном захвалности наставника и васпитача.*

Сама сиромашна деца и њихови другари спремањем зимнице у школским кошенима својих другова. Али ова помоћ, сакупујући мирити све потребе гладне и немачког народа и за народну будућност.

Црвеног крста оснивање школске деце, већ...

Својим...

Својим...

ПРИЗНАЈНИЦА
 Дана... п. 53.055
ГЛАВНИ ОДБОР ПОДМЛАТКА ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
 Београд

УПЛАТНИЦА
 Дана... п. 53.055
ГЛАВНИ ОДБОР ПОДМЛАТКА ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
 Београд

УПЛАТНИЦА
 Дана... п. 53.055
ГЛАВНИ ОДБОР ПОДМЛАТКА ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
 Београд

УПЛАТНИЦА
 Дана... п. 53.055
ГЛАВНИ ОДБОР ПОДМЛАТКА ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
 Београд

- Друштво за васпитање и заштиту деце:
Бен. Мил. Николајевић
претседник
- Удружење домаћица и матера
Мара Трифковић
претседница
- Друштво младих Лубице
Нака Ник. Спасића
претседница
- Савет изабраника и планика
Др. Милош Поповић
старешина
- Сколска група „Душан Силан“
Бранко Шибковић

СРЕСКИ ОДБОР
ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
 Бр. 356
 31-VII-1937 год.
 СУБОТИЦА - А

СРЕСКОМ НАЧЕЛСТВУ
 СУБОТИЦА.

Čast nam je izvestiti Sresko Načelstvo, da smo pozivom na član 32 tačka 7 Zakona o Društvu Crvenoga Krsta Kraljevine Jugoslavije danas pod gornjim brojem uputili pismenu molbu Predsedniku Opštine grada Subotice i umolili ga, da u budžet Opštinskog poglavarstva za narednu 1938 godinu unese izvesnu sumu na ime pomoći Crvenom Krstu, koja će se u celost upotrebiti za društvene fondove za izvršenje zadataka Crvenog Krsta, a naročito za Fond prve pomoći mesnoj sirotinji.

Molimo Načelstvo, da ovoj molbi izadje na susret i da sa svoje strane skrene pažnju Savetu grada Subotice za izvršenje ovoga zadatka, koji je propisan Zakonom o Crvenom Krstu kao i na obavezu da se po njemu postupa.--

Секретар,

Никола Ј. Ракавац

Председник Црвеног Крста,

Милош Милошевић

НАЧЕЛНИК		НАЧЕЛНИК	
СРЕЗА СУБОТИЦКОГ СУБОТИЦА		СРЕЗА СУБОТИЦКОГ СУБОТИЦА	
12. I. 1938		1938 год.	
Регистарски бр. 203	Прилога 009	Филе 009	Кварт 009

Никола Ракавац
 А. А.

13. I. 1938

Срески одбор

ОПШТИНСКИ ОДБОР
ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА

К. Број 14

7 - 15 1937 год.
МАЛА БОСНА - СУБОТИЦА

Примљено:

(Бројчеца ковача)

Среским начелнику

Суботица

Ђоњаковић Вишанка, шнајзерка из Мале Босне
Бр. 410 у својојоу Благарици Црвеног Крста, аплицирала је
друштвеноу казу тиме што је касијашина 346.507 динара
ка своје кућевне уградбе и шине саворина Кривинтоу
одроворосей за двоучицебу дуђе својине.

Од писанбаве шнајзерке је ка ковачу топану
друштвеноу каси у фебруару, марту, априлу, мају и
јуну обе горње аки није се одовбана ште је шине
саворина сумку в двоучицебу и топану Кривинтоу
одроворосей за 346.507 дин.

Ка шнајзерку Бортне пријаве пошти да се
писанбана Кривинтоу акијати а друштвеноу топану
оу наше да се надлаши са интересом 6% за десет
месеци.

Мала Босна, 7 септ. 1937.

Ђованетик Друштво Цр Крста

Раг. х. Булавант

- ушисеб -

m. Kir.
M i n i s t e r .

42521. szám.

IV.

Valamennyi magyarországi II. fokú iparhatóságnak

A vörös kereszt jelképnék, továbbá a Vörös kereszt vagy Genfi kereszt elnevezésnek használata tárgyában 1912. évi 2027 M. E. szám alatt kiadott, egy példányban idecsatolt rendelet 3. §-a előírja, hogy az említett jelvényvel, vagy elnevezésekkel ellátott áruk 1912. évi szeptember hó 27-ike után csak az iparhatóság által fogantatosított lebélyegzés után hozhatók forgalomba.

Miután ezen rendelet értelmében az iparhatóságoknak megfelelő bélyegzőkkel való ellátása iránt kellő időben gondoskodni kívánok és e célból egy-egy bélyegzőt már a legközelebbi időben meg fogok az I. fokú iparhatóságoknak küldeni, felhívom az iparhatóságot, tegye érdeklődése tárgyává, hogy a hatósága területén levő elsőfokú iparhatóságok közül lesz-e és melyeknek több bélyegzőre szükségük, s ezeknek is mielőbbi szétküldhetése érdekében tegyen hozzám sürgősen jelentést.

Budapest, 1912. június hó 12-án.

A minister helyett:

államtitkár,

*Az elcsatolt iránt tartant
Köszön, mert az eredeti
iktatmány a kiadóban
elhaladott, a jelen
iktatmány pedig levélben
közlekedésre kelt, a
Rend. min. irodájából.
1913. november 28.*

**A MAGYAR VÖRÖSKERESZT EGYLET
VÁROSI VÁLASZTMÁNYA, SZABADKA**

BEM UTCA 14. ■ TELEFON 597.

237/1942

A MAGYAR VÖRÖSKERESZT SZABADKAI FIÓKJA

BEM U. 14.

237/1942.

TELEFON 597

Tárgy: Kis magyarok és leventék gyűjtése 1942.ben

Hivez.:18.956/1942.kig.sz.

Melléklet: 5 db.

Méltóságos Polgármester Urnak!

S z a b a d k a .

Fenti tárgyban ujólag tisztelettel megküldjük a "Kis magyarok" és a Leventék gyűjtéséből vásárolt áruk számláit,illetőleg annak másolatait.Továbbá özv.Mészáros Albertné igazolványának másolatát a 328.90 P-ről,melynek tanúsága szerint a Magyar Vöröskereszt Szabadkai Fiókja zen összeget vette át a "Kis magyarok gyűjtéséből.

Kérjük bejelentésünk elismerését.

Szabadka,1943.junius hó 24.

A MAGYAR VÖRÖSKERESZT EGYLET
VÁROSI VÁLASZTMÁNYA, SZABADKA

BEM UTCA 14. ■ TELEFON 597.

237/1942

Tárgy: A Magyar Vöröskereszt szabadkai csoportjának kérelme a "Leventék" nek és a "Kis Magyarok tábora" gyűjtés céljából való igénybevétele tárgyában.

Hivsz: 10.818/1942. kig. szám

Hivsz: 10.652/1942. kig. szám

Nagyságos

Polgármester Urnak

Szabadka

Fenti tárgyra és hivatkozott számokra tisztelettel értesítjük Nagyságos Polgármester Urat, hogy folyó évi március hó 27-től április hó 10-ig megtartott adomány gyűjtés eredménye a következő:

A leventék	28 gyűjtőiven gyűjtöttek	332.40 P.
A Kis Magyarok tábora	27 gyűjtőiven gyűjtöttek	328.90 P.
	Összesen:	<u>661.30 P.</u>

Ezen összeget, mint a mellékelt jegyzékek mutatják a harctéren küzdő katonáink részére szeretet csomagok vásárlására fordítottuk.

Mellékelten megküldjük a Leventék és a Kis Magyarok tábora gyűjtőiveit.

Szabadka, 1942. május hó 28.

Hazafias tisztelettel:

Földy Sainoné
elnöknő.

Melléklet: csomag

99.60
97.60
66.40
33.80
369.60

669.00 ✓

A **budapesti** M. Kir. Ápolónő- és Védőnőképző Intézet (IX., Gyóli-út 6.) 145 férőhelyes internátusában évenként mintegy 50 pályázó nyerhet felvételt. A felvételhez érettségi bizonyítvány, tanítónői vagy óvónői oklevél szükséges. Hasonló előképzettség mellett nyerhet kiképzést évente 40—40 növendék a **szegedi** (Temesvári-körút 23—25.), a **kassai** (Simmelweis-utca 3.) és a **kolozsvári** (Mussolini-út 70—72.) Ápoló- és Védőnőképző Intézetben. Mind a négy intézetnél a kiképzés egyöntetű és az oklevél is teljesen egyenértékű. A növendékek a tanfolyam ideje alatt — kivéve a vidéki gyakorlati beosztást — az intézetek modern internátusában laknak, amely a tanuláshoz szükséges minden kellellyel rendelkezik és lakói számára kényelmes, családi otthon nyújt.

Növendékek társalgója.

F. k.: Dr. Tomcsik József egyet. ny. r. tanár. — Ifj. Kollner Ernő, Bpest. 92595

Magyar királyi belügyminiszter

S z á m : 2 6 2 0 0 0

1941/VII. b.

Tárgy: A visszafoglalt délvidéki területeken működött Jugoszláv Vöröskereszt Egylet volt fiókegyetei feloszlata és vagyonának hovafor-ditása.

Baranya, Bács-Bodrog, Csongrád, Vas és Zala vármegye alispán-
jának, Szabadka, Ujvidék és Zombor th.sz.kir.város polgármes-
terének.

Értesitem Alispán Polgármester Urat, hogy a volt Jugoszláv Vöröske-
reszt Egyletnek a visszafoglalt délvidéken működött fiókegyete-
teit az egyesületek feletti főfelügyeleti jogom alapján ezennel
feloszlatom és elrendelem, hogy ezek mindennemű vagyonát pontos
leltár mellett a Magyar Vöröskereszt Egylet helybeli megalakuló
fiókegyetének adja át.

Addig azonban, amíg a Magyar Vöröskereszt Egylet fiók-
egylete megalakul, ha eddig nem történt volna meg, a volt Jugosz-
láv Vöröskereszt Egylet fiókegyetei vagyonát pontos leltár mel-
lett zár alá kell venni és az illetékes közigazgatási hatóságok-
kal/városokban polgármester, község-ekben a községi előljárással/
kell kezelteni.

Ha a feloszlátott jugoszláv Vöröskereszt Egylet fiókegye-
letének ingatlan vagyona is van, az ingatlanok telekkönyvi jegy-
zőkönyve vagy betétje magyar nyelvű másolatát szerezzze be és
terjessze fel hozzám, hogy az ingatlanok tulajdonjoga telekkönyvi
átírása iránt intézkedhessem.

Azokról a volt Jugoszláv Vöröskereszt egyleti, illető-
leg fiókegyeleti vagyontárgyakról, ingatlanokról azonban, amelyek
olyan közegészségügyi célokat szolgáltak, amelyek nem tartoznak
a Magyar Vöröskereszt Egylet alapszabályszerű célkitűzésesei közé,
külön jegyzéket kell készíteni és pontos leltárral, valamint az
előbb említett telekkönyvi iratokkal felszerelve 30 napon belül
hozzám kell felterjeszteni. Az ilyen vagyonnak felhasználásáról
külön fogok intézkedni.

Felhívom végül Alispán Polgármester Urat, hogy a jelen
rendelet alapján tett intézkedéseiről ugyancsak 30 napon belül
tegyen hozzám jelentést.

Budapest, 1941. évi augusztus hó 29-én

Rudolf Székely

18215/441.

Sarigi: A ringafafalt ačvirdiki ~~ta~~ laka su om-
 köclak inforglar Vörs kremlt Egllet vcl
 fiök egletai felotrlara is raggonara.
 Uvva forclidara

V. n. n. : 26200/441. VII. 6. Nym.

Maquilt. Poon. Ni!

foali Sarigkan oi paine alak kindat,
 kundellicie timpleretel jclentem, loag
 a rhabadkui vcl inforglar Vörs kremlt
 egllet raggonara a Maqar Vörs kremlt
 Egllet lufi vcl rraja, uclq lqvi. jml. iag ca
 atocke. A vclnterri o lclclart magabaa
 fagclali eglletai kožgvočini jka. egl pild aija
 timpleretel coadalom. ~~Maggonant beclerjon~~
~~Seu aq egllet magalatentadara vclnterri~~
 Pstuycltam aq egllet magallan vaqo
 nara vclnterri lclclerri vclnterri.
 Vclnterri, lqvi, x-17.

R. / medirretel

S
 P
 P

Превоз болесника и рањеника

Ауто-станица Среског одбора Друштва црвеног крста у Суботици, Вилзонова ул. број 55 врши превоз болесника и рањеника из унутрашњости у Суботицу и обратно, а по жељи и у друга места. За ову службу станица располаже са једним удобним и брзим санитарским аутомобилом са два специјална носила. Позиве за превоз прима станица писмено и телеграфски (са плаћеним одговором од 15 речи) на адресу :

**Ауто-станица Црвеног крста,
Вилзонова ул. 55, Суботица**
и у свано доба дана и ноћи на ТЕЛЕФОН: 23

Tarifa za prevoz:

- Za превоз теških болесника или ранјеника колима „RENO“ са два носила у унутарњој територији града Суботце обележеној по званичној карти Градског поглаварства у Суботици Din. 25— од војње. У колима има седишта по потреби и за два пратиоца. Превоз пратилаца бесплатан.
- Za превоз ван унутарње територије града Суботце плаћа се почетна такса Din. 20— и по динара 3 (три) за сваки пређени километар од стана болесника до места одређења и исто толико за повратак аутомобила, а ако се превозе два болесника онда 4 (четири) динара по пређеном километру.

NAPOMENA: Ако војња траје дуже од 6 часова (рачунајући ту и повратак) плаћа се још шоферу и спасаваоцу — који је у пратњи — дневница коју предвиђају прописи општине града Суботце, и 30— динара за гаражирање, уколико је ово потребно.

Наплату за превоз врши шофер, издајући признаницу за наплаћену суму са својим потписом и печатом Среског одбора Друштва црвеног крста.

Превоз се врши само до места до кога је могућан аутомобилски саобраћај.

Болесник се има сместити у кола за време од највише 15 минута по доласку кола пред стан болесника. За исто време болесник се има искрцати по доласку на место одређења. За свако дуже задржавање кола наплаћује се посебна такса рачунајући додаток од 30— динара на сат.

megtartott "Vöröskeresztes napok" eredményéről.

H.sz.: 7000/1941.

**Magyar Vöröskereszt
tekintetes központi Igazgatóságának**

Budapest.
VIII. Mars utca 15. sz.

Értesítem a tekintetes központi Igazgatóságot, hogy a "Vöröskeresztes Napok"-at 1941. október 4. és 5. napján megtartottuk. Az 57.491 - 58.040-ig terjedő sorozású gyűjtőleveket a csekkszelvényekkel együtt összesen 539.érb-ot visszaküldöm.

A hiányzó 11.érb. gyűjtőív a mellékelt 5.érb. jegyzékben - másolat tanúsága szerint, gyűjtés alkalmával az iskolás gyermekek kezéin elkallodott. Hiányoznak a következő száma gyűjtőívek: 57.521, 57.550, 57.635, 57.677, 57.751, 57.764, 57.768, 57.774, 57.775, 57.896, 58.006. - Ezek közül az 57.764, 57.774, és 57.775 számu gyűjtőíveknek a csekkszelvényeit beadták és azokat mellékeltem. Mellékelek még egy csekkszelvényt, de a gyűjtőív számát nem lehetett megállapítani, mert szelvény számát levágták. Az elveszett 57.635. sz. gyűjtőíven állítólag 30 fillért gyűjtöttek az 57.677 sz. 4.-pengőt és az 58.008 sz. 4,20 pengót. Ezen összegek feladását a mellékelt postai elismervények igazolják.

Az 57.492 sz. gyűjtőívnek a csekkszelvénye hiányzik, de a gyűjtésről megbeszelt M.kir.I. Terese József-Jászka L. honvéd huszárezred tisztjeinek állítása szerint a gyűjtött összeget feladták. Az 57.551 - 57.700 számu íveken gyűjtött összegeket, összesen 862,07 pengót, egy összegben feladták az 57.551 számu csekkel.

A gyűjtés eredménye összesen: 12.290,30 P., azaz tizenkettőezerkettőszázkilencven pengő és 30 fillér.

Ezt az összeget a következő egyesületek - intézetek gyűjtötték: 1. "Magyar Vöröskereszt", Szabadka (57.491 - 57.500) - 2268,50 P. 2./ Miasszonyunkról Nevezett Iskolánévű Intézete (57.501 - 57.550) - 352,86 P. (57.851 - 57.900) - 375,48 P. 3./ M.kir. áll. Polgári Iskoláiskola (57.551 - 57.700) - 862,07 P. 4./ M.kir. áll. Leánygimnázium (57.701 - 57.775) - 620,08 P. 5./ Bocskai Szövetség (57.776 - 57.800) - 289,72 P. 6./ Katolikus Legényegylet (57.801 - 57.825) - 30,26 P. 7./ Cserkeszek (57.826 - 57.848) - 134,76 P. 8./ Utcai gyűjtés (57.849 - 57.850) - 5760,-P. 9./ Katolikus Kőr (57.901 - 57.925) - 15,-P. 10./ Szeretet Hőegylet (57.926 - 57.975) - 60,-P. 11./ M.kir. áll. Püsgimnázium (57.976 - 58.000) - 1.400,41 P. 12./ Magyar Olvasóklub (58.001 - 58.005) - 59,10 P. 13./ M.kir. Polgári Püskola (58.006 - 58.025) - 42,56 P.

A gyűjtőívek és elismervények kesedelmé megküldésének érdekében közreműködő tanárok a napszámlát vegették és az iskolák pedig open emiatt szünetelnek. - Azok nevét akik a gyűjtésben különös fáradságot munkával és eredménnyel működtek közre, külön fogom az Igazgatósággal közölni.

Szabadka, 1941. évi november hó 4.

Aláírás kiadó:

I. Kivételendők: 21.796,

25.327, 25.633, 25.634 és

25.906/941. számaik.

II. Aláírás 5 db-ot jegyzékben másolattal és 539 darab gyűjtőívről - Összesen.

Aláírás: 21.796. sz.

Verattán.

Aláírás
polgármester.

és 1. alatti 5 db

Expediálás és kivétel
után: viszta az ügyoszt

214/1942.-42

SZABADKA SZABAD KIRÁLYI TH. VÁROS
TEKINTETES KULTUR ÜGYOSZTÁLYÁNAK

SZABADKA

Hivatkozással a fenti számú rendeletre, tisztelettel jelentem, hogy a vezetésem alatt álló m. kir. polgári leányiskola k.b. 250 növendéke a Vöröskereszt napok rendezése alkalmával 882 P-t és 41 fil-t gyűjtött. Természetesen ezek közül egy sem gyűjtött 100 P-t, az összeget úgy adtuk át, mint iskolánk gyűjtését és így nem egy-egy személyt, hanem együttesen az iskolát sziveskedjék felterjeszteni.

Szabadka, 1942. március 6-án.

Tisztelettel:

Polyakannié Vitézy
mb. igazgató.

Miasszonyunk Rk. Leányliceum Igazgatósága *Szabadka*

188/1942...sz.

Tárgy:

Hiv. szám:

Melléklet:

Nagységos

dr. V o j n i c h A l a d á r Urnak,
Szabadka szab.kir.város kulturatanácsnoka

H e l y b e n .

Kulturatanácsos Úr szives volt felhívni, hogy névjegyzéket készítsék azokról a tanulókról, akik a „Vöröskeresztes-napok” rendezése alkalmával 100.- P-n felül gyűjtöttek vagy a gyűjtésben magukat kitüntették. A Miasszonyunk Leánynevelőintézet növendékei összesen 733*78 P-t gyűjtöttek.

Ebből:	Elemi iskola:	171.55 P.
	Polgári iskola:	379.87 "
	Leányliceum:	182.36 "

Előterjesztem tehát a kitüntetésre a három iskolafokozatot:

1. Miasszonyunk Iskolanővéreinek Rk. Elemi Népiskolája,
2. Miasszonyunk Iskolanővéreinek Rk. Polgári Leányiskolája,
3. Miasszonyunk Iskolanővéreinek Rk. Leányliceuma.-

Ez a kitüntetés nagyban hozzájárulna a növendékek buzgóságának és áldozatkészségének fokozására.

Nagységos Kulturatanácsos Úr megtisztelő felhívását megköszönve vagyok

Szabadkán, 1942. március 11-én

mély tisztelettel:

Gab. Mária Jelecz
igazg.- főnöknő.

Névjegyzék.

a Magyar Vöröskereszt napok rendezése alkalmával 100 p

gőn felül gyűjtöttek:

dr. Feők Andorné

dr. Völgyi Jánosné

özv. bajisai Vojnich Istvánné

Csajkás Margit

Veréb Gyuláné

Czeisz Pálné

Sölétormos Antónia nővér

özv. Lépes Mihályné

dr. Fekete Lászlóné

özv. dr. batinyai Britwicz Józsefné

ifj. Pletl Antalné

Gitzbauh Walterné

dr. Révfy Lajosné

Lichtneckert Józsefné

dr. Kremotich Dánielné

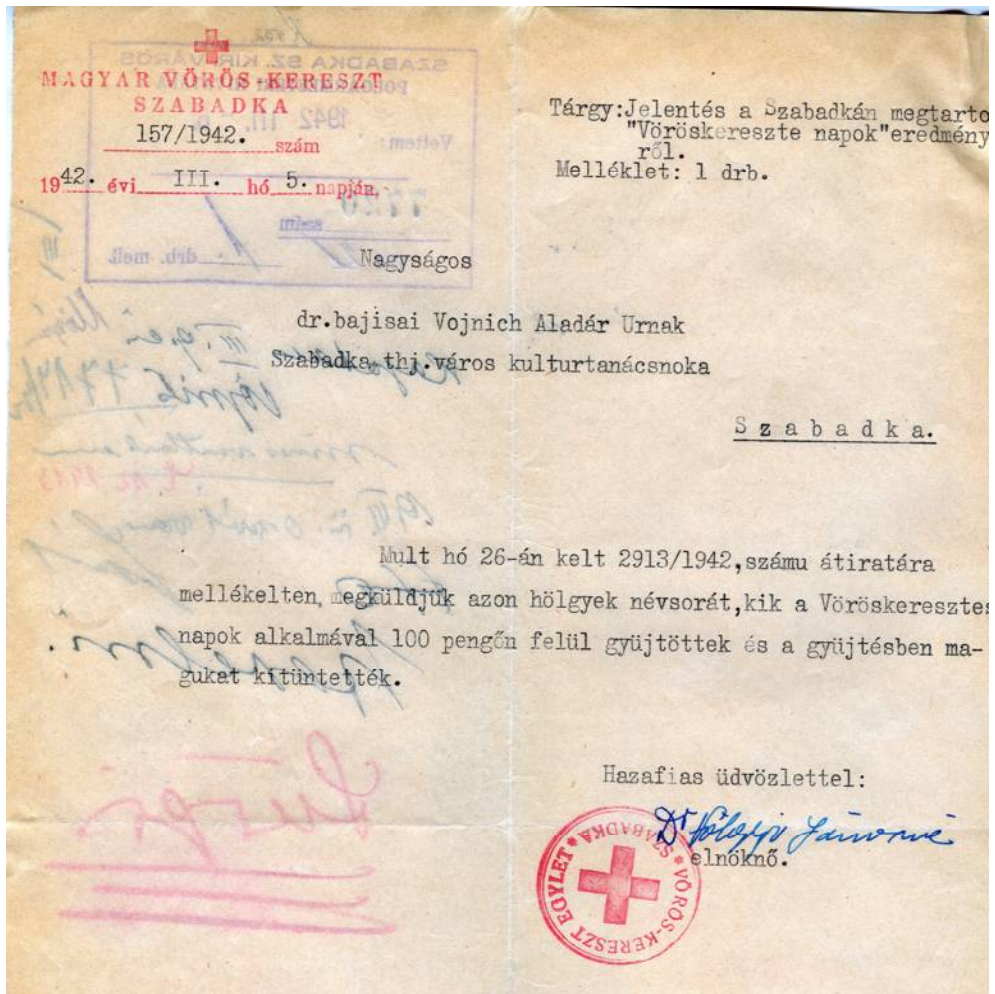
Lyubitratich Sándorné

Szabadka, 1942. március hó 5-én.

Hazafias üdvözlettel:

Dr. Völgyi Jánosné
elnöknő.

+ A MAGYAR VÖRSKERESZT SZABADKAI FIÓKJA

BEM U. 14.

237 / 194. 3.

TELEFON 5-97

Tárgy: Kis magyarok és leventék gyűjtése 1942.ben

Hivsz.: 18.956/1942.kig.sz.

Melléklet: 5 drb.

Méltóságos Polgármester Urnak!

S z a b a d k a .

Fenti tárgyban újólag tisztelettel megküldjük a "Kis magyarok" és a Leventék gyűjtéséből vásárolt áruk számláit, illetőleg annak másolatait. Továbbá özv. Mészáros Albertné igazolványának másolatát a 328.90 P-ről, melynek tanúsága szerint a Magyar Vörskereszt Szabadkai Fiókja zen összeget vette át a "Kis magyarok gyűjtéséből."

Kérjük bejelentésünk elismerését.

Szabadka, 1943. június hó 24.

Dr. Völgyi Lajosné
elnök.

Biztosító intézetek

- Adria Biztosító Társulat Vezérügynöksége, Rudics-utca 2. sz. Telefon: 393.
 „Astra“ Biztosító r.-t. fiókja, Rudics-u. 2. Telefon: 329.
 „Az Anker“ Általános Biztosító r.-t. Főügynöksége, Kossuth Lajos-u. 1. l. em. Telefon: 348.
 Berlini Viktória Általános r.-t. Vezérügynöksége, Kossuth Lajos-u. 15. Telefon: 865.
 Danubia Általános Biztosító r.-t. Kossuth L.-u. 9. Telefon: 547
 Duna Concordia Általános Biztosító r.-t. Főügynöksége, Eötvös-u. 18. Telefon: 478.
 Első Magyar Általános Biztosító Társaság Főügynöksége Hitler-tér 2. Telefon: 334.
 Fonciere Általános Biztosító Intézet Vezérügynöksége, Kossuth Lajos-u. 4. Telefon: 350.
 Gazdák Biztosító Szövetkezet Főképviselete, Rudics-u. 1. sz. Telefon: 303.
 Generáli Trieszti Általános Biztosító Társulat Főügynöksége Damjanich-u. 25. Telefon: 198
 Magyar Hollandi Biztosító r.-t. Szabadkai Főügynöksége Kossuth Lajos-u. 6. Telefon: 227
 Providentia Biztosító r.-t. Képviselete, Eötvös-u. 20. Telef.: 693
 Turul Magyar Országos Biztosító Intézet r. t. Főügynöksége Kossuth Lajos-u. 1. Telefon: 348.
 Wien Városi Biztosító Intézet Kossuth Lajos-utca 9. szám Telefon: 547.

EGÉSZSÉGÜGYI INTÉZMÉNYEK**Mária Valéria kórház**

- Zimonyi út 124. Telefon: 113.
 Osztályok: Belgyógyászat, sebészet, szülészeti, szemészeti, bőri és nemibeteg, elme, orr-torok-gége.
 Betegek felvétele délelőtt, sürgős szükség esetén bármikor
 Betegek látogatási ideje naponta délután 2—4, vidékiek részére csütörtök és vasárnap délelőtt 10—11-ig is.

Dr. Heisler Zoltán szanatórium

Kazinczy-u. 9. Telefon: 406. Beteglátogatás bármikor este 8-ig

Vöröskereszt Hadikórház

- Horthy Miklós-u. 4. és Szondi-u. 2. Telefon: 562.
 Betegek látogatása d. u. 1/2 2—1/2 4-ig. Vidékiek részére d. u. 1/2 10—1/2 11-ig.

Mesni odbor Crvenog Krsta

Br. 538

29-XII-1933

Subotica.

Kulturno-socijalnom odeljenju
grada Subotice

Prema tam. traženju, od 12-XII-1933. g. čast,
nam je sledeći izveštaj podneti:

1, Broj stalnih članova: 5

- redovnih - 133

- pomoćnih - 463

2, Predsednik uprave: L. Miodrag Štimović prof.
univerziteta; potpredsednici: Kosača L. Josipa Martinisa
i Olga Petra Vignjanova. Sekretar: Dušan Stojković
škol. upravitelj; blagajnik: Radomir K. Vujić skol.
nadzornik. - Upravni odbor u sastoji od sedam gornjih
još je 37 članova i 39 članova. Nadzorni odbor:
predsednik Stija Lepedat i još 2 člana.

3, U cilju izvršavanja tekućih poslova održano je
8 odborskih - i 1 skupštinska sednica.

4, Prihodi su bili: a) članarina⁶¹, od pokojki i
c, od kesmeza na Polju u ukupnoj sumi od 17,100.- din

5, Izdaci: a) pojedinačne pomoći din 4500.-

b) za odels i obuću sirotinj skol. deci - 6200.-

c) za lekove sirotinji - 2000.-

d) za poplavljenje u Srpskoj i Sarškoj ban. - 1000.-

Prema molbu predsednika,
sekretar,
Dušan Stojković

5 2 5 6 szám.

Eln.

Magyar királyi belügyminister.

Valamennyi vármegyei és városi törvényhatóság első

tisztviselőjének.

Ferencz Salvator főherceg ur Ó Császári és Királyi Fensége az elrendelt részleges mozgósítás következtében az osztrák Vörös Kereszt társulat és a magyar szent korona országai Vörös Kereszt egylete közös központi értesítő irodájának haladék nélkül való működésbe lépését elrendelni méltóztatott.

Az erről szóló 140 N.H.Mob.számú értesítésének megfelelően a magam részéről elrendelem, hogy az összes közigazgatási hatóságok, hivatalok és intézetek a fentnevezett közös központi értesítő irodának, /:Wien, VII. Stiftskasernp:/ a Vörös Kereszt illető közvegi megkeresésére, sebesült és beteg katonák felől közvelelő felvilágosítást adjanak és az értesítéseknek lehető gyors behoz vétele céljából nevezett irodával közvetlenül érintkezésbe lépjenek.

Felhivom, hogy erről az összes alárendelt hatóságokat és hivatalokat megfelelő eljárás végett haladéktalanul értesitse.

B u d a p e s t, 1914 évi július hó 30-án.

Glavni odbor crvenog križa Kraljevine Jugoslavije

Br. 5701

Beograd, 11. maja 1932. godine

odboru crvenog križa

Opštinskom poglavarstvu

Svake godine po Pravilima proslavlja se 8. juni, dan venčanja Njihovih Veličanstava Kralja Aleksandra I i Kraljice Marije, kao LETNJI DAN CRVENOG KRIŽA. Ove godine taj dan prirediće se u celoj našoj Kraljevini između 5. i 12. juna.

Vöröskereszt Hadikórház

Horthy Miklós-u. 4. és Szondi-u. 2. Telefon : 562.

Betegek látogatása d. u. 1/2-1/4-ig. Vidékiek részére d. e. 1/2-1/4-ig.

12862/909

Ő CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉGE

I. FERENCZ JÓZSEF APOSTOLI KIRÁLY

ÉS

Ő CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FENSÉGE

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCZEGNŐ

LEGMAGASABB VÉDELME ALATT ÁLLÓ

MAGYAR SZENT KORONA ORSZÁGAI
VÖRÖS-KERESZT EGYLETÉNEK

1908. ÉVI JELENTÉSE

BUDAPEST

A PESTI LLOYD-TÁRSULAT NYOMDÁJA V., MÁRIA VALÉRIA-UTCA 12.

1909

I-303
909

Körlevél.

Van szerencsénk a magyar szent korona országai vörös-kereszt együletének az 1913. évben kifejtett működéséről szóló jelentését, valamint annak bevezető részeként a f. évi május hó 20-án megtartott országos közgyűlésünkről felvett jegyzőkönyvet nagybecsű tudomásvétel végett ide csatoltan megküldeni, tisztelettel kérvén, hogy hazafias és emberbaráti céljainkat a jövőben is hathatósan elősegíteni sziveskedjék.

Budapesten, 1914. évi június hó 10-én.

Kiváló tisztelettel

Az igazgatóság nevében:

Gróf Csekonics Endre s. k.

v. h. t. tanácsos, kir. főosztálynokmester, elnök.

Bárá Feilitzsch Berthold s. k.

ex. és kir. kamarás, közszolgálati bíró,
központi főmegbízott-főgondnok.

МЕСНИ ОДБОР ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
СУБОТИЦА

Број: 911

1945 год.

GRADSKOM NARODNO-CSLOBODILACKOM ODBORU
 ODELJKU za UNUTRASNJE POSLOVE,
 Administrativna sekcija

Sluzbeno.

SUBOTICA.

SUBOTIČKI ODBOR DRUŠTVA CRVENOG KRSTA

ODRORSKA KANCELARIJA, PRAVNI FAKULTET, VILSONOVA ULICA 51, SOBA BR. 32.

Br. 416/936

19. g.

Gospodinu

Ivanu Ivkoviću-Ivandekiću,
 Predsedniku Gradske Opštine

*III. Molim
 je do sada
 onda u ist
 količini
 opet da se
 da.*

Zvanično
 oslobođeno poštarine.

SUBOTICA.

Subotičkom građanstvu

Naročiti priređivački odbor

SUBOTIČKOG CRVENOG KRSTA

u kome su zastupljene najvidenije gospođe,
g-dice i građani naše varoši, priređuje na Paliću
u nedelju 12. juna ove godine od 2 sata po podne

večernji koncert

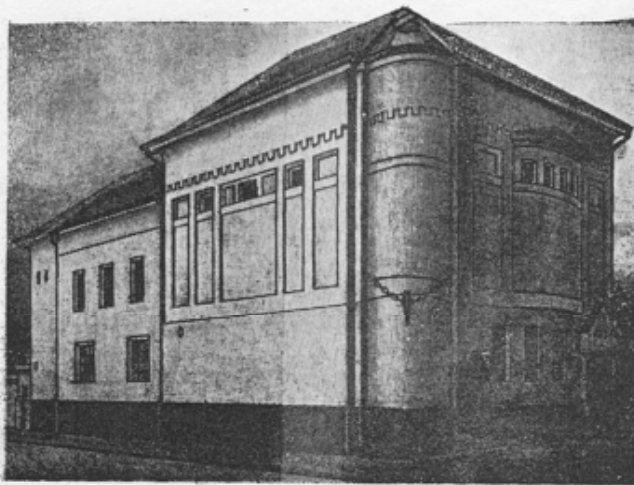
És a munka az „Alkotás”—Stvaranje” páholy fenn-
állásáa huszomkötetes tyforalásának emlékére készült.

Adatokat a páholy tevékenységének gondos átvizsgálá-
sában utján szerettem, de helyenkint az egyes tén-
tekről és a magam visszaemlékezéseiről is segítségül kel-
lett hirtanom. A datistákai adatok megszerzésénél nagy
segítségemre volt Tovea Gasztér, volt hírlap író-
nővel 1916-ig terjedő összeköttetés.

Köszönetet mondok Dr. Schveiger Miklós te-
nőnek, aki szíves volt a jelen munkámat átvizsgálására való át-
állítását előmozdítani.

Szabolcs, 1925. február 11.

Kertész Sándor

A „Stvaranje” — „Alkotás” páholy épülete

Podmladak društva crvenoga krsta Kraljevine Jugoslavije

Br. 11.273

Beograd decembra 1950

DAJMO ZDRAVU HRANU NAŠOJ ŠKOLSKOJ DECI!

„Deca naša biće sudije naše!“

Higijsko vaspitanje smatra se danas najvažnijim delom opšteg i socijalnog vaspitanja. Svi kulturni narodi, posvećuju najveću pažnju higijenskom vaspitanju dece. Današnja škola postaje ustanova, u kojoj se rdave dečje navike, iskorenjuju, a stvaraju i razvijaju dobre i higijenske navike.

Ako se imaju na umu higijenske prilike našega naroda, naročito onoga na selu, onda je neopodnožna i neodložna dužnost svakog građanina ove države, da najaktivnije učestvuje u radu na podizanju zdravlja naše dece. Naša su školska deca nerazvijena, slaba, malaksala, malokrvna i bolesna. Ako ovaako ostane, ona ne daju velike nade za budućnost, jer slaba telesno, nisu u stanju da primaju ni ono, što im školska nastava pruža.

Kao najbolji dokaz neka posluži ova istina: Dok u Danskoj umire od tuberkuloze, koja je bolest neznanja i neprosvetlosti, na 1000 stanovnika i lice, dotle kod nas na isti broj stanovnika umiru 3 osobe. Smrtnost dece do 15 godina starosti u nas je dva puta veća nego u drugih prosvetljenih naroda.

Uzrok takvom zdravstvenom stanju naše školske dece leži ne samo u teškim socijalnim i ekonomskim prilikama, već pre svega u higijenskoj neprosvetlosti roditelja i nedostatku uslova za stvaranje i razvijanje higijenskih navika kod školske dece. Stvoriti ove uslove nije nemoguće ni teško.

Smatrajući da je jedan od glavnih uzroka nerazvijenosti, oboljevanja i smrtnosti naše školske dece nedovoljna i nehigijenska ishrana i da je tu pre svega potrebna pomoć. **Glavni odbor Podmlatka crvenog krsta već nekoliko godina radi svim svojim silama i mogućnostima, uz veliku i iskrenu saradnju učitelja i prijatelja školske omladine, na osnivanju školskih kuhinja Podmlatka crvenog krsta.** U njima školska deca dobijaju zdravu i higijensku hranu i uče se da je samit spravljaju i od najskromnijeg materijala kojim raspolažu. Tu se uče i društvenom vaspitanju i humanome radu u uzajamnom potpomaganju. **Do sada je osnovano 604 kuhinja u svim krajevima naše države, u kojima se prehranjivalo preko 25.000 dece.**

Izdržavanje ovih kuhinja padalo je najvećim delom na samu decu. Deca su u svojim školskim vrtovima odgajivala potrebno povrće, prodavala svoje ručne radove, priredivala zabave i koncerte u korist svojih kuhinja, prikupljala priloge a imućnija donosila namirnice od svojih kuća. Iz prikupljenih sredstava ishranjivala su se siromašna deca, koja od svojih kuća nisu mogla donositi namirnice.

Evo šta javljaju upravitelji škola: Osn škola u Vel. Vrbnici (Niš):

„Kuhinja se izdržava od prihoda sa priređenih zabava. U jesen smo spremili 100 kg. pekmeza, 50 kg. suvih šljiva, jabuka i krušaka.

U našoj kuhinji je uvek primeran red. Deca se uče učtivosti i pristojnosti, te ona služe kao odlično vaspitno sredstvo.“

Osnovna škola u Hodbini (Mostar):

„Veliki broj dece ove škole u istinu je gladovao, dok Vašom pomoću nismo osnovali kuhinju, u kojoj se sad hrane 37 najsiromašnijih članova. Odmah se primetio blagotvorni uticaj toga. Deca su življa, zdravija. Primetuje se da je i napredak i red u školi bolji nego prije.“

Osnovna škola u Podgrađu (Split):

„Moramo izvesti i o dojmju, koji je učinila kuhinja, koliko na decu, toliko i na roditelje, koji donomice dolaze zvestiji i preko uprave zahvaljuju onima, koji su doprineli osnivanju kuhinje, jer njihova deca ne bi inače na ovakvo studei mogli polaziti školu i izdržati u hladnim prostorijama napola gola, a skoro svi bosni. **Na deci se već prvih dana opazio delovanje tople, krepke hrane.** I po jačoj studeni dolaze svi, jer znaju da ih u školi očekuje topla, krepka hrana, što u roditeljskoj kući nemaju ni pri većim blagdanima.“

Osnovna škola u Verićima (Banja Luka):

„Fizičko zdravlje učenika rapidno se poboljšavalo, volja za radom rasla, a opšta veselost u toliko se pojačala, da je cijelom atmosferom škole provejavao novi duh radosti i bezbrižnog raspoloženja i nestašluka.“

Osnovna škola u Bojnicima (Bosna):

„Naša kuhinja radi primerno, a ovađnji narod je upravo oduševljen za tu trpezuu.“

Osnovna škola u Korbevcu (Vranje):

„Kuhinja je toliko blagotvorno uticala na decu, da je spominju kao najlepši dan u životu.“

Osnovna škola u Gornjoj Tlamin. (Bosilj grad):

„Kuhinja je neobično blagotvorno uticala kako na same učenike, tako i na živalj kraja u kome se nalazi škola. U samoj nastavi učenici su pokazali mnogo bolji uspeh od kako je osnovana kuhinja. U pogledu higijene postignuti su lepi i vidni rezultati; kao i to da su se učenici navikli na red i rad i u poslednje vreme, skoro bez ičijeg nadzora vršili poslove, kako u kuhinji tako i u trpezariji.“

Pa ipak ovaj dečji trud, dostojan poštovanja, nije u stanju da stvori dovoljno sredstava za izdržavanje školskih kuhinja. Potrebna je pomoć i sa druge, moćnije strane. **Potrebno je, i dužnost je svakoga od nas da koliko god može potpomogne ovaj značajan rad na ishranjivanju naše školske dece.** Ova pomoć može se sastojati bilo u novčanim prilozima ili prilozima u životnim namirnicama. Priloge u novcu treba slati Glavnom odboru Podmlatka crvenog krsta, Simina 19, po priloženom čeku br. 53.055. Svi priložnici dobicie potvrdu i zahvalnicu od škola, kojima će se njihova pomoć poslati. Ako se skupi pomoć u namirnicama treba zatražiti od Glavnog Odbora Podmlatka adresu škole kojoj će se namirnice poslati. Osim pomoći u prilozima, potrebno je da svaki u svome mestu i svojoj okolini vrši i propagandu za osnivanje školskih kuhinja, pa tako i moralno potpomaze ovaj rad.

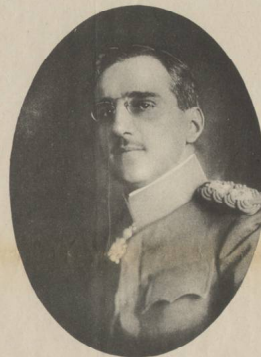
Molimo Vas da ne žalite žrtava, koje biste učinili za zdravlje naše školske dece. Neka bi ona bila i najskromnija, dobro će doći i poslužiće opštem dobru kao i najveća. Duboko smo uvereni da ni jedan građanin, ni jedna privatna organizacija, ni samoupravno telo neće zaboraviti svoju dužnost prema deci i odgovornost, koja nas očekuje pred budućim generacijama našeg naroda.

Glavni sekretar,
Božidar Zečević

PRETSEDNICA GLAVNOG ODBORA
Podmlatka crvenog krsta
Leposava Petković

Crveni Križ proslavlja 8 lipanj, dan venčanja Njihovih Veličanstava Kralja Aleksandra I i Kraljice Marije, kao ljetni dan Crvenog Križa. Ove godine taj dan prirediće se u celoj našoj Kraljevini između 5 i 12 lipnja.

Pored osnovnog zadatka pomaganja ranjenika i bolesnika u ratu i ublažavanja račnih patnja Društvo Crvenog Križa za vreme mira ima mnogo šire polje rada. Naš Crveni Križ pruža pomoć u velikim elementarnim i drugim narodnim nesrećama, kao što je prošle godine učinio prilikom potresa od koga je stradalo stanovništvo u južnim krajevima i kad je nastala potreba da se od gladi zbog suše spasava oskudno stanovništvo skoro u svima djelovima naše države, a ove godine da se opskrbi i prehrani unesrećen narod u Posavini od katastrofalne poplave. Crveni Križ prihvata nesposobne, nejake i nevoljne, u nudiljskim školama sprema stručno osoblje za rad u bolnicama i socijalno-higijenskim ustanovama, obrazuje samaritane za ukazivanje prve pomoći, izdržava Lečilište, Dom siročadi i druge svoje ustanove. Naše Društvo Crvenog Križa stoji pred mnogim i teškim zadacima: da upotpuni nekoliko poljskih bolnica sa hirurškim odeljenjima, da nabavi veću količinu sanitetskog i drugog slagališnog materijala, da pored udžbenika spremi i sva potrebna učila za vodenje samaritanskih tečajeva, da uveća broj postelja u Domu siročadi i snabde Lečilište neophodnim nameštajem. Za sve to Crveni Križ crpi sredstva prvenstveno iz prihoda od Dana, i od uspeha ovogodišnjeg Letnjeg dana zavisi ukoliko će se spremiti, da bi mogao odgovoriti svojim dužnostima.

Naš Crveni Križ uvek je bio na visini u vršenju svoje plemenite zadaće u teškim danima iskušenja i nevolje čitavih krajeva naše države. To je mogao postići blagodarci na prvom mestu saradnji državnih upravnih i drugih vlasti, dobrotvornih i prosvetnih udruženja, crkve, škole i pojedinih ličnosti, koje su u svome mestu svojim dobrotvornim radom i životom poznate i uvažene. Njihovom saradnjom sa Mesnim odborima Crvenog Križa osnovani su narodni Odbori Crvenog Križa. Ti narodni Mesni odbori Crvenog Križa shvatili su potrebu prikupljanja priloga za unesrećeno stanovništvo i mnogo doprineli da se prilazi ne samo u najnužnijoj meri sakupe, već pravedno i celishodno podelite oskudnim.

Nazalost, trebalo je da nastupe ovako teške nesreće, pa da se više uvidi, poštuje i ceni visoka i humana ustanova Crvenog Križa u vreme mira. Ali s druge strane, treba da se uvidi i oseći dužnosti svakog dobronamernog lica da pomogne tu ustanovu u njenome radu. Moralna je dužnost svakog takvog lica da poslata njen član. Ako u današnje teško vreme ima malo lica, koja mogu biti veliki dobrotvori, do-

brotvori ili utemeljači Crvenog Križa, nije mnogima teško da budu stalni članovi s ulogom od 500,- dinara jednom za uvek, ili redovni s godišnjim ulogom od 40,- dinara, a skoro svakom pa i najsiromašnijem moguće je da godišnje odvoji 6,- dinara i poslata član pomaže društva Crvenog Križa.

Osim te skromne članarine, kojom potpomaže materijalno ustanovu, koja iskazuje svuda i svakome prvu pomoć u bedi i nevolji, bez obzira na veru i narodnost, svaki pojedinac treba da bude spreman da po potrebi i iz osećaja humanosti iskaže Društvu Crvenog Križa svaku drugu pomoć, koja bi ce sastojala u dobrovoljnome radu — prema svojoj sposobnosti i mogućnosti. Samo tako sve građanke, građani i mladeži ispuniti će svoju punu dužnost prema Crvenom Križu.

Niko ne zna kakva ga nevolja u životu može snaći. Pomažući danas svoga bližnjega, koji strada, svaki se osigurava da sutra i on u slučaju potrebe može na pomoć računati. Crvenom su Križu svi bližnji i sloğa njemu treba svi i da pomažu.

Naša zemlja, u uporedaju s drugima, daleko izostaje po broju članova Crvenog Križa. Nadamo se pak, da se naš narod, koji je pokazao toliko smisla i osećaja prema svemu onome, što je uzvišeno i humano, neće oglušiti o opomenu i poziv da brojno i složno popuni redove Crvenog Križa, koji zna samo za ljubav, slogu i dobra djela. Na narodnim Mesnim odborima Crvenog Križa je sada da taj zadatak izvrše.

Stoga pozivamo sve one, koji plemenito i dobronamerno misle i osećaju, da se na poziv narodnih Mesnih odbora Crvenog Križa, gde ovi postoje, ili upravnih -- opštinskih vlasti i po svome radu uvaženi i poznatih lica u svakome mestu, u što većem broju prikupe i proslave (Ljetni dan Crvenog Križa.

Na tim skupovima, koji su već po cilju svečani, treba svuda osnivati narodne Mesne odbore Crvenog Križa, gde oni ne postoje, upisali što veći broj članova u Društvo Crvenog Križa i prikupiti što više priloga.

Izvršite svi jednu preku dužnost: upišite se kod svog Mesnog odbora, poverenika ili opštine za člana Društva Crvenog Križa. Pomognite mu prilogom koliko god možete, jer pomažete i sebe i cio narod.

**GLAVNI ODBOR
CRVENOG KRIŽA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE**

Crveni Križ proslavlja 8 lipanj, dan venčanja Njihovih Veličanstava Kralja Aleksandra I i Kraljice Marije, kao ljetni dan Crvenog Križa. Ove godine taj dan prirediće se u celoj našoj Kraljevini između 5 i 12 lipnja.

Pored osnovnog zadatka pomaganja ranjenika i bolesnika u ratu i ublažavanja račnih patnja Društvo Crvenog Križa za vreme mira ima mnogo šire polje rada. Naš Crveni Križ pruža pomoć u velikim elementarnim i drugim narodnim nesrećama, kao što je prošle godine učinio prilikom potresa od koga je stradalo stanovništvo u južnim krajevima i kad je nastala potreba da se od gladi zbog suše spasava oskudno stanovništvo skoro u svima djelovima naše države, a ove godine da se opskrbi i prehrani unesrećen narod u Posavini od katastrofalne poplave. Crveni Križ prihvata nesposobne, nejake i nevoljne, u nudiljskim školama sprema stručno osoblje za rad u bolnicama i socijalno-higijenskim ustanovama, obrazuje samaritane za ukazivanje prve pomoći, izdržava Lečilište, Dom siročadi i druge svoje ustanove. Naše Društvo Crvenog Križa stoji pred mnogim i teškim zadacima: da upotpuni nekoliko poljskih bolnica sa hirurškim odeljenjima, da nabavi veću količinu sanitetskog i drugog slagališnog materijala, da pored udžbenika spremi i sva potrebna učila za vođenje samaritanskih tečajeva, da uveća broj postelja u Domu siročadi i snabde Lečilište neophodnim nameštajem. Za sve to Crveni Križ crpi sredstva prvenstveno iz prihoda od Dana, i od uspeha ovogodišnjeg Letnjeg dana zavisi ukoliko će se spremiti, da bi mogao odgovoriti svojim dužnostima.

Naš Crveni Križ uvek je bio na visini u vršenju svoje plemenite zadaće u teškim danima iskušenja i nevolje čitavih krajeva naše države. To je mogao postići blagodareći na prvom mestu saradnji državnih upravnih i drugih vlasti, dobrotvornih i prosvetnih udruženja, crkve, škole i pojedinih ličnosti, koje su u svome mestu svojim dobrotvornim radom i životom poznate i uvažene. Njihovom saradnjom sa Mesnim odborima Crvenog Križa osnovani su narodni Odbori Crvenog Križa. Ti narodni Mesni odbori Crvenog Križa shvatili su potrebu prikupljanja priloga za unesrećeno stanovništvo i mnogo doprineli da se prilazi ne samo u najnužnijoj meri sakupe, već pravedno i celishodno podele oskudnim.

Nazalost, trebalo je da nastupe ovako teške nesreće, pa da se više uvidi, poštuje i ceni visoka i humana ustanova Crvenog Križa u vreme mira. Ali s druge strane, treba da se uvidi i oseći dužnost svakog dobronamernog lica da pomogne tu ustanovu u njenome radu. Moralna je dužnost svakog takvog lica da poslane njen član. Ako u današnje teško vreme ima malo lica, koja mogu biti veliki dobrotvori, do-

brotvori ili utemeljači Crvenog Križa, nije mnogima teško da budu stalni članovi s ulogom od 500,- dinara jednom za uvek, ili redovni s godišnjim ulogom od 40,- dinara, a skoro svakom pa i najsiromašnijem moguće je da godišnje odvoji 6,- dinara i poslane član pomaže društva Crvenog Križa.

Osim te skromne članarine, kojom potpomaže materijalno ustanovu, koja iskazuje svuda i svakome prvu pomoć u bedi i nevolji, bez obzira na veru i narodnost, svaki pojedinac treba da bude spreman da po potrebi i iz osećaja humanosti iskaže Društvu Crvenog Križa svaku drugu pomoć, koja bi ce sastojala u dobrovoljnome radu — prema svojoj sposobnosti i mogućnosti. Samo tako sve građanke, građani i mladež ispuniti će svoju punu dužnost prema Crvenom Križu.

Niko ne zna kakva ga nevolja u životu može snaći. Pomažući danas svoga bližnjega, koji strada, svaki se osigurava da sutra i on u slučaju potrebe može na pomoć računati. Crvenom su Križu svi bližnji i stoga njemu treba svi i da pomažu.

Naša zemlja, u upoređaju s drugima, daleko izostaje po broju članova Crvenog Križa. Nadamo se pak, da se naš narod, koji je pokazao toliko smisla i osećaja prema svemu onome, što je uzvišeno i humano, neće oglušiti o opomenu i poziv da brojno i složno popuni redove Crvenog Križa, koji zna samo za ljubav, slogu i dobra djela. Na narodnim Mesnim odborima Crvenog Križa je sada da taj zadatak izvrše.

Stoga pozivamo sve one, koji plemenito i dobronamerno misle i osećaju, da se na poziv narodnih Mesnih odbora Crvenog Križa, gde ovi postoje, ili upravnih — opštinskih vlasti i po svome radu uvaženi i poznati lica u svakome mestu, u što većem broju prikupe i proslave (Ljetni dan Crvenog Križa.

Na tim skupovima, koji su već po cilju svečani, treba svuda osnivati narodne Mesne odbore Crvenog Križa, gde oni ne postoje, upisali što veći broj članova u Društvo Crvenog Križa i prikupiti što više priloga.

Izvršite svi jednu preku dužnost: upišite se kod svog Mesnog odbora, poverenika ili opštine za člana Društva Crvenog Križa. Pomognite mu prilogom koliko god možete, jer pomažete i sebe i cio narod.

**GLAVNI ODBOR
CRVENOG KRIŽA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE**

Подмладак Друштва Црвеног
Podmladak Društva Crvenog
Podmladak Društva Rdečega

Крста Краљевине Југославије
Krsta Kraljevine Jugoslavije
Križa Kraljevine Jugoslavije

БЕОГРАД, априла 1930. год.

БЕОГРАД, априла 1930. год.

ПРОСЛАВА МАТЕРИНСКОГ ДАНА

ПОД ВИСОКИМ ПОКРОВИТЕЉСТВОМ ЊЕНОГА ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉИЦЕ МАРИЈЕ

PROSLAVA MATERINSKOG DANA

POD VISOKIM POKROVITELJSTVOM NJENOGA VELIČANSTVA KRALJICE MARIJE

Мајчино срце је неискрпни извор милости и љубави према својој деци; оно све даје од себе а ништа не тражи, оно све разуме, све опрашта, оно је спремно увек на све жртве које може да учини за своју децу. Тој великој, узвишеној материнској љубави треба одати видно признање и захвалност. У месецу мају сваке године у многим државама широм целе земље прославља се Матерински Дан подсећањем грађана на неискрпну материнску љубав и на захвалност коју јој дугују.

Подмладак Црвенога крста и женске организације желе да скрену пажњу свима, великим и малим, да припремају и ове године прославу Материнскога Дана у недељу 11. маја. У прослави поред свих основних, средњих и стручних школа и омладинских удружења треба да учествују сва културна и хумана друштва и остале јавне установе како би свеаност ове прославе допрла у сваки кутак наше државе, до сваког њезиног грађанина. Стари и млади, велики и мали стараће се, да тога дана изразе своју захвалност, признање, љубав и поштовање својој мајци и поштованој љубави њеној.

Прослава има да се проведи уједно држави на овај начин:

1. У богомољама свих вероисповести државе се проповеди о материнској љубави.

2. У свим школама у држави, по одобрењу Министарства Просвете П.Бр. 13799 од 1930. год. држаће се у свима разредима у суботу 10. маја предавање о мајци. Бази свих школа радиће златке о материнској љубави недеље пре или после Материнског дана. Најбоље задатке наградиће Главни Одбор Подмлатка Црвеног крста.

3. У школама ће ђаци припремати за своје родитеље матинеа, концерте и предавања о материнској љубави.

4. Министарство Војске и Морнарице обећало је да ће тога дана у дневној запевости упозорити војнике на важност прославе Материнског Дана.

5. У позориштима и биоскопима даваће се пригодни комади и филмови у којима се велича мајка и њена љубав.

6. Хумана Друштва, која се баве заштитом мајке и деце настојаће да тога дана подеље награде мајкама које то заслужују.

Позивају се сви да тога дана исказу дужно поштовање својим мајкама, да им било у ком облику даду неко признање. Треба учинити оно што ће мајку веселити: посетити је, дати јој поклон у цвећу или у ком другом облику, одвести је у позориште или на излет. Написати јој писмо ако није у истом месту, ако је умрла посетити њен гроб. Нарочиту пажњу треба исказати оним мајкама, које су остале самохране а нада све онима којима је рат одузео децу.

При Подмлатку Црвенога крста основан је „Фонд захвалне деце“. Из тога се фонда награђују мајке. Што се једне године буде прикључио идуће године ће се на Матерински Дан поделити мајкама које имају више деце или су самохране. Сваки од нас дужан је да даде 0.50 динара за овај „Фонд захвалне деце“.

Молимо Вас да овај распис истакнете на видно место да би га грађанство могло прочитати.

Прилажемо чековну уплатницу да изволите свој прилог за „Фонд захвалне деце“ доставити Главном Одбору Подмлатка Црвенога крста.

Главни одбор Подмлатка Црвеног крста

Мајчино срце је неискрпни извор милости и љубави према својој деци; оно све даје од себе а ништа не тражи, оно све разуме, све опрашта оно је спремно увек на све жртве које може да учини за своју децу. Тој великој, узвишеној материнској љубави треба одати видно признање и захвалност. У месецу мају сваке године у многим државама широм целе земље прославља се Матерински Дан подсећањем грађана на неискрпну материнску љубав и на захвалност коју јој дугују.

Подмладак Црвенога крста и женске организације желе да скрену пажњу свима, великим и малим да припремају и ове године прославу Материнског Дана у недељу 11. маја. У прослави поред свих основних, средњих, стручних школа и омладинских удружења треба да учествују сва културна и хумана друштва и остале јавне установе како би свеаност ове прославе допрла у сваки кутак наше државе до сваког њезиног грађанина. Стари и млади, велики и мали стараће се да тога дана изразе своју захвалност, признање, љубав и поштовање својој мајци и поштованој љубави њеној.

Прослава има да се проведи уједно држави на овај начин:

1. У Богомољама свих вероисповести државе се проповеди о материнској љубави.

2. У свима школама у држави, по одобрењу Министарства Просвете П.Бр. 13799 од 1930. год. држаће се у свима разредима у суботу 10. маја предавање о мајци. Ђаци свих школа радиће задатке о материнској љубави недеље пре или после Материнског Дана. Најбоље задатке наградиће Главни Одбор Подмлатка Црвеног крста.

3. У школама ће дати припремати за своје родитеље матинеа, концерте и предавања о материнској љубави.

4. Министарство Војске и Морнарице обећало је да ће тога дана у дневној запевости упозорити војнике на важност прославе Материнског Дана.

5. У позориштима и биоскопима даваће се пригодни комади и филмови у којима се велича мајка и њена љубав.

6. Хумана Друштва која се баве заштитом мајке и деце настојаће да тога дана подеље награде мајкама које то заслужују.

Позивају се сви да тога дана исказу дужно поштовање својим мајкама, да им било у ком облику даду неко признање. Треба учинити оно што ће мајку веселити: посетити је, дати јој поклон у цвећу или у ком другом облику, одвести је у позориште или на излет. Написати јој писмо ако није у истом месту, ако је умрла посетити њен гроб. Нарочиту пажњу треба исказати оним мајкама, које су остале самохране а нада све онима којима је рат одузео децу.

При Подмлатку Црвенога крста основан је „Фонд захвалне деце“. Из тога се фонда награђују мајке. Што се једне године буде прикључио идуће године ће се на Матерински Дан поделити мајкама које имају више деце или су самохране. Сваки од нас дужан је да даде 0.50 динара за овај „Фонд захвалне деце“.

Молимо Вас да овај распис истакнете на видно место да би га грађанство могло прочитати.

Прилажемо чековну уплатницу да изволите свој прилог за „Фонд захвалне деце“ доставити Главном Одбору Подмлатка Црвенога крста.

Главни одбор Подмлатка Црвеног крста

521 sz. sz. sz.

Tekintetes polgármester ur!

Trabakha városa majdnem 62.000 lakosával, foglalt társadalmi életével, és városi magánegyleteivel éppen helyi körre tartozik, hol a vörös kereszt egylet mindaddig nem alakult meg.

Ha minden országszerte több mint mint 450 vörös kereszt terület működik, nagy súlyt fektetünk arra, hogy egy helyen, hol a fogékonyság hazafias és emberbaráti céljaink iránt nem hiányzik, fiókegylet, elegendő városi választmány alakuljon.

E szükséges actió megindítása végett megkeresést intéztünk Trabakha város főispányához, Illarionovics Panikovich Auril ruhához, aki kedelműnk szíves támogatását készsággal megígérte.

Nem kételkedünk, hogy ő álláságának és tekintetes polgármester urnak vállaltatott működését se hár fogja koronázni.

Ezen hivatalos kiadvánnyal van szívesen

№ 3. БИБЛИОТЕКА ЦРВЕНОГА КРСТА С.Х.С. № 3.

ПОСЛОВНИК

ПОДМЛАТКА ДРУШТВА ЦРВЕНОГА КРСТА
КРАЉЕВИНЕ С. Х. С.

Служимо и другима!

Боримо се за
опште здравље!

Радимо за срећу
деце целог света!

Пођите с нама!

БЕОГРАД

Штампарија „Мироточјиви“ Кнез Михаилова 54.
1925.

DRUŠTVO ZA POMAGANJE BEDNIH I NEVOLJNIH U SUBOTICI**„DOBRO DELO“**

Subotica, 27. decembra 1940

Broj: 386/1940

GRADSKOM POGLAVARSTVU

Kulturno-socijalnom odeljenju

SUBOTICA

Upravni odbor društva "Dobro Delo" u Subotici u svojoj nadležnosti, a iz svojih sredstava, u cilju umanjenja zimске bede kod subotičke sirotinje izdaje dnevno 200 obroka jela. Na prvom mestu u smislu društvenih pravila izdaje se preko cele godine jelo nemoćnim starim osobama nesposobnim za rad i bez imanja. Takvih štićenika ovo društvo ima 150.

Ne sobzirom na tešku zimsku priliku od pre mesec dana ovo društvo je uzelo na ishranu još 50 lica iz redova nezaposlenih mladih ljudi isključivo mladih porodica sa 3-7 deca.

Sobzirom pak na veliku skupoću i na vrlo skućena materijalna sredstva kojima ovo društvo raspolaže, danas je došlo do toga da ovo društvo teško može da zbrinjava i one koji na pomoć u smislu ~~pravilnika~~ propisa našeg pravilnika imaju prvenstveno pravo. Tako da će ovo društvo biti prinudjeno da izvesan broj nezaposlenih nezbrinutih porodica, oko 50 njih, otpusti iz redova svojih štićenika.

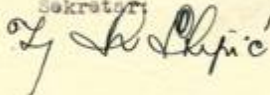
Stoga je ovom društvu čast umoliti Naslov, kako bi izbegli ovaj vrlo neugodan i nepoželjan korak u ove teške dane, da od 50 nezaposlenih lica bez imanja, izvoli primiti na sebe 25 na teret onih 50 lica koje to od njega inače namerava da uputi na ishranu kod nas uz uslov da se tih 50 obroka plaća po dinara 5.- a u smislu našeg ranijeg dopisa upućenog naslovu dne 26. 1940 g.

Ukoliko Naslov primi na sebe naših 25 štićenika, odnosno i finansiranje 25 obroka, molimo da nas o tome hitno izvolite izvestiti kako bi pitanje čim prije mogli regulisati.

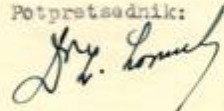
Na koncu molimo hitan izveštaj da li Naslov može, i kada to biti aktualno, uputiti nama na ishranu iz redova subotičke sirotinje, nezaposlenih za rad i bolesnih (makar i mladi godina), daljih 25 osoba, tako da se puni broj 50 za koliko lica (pored naših 175) prema kapacitetu naših kazana može kod nas da se kuva hrana.

U očekivanju hitnog odgovora, a u nadi povoljnog rešenja bimo se s poštovanjem

Sekretar:

Potpredsednik:

GRADSKO
POGLAVARSTVO
OpštinaГР. ПОГЛ.
ПОГЛ. SUBO

Méltóságos Dr. Biró Károly polgármesternek
 Szabadka

Ezen átiratott vívsa küldöm, Dr. Lántha
 György ügyvédtől alnököm utasítására,
 a Vörös kereszt egy lathert nem tartozik, ki
 nem tudomásul veszi. —

Tisztelettel
 ötv. Magyar Györgyné
 Vörös kereszt elnöke

Szabadka 1914 szeptember 21-én

A magyar szent korona országainak vörös-kereszt egylete.

12553
1914 szám.

Felhívás

illetve kérelem a hazai vadászterületek tulajdonosaihoz és bérlőihez.

A harctéren sebesült, vagy megbetegedett vitéz katonáinknak száma az általuk aratott fényes győzelmek sorával arányban napról-napra szaporodik.

Nemcsak a hadvezetőség, hanem a minden áldozatra önként és örömmel kész, hazafias társadalom is külön-külön együttesen a legnagyobb lelkiismeretességgel és semmiféle fáradozást sem kímélve azon iparkodik, hogy hős fiainknak sorsát lehetőleg türhetővé tegye. Gondoskodva van tehát igényeiknek és szükségleteiknek minden irányban való kielégítéséről, megfelelő élelmezésükről is. Kétségtelen azonban, hogy az élelmezés javítása, különösen pedig változatossá tétele tekintetében, szemben a gyengélkedő szervezettel, megbecsülhetetlen jelentőséggel bírna, ha sebesült és beteg, de különösen, ha a lábadozó katonák élelmezésébe az apró vad, melyben hazánknak jóformán mindegyik vidéke bővelkedik, szintén bevonható lenne.

Erre való tekintettel ama kérelemmel fordulunk tehát hazánk vadászterületeinek tulajdonosaihoz és bérlőihez, hogy vadászszákmányuknak egy részét az említett célra áldozni sziveskedjenek.

A kik hálára kötelező készséggel hajlandók kérésünket nagybecsű figyelmükre méltatni, sziveskedjenek a harctéren sebesült vagy megbetegedett katonáink élelmezésére szánt vadat a szállításra alkalmas kihűlt állapotban, a vörös-kereszt egylet czimére, (Budapest, Hűtőház IX. Tóth Kálmán-utca 8–10. sz.) feladva továbbítani és erről egyidejűleg egyletünket (Budapest, I. Disz-tér 1. sz.) levelezőlapon értesíteni.

**A magyar szent korona országainak
vörös-kereszt egylete.**

A MAGYAR SZENT KORONA ORSZÁGAI
VÖRÖS KERESZT EGYLETE
SZABADKAI VÁROSI VÁLASZTMÁNYA.

lkt. sz. 31

19

Szabadka sz. kir. város tekintetes Tancácsának
helyben.

Abulrottak bátrak vagyunk a tekintetes
Tancácshoz azon tisztelottjes kérelemmel fordulni, miszerint
a vörös kereszt egylet „Betegnyugvó” kórháza is a Sulyosbátogók
állomása részére havi 50-60 métermársányi faszükegletünkkel
kiutalványozni méltóztatassanak.

Egyletünk a sebesült harcosaink érdekében
fejt ki, vállasos működést is erre való tekintettel kérik
fenti kérelmünk teljesítését.

Szabadka, 1915. december hó 4. én

Laxafias tisztelottal.

Szabadka
Laxafias tisztelottal.
Egyleti megbízott

Hadseregügyben
bélyegmentes

A MAGYAR SZENT KORONA ORSZÁGAINAK VÖRÖS-KERESZT EGYLETE.

Meghívó

a magyar szent korona országai vörös-kereszt
egyletének

1895. évi május hó 27-ikén, azaz hétfőn
délután 4 órakor

az első magyar általános biztosító társaság
dísztermében (IV., Vigadó-tér 1. szám)

tartandó

országos közgyűlésére.

Subotičkom građanstvu!

Naročiti priređivački odbor

SUBOTIČKOG CRVENOG KRSTA

u kome su zastupljene najvidenije gospode, g-dice i građani naše varoši, priređuje na Paliću u nedelju 12. juna ove godine od 2 sata po podne

Svečani kermes

sa muzikom, koncertom, igrankom, zabavom, lutrijom i tombolom u korist Mesnog Crvenog Krsta.

Čist prihod od ovog kermesa upotrebiće se za pomaganje mesne sirotinje preko zime bez razlike vere i narodnosti.

Odbor apeluje na sve dobre i milosrdne građane naše varoši, da toga dana ma i najmanjim prilogom pomognu Crveni Krst i da sa svojim porodicama prisustvuju ovoj zabavi, koja će im pored prijatne razonode pružiti i zadovoljstvo, da ispune jednu od najuzvišenijih čovekovih dužnosti - dužnosti milosrda.

Uveče u 9 sati održaće se »Veliki Filharmonijski Koncert« u velikoj sali na Paliću.

Diriguje g. **MIRKO KRAMER** umetnik na violini

PROGRAM 1. Strauss: Ouvertira iz operete „Fledermaus“. 2. Mozart: Kleine Nachtmusik. **PROGRAM**
3. Ravel: Bolero. 4. Strauss: Donau Valcer. 5. Dvořak: Slovenska igra. **PROGRAM**

Ulaz od osobe na Paliću staje 1 dinar.

Iz kancelarije Odbora Subotičkog Crvenog Krsta
Subotica, 1. juna 1932. god.